SOME PAGES IN THE ORIGINAL CONTAIN FLAWS AND OTHER DEFECTS WHICH APPEAR ON THE FILM

Digitized in 2006
by
Thrinaina Informatics Ltd, Secunderabad, A.P., India.
(http://www.thrinaina.com)

From the original owned by
Sundarayya Vignana Kendram
and its partner Institutions

as part of the
British Library Endangered Archives Programme
supported by the
Lisbet Rausing Charitable Fund

Except for individual research purpose
any reproduction should be made with
written permission from the

Sundarayya Vignana Kendram,
1-8-1/B/25/A, Bagh Lingampally, Hyderabad - 500 044
Andhra Pradesh, India

COPYRIGHT STATEMENT

The copyright laws of the United States (Title 17, United States Code) and of India (Copyright Act of 1957) govern the making of photocopies or other reproductions of copyrighted material including foreign works under certain conditions. In addition, the United States extends protection to foreign works by means of various international conventions, bilateral agreements, and proclamations.

Under certain conditions specified in the laws, libraries and archives are authorized to furnish a photocopy or other reproduction. One of these specified conditions is that photocopy or reproduction is not to be used for any purpose other than private study, scholarship, or research. If a user makes a request for, or later uses, a photocopy or reproduction for purposes in excess of "fair use," that user may be liable for copyright infringement.

These institutions reserve the right to refuse to accept a copy order if, in their judgment, fulfillment of the order would involve violation of the copyright laws of the United States or India.

హనుమంతరావు, అబ్బరాజు.

సుగ్రీవ పట్టాభిషేకము

గుంటూరు, 1912.

Record no. 49

Hanumantarāvu, Abbarāju.

Sugrīva paṭṭābhiṣēkamu

Guṇṭūru, 1912.

Record no. 49

SUNDARAYYA VIGNANA KENDRAM
1-8-1/B/25/A, Bagh Lingampalli
Hyderabad – 500 044, Andhra Pradesh, India

Bibliographic Record Target

హనుమంతరావు, అబ్బరాజు.

సుగ్రీవ పట్టాభిషేకము / అష్టావధాని అబ్బరాజు హనుమంతరావుచే రచియిపబడినది. - గుంటూరు : చంద్రికాముద్రాక్షరశాల, 1912.

XIV, XVII, 178, 12 p. :port. ;19 cm.

Record no. 49

Hanumantarāvu, Abbarāju.

Sugrīva paṭṭābhiṣēkamu / Aṣṭāvadhāni Abbarāju Hanumantarāvucē raciyipabaḍinadi. - Guṇṭūru : Candrikāmudrākṣaraśāla, 1912.

XIV, XVII, 178, 12 p. :port. ;19 cm.

Record no. 49

35 mm microfilm
Image placement: IA (IIA) IB IIB
Date filming began: 16 September, 2005

శ్రీరామాయనమః.

శ్రీమత్

సుగ్రీవపట్టాభిషేకము

ఇది

అచ్చాంధ్రనిగోష్ఠ్యనిగద్యనృగచరిత్రకృతికర్తయు

ప్రస్తుతము రేపల్లెతాలూకా ఇలవరము బోర్డెలిమెంటరీస్కూలునందలి

ప్రధానోపాధ్యాయుఁడునగు

అష్టావధాని

అబ్బరాజు హనుమంతరావుచే

రచియింపఁబడి

కృతిభర్తయైన పల్లిగడ్డ పకీరయాభిధానుని ద్రవ్యసాహాయ్యమున

గుంటూరు

చంద్రికాముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపఁబడి ప్రకటింపఁబడినది.

కాపీరైటు 1912 వెల రు 1

Roja Muthiah Research Library
3rd Cross Road, C P T Campus,
Taramani, Chennai - 600 113, India.

బో. హిం. ఎ. స్కూల్
హెడ్మాస్టరు,
అయిలవరము.

అష్టావధాని
అబ్బరాజు హనుమంతరావు,
కృతికర్త

శ్రీ

ప్రార్థనాదికము.

శ్రీరామస్తవము.

ఉ॥ శ్రీమునిరాజమాన్యగుణ • సీముని, సూర్యకులాబ్ధిపూర్ణిమా
సోముని, మౌనిహృత్కుముద • సోముని, సాగరమేఖలాత్మజా
కాముని,ఁ గామినీతరుణ • కాముని, రావణకుంభకర్ణహృ
ద్భీముని, రామునిం, గదన • భీముని, నామదినిల్పికొల్చెదన్॥

వినాయకస్తవము.

ఉ॥ వేలుపుమూక, లల్లతొలి • వేలుపుమూకలుగూడిమున్న న
వ్వేలుపుఁబోనముంబడయ • వేమరుసంద్రముఁద్రచ్చునాఁడు, నే
వేలుపుమున్ను పూజఁగొను • వేలుప! రమ్మని, పూజసల్పి, రా
వేలుపుమూఁకునిచ్చుసువి • వేకముఁవ్రచ్చుమదంతరాయముల్

సరస్వతీస్తవము

ఉ॥ తెల్లనిపట్టుపుట్టముల • తెల్లనినెమ్మెయిఁదళ్కులీనఁగాఁ
దెల్లనితమ్మిగద్దియువి • ధిప్రముఖామరులెల్లఁగొల్వఁగా
మెల్లగఁబైఁడివీణియను • మీటుచు, పాటుఁదలిర్పఁగుల్కుమా
తల్లి, కృపాబ్ధి, వర్ణమయి, • తానటియుంచుత నాదువాక్కునన్

ఇష్టదేవతాప్రార్థనలోని

ఆంజనేయ ప్రార్థనకుఁ బాఠాంతరము.

శా॥ రాముం డిచ్చిన యుంగరమ్ముఁ గొని సం ♦ ద్రమ్మున్ లంఘించి, సీ
తామున్ గాంచి దానినిడి, దై ♦ త్యస్వామి మోర్విలన్ మహా
ద్రాముండై చరియించి, భూతనయ వా ♦ ర్తన్ రాముతోఁ బల్కి, శ్రీ
రామున్మోద పయోధిఁ దేల్చు హనుమన్ ♦ బ్రార్థింతు నశ్రాంతమున్.

పీఠిక

బుధజనులారా! చదువరులారా!!

క॥ శ్రీక్షితిధర కాళేశ్వర ద్రాక్షారామంబులనఁగఁ ♦ దనరారెడు నీ
త్రిక్షేత్రంబులలింగము లీక్షితిని త్రిలింగ సంజ్ఞ ♦ నెన్నిక కెక్కెన్

తే॥ తత్త్రిలింగనివాసమై ♦ తనరు కతన
నాంధ్రదేశంబుఁ దాఁ ద్రిలిం ♦ గాఖ్యమయ్యెఁ
దెలుఁగగుచుఁ దద్భవము దాని ♦ వలనఁ బొడమె
వెనుకఁ గొందఱు దానినే ♦ తెనుగు నండ్రు

ఇట్లు, పుణ్యక్షేత్రంబులు, మహాశైవక్షేత్రంబులు నైన శ్రీశైల, కాళేశ్వర (కాళహస్తి) దాక్షారామము లనంబడు నీత్రిక్షేత్రంబులం గల లింగత్రయంబు, త్రిలింగ సంజ్ఞన్ వ్యవహరింపఁబడుననియుఁ, దత్త్రిలింగమధ్యస్థలంబు, త్రైలింగదేశంబనియు, నందువసించువార లాంధ్రులనియు, వారిచేత వాడంబడు భాష యాంధ్రభాష లేక త్రైలింగభాష (వికృతి = తెలుఁగు) యనియు, మఱియు ద్రినగంబులమధ్య వాడంబడిన భాషగానఁ దెనుఁగనియు సర్వలక్షణవేదియైన కాకునూరి యప్పకవిపుంగవుండు దన యప్పకవీయమున, వ్రాసియున్నాఁడు. ఇదియే మనయాంధ్రభాషాయోషామణి పుట్టుటకుంగల కారణము. ఇట్లే యేతత్క్షేత్రంబులకు దక్షిణ, పశ్చిమంబులఁ గ్రాలుచుండు ద్రావిడ, కర్ణాట దేశంబుల వాడఁబడు భాషలకుఁ గూడ వ్యుత్పత్తిఁ జదువరు లూహింపనగును. సత్యమిట్లుండ రామరాజభూషణుఁడు దన వసుచరిత్రమం దాంధ్రకవిస్తవ మొనర్చుచు

మ॥ మహిమున్ వాగనుశాసనుండు సృజియిం ♦ పన్, గుండలీంద్రుండు, ద
న్మహనీయస్థితిమూలమై నిలువ, శ్రీ ♦ నాథుండు ప్రోవన్, మహా
మహులై సోముఁడు భాస్కరుండు వెలయిం ♦ పన్ సొంపు వాటించు, నీ
బహుళాంధ్రోక్తిమయప్రపంచమునఁ ద ♦ త్ప్రాగల్భ్య మూహించెదన్

అనివ్రాయఁగా, నందలి "వాగనుశాసనుండు సృజియింపన్" అనువాక్యముఁ బ్రధానముగా గొని యాంధ్రభాష నన్నయభట్టు కాలమునాఁడు పుట్టెననియు, నిది వికృతిభాషకాన స్వతంత్రభాష కాదనియు, సంస్కృతి కపదములకు వికృతులం గల్పించి నన్నయ

భట్టీభాషంగావించెననియుఁ, గొందరియభిప్రాయమైయున్నది. కాని యాదియంతమాత్ర మునమ్మఁదగినదికాదు. ఈవాదము వాదించువారికింకొక్కఁ డిట్టియాధారమేకానిపిం చెడు. అదెద్దియన "ఆంధ్రశబ్ద చింతామణియందు" "సకలభాషా వాగనుశాసనుం"డని, నన్నయకొక బిరుదుండినట్లు గద్యమునఁగన్పట్టుచున్నది. దానింబట్టివిచారించిన, నతఁడన్నిభాషలను త్పాదించియుండవలెను. కాననదియుసమంజసముకానేరదు. ఈవిషయమై బ్రహ్మశ్రీ రాయబహదూరు కం వీరేశలింగముపంతులుగారు తమయాంధ్రకవులచారిత్రమునఁ జాలవరకుఁ జర్చించియీనన్నయభట్టునకు నన్యదేశీయపదభూయిష్ఠమెయేదియేనియొకనియమములేకున్న యాంధ్రభాషకుఁ బ్రప్రథమమునవ్యాకరణసూత్రాదినియమములం గల్పించి సంస్కరణమును, సౌష్ఠవమును గావించిన, కతమ్మున "వాగనుశాసన" బిరుదమువచ్చినదేకానిమఱియొకఁ డేదియుఁగాదనిఖండించివ్రాశిరి. ఈమహానుభావుఁడే మొదటవాంధ్రగ్రంధరచనకు గడంగితరువాతివారికిఁదారిఁజూపినాడు. అయిననీతనికిం బూర్వమాంధ్రమందుఁగ్రంథములులేవని పెద్దలయభిప్రాయముకాదు. క్రీ. శ. 940 సంవత్సరప్రాంతమున సూర్యవంశసంభూతుండగు "నన్నెచోళదేవుఁడు" అనురాజశిరోభూషణుఁడైనకవిరాజశిరోభూషణుఁడొకఁడుండెననియు, నాతఁడు "కుమారసంభవము" నానొప్పుకావ్యంబొనర్చినాడనియు, మ. రా. రా. మానవపల్లి రామకృష్ణయ్య. ఎం- ఏ గారొకచోటవ్రాశియున్నారు. కాన నిట్లేకొన్ని పుస్తకములానన్నయకుఁ బూర్వముండియున్నవి. కాని ప్రబలనిదర్శనములు దొరకువరకు నన్నయమహాకవియె మొదటి వాఁడుగనెంచఁ బడఁదగినవాఁడయ్యెను. ఇంతయేల మనదురదుష్టవశముననో? వారికిఁదెలియమినో గోదావరినదికి నానకట్టఁగట్టించిన "కాటజ్" దొరవారు, గోదావరీమండలాంతరగస్థ బిక్కనవోలుగ్రామమున, మనయాంధ్రదేశభాషాచారిత్రమును వ్రాసినశిలాశాసనములుండఁగా, వానిందెప్పించిగోదావరి యానకట్ట కట్టుటకు నుపయోగించెను. కావుననే మనయాంధ్రదేశమునకిట్టిదురవస్థవాటిల్లినది. ఈకారణమునవాస్తవము తెలియకనన్నయభట్టారకునే మొదటివానిగాఁ జెప్పికొనవలసివచ్చినది.

ఏకార్యమేని రాజాదరణలేనిది సాగనేరదుకాన, రాజమహేంద్రవరము రాజధాని కాగలరాజరాజనరేంద్రుఁడీనన్నయాది, కవిపుంగవులం గూర్చియాంధ్రగ్రంథరచనకుందారి నేర్పరపించినాఁడు. కాన "వాగనుశాసన" బిరుదమీయన వహింపఁదగినదనినాయభిప్రాయము. ఈరాజశిఖామణి నాటించిన విత్తనమే, మహావృక్షమై శ్రీనాథాదిమహాకవులకునిలువనీడయైనది. ఇంకప్రాచీన జనమ్ములు పురాణపఠన, శ్రవణాదులచేత, నభిరుచికలవారగుటచేత, నన్నయభట్టారకాదులు, భారతాదిసంస్కృతగ్రంథ

ములఁదేనెలొల్కుమాటలతోఁ దెనిఁగింపఁబాటువడిరి. కానిస్వకల్పనాచాతురింజూపనెంచరైరి. ఈకొఱంత "నాంధ్రకవితాపితామహ" బిరుదువహించిన చతుర్విధకవితామతల్లికాల్లసాని పెద్దనామాత్య మణినాపినాడు; ఈమహాకవివర్యుఁడే, తానుప్రబంధరచనం గావ్యమల్లితసువాతికవులకుందారిచూపినవాఁడు.

ఇంకవేదములకు వ్యాఖ్యానప్రాయములైసర్గాదిపంచలక్షణములఁ గలిగిన గ్రంథములు పురాణములు నాబడు పారంపర్యముగావచ్చు పూర్వచారిత్రములమూలమున జనులకు నీతిబోధించుమహాత్తమ్ము లితిహాసములు నానొప్పు పురాణకథాభాగములఁగొంత వరకుఁగ్రహించి, యచ్చట స్వకపోలకల్పనాచాతురీధురీణత్వముంజూపుచు.

ఉ॥ కేవలకల్పనాకథలు ♦ కృత్రిమరత్నముల్, లార్యసత్కథల్
వావిరిపుట్టురత్నముల ♦ వారితసత్కవికల్పనావిభూ
షావహపూర్వవృత్తములు ♦ సానలఁదీర్చిసజాతిరత్నముల్
గావుననిట్టిమిశ్రకథ ♦ గానొసరింపుము నేర్పుపెంపునన్

అనివసుచరిత్రమున రామరాజభూషణుఁడువ్రాసినట్లుగా నింపగు రీతినిరచియించినపుస్తకములే ప్రబంధములనంబడును. ఏతద్గ్రంథమునీనియమముతో వ్రాసినవాఁడనైతి. ఇందలికథాకల్పనాచమత్కారాదులావల సంగ్రహమ్ముగవక్కాణించెద.

మహాకావ్యలక్షణములగు, పుర, నదీ, నగ, ఋతు, సూర్య, చంద్ర, సరోవర, వన, మధు, విరహ, వివాహ, సంభోగ, పుత్రోదయ, నీతి, యాత్రా, యుద్ధ, ద్యూత, రాజవర్ణనములచేఁ గ్రాలునది మహాకావ్యమునాబడు ఇఁదెవ్వియేని కొన్నిలోపించిన కావ్య ముపకావ్యము నానొప్పు. ఇక్కావ్యమున నీవర్ణనము లచ్చటచ్చటం బొందుపరుపంబడినవి వానినెల్ల సంక్షేపముగ నిటనెత్తిచూపెదఁగనుఁగొండు.

1 పుర వర్ణనము.

మ॥ తిలకించెన్, మహిశవప్రచుంబితమహా ♦ దేవేంద్రధామమ్ము, ను
జ్జ్వలఖేయస్థసుగంధినీరవిచర ♦ వ్యాళాంగనానర్మవా
క్యాలసద్వక్త్రశశాంకమండలము, ది ♦ వ్యద్వైభవాడంబరా
ఖిలవిద్వత్కవివర్ణనీయమగుకి ♦ ష్కింధాపురీరాజమున్ 176 ప్ర॥ఆ

2 నదీవర్ణనము. ద్వ్యర్థి.

సీ॥ గొప్పగోత్రమ్మునఁ ♦ గులవర్ధనియటంచు
సహజాతలెల్లమె ♦ చ్చంగఁబుట్టి

తండ్రియైనస్వగోత్ర • తల్లజముందలు
మేలిజాడలమెల్ల • మెల్లమెట్టి
ఘనతరులనుజేర • జననిర్వేళులనుండి
చెదరిగుణాబ్ధులఁ • జెట్టఁబట్టి
నటదూర్మికాకంక • నాదులక్రొమ్మెఱుం
గులుక్రాలఁగాఁజాలఁ • గొనబుదట్టి
తే॥ కాశపుష్పాఢ్యవేణికా • గరిమతోడఁ
బ్రబలతరతుంగభద్రాళి • పదవితోడ
నెమ్మినవ్యక్తమధురస్వ • నమ్ముతోడఁ
బొలుచుగృష్ణానదియుఁగృష్ణ • కులుకుతోడ 35 ద్వి॥ఆ

3 నగవర్ణనము. ద్వ్యర్థి

చ॥ మృగధరుఁడైనవాని,ముని • బృందముకొల్వఁగనొప్పువాని,మి
న్నిగఁగలవాని,జందురుని • నిందయొనర్చెడుకాంతివానిఁ,బె
న్నగనధునీతరంగముల • నానెడునొడలవాని,మేనకా
సుగుణయుతాత్మజాభిరతిఁ • జొక్కిముదంబుధిఁదేలువానినిన్ 72 ద్వి॥ఆ

4 ఋతువర్ణనము.

ఉ॥ మావులపంట,పూవిలుతు • మావులనోచిననోముపంట,నె
త్తావులఁజిల్కుకుంట,పలు • తావులఁజల్లెడుజాజితంట,క్రొం
బూవులవింటిదంట నెర • పూనికకుందిగినట్టిజంటబల్
కీవులఁగుల్కుతేంట్లదగఁ • డించెడునామనిదంట,వచ్చెనో 46 ద్వి॥ఆ

5 సూర్యోదయవర్ణనము.

తే॥ ఓలిసతపేరిపచ్చగు • త్తాలజత్న
మచ్చినరథంబుఁదొడలేని • మల్లుఁడొకఁడు
దోడితేనెక్కిహరిదోచెఁ • దూర్పుకొండఁ
బ్రాగ్దిశాకాంతచేతిహా • న్బంతినాఁగ 205 ద్వి॥అ

6 అస్తమయవర్ణనము.

తే॥ వరుణదిక్కామినిమణి • వంటసేయ

వార్ధికూపమ్ములోనీటి • నర్ధిఁదీయ
సాంధ్యరాగరజ్జువుఁగట్టి • జారవిడిన
హొన్నుబిందెనావార్ధిసూ • ర్యుండుగ్రుంకె. 169 ద్వి॥ఆ

7 చంద్రోదయవర్ణనము.

తే॥ పూర్వదిగ్భామినీవక్త్ర • పుండరీక
మోయనంగసుధాకరుఁ • డుదయమయ్యె
నమ్మదితమృగమదతిల • కమ్మనంగ
లలితకాంతిఁజెలంగెఁగ • ళంకరేఖ 174 ద్వి॥ఆ

8 అస్తమయవర్ణనము.

తే॥ కలువపూబోండిఁగూడినీ • తోలఁగుశావ
రాదలఁచెఱుమ్మటంచుఁద • ద్రమణికెరుగఁ
బలికిస్నానమ్ముశ్రమదీరఁ • బశ్చిమాబ్ధిఁ
జల్పనేగినగతిఁగ్రుంకెఁ • జలధవిధుఁడు 204 ద్వి॥ఆ

9 సరోవరవర్ణన,

సీ॥ వెలిదమ్మిఁద్రిమ్మరు • విరిద్రిమ్మరులుముద్దు
మొగముపైముంగురుల్ • మురువుఁజూపఁ
దరగయుయ్యాలలనెం • తయునూగుజక్కవల్
తఱులపైఁజందోయి • తెఱఁగుదోపఁ
గలువపూవులఁగుల్కు • గండుదుమ్మెదదిమ్ము
సొబగుఁగన్నవచూడ్కి • సొంపుఁజూపఁ
గప్పుఁదేరెడునాచుఁ • గప్పుచేపలగుంపు
సిగపైనిమల్లెపూల్ • చెలువుఁదోప
తే॥ నలువతేజీలునడకనె • న్నడలుగాఁగఁ
బవడపుందీవెజిగిమేని • పసలుగాఁగఁ
దొనరుకెందమ్మితూండ్లుకే • ల్దోయిగాఁగ
బరగుకొలఁకులచ్చినిఁగాంచి • రరుదుగాఁగ 108 ద్వి॥ఆ

10 వనవర్ణనము. (ఉద్యానము.)

చ॥ వలపుల కాఁపట్లు, నళి • వారము పాలిటి వేల్పుఁజెట్లు, నా
వలపుల రాజు ప్రేట్లుపడు • వారలు త్రిమ్మరు మేలిచోట్లు, మేల్
వలపుల గాజుదండ్లు కళ • లంబరియించెడు వీడుపట్లు, బ
ల్వలపుల తేనిసంగరఁపుఁ • బట్లుఁ బురింబు వృందోఁటలెంతయున్ 179 ప్ర॥ఆ

11 అడవి.

ఉ॥ సాల, రసాల సాల, సుర • సాల, వినీల తమాల, జాలహిం
తాల, పలాశ, బాలవట, తాల విశాల పటీర, పాట, లై
లా, లవలీ, లవంగ, నవ • లాంగల, లాంగలి, నారికేళ పా
ళీ, లలితార్జు, నామ్లకద • ళీతరుశోభిత మావనీస్థలిన్ 126 ప్ర॥ఆ

12 మధువర్ణనము

ఉ॥ మూఁకలు జుట్టుఁ గొల్వ, "నెల • పూవుల తేనియలాని," జుట్టుపు
ల్గీకలఁ గట్టుపీనసల • నెంతయు పీవభటాళి, తీయనౌ
దాకలపండ్లు దించుఁబువు • దండలఁ దాల్చి ముదబ్ధిఁ దేలుచున్
మూఁకల తేఁడు బ్రొద్దురహిఁ • బుచ్చెను సుందరి శైలనందనా 94 ద్వి॥ఆ

13 విరహవర్ణనము. ద్వి॥ఆ॥ 194

ఉ॥ పాయనుఁ బల్కకేగ వెఱ • పాయను, బాళినిఁ గాంచ కుంకుటిం
పాయను, బల్కవింతమఱ • పాయను, నగ్గరుణాబ్ధిఁ దేల్పు తె
ప్పాయను, మేరమీఱు టొఱ • పాయను, నారతనాల మేలికు
ప్పాయను, మేలుఁ గూర్పు మిఁక • పాయను, పాయుట నేరు పాయనన్

14 వైవాహికవర్ణనము.

క॥ కమలాయతాక్షి సీతాం
బ మహావైభవముతో "ని • మాంకన్యాంతు
భ్యమహం సంప్రదదే" యని
క్రమకం దాధారవోసె • రాముని కెలమిన్ 69 చ॥ఆ

15 సంభోగవర్ణనము.

ఉ॥ చందురుశాల మేడలఁ బ • సందగు కుందవనంపు వాడలం
గందపుఁ జెట్లనీడలఁ, జ • గాజిగ తమ్మికొలంకు జాడలం
"గందుదురంపుటాటలఁ," జో • కాటఁపు బాటల, వింత మాటలం
జందనగంధ తారకపి • చంద్రుఁడు వాలిసెలంగి రెంతయున్ 29 ద్వి॥ఆ

16 పుత్రోదయవర్ణనము.

శా॥ ఈలీలం గ్రహపంచకమ్ము రవితో • నేకమ్ముగా నట్టిదా
మేళాలగ్నమునందుఁ గాంచెఁ గలహం • సీయాన, రామామనో
జ్ఞాలంకారు, రమాకుమారసుమనో • జ్ఞాకారదూరుం, గపీం
ద్రాలంకారుఁ గుమారుఁ డిజ్ఞచయసం • వ్యాప్తప్రభావారునిన్

17 నీతివర్ణనము. (ద్వి॥ఆ॥36)

క॥ రాదు జర లేదు మృతియని
పాదుకొలిపి నెమ్మనమునఁ • బడిఁబడి రెంటిన్
మోదమునఁ గొనుము ననుగొని
పోఁదోఁడఁగెను మృత్యువంచుఁ • బుచ్చు మొకండున్ 78 తృ॥ఆ

18 ఆఖేటఁ(యాత్రా)వర్ణనము.

శా॥ పైనం బైనఁ బ్రథానులర్కజుపురో • భాగంబునం, దశ్వరా
ఢ్యానారోహణమాచరించితమిడా • యంఁబోయలున్మావులన్
పైనం బేర్పడబోనులున్వలలుతే • వం దార్చి రాఁ, బెండ్లికిం
బైనం బైచను లాగు వోమొవనికిన్ • వాద్యార్భటుల్ జెల్గఁగన్ 66 ద్వి॥ఆ

19 యుద్ధవర్ణనము.

శా॥ వేలీలన్ జనివృక్షమూలమునఁ • విన్ మీఱ గాఁ బొంచి ప్ర
త్యాలీఢుండయి ఖగ్గనారస మొకం • డమ్ముల్ పొదిం దూసి డా

కై లీలందగువింటగూర్చిగుణమూ • కర్ణాంతముఁ లాగిప్ర
గ్థీలక్ష్యంబరిబోరనిల్పిచదిపెఁ • ధీశాలివాలిఁ లలిఁ   పం॥ఆ

20 ద్యూతవర్ణనము.

సీ॥ ఇట్లుపాడుచుఁగొంద • ఱేణీదృశలతోఁడ
బంగారుపలకపైఁ • బరచిసారె
"లెత్తినచోనెవ్వ • రేవష్టమైనను
బంటకాయేనిచం • పంగవలయు
సూ! నాయమారయు • చోమధ్యవర్తులే
మాటాడవలెనుష్లు • మాటలాడఁ
డగ"దనిచాటించి • తరుణి! పందెము వేయు
మనిపురికొల్పిత • ప్పాడఁగినిసి
తే॥ సారె కెఱఁగించుచంతంత • సారసాక్షి
సాగుమనితానుసారెల • నలవరించి
యొరులుగెలిచినచోఁద్రుళ్లి • కుండుడంచుఁ
బందెమును వేసెఁదారుని • పట్టిపట్టి   127 ద్వి॥ఆ

21 రాజవర్ణనము.

సీ॥ శ్రీకరరుచిమనో • జ్ఞాకారమురవారిఁ
గర్ణాంతదీర్ఘాంబ • కములవారిఁ
జటులపోలికఁజుట్టు • జడలచుట్టలవారిఁ
గమనీయమైనవి • క్రమముఁవారి
పీఁకమైమోఁకాలుఁ • దాఁకుచేతులవారిఁ
బలువింట్లమూపులఁ • బరగువారిఁ
బొలుపారురాచకీ • వులఁజెలంగెడువారిఁ
గావిధట్టులఁబట్టు • క్రొలువారి

తే॥ డంబుమైఁగుల్కు విప్పటుఁ • రంబువారిఁ
గంబుసుందరమంగళ • గళమువారి
నవ్యగణనీయశుభలక్ష • ణములవారి
రామలక్ష్మణులంగాంచె • రవిజుఁడపుడు   85 చ॥ఆ

ఇట్టివర్ణనాదులంగలుగులాగున బొత్తమ్ము వ్రాయించి, యాంధ్రభాషాయోషామణికింబోషణకర్తలైనవారిలోనొకఁడనిపించుకొని కీర్తిమించిన యతండు నీశ్రీమత్సుగ్రీవపట్టాభిషేకకృతికర్తయు, నేల్లిగడ్డకులపయఃపారావారచంద్రుండునగు

పకీరయాభిధానుఁడు

కృష్ణావేణీమధ్యస్థలాంతరస్థకిష్కింధాపురీవరావాసుఁడు, కమ్మకులాభరణుఁడు కృతానేకసప్తసంతానుఁడు, నైనవాఁడు. ఈయనయే

నాచేత

శ్రీమత్సుగ్రీవపట్టాభిషేకము వ్రాయించినవాఁడయ్యెను. ఇక్కడ మచ్చారిత్ర మొక్కింత ముచ్చటించినవెనుక ప్రస్తుత కార్యాంశమునకు వత్తము. మదీయపితృపితామహాదుల జన్మస్థానము నర్సారావుపేట తాలూకా చిలతలూరుపేట వేలూరు. మజ్జనన స్థానమువినుకొండ తాలూకావీపూరుపూర్వనివాసస్థానముమాతామహస్థానంబైన వినుకొండ తాలూకా చితాపురాగ్రహారము శివారు క్రొత్తపాలెము ఇప్పటినివాసము తెనాలి తాలూకా దోనేపూడి. నేనిచ్చట హిందూస్కూలునఁ బ్రథమోపాధ్యాయుఁడుగానున్నవాఁడ, ఆంధ్రపంపితుఁడు మాఘమాహాత్మ్యాది కృతికర్తయు మజ్జనకుండునైన శేషాచలామాత్యునివద్ద ననవరతవిద్యాభ్యాసమొనర్చి కవిత్వమలవడజేసికొని ముటికొండతి పెద్దల సత్సహవాసమున, నవధానములఁ గొంతవరకు జేయనేర్చి కొన్నియెడలఁజేపి తత్పూర్వాపరంబులఁ గ్రంథరచనకుం గడంగి, వాణీశతక, హరిహరనాథశతక, నిరోష్ఠ్యపితృశతకాదులొనర్చితి. ఆపైన "అచ్చాంధ్రనిరోష్ఠ్య నిగద్యనృగచరిత్ర" కవికర్ణపేయాంబరీష చారిత్రాదులు పద్యకావ్యంబులుగ వ్రాసితి. ఆవెనుక మార్కండేయ స్తవ, శంకరకృత లక్ష్మీనృసింహస్తవాదులు తెనిగించినాఁడ. శైలిందెలియులాగున వానియందలి కొన్నిపద్దెంబులెత్తిచూపెద.

క॥ శ్రీమద్విరించివిష్ణ్వీ; శామరతతిచేతఁబూజ ◆ లందెడునీవా
తామరలఁబోలుపదములు; నామానసవీథినిలుపు ॥ నయముగవాణీ!

[వాణీశతకము]

క॥ సూరివరేణ్యునిద్రోణునిఁ, గారవమున సేనకధిపుఁ ◆ గాఁజేసెనుగాం
ధారీతనయాగ్రేసరుఁ; డారూఢిగభీష్మువెన్క ◆ హరిహరనాథా!

[హరిహరనాథశతకము] 67

ఉ॥ ఊరనుగుబ్బలుంగలసి ◆ యొక్కటనాడెడుచోటనాటలన్
నీరనుజిడ్డులాగెనసి ◆ నిల్చిచరించఁగఁజెల్లునీకు, నా
తీరుననుండకున్న నినుఁ ◆ దిట్టుదు, రండఱుఁగొట్టజూతురం
చారసిసారెసారెరహి ◆ నాడెదుతండ్రికిఁజాలఁ గేరుచున్

[నిరోష్ఠ్యపితృశతకము] 6

ఉ॥ జక్కఁ అనాతిచెంతఁగఱి ◆ చాయలఁగ్రాలెడిగోతిచెంతఁదా
రక్కటికానఁగాంచ,నడ ◆ యాడెడిగాదిలిచోఱలాఁగలోఁ
జక్కఁగనక్కనిక్కఁగల ◆ జక్కినినెక్కెడుదంటనాకొలల్
చక్కఁగలాని,నాకయిత ◆ చక్కఁగఁజేయఁగలానినెన్నెదన్

[అచ్చాంధ్రనిరోష్ఠ్యనిర్గద్యనృగచరిత్ర ప్ర [9 ప]

సుగంధి॥ టక్కుకొండొనర్చిగిడ్డిఁ ◆ డక్కఁజేసికొనగనో
తెక్కలీడ! కాంచెదిట్టి ◆ తెక్కలీంద్రనంగనే
లెక్కసేయనింతయేని ◆ లేచితల్లిరోరినీ
నక్కజిత్తెఱింగితింక ◆ నన్నెఱింగితేయుసీ!॥ తృ. 15

తోటకము॥ కనకాంగిరో! మోమున ◆ గస్తురిబొ;
ట్టునుజారదు, చీరము ◆ డుంగదు, చం

దనముంజనులంజెడ ◆ దాయెకనన్
గొనితోధవుఁడజ్ఞుడో ◆ కోయనవే [కవికర్ణపేయము]6

శా॥ కంటేమింటికి, మంటికొక్కటిగము ◆ క్కంటీ! దయంగెటి,వె
న్నంటే వచ్చెడి, దమ్మికంటిసుడివా ◆ లాదచ్చికంటిందమిం
గంటే,నాపనికాదటంచనిఁకమీ ◆ కంటేరిపుంగెంటఁజాల్
దంటేలేడని వచ్చితిన్నొసలవాల్ ◆ దంటారహింగావవే

ఆంరీభవచరిత్ర.

అటమీద నీసుగ్రీవపట్టాభిషేకము నైదాశ్వాసముల పద్యకావ్యముగా, సుమారు వేయిపద్దెములకుఁ బైగ నుండునట్లు కృతికర్త ప్రోత్సాహమువలనను బ్రహ్మశ్రీ వావిలికొలను సుబ్బారాయకవి శిరోభూషణ సాహాయ్యమువలనను దత్కృత శ్రీమదాంధ్ర వాల్మీకిరామాయణమునను శ్రీమదుత్తరరామాయణమునను, గొంత కథం గ్రహించి నాశక్తికొలఁది కొన్నికల్పనలంజేర్చి నాకీశ్వరుఁడిచ్చిన బుద్ధిచొప్పునవ్రాసినాఁడ. మఱియు, గొన్నిపనితొందరవలన నేనీకావ్యము నైదుమాసములలో వ్రాసిముగింపవలసినవాఁడనైతి అట్లగుట నా తెలివితేటల మాట దేవుఁడెఱుఁగునుగాని, తప్పులు కుప్పలుగనుండునని నే నొప్పుకొనెద. ఇట్టియల్పకాలములో నేల వ్రాసి ముగించితివన్నచో నెక్కువకాలములో నెక్కు శ్రమతీసికొని వ్రాయుదమన్ననో కాలహరణమేతప్ప నా తెలివితేటలింతకంటె హెచ్చుకానేరవు.

ఈపాటివాఁడవేల కవిత్వమల్లెదవంటిరేని.

చ॥ పలువురు సత్కవిత్వమది ◆ పాల్పడకుండియుఁగొన్నిపుస్తకం
బులు రచియించి సిగ్గిలక ◆ మోదముఁజెందుట తప్పుగాదు పు
త్రులు దనకుద్భవించినఁ గు ◆ రూపులుగాఁగలరంచు భార్యతో
గలయక మానునే సుతులఁ ◆ గాంచకయుండునె రూపహీనుఁడున్॥

అని బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వెంకటేశ్వరులు వక్కాణించినట్లు మహాకవులపొత్తములపైగూడవిమర్శనము వేయుచుండ «మహాగజాః పలాయంతే మశకానాంతు కాకథా» యనునట్లు నిక నావంటివానినెన్న నేల.

ఉ॥ ఎవ్వని కెంతబుద్ధి పర ◆ మేశుఁడు దాఁ గృపచేసె నట్టిదై
నివ్వటిలుం గవిత్వరుచి ◆ నేరుపు చాలినఁ జాలకుండినన్
సర్వకవత్తమాసకవి ◆ నాథులు చేకొన రయ్య మత్కృతిం
బుప్పులుగందకుండ రస ◆ ముంగొను తేటులవంటి నేర్పునన్॥

అని కనుపర్తి యబ్బయామాత్యమణి నుడివినట్లు దలంచి నాకైతఁ గైకొందురనియు.

క॥ అల్లితిమి తోఁచుగతి కవి తల్లజులొనరించు గ్రంథ◆తతికిది సమమా
ఝల్లికి ఝల్లీ పల్లెకుఁ బల్లేయని పెద్దలాడు◆పల్కులు వినమా॥

అని బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వెంకటేశ్వరులన్నట్లు తాము వ్రాసినపాత్త్రమ్ముల కిది యెత్తు రాదనియు నే నెఱుఁగుదు. వెండియు నా నిశ్చయోద్దేశ్యము నిందవతారికలోఁ బ్రాజ్ఞులకొనరించిన విజ్ఞాపనమువలన నెఱుఁగనగును. మున్నీకథ నే కంసాలి రుద్రయ మహాకవి దృశ్యకావ్యముగ వ్రాసినవాఁడట. కాని యిట్లు పద్యకావ్యములు వ్రాయువారిలో నేనీ మొదటివాఁడనని తలంచెద. ఈగ్రంథము సుగ్రీవపట్టాభిషేకకథఁ బ్రాధాన్యముగఁ జేసికొని వ్రాయఁబడినందున శుభస్కరమ్ముగ శ్రీమచ్ఛబ్దంబుతోఁ జేర్చి శ్రీమత్సుగ్రీవపట్టాభిషేకమని దీనికి నామంబిడినాఁడ. ఇందు ద్వితీయాశ్వాసమంతయుఁ దృతీయాశ్వాసమునఁ గొంతవరకు నాచేఁ గల్పింపబడినది. పూర్వకవులు వోయిన త్రోవల నేపోయి కొన్ని విధములయిన శబ్దార్థాలంకారాదులు, జాతీయములు, లోకోక్తులు, నందందు శక్తికొలఁదిఁ బొందుపరచితి. కాని వానినెల్లఁ గ్రంథవిస్తరభీతి నెత్తి చూపమికింగా సలకపుస్తకమున నాయాయిచోట్లఁగనవొప్పు. ఇఁక నిందు రేఫశకట రేఫమైత్రికి దథమైత్రికిఁ లడమైత్రికి నణమైత్రికి, నఖండవిశ్రమాదులకు నొప్పికొని వ్రాసినాఁడ. కాన వానిం గాంచి పండితులు నిందింపకుందురుగాత. పీఠికలోఁగాని పుస్తకములోఁగాని నాలోపశతమ్ముల బోనాడి తప్పులవీడి యొప్పులఁగ్రహించి నాకుఁ బ్రోత్సాహముగల్లఁజేయఁ బండితుల వేమాఱుఁ గొండాడెద. మఱియు నిది రామకథామిళితమైన గ్రంథము గాన నెల్లవారికిఁ జతుర్విధఫలదాయియగుగాత.

ఇక్కాలమున నెల్ల విద్యలంగలవ, నవకాశతయెల్ల వారికిం జిక్కియుండెఁగాన నెల్లవారు పృథుమధుర గోస్తనీపాకంబునఁ బొత్తంబుల రచియించి మనయాంధ్రభాషాయోషామణిం బోషింతురుగాత.

పరమేశ్వరుఁడెల్లర కిట్టిబుద్ధిని దనయెడ భక్తినిదయచేయుగాత.

ఇట్లు విన్నవించు విద్వద్విధేయుఁడు,
దోనెపా ⎬ అ. అ. హ.
కృతికర్త.

శ్రీమత్సుగ్రీవపట్టాభిషేక గ్రంథముపై సంస్కృతాంధ్రహూణ పండితులొసంగిన యభిప్రాయములు.

1

రాజమహేంద్రవరము దొరతనమువారి కాలేజిలోఁ బ్రథానపండితులును, మహామహోపాధ్యాయ బిరుదాంచితులును, బిల్వేశ్వరీయాదికృతి కర్తలును, నయిన మ. రా. రా. బ్రహ్మశ్రీ కొక్కొండ వెంకటరత్నశర్మ గారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

రత్నావళి. అబ్బరాజు◆హనుమంతరావనెడు◆నార్యవర్యుఁడు రచించెనసం
బబ్బసుగ్రీవపట్టాభిషేక ◆ మనుకృత్యుత్సవమద్దానిన్
నిబ్బరముగఁ బఠికింప హనుమద్దీ ◆ నిఁజేసెననిసంతసమెంతే
నబ్బెఁగొ. వెంకటరత్నశర్మర ◆ త్నావళి దీనినొసంగెఁదగన్

ఇట్లు

రాజమహేంద్రవరము ⎫ కొక్కొండ వేంకటరత్నశర్మ,
3—1—13 ⎭ మహామహోపాధ్యాయుఁడు

2

మదరాసుప్రసిడెన్సికాలేజిలోఁ బ్రధానాంధ్రోపాధ్యాయులును నాంధ్రవాల్మీకిరామాయణాది కృతికర్తలును, నయిన మ. రా. రా. బ్రహ్మశ్రీ శ్రీమదాంధ్రవాల్మీకి వావిలికొలను సుబ్బారావుపంతులవారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

కం॥ తప్పులు మెండసిమీరే; చెప్పితిరదిగొప్పగుణము◆చెలఁగును గుణముల్
మెప్పిడు శైలిమనోజ్ఞము; యొప్పానురసభావగుణస ◆ మున్నతి కృతిలోన్

ఇట్లు

తిరువళిక్కేణి ⎫ వావిలికొలను. సుబ్బరావు
24—12—12 ⎭ ప్రసిడెన్సికాలేజ ప్రధానాంధ్రోపాధ్యాయుఁడు

3

పిఠాపురముమహారాజా స్థానకవులును, శతావధానులు, నైన మ. రా. రా. బ్రహ్మశ్రీ రామకృష్ణకవులు వారి యభిప్రాయమిట్లు సెలవిచ్చుచున్నారు.

వ. అయ్యా! మీసుగ్రీవ పట్టాభిషేకముఁ గంటిమి. కథాసరణిరమణీయముగ నున్నది.

కవితకార్యస్థానము చిత్తగించవలెను.

పిఠాపురము } రామకృష్ణకవులు,
ది 27—12—12 } ఆస్థాన విద్వాంసులు.

4

వినుకొండతాలూకా చిరాపురాగ్రహారము, శి. క్రొత్తపాలె మావాసముగాఁగల్గి సంస్కృతాంధ్ర పండితులును, సంధ్యానందనతాత్పర్యదర్పణాది గ్రంథకర్తలును, మామేనమామలునైన మ. రా. రా. బ్రహ్మశ్రీ భార్గవరఁపు శ్రీరామశర్మశాస్త్రిగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

కం॥ శ్రీరస్తు ... ... శుభలేఖతదుపరి.

తే॥ అబ్బరాజాన్వవాయసు • ధార్థిపూర్ణ!
మాబ్జహనుమద్వచోమృత • హారబిందు
భోజతొందిల మన్మనః • పుష్పలిహము;
సౌరిపట్టాభిషేకాప్తి • సంతసించె 1

తే॥ పుర,నదీ,నగ, ఋతు,సూర • పుష్పవన,వి;
రహ,వివాహ,సుతోదయ, రాజ,భోగ,
రణ, మధు,ద్యూత,సంభోగ, • రాజనీతి;
హారవర్ణనలేమంను • వహవ,వహవ. 2

కం॥ సుగ్రీవజయమ్ముఁ బొగడు”బు;
ధగ్రామణి,, దాసవరద • దాశరథికృపా
పాగ్రిహారత ధన్యుఁడగుం;
బాగ్రఘుపతికతఁడు మిత్ర • భక్తుండగుటన్ 3

ఇదిదివ్యం బిదిభవ్యం; బిదెయిహపరభుక్తిముక్తి • పృథులయశశ్శ్రీ
ప్రదము. కవిగేయసత్కథ కదసుగ్రీవాభిషేక • కథనంబగుటన్. 4

కం॥ నోరుఁగల కవులుసత్కథ
సారవచోమృతములొల్క • సారెకుఁబల్కం
గా రమతత్పతి యుతయయి
వారింటం జేరియుండ • వలెనని శెతరున్. 5

వినుకొండతాలూకా } ఇతి. యుష్మన్మాతులః
చిరాపురాగ్రహా } భార్గవర. శ్రీరామశర్మ
రముశివారుక్రొ }
త్తపాలెము. }

5

నర్సారావుపేట తాలూకా కొప్పరగ్రామవాస్తవ్యులును, కుండినకవిసింహాది బిరుదాంచితులును, శతావధానులునయిన మ. రా. రా. బ్రహ్మశ్రీ కొప్పరఁపు వేంకటసుబ్బారాయ వేంకటరమణకవి పుంగవులిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

వ. అయ్యా! తమరు మాయభిప్రాయమును గోరి పంపిన “సుగ్రీవపట్టాభిషేకమును” జూచితిమి.

గీ॥ అనఁగనిరువదిరెంపువ • ర్ణనలుగూర్చి
చెప్పవలయుఁబ్రబంధమ్ము • శ్రీనివాస! ?

అని యప్పకవి చెప్పినట్లు తగువర్ణనలుగల్గి మీప్రబంధంబున్న యది. మీకృతిభర్తయయిన శ్రీమత్ప్రకీరయాభిధానుండు బుణ్యపురుషుండనుటకు సందియము లేదు. మీకవిత్వముమృదువుగా మధురముగానుండుననుటకు సందియము లేదు తమకు నిర్దుష్టములయి మనోహరములయినమహాప్రబంధంబులు రచించుటకిట్లే“ భగవంతునియనుగ్రహము తోడ్పడుగాత. చిత్తగింపవలెను.

ఇట్లు

3—1—13
కొప్పరము
సంతమాగులూరుపోష్టు

కొప్పరపు సోదరకవులు
శతావధానులు.

6

ఆ దేపల్లిముప్పాళ్లకాపురస్థులును, ననేకాష్టావధానవిరచనాచాతురీధురీణులును, నైన మ. రా. రా. బ్రహ్మశ్రీ గోపాలునిహనుమంతరాయశర్మశాస్త్రిగారు, నేర్పూరి లక్ష్మీనృసింహశర్మశాస్త్రిగారు, నిట్లువ్రాయుచున్నారు.

తే॥ శ్రీమదఖిలనృపాల సం • సేవితపద;
కమలభవులును వైదుషీ • గౌరవులును,
సంస్కృతపటుత్వకవితావి • శారదులును;
నైన శ్రీహనుమంతరా • యార్యులకును

క॥ హనుమన్నృసింహ కవులము;
ఘనభవదాశీః ప్రభావ • కలితోత్కర్షా
భ్యనుపమ కవితాయుతులము;
క్రొనవే మావందనములు • కోవిదవర్యా! 2

మ॥ సుమనఃకాండవిశంకట ప్రణుత! త్వ • త్సుగ్రీవపట్టాభిషే
కముఁ గన్గొంటిమి, నేఁడు, కానివిలస • ద్గంభీరవిస్రంభణా
చ్ఛమహాగాథ నిరర్గళాశుకవితా • సామ్రాజ్యతంత్రాలుమీ
దుమనోదార్ఢ్యతకిద్దిచాలదని మీ • తోఁజెప్పఁగానున్నవా
రము “హనుమంతసుధీమణీ! ప్రకటసా • రాచారధీరాగ్రణీ!

మ॥ కవిలోకోత్కరగేయసీయకరమై • క్రమప్రభావాభి మం
జువిలాసాచ్ఛ పదప్రపూరితమునై • శుంభత్ప్రసూనైక సా
ర్థవిశేషాకరమై, దురంతకఠినా • శ్లిష్టశ్లేష రాహిత్యమై
భువి “మీగ్రంథము” వెల్గుచుండెఁగరుణా • భోధీ!విరాజత్సుధీ!

గీ॥ వ్రాయఁదలచిన మీప్రభా • వంబుచాలఁ,
గలదయిదుపద్యములుమాత్ర • ములిఖయింపఁ,
డంచువ్రాయించు మీకమ్మననుసరించి;
యేమువిరమించినారము • హీనసుగుణ. 5

ఇట్లు విన్నవించువిద్వద్విధేయులు

18-12-12
ముప్పాళ్ల

గోపాలునిహనుమంతరాయశర్మశాస్త్రి
పోతరాజు లక్ష్మీనృసింహశర్మశాస్త్రి

అష్టావధానులు.

7

నెల్లూరుజిల్లాకావలివాస్తవ్యులును, ప్రస్తుతము గుంటూరుజిల్లా రేపల్లెతాలూకా పెదపులివర్రు గ్రామములోని సంస్కృతపాఠశాలోపాధ్యాయులును, శతావధానులును, నైన బ్రహ్మశ్రీ వేమూరి నృసింహశాస్త్రిగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు

శ్లో॥ పూర్వంహనూమాన్ రఘురాడనుగ్రహా
త్సుగ్రీవనామ్నః కపికుంజరస్యచ।
పట్టాభిషేకంకృతవాన్ ససాంప్రతం
తంవర్ణయామాసపదైర్మనోహరైః.

శ్లో॥ అబ్బరాజకులవారిధి చంద్రః। శ్రీహనూమదభిధః కవివర్యః
యాంబబంధకృతిమత్రనదోషాః। కింతుసద్గుణగణాఃపరిదృష్టాః 2

శ్లో॥ పదానిరమ్యాణి కథామనోజ్ఞా। గభీరతాత్పర్య మనోహరత్వం
మైత్రీపదానాం పరిదృశ్యతేఽత్ర। తతశ్శ్రుతఃకింనఫలంవిభర్త్తే 3

ఇత్థం

పెదపులివఱ్ఱు } శతావధాని
వేమూరి. నృసింహశాస్త్రి

8

రేపల్లెతాలూకా కనగాలవాస్తవ్యులును, శ్రీమదంబరీషచరిత్రాదికృతికర్తలును, నైన మ. రా. రా. బ్రహ్మశ్రీ నడింపల్లి వేంకటరత్నశర్మగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

సీ॥ పదసౌష్టవములకా, స్పదమర్థసౌలభ్య,
మ్ములకిమ్ము రసములు,గలుగు నెలవు
పాకభేదములకు, భవనమలంక్రియా
జననమ్మునకు నివాసస్థలమ్ము
శయ్యలకిరవు వి, శ్రాంతివ్యంగ్యమ్ముల
కాలవాలము గుణ, జాలమునకు
భావోదయములకుఁ, బాదువృత్తులకిక్క
రీతులకాధార, భూతమిద్ధ

తే॥ యనఁబ్రబంధంబుకవిజనా, హ్లాదకముగ
జేసెసుగ్రీవపట్టాభి, షేక "మబ్బ
రాజుహనుమంతరాయశర్మ" నిజకీర్తి
ప్రబలిదేశాంతరమ్ములఁ, బ్రబ్బికొనఁగ... 1

తే॥ కావ్యదోషమ్ములెచ్చోటఁ, గలయకుండ;
కవితలు చతుర్విధములింపుఁ గానఁజేసె
లక్షణోదితముగ సరళమగుశైలి;
పంచమాశ్వాసముల[illegible], బాహుళికము. 2

ఆ॥ కమ్మకులజుఁ[illegible], గడ్డపకీరయ్య;
కీకృతినిడి సుజన, హితుని కీర్తి
శాలివంశతిలకు, సంతానవంతుగ;
విం చెబహుమతుల్గ్రహించఁగలఁడు. 3

క॥ కృతిపతికిఁ గ్రంథకర్తకు;
నతులైశ్వర్యమ్ము యశము, హర్షము సౌఖ్య
స్థితిపుత్రపౌత్రల భో;
స్సతులు చిరాయుష్యమును ఘనమ్ముఁగలుగుతన్

9

ఇట్లు

6—1—1913 } నడింపల్లి వేంకటరత్నము
కనగాల } ఆంధ్రభాషాభిలాషి

నరసారావుపేటతాలూకా సంతగుడిపాడు కాపురస్థులు, నాంధ్రభాషాభిలాషులు. నిర్వచనసత్యనారాయణవిలాసాది కృతికర్తలు, నై

న బ్రహ్మశ్రీ అబ్బరాజు సీతారామయ్యగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

ప్రియసోదరా!

ఉ॥ శ్రీరమణీయపుంగవితఁ • జెప్పఁగఁజాలితి నీకవిత్వపుం
ధోరణిఁ గాంచువారలము • దుల్ కుతుకంబునుజెందునట్టు నా
నేరుపుఁగల్మి నెమ్మదిజ • నించినమోదమెసంగఁబద్యముల్
గూర్చినాఁడ మిక్కుటపుఁ • గూరిమితోడను గొమ్మవే సమ
స్కారములెల్లవేళలను • జల్పెద శ్రీహనుమత్కవీశ్వరా! 1

మ॥ సుమతుల్ జిత్తమునందుమెచ్చఁగను శ్రీ • సుగ్రీవపట్టాభిషే
కము గల్పింపఁగఁజాలినాఁడవు సువా • క్యస్తోషితంగుల్కఁగా
సుమసారంబుస్రవింప నెందుగనినన్ • సొంపావహిల్లన్మదీ
యమసంబర్మిలిదేలెఁ ద్వత్కృతిని హా • స్యాబ్జంబునందుంచుటన్ 3

చ॥ కవనమునల్లుకేమిగుల • గష్టమదట్టులునుండనిండు, బు
ధ్యావశతనాలుగుండెఱఁగు • లైన కవిత్వములుం బదెన్మిదౌ
ప్రవిలసితంపు వర్ణనలు, భాసిలగ్రంథముఁ జేయనబ్బె నే
ర్పు వెలయఁగాంచఁ బూర్వకవి. పుంగవతుల్యుఁడ వీవపోయిఁకన్

డి 16-1-1913
తెనాలితాలూకా
చేవలి
రిజల్టుస్కూలు
హెడ్డుమాస్టరు,

ఇట్లు.
యుష్మత్సోదరుఁడు
అబ్బరాజు సీతారామశర్మ.
నిర్వచన సత్యనారాయణవిలాస గ్రంథకర్త.

10

గుంటూరుటవును హైస్కూలునందుఁ బ్రధానసంస్కృతోపా
ధ్యాయులును, నవధానిశిరోమణి ముఖాదిబిరుదాంచితులును, శతావ

ధానులును, నయిన బ్రహ్మశ్రీ కాశీ. కృష్ణాచార్యులు వారిట్లు వ్రాయు
చున్నారు,

మ॥ సుమనఃకోమలకల్పనం జెలఁగుమీ • "సుగ్రీవపట్టాభిషే
కము" నేఁజూచితిసత్కవిత్వకలనుసీ • కాలమ్మునందల్లను
త్తములౌవారుగలారొకోయనెడును • త్వందేహమే తెంచెఁజి
త్తముత్కృష్టింగనెనబ్బరాజు హనుమం • తా! ధీవరాగ్రేసరా!

తే॥ భట్టువాగ్ధాటియొకటఁగ • న్పట్టె గణప;
వరపు వేంకటకవిసొంపు • వఱలెనొకటఁ
శాంపురంగవిజయపక్కి • పర్వెనొకట
ద్వత్కవిత్వామృతాంబుని • ధానమందు

21-1-13
గుంటూరు

అవధాని శిరోమణి.
కాశీ. కృష్ణాచార్యులు.

11

సత్యహరిశ్చంద్రీయ సాత్రాజితీయాద్యనేక నాటకగ్రంథకర్తగా
రును గుంటూరు చంద్రికాముద్రాశాలాధికారులును నగు బ్రహ్మశ్రీ
బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతముగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

మిత్రమా!

మీ "సుగ్రీవపట్టాభిషేక" మను గ్రంథము దిట్టమైన ప్రబంధపా
కమునఁజదుర్వ్రాత కవితారీతులచే నలరారుచుఁ జదువరులకుఁ బ్రాచీనకవి
మార్గముల స్మరణకుఁదెచ్చుచున్నది. జల్లుఁబొల్లుంబల్కులతోఁ గవిత్వ
మల్లుట కలవాటుపడిన యిక్కాలంబున నిలాటి ప్రౌఢప్రబంధములు
బయల్వెడలుటంజూడ మరల భాషాయోషకీషత్ప్రోషిమ యలవరుచు
న్నదేమోయనితలంతు.

గుంటూరు
5—3—13

ఇట్లు భవన్మిత్రుఁడు
బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతము

12

రేపల్లెతాలూకా చెఱుకుపల్లిగ్రామ గ్రామణులును నాంధ్రభాషాభిలాషులును మన్మిత్రులును నయిన బ్రహ్మశ్రీ చెఱుకుపల్లి వేంకట కృష్ణయ్యగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

మ॥ సుమగంధమ్ములు ఘుమ్ముఘుమ్మనుత్వ ♦ "త్సుగ్రీవపట్టాభిషే
కము" లోఁగొన్నటిఁబద్యముల్ విని బలా ♦ త్కారమ్ముగాఁగర్ణరం
ధ్రములత్యాశఁ గథాసుధారసముజు ♦ ఱ్ఱాబోవఁగాంక్షించుని
త్యమువహ్వా! హనుమంతరాయ! కవిరా ♦ డానందసంధాయకా!

మ॥ దినచూడామణిశిష్యుఁడై గగనవీ ♦ థిఁ మేనుఁబెంపొందఁ జెం
ది నవవ్యాకరణమ్ములంబరిసమా ♦ ప్తింగాంచునయ్యంజనీ
తనయస్ఫారసుసార వాగ్విలసితో ♦ ద్యత్ప్రౌఢిసీకబ్బె నీ
జనకుండుంగవిశేఖరుండగుటస్వే ♦ చ్ఛన్ సార్థకంబైనయీ
"హనుమంతాఖ్య" రచించెనిక్కముగ నా ♦ హాయబ్బరాశ్వజాజా!.

ఇటు భవన్మిత్రుఁడు.
చెఱుకుపల్లి వెంకటకృష్ణయ్య
అసిస్టాంటు కరణము.

31—1—13
చెఱుకుపల్లి.

13

రేపల్లెతాలూకా భట్టిప్రోలు బోర్డులిమెంటరీస్కూలులోఁజతుర్థోపాధ్యాయులును, సంస్కృత పండితులును, మన్మిత్రులును, నైన బ్రహ్మశ్రీ బుఱ్ఱా పూర్ణయ్యశాస్త్రిగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

శ్లో॥ అబ్బరాజాన్వయాంభోధి, రాకాశారదచంద్రమాః
హనూమన్నామధేయోసౌ, వ్యతానీద్గ్రంథముత్తమమ్

శ్లో॥ కవయస్సంతిబహవః, భాషాగ్రథనచాతురాః
నియమేనసరోష్ఠ్యాదేః, లభేతకథనం కథమ్. 2

శ్లో॥ విద్వాంసోబహవస్సంతు, పూజ్యాస్తు కవయఃపరం,
పూజితోభోజభూపేన, పండితేభ్యఃపరంకవిః. 3

శ్లో॥ స్థాలీపులాకన్యాయేన, వ్యలోకిభవదీయకం
సుగ్రీవరాజ్యప్రాప్తేస్తు, వర్ణనీయంతు వర్ణనమ్. 4

శ్లో॥ అర్థాలంకారిణః కేచిత్, శబ్దాలంకారిణఃపరే
ఓజఃప్రసాదప్రభృతిభిః, సర్వేపిసమలంకృతాః. 5

11—2—13
భట్టిప్రోలు

ఇట్లువిద్వద్విధేయుఁడు,
బుఱ్ఱా పూర్ణయ్యశాస్త్రి.

14

బందరుతాలూకాలోఁజేరిన, స్మరణమాత్రాశేషకలుషాపహారిణులును, యథేచ్ఛావిహారిణులును, నగు కృష్ణా, వేణీపరివేష్టితపోతవరలంకవాస్తవ్యులును, ప్రస్తుతము కిష్కింధపాలెము బోర్డులిమెంటరీస్కూలుమాస్టరులును, మన్మిత్రులును, నైన కొమ్మరాజు కోటయ్యగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

శా॥ శ్రీరమ్యంబగు బ్రహ్మవంశమున వా ♦ సింజెంది "యార్వేలవా
రేరాశించిరి" సంస్కృతాంధ్రములఁ బే ♦ ర్మిం "గావ్యరత్నంబులన్"
ధీరస్ఫారమతిన్ రచించి, మహినెం ♦ తే, వారిలోఁజాలమీ
రారామించితి "రబ్బరాజు. హనుమం ♦ తామాత్యచూడామణీ!"

మ॥ అనఘా! తామురచించినట్టి మహనీ ♦ యంబౌప్రబంధంబు మా
నసప్రేమంబునఁగాంచి నెమ్మది మ ♦ హానందంబునుబొంది తే
మనివర్ణింపఁగలాడ శైలియు, రసం, ♦ బాబంధముల్, శబ్దగుం
భనముల్, మున్నగువానినెన్నవశమే ♦ భావింపమాబోంట్లకున్, 2

శా॥ నాళీకాక్షుపదారవింద భజనా • నందైకలోలుండు, స
త్యాలాపుండగు "కుంచెపూడి • నరసింహాచార్య" శిష్యుండు, స
చ్ఛీలుండైన "పకీరయాఖ్యుఁడు" గరుర్ • శ్రేయంబుధన్యత్వముం
హాళింగాంచను "మీకృతిం" గొనుటచే • హర్షానుసంధానుఁడై 3

చ॥ ధరణిసుతావిభుండు, జిత • దైత్యవిభుండగు రామచంద్రుఁడా
తరణికులంబ్రోచినట్లుగస • దాకృపఁజూచుతఁ గూర్మిగాచుతన్
జరతరకీర్తియున్, సుతులు, • శ్రీయును, నాయువుఁబాడి,సంటయున్
వరమతిఁబొందఁగొసంగిబుధ • వత్సల! మిమ్మును, మీకృతీశ్వరున్. 4

క॥ మెప్పిడుమీకృతిఁగననా; కుప్పతిలినమోదమునన • నొసగితిమీకే
నిప్పంచరత్నములమది; మెప్పుగఁగైకొనఁగవలయు•మిత్రమ! కూర్మిన్

ది10—2—1913
కిష్కింధపాలెము

ఇట్లుభవన్మిత్రుఁడు,
కొమ్మరాజు కోటయ్య
ఆంధ్రభాషాభిలాషి

15

సరస్వతీపత్త్రికాధిపతులును, పోలవరసంస్థానాధిపతులునునైన మహారాజశ్రీ బ్రహ్మశ్రీ కొచ్చెర్లకోట రామచంద్ర వెంకటకృష్ణారావుబహుదూరువారి యాస్థానవిద్వాంసులును, కింకసింద్రఘటాపంచాననాది బిరుదాంచితులును, శతావధానులునైన, బ్రహ్మశ్రీ దివాకర తిరుపతి శాస్త్రిగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

శ్రీసుగ్రీవపట్టాభిషేకము.

ఇది అబ్బరాజు హనుమంతరావుగారిచే రచింపఁబడినకావ్యము. నవలాశతకము, నాటకశతకము, అనిపించుకొనిన యీకాలమునఁ గావ్యకర్తలైయున్న స్వల్పసంఖ్యాకులలో వీరొకరు.

మీఁదనిర్దుష్టమనియు, సరసమైనదనియునే మాయభిప్రాయము. శైలిదెలియుటకై కొన్ని పద్యములిందు దాహృతములగుచున్నవి.

సరస్వతి
కాకినాడ
అక్టోబరు
191

ఇట్లు
(దివాకర. తిరుపతిశాస్త్రి)
శతావధాని

ఉ॥ మూకలుచుట్టుఁగొల్వ నెల • పూవ్రుల తేనియలాని, జుట్టుపు
ల్లీకలఁగట్టువీవనల • నెంతయువీవఘటాళి, తియ్యనౌ
దాకలపండ్లుదించుఁబుప్పు • దండలఁదాల్చిముదబ్ధిఁదేలుచున్
మూకలుతోఁడుఁబ్రొద్దురహిఁ • బుచ్చుచునుండిరిశైలనందనా!
ద్వి. అ. 94

ఉ॥ పాయనుఁబల్కకెగవెలి • పాయను, బాళినిఁ గాంచకుండుటం
పాయనుఁబల్కవింతమది • పాయను, నన్విరహాబ్ధిఁదేల్చుతె
ప్పాయను, మేరమీరుకోలి • పాయను నారతనాలమేవికు
ప్పాయను, మేలుఁగూర్పుమిఁక • పాయనుపాయుట నేరుపాయనున్
ద్వి ఆ. 194

క॥ కమలాయతాక్షిసీతాం । మహావైభవముతో "నిమాంకన్యాంతు
భ్యమహంసంప్రదదే" యని । క్రమతందాధారవోసె రాముని
కెలమిన్ చ. ఆ. 68.

16

తెనాలినగరవాసులును, శతావధానాష్టావధానవిధానచాతురీధురీణులును, భీమేశ్వరపురాణాద్యనేకాంధ్ర కావ్యకర్తలునునైన బ్రహ్మశ్రీ ముదిగొండ చంద్రమౌళిశాస్త్రిగారు శ్రీ సుగ్రీవపట్టాభిషేక కృతివిమర్శనమొనర్చి

ఉ॥ కాలమతిక్రమించె నని • గాఢతరాదరణంబుఁ దప్పక
స్మీలలితప్రబంధపరి • నిష్ఠితసౌష్ఠవమారగించు "న"
న్నోలి ననుగ్రహించి మృదు • లోజ్జ్వలముద్రితపుస్తకంబు నా
పాలికిఁ బంపఁగోరెద, శు • భంబగు "మీకును" "గ్రంథభర్తకున్"
అని వ్రాయుచు ముద్రించిన పొత్తము పంపిన మీద నిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

శా॥ శుద్ధాంధ్రప్రతిభావిభావితరసా • స్తోకప్రబంధంబతి
శ్రద్ధాయుక్తముగా "నృగూదయముఁగా" • రామారఁగాఁ జేసి సం
శుక్లప్రక్రియ గాన వీనసరశికిన్ 'సు • గ్రీవపట్టాభిషే"
కోద్ధశ్రీకము కావ్యముం బిదపన • య్యోగ్యుండగున్ 2

ఆ॥ అబ్బరాజవంశ్యు • హనుమంతరాయని
కావ్యమరసి చూడఁ • గాముదంబు
సంస్కృతాంధ్రకావ్య • సాహిత్యవంతుల
కలరు నితరు లెఱుఁగ • రట్టిగీతి 3.

తెనాలి
18-2-13

ఇట్లు విద్వద్విధేయుఁడు
శతావధాని ముదిగొండ చంద్రమౌళిశాస్త్రి

17

శ్రీమత్సుగ్రీవపట్టాభిషేకము అను నీగ్రంథమైదాశ్వాసముల ప్రబంధము. ఈకృతికర్త జన్మభూమి వినుకొండతాలూకాలోని చిట్టాపురాగ్రహారము శివారు కొత్తపాలెము ప్రస్తుతమీయన రేపల్లెతాలూకా ఐల

వరము నగ్రామమున నారంభవిద్యాశాలయందు ప్రధానోపాధ్యాయుఁడుగా నున్నాఁడు. ఇక్కవి కౌండిన్యసగోత్రుఁడు. ఆర్వేలనియోగిశాఖా బ్రాహ్మణుఁడు. అబ్బరాజ్వంశోద్భవుఁడు. శేషయామాత్యపుత్రుఁడు హనుమంతరాయనామధేయుఁడు ముప్పదిసంవత్సరముల వయస్సుగలవాఁడు. చిన్ననాటనుండియుఁ బండితుండును మాఘపురాణకృతికర్తయునగు జనకునిసన్నిధానమున విద్యాభ్యాస మొనర్చినాఁడు. నానావిధావధానకుశలుఁడు. చతుర్విధకవితానిర్వాహకుఁడు. పదునైదుసంవత్సరముల చిఱుతప్రాయముననే వాణీశతకము, హరిహరశతకము, నిరోష్ఠ్యపితృశతకము అనుశతకత్రయమును పదునెనిమిదవసంవత్సరమున అచ్చాంధ్రసర్గద్వయనిరోష్ఠ్యనృగచరిత్రమును కవికర్ణపేయమును ఇరువదియాఱవసంవత్సరమున నంబరీషచరిత్రంబును ఇరువదితొమ్మిదవసంవత్సరమున నీసుగ్రీవపట్టాభిషేకమును రచించియున్నాఁడు. వెండియు శంకరకృత లక్ష్మీనృసింహస్తోత్రమును మార్కండేయకృతశివస్తవాదులను ఆంధ్రీకరించియున్నాఁడు. ఇవియన్నియు నముద్రితములే. వీనిలో నీసుగ్రీవపట్టాభిషేకము కృష్ణాతీరస్థకిష్కింధాపురవాసియు నవరకులసంభవుండునగు పకీరయాభిధానుఁడు కృతిపొందుటచే నియ్యది శీఘ్రముగ ముద్రితమగుట తటస్థించినది. ఈకవికృతగ్రంథములలో నీగ్రంథమును ఇంతకుమున్న రచింపఁబడిన నృగచరిత్రమును కవికర్ణపేయమును అక్కడక్కడ స్థాలీపులాకన్యాయముగ నేను చూచితిని. ఈసుగ్రీవపట్టాభిషేక మైదుమాసములలో ముగింపఁబడినది. దీనికథాసూత్ర మాంధ్రవాల్మీకి

యని ఆంధ్రదేశమున వన్నెగాంచిన బ్రహ్మశ్రీ వావికొలను సుబ్బరాయకవి శిరోభూషణకృతాంధ్ర వాల్మీకి రామాయణ కథననుసరించి యల్లఁబడినది. ఇందుమనుచరిత్ర, వసుచరిత్ర, విజయవిలాసము, బిల్హణీయము, మున్నగు నుత్తమప్రౌఢ ప్రబంధపద్యసరము బురణించు పద్దెములనేకము చ్చటచ్చటఁ గలవు. ఈకవికి అచ్చతెనుఁగునఁ బ్రౌఢముగను సరసముగను కబ్బముల్లుసామర్థ్యము బాగుగనుండినట్లిందలి కొన్ని పద్యములవలన తేటపడుచున్నది. ఈయనకవిత్వము జాతీయములతోను, లోకోక్తులతోను, శబ్దార్థాలంకారములతోను గూడుకొని అక్కడక్కడనల్లికబిగింజెడగొట్టు జల్లిపదములఁగల్గియు మధురముగ నేయున్నట్టు కన్పట్టుచున్నది. ఈయనకవిత్వధార నిరర్గళప్రచారముకలదై వెలయుచున్నది. పాకముపరిపక్వగోస్తనీఫలపాకమని చెప్పనొప్పు గ్రంథమామూలాగ్రముఁ దిలకించినవారియ్యది సరసముగ నున్నదని తలతురని నాయభిప్రాయము. రసగ్రహణపారీణులిందలిగుణములమాత్రము గ్రహించి ఈబాలకవికి ప్రోత్సాహముకలిగింతురుగాక. ఈశ్వరుఁడీకవికి ఆయురారోగ్యైశ్వర్యాదుల నొసంగుఁగాక

ఇట్లు
ఆంధ్రభాషాభిమాని
కొండముడి శ్రీరాములు
ప్లీడరు

తెనాలి
24—4—13

18

శ్రీశ్రీనివాసో విజయతే

గుంటూరు
2—3—13

మహారాజరాజశ్రీ అబ్బరాజు హనుమంతరావు పంతులుగారి సముఖమునకు పక్కి వేంకటసుబ్బారావు నమస్కారములు నాచిరమి

త్రులలో నొకరగు తమరు "సుగ్రీవపట్టాభిషేకమను" గ్రంథరాజము నొండు రచించి యాంధ్రప్రపంచమునకు మేలొనగూర్చి నందుకు తమరు వందనీయులు స్థాలీపులాకన్యాయముగ నక్కడక్కడ తమవలన వినగలిగినందుకుఁ జాలగసంతసించితిని, హృద్యపద్యగద్యంబులు నవనవ్యంబులై యొప్పారుచున్నవి. భాషాభిమానులందరు దమకు నిట్టి ప్రబంధములు మఱికొన్ని రచించుటకు దగిన ప్రోత్సాహ మొసంగుదురుగాక.

ఇట్లు
భవద్విధేయుఁడు.
పక్కి వేంకటసుబ్బారావు.

Bathina Venkaiah Naidu, Kollur, Tenali Taluq, writes as follows :—I have gone carefully through the pages of your poetical works Sugreeva Pattabhishekam. And I find it is a great plearure to congratulate my friend Astavadhani, A. Hanumantha Rao, the author. I find this book well written And I have no doubt to call his name as "Kavi Rathnam" I would like that every Telugu—knowing man should have a copy of this good book with many thanks.

KOLLUR,
8th February 1913.

Yours truly,
B. VENKAIAH NAIDU

శ్రీరస్తు.

శ్రీసీతారామాయనమః

శ్రీమత్సుగ్రీవపట్టాభిషేకము

హనుమత్కవీయము.

(ప్రథమాశ్వాసము.)

(ఇష్టదేవతాస్తుతి.)

శా॥ శ్రీముక్తిప్రదమైన కృష్ణదరిఁ గి ♦ ష్కింధాపురంబందు సీ
తాముగ్ధాంగనతోడఁగూడి నిజభ ♦ క్తవ్రాతముం బ్రోచు శ్రీ
రాముం డర్మిలి, "నేల్లగడ్డకులపా ♦ రావారరాకాసుధా
ధాముం డైనపకీరయాహ్వయు"నితాం ♦ తశ్రీయుతుం జేయుతన్॥ 1

సీ॥ మున్నుగాఁ సవనోర్వి ♦ మునువెన్నఁ బాలించి
వెనుకసర్వంసహఁ ♦ బెనచినాఁడు
మున్నుగాఁ గౌతమ ♦ మునిసహల్యనుగూర్చి
యటువెన్కనన్ను బెం ♦ డ్లాడినాఁడు
మున్నుగా నభిషేక ♦ మునుగూర్చి రవిపట్టి
కపలఁ దానభిషేక ♦ మందినాఁడు
మున్నుగా భక్తుల ♦ మురిపెమ్ముతోఁ గాచి
పిదప బాంధవపాళిఁ ♦ బెంచినాఁడు
తే॥ గీ॥ రమణుఁడని తానుగూడఁ మో ♦ దమున మేటి
గుణులయినభక్తులకుఁ గల్మిఁ ♦ గూర్చుబోటి
ధర్మగుణమణిపేటి, సీ ♦ తావధూటి
కోటయపకీరయకుసిరుల్ ♦ గూర్చుధాటి॥ 2

క॥ శంకరుఁడు, భక్తచిత్తవ
శంకరుఁడు శివంకరుండు ♦ సకలాంహోహానా

శంకరుఁడు, దానవైర్యవ
శంకరుఁడు కృతీశ్వరునకు ♦ శంకరుఁడగుతన్ 3

ఉ॥ తెల్లనివేల్పుటగ్గఁజెలి, ♦ తెల్లని తొయ్యలికన్న పెండ్ల, మా
తెల్లనివాక్రకర్ణ సవతి, ♦ తెల్లనితత్తడినెక్కుదంట, యా
నల్లనివేల్పుచెల్లె, లల ♦ నల్లనిమబ్బులయుబ్బగెబ్బబల్
నల్లనిమైగలట్టెలల ♦ నామణి, పేర్మిఁగృతీశుఁగాచుతన్॥ 4

మ॥ పొలయల్కం జెలిమాఱుమోమిడఁగ న ♦ ప్పూవుఁబోఁడివక్త్రాదులం
గలయంబోల్చికథల్ రచించి, నెఱిదొ ♦ ల్కం జిల్కకుంబల్కి, యా
చెలియన్నేర్పుమెయిందగన్ సుముఖఁగాఁ ♦ జేయంగఁజాల్ నల్వశ్రీ
లోలయంగోటయనందనాగ్రణిమహా ♦ యుశ్శ్రీయుతుం జేయుతన్॥ 5

మ॥ తనయా! నీసతిపొత్తుగాఁడికను వి ♦ ద్యల్ గూర్తు నేనంచుఁదా
ననయంబుం, దలవాకిటన్నిలచు రా ♦ యత్తింటికోడల్ గదా
యన జాణా! పొరుగింటనుండఁగను లే ♦ దంచత్తయెగ్గెంచు, నా
వనజాతాసనురాణి, వాణి, గృతిరా ♦ డ్వాధ్యానముం జేయుతన్॥ 6

ఉ॥ పండితకీర్తనీయుఁడు, ప్ర ♦ భాకరతేజుఁడు, నగ్రపూజ్యుఁడున్
ఖండితవిఘ్నసంచయుఁ, డ ♦ ఖండపటిష్ఠుఁడు వేదవేద్యుఁడున్
మండితవిక్రముండును, స ♦ మస్తకళాధిపుఁడుం, గణేశుఁడా
చండితనూభవుం డెపుడు ♦ చక్కతమత్కవితాంతరాయముల్॥ 7

శా॥ రాముండిచ్చినయుంగరంబుఁగొని, సం ♦ ద్రంబున్ వెసందాటి, సీ
తాముగ్ధాంగనఁగాంచి దానిసిడిత ♦ ద్దైత్యేంద్రుమ్రోలన్ మహో
ద్దాముం డైచరియించి, తద్రమణివా ♦ ర్తం బ్రేమతోఁబల్కి, శ్రీ
రామున్ మోదపయోధిఁ దేల్చిన ఘనుం ♦ బ్రార్థింతునశ్రాంతమున్॥ 8

సంస్కృతకవిస్తుతి.

సీ॥ శ్రీరామచంద్ర చా ♦ రిత్రమ్ముఁ దొలుదొల్తఁ
బ్రౌఢిమైనుడివెనే ♦ పండితుండు

శ్రీ, శూద్రజనులుద • రింప బంచమవేద
మగుభారతముఁ బల్కె • నపు డెవండు
కవిబృందములఁ జేర్చి • కావ్యంబు లల్లించి
దేవభాషకు వన్నెఁ • దెచ్చె నెవఁడు
కాళీప్రసాదంబుఁ • గాంచి, మోహించి
సం, స్కృతమునకుఁ మెఱుంగు • నిడియె నెవఁడు
తే॥గీ॥ అట్టిపుట్టఁ బుట్టినకవి • పట్టభద్రు
సత్యవతితొలిచూలైన • సత్యముద్రు
రసికజనముఖ్య శ్రీభోజ • రాజచంద్రు
కాళిదాసునిఁ గొల్తు వి • ఖ్యాతసాంద్రు॥ 9

ఆంధ్రకవిస్తుతి.

సీ॥ నవకవిత్వముఁ గూర్తు • నన్నయ్య నన్నయ్య
బృధులవశీకృత • భీము భీము
ధీరుం ఘనసన్నయ్యొ • దిక్కన్న తిక్కన్న
సూరికదంబక • సోము సోము
వరకాంతినిర్జిత • భాస్కరు భాస్కరు
ముద్దుకైతవలఁపు • మొల్ల మొల్ల
వరబుద్ధిదైవత • వరమంత్రి యెఱమంత్రి
బుధనుతకవిరాజు • పోతరాజు
సేవాభితోషిత • శ్రీనాథు శ్రీనాథు
మహితసత్కవిముఖ్యు • మల్లనాఖ్యుఁ
బేర్కొన్నకైతనుఁ • బెద్దన్న పెద్దన్న
హృదయసంస్థితరాము • కృష్ణుఁ గృష్ణు
ఆ॥ తే॥ మహితహృదయసంగ • మంగాంబ వెంగాంబ
ధృతివినిర్జితకవి • తిమ్మసుకవి
విబుధులెన్నఁ దెలుగు • వెలగన్న తెలగన్న
మదిఁ దలంతు నేను • వదల కెంతు॥ 10

వర్తమానకవిస్తుతి.

తే॥ గుణసముద్రుల వావిలి • కొలను సుబ్బ
రాయ, కొక్కొండ వేంకట • రత్నశర్మ
దాసు శ్రీరామపండిత • దండికవులఁ
గందుకూరి వీరేశలిం • గమ్ముఁ గొల్తు॥ 11
తే॥ పరుసఁ దిరుపతి వేంకటే • శ్వరులఁ గొలచి
కొప్పరపుసోదరకవులఁ • గోర్కెఁ దలచి
గొలుతు ముదిగొండ, ములుకుట్ల • కులజులైన
చంద్రమౌళి, వేంకటకృష్ణ • శాస్త్రిలను॥ 12

గురుస్తుతి.

ఉ॥ శ్రీకరు, నబ్బరాజకుల • సింధుసుధాకరుఁ గీర్తిదుగ్ధర
త్నాకరు, శేషయాహ్వయు, గుణాకరు, మాఘపురాణసత్తమాం
ధ్రీకరణప్రలబ్ధయశు • శ్రీవరసేవకు, బుద్ధిశేషడ
ర్వీకరు, మద్గురూత్తముని • హృత్కమలంబున నెంతు నర్మిలిన్॥ 13

భావికవిస్తుతి.

క॥ శ్రీమంతుల సకలగుణ
శ్రీమంతుల శాంతియుతులఁ • జిరతరకవితా
శ్రీమంతులఁ దతమేధా
శ్రీమంతుల భావికవులఁ • జెలువుగఁ దలఁతున్॥ 14

కుకవిప్రశంస

క॥ ఏకవులు నచ్చఁబల్కిన
నూకొనజాల కెదశంక • లొందెద రపుడా
కాకవుల మత్కృతపుఁ గృతి
జేకొనకుండంగఁ బత్తిఁ • జేజే సేతున్॥ 15

ప్రాజ్ఞులకొకవిజ్ఞాపనము.

క॥ నెరసులు దొరలకయుండఁగ
సరసులు మెచ్చంగఁ గవిత • సాధింపఁగఁ జాల్

సరసులగువారలఘుకఁగ
నెరసులుగలనాకవిత గ ♦ ణింపఁగనేలా! 17

ఉ॥ సూరిజనమ్ము మత్కవితఁ ♦ జూచి గుణమ్ముఁ గ్రహించి మెచ్చి లోఁ
గూరిమిఁ జెందఁ జాలరొకొ ♦ కొందఱు జూచి గొణంగినంతనే
యేరచియింపకుండు టెటు ♦ లిందఱు మెచ్చఁగఁ జేయనేనకా
దారయ బ్రహ్మకైనఁ దర ♦ మా! బుధులిద్దియెఱుంగకుందురా! ॥17

మిత్రప్రశంస.

శా॥ శ్రీమంగాంబకు సుబ్బరాయునకుఁ బే♦ర్మిం గూర్చు పుత్రుండు, ధీ
శ్రీమంతుం, డలకొమ్మరాజజనన ♦ క్షీరాబ్ధిచంద్రుండు నౌ
శ్రీమత్కోటయమంత్రి నెన్నఁదగదే ♦ చెన్నారమన్మిత్రు, నీ
శ్రీమత్కావ్యసతీసుఁ జూపిన కృపా ♦ సింధుం, బుధశ్రేష్ఠునిన్॥ 18

స్వకీయవంశాభివర్ణనము.

సీ॥ సిరిదొరపొక్కిలి ♦ చెందమ్మిపూఁ బెట్టె
నలుమోములుఁగల ♦ నలువ పుట్టె
గడకవానికొలానఁ ♦ గౌండిన్యుఁ డొకఁడు పుట్టె
నతనిసంతిలపైని ♦ నలమనట్టె
యాదారువేలవా ♦ రనుకుదురొకఁడుట్టె
నందబ్జరాజువా ♦ రలరిరట్టె
యకొల్లమ్మన వెంక ♦ యయనుమంతిరిపుట్టె
నహినాగొనాల్రత ♦ నాలపెట్టె
తే॥ కోరి శేషయ్యయనువానిఁ ♦ గొమరుఁ గాంచె
నతఁడు జెనుపాపరావిద్దె ♦ యందుమించె
నిక్కమున, నాహరిశ్చంద్రుఁ ♦ డెక్కణించెఁ
గైతఁ దొలివేలుపులయొజ్జ ♦ గండడంచె॥ 19

క॥ అవ్వలఁటియు నరసమ్మను
జవ్వనిఁ గేల్పట్టికాంచెఁ ♦ జక్కఁ గొమరులన్

ముప్పురఁ, బెరవేలుపుమును
ముప్పురువేలుపులగాంచు ♦ పొలుపున నెంతేన్॥ 20

వ॥ వారలెవ్వరంటేని. 21

ఉ॥ ప్రెగ్గడమానికమ్ములగు ♦ వెంకయ, నర్సయ, కేశవుల్ కడుం
బగ్గెఁగలారు, విద్దియల ♦ బమ్మను మీరఁగలారు, జిసుతాల్
నిగ్గులమీరుగీరితిని ♦ నేలను మించినవారు. వారిలో
నిగ్గుగఁ బొల్చె, నర్సయకొ ♦ నెం,జెలిగాఁగ శునెమ్మినమ్మకన్॥ 22

క॥ పుట్టినచోటికి, మఱియు
న్మెట్టినచోటికి, నసమ్మ ♦ నిండుగఁ దెచ్చెం
జట్టన, నన్నా! గొనముల,
పుట్టనమ్మక్కవెలసెఁ ♦ బొలఁతుకలందున్॥ 23

ఉ॥ ఆమెలనాగయందు, నర ♦ సయ్యయునైదుగురం గొమాళ్ళఁ, దా
మేమెడమేఁగొనమ్ములకు ♦ నిక్కలనందగువారి, వేల్పుజె
ట్లోయన మేలిగీరితిని ♦ నెప్పినవారిని, విద్దెఁగట్టువిల్
గాయనిమోములోయనఁగఁ ♦ గ్రాలెడువారిని గాంచె నెంతయేన్॥24

వ. ఆప్రెగ్గడమానికంబులెవ్వరంటేని. 25

చ॥ వెడవిలుతుద్దిసుబ్బయయు ♦ వెంకయ, శేషయ, రామకృష్ణులి
వ్వడువుననుండఁగా మొదటి ♦ వారిరువుర్ గడనాసువోయి, ర
ష్పుడు బెగడందియుం, దిటవు ♦ వోయియుఁ శేషయరాములిర్వులెం
దుడుగని చెల్మిమై మెలఁగు ♦ చుండిరి విద్దెయుబుద్ధిఁ గ్రాలఁగాన్॥ 26

వ. ఆయిరువురందు. 27

ఆ॥ కోర్కిభట్టరాజు ♦ గోవిందవేంకట
రాయలకునుదోఁడు ♦ నైయెసంగు
లచ్చమందగన్నె ♦ లంతఁగా రామయ్య
గని "నృసింహరాప్పఁ" ♦ గాంచిమించె॥ 28

క॥ వారల శేషాచలమెం
తేరహిపుట్టంగనులకుఁ ♦ దెలుగునవ్రాసెం

వీరుగ "మాఘపురాణముఁ"
జేరఁగ నారాయణునకుఁ ♦ జెన్నగుబత్తిన్॥ 29

సీ॥ నెరకయినెల బొగ్గ ♦ వరపు సుబ్బయకు
సీతమ్మకర్మిలి ♦ జేర్చఁబుట్టి
రహిని శ్రీరామశ ♦ ర్మకురంగయకుఁ బాప
హరికృష్ణులకుఁ దో ♦ డగుచుఁ బుట్టి
చెలువార వెంకమ్మ ♦ శేషమ్మ, రాజ్యల
క్ష్మి మహాలక్ష్ముల ♦ కెలన మెట్టి
నెమ్మిని విద్దియ ♦ నేర్చి తెలివికల్మి
వెరవరి మైతొలి ♦ వేల్పుఁ బెట్టి
ఆ॥ వె॥ నెమ్మనమునఁ గాంచు ♦ నెలఁతుక మంగమ్మఁ
జెట్టఁబట్టఁ గూర్మి ♦ శేషయకయి
వెనుకను "మునిమాక ♦ హనుమ" నెనరునన్
గని "హనుమంతరావు"గాంచె॥ 30

ఉ॥ తీరయినట్టికల్మిఁ గడి ♦ దేరినదా వినుకొండసీమపై
పూరునఁ బెద్దతల్లికడఁ ♦ బుట్టితి, నంతట గ్రొత్తపాలె మొ
ప్పారఁగఁ జేరి పెద్దనయి ♦ యవ్వలఁ జక్కని "దోనెపూడి" కిం
పారఁగవచ్చి యొజ్జనయి ♦ పాపలవిద్దెలదేర్చి తెంతయున్॥ 31

క॥ ఆకుప్పమునఁ గలారలు
నాకూరకఁ గూర్చుమేలు ♦ నాగుటోడయజేస్
వాకొన నేరఁడనంగా
నాకుందరమా స్రగ్ద ♦ సంబలుకంగాన్॥ 32

స్వకృతపూర్వగ్రంథపట్టిక.

సీ॥ కొమరుప్రాయము మేనఁ ♦ గునిసియాడెడునాఁడు
నెఱిబల్కినాఁడవా ♦ ణీశతకము
మునిమునిమీసమ్ము ♦ మొలకలెత్తెడునాఁడు
సృజియించితి నిరోష్ఠ్య ♦ నృగచరితము

కన్నెప్రాయఁపుఁ జెలి ♦ కాంద్రఁ దిరుగునాఁడు
నలకవికర్ణపే ♦ యమునుడివితి
మదిబత్తియొక్కింత ♦ పొదలుచుండిననాఁడు
వ్రాసితినే శ్రీనృ ♦ కేసరినుతి
తే॥ వెఁడియంబరీషచరిత్ర ♦ పితృశతక, మ్మృ
కండునందనస్తోత్రముల్ ♦ గల్పనమ్మ
సలిపినాఁడ రమానాథ ♦ సత్కృపా వి
శేషమున సత్కవికృపా వి ♦ శేషమునన॥ 33

వ॥ అనియిష్టదేవతానమస్కారంబును, సుకవిజనపురస్కారం
బును, గుకవిజనతిరస్కారంబును, గావించి, సుకవిజనానుమోదంబైన
కావ్యంబొండు రచియింపందలంచి, మోదంబునమించి, సమస్తభక్త
జనాధీనుండైన విరించి గురునెద నెంచుచున్నంత. 34

కృతిప్రశంస ద్వ్యర్థి.

సీ॥ గొప్పగోత్రంబునఁ ♦ గులవర్ధనియటంచు
సహజాత తెల్లమె ♦ చ్చంగఁ బుట్టి
తండ్రియైన స్వగోత్ర ♦ తల్లజు ముందఱ
మేలిజాడల మెల్ల ♦ మెల్ల మెట్టి
ఘనతరులను జేర ♦ జననివేళులనుండి
చెదఱి గుణాఢ్యులఁ ♦ జెట్టబట్టి
నటదూర్మికాకంక ♦ నాదుల క్రొమ్మెఱుం
గులు గ్రాలఁ గాఁజాలఁ ♦ గొనబుదట్టి
తే॥ కాశపుష్పాభ్య వేణికా ♦ గరిమతోడఁ
బ్రబలతరతుంగభద్రాళి ♦ పదవితోడ
నెమ్మినవ్యక్తమధుర స్వ ♦ నమ్ముతోడఁ
బొలుచు గృష్ణానదియుఁ గృష్ణ ♦ కులుకుతోడ॥ 35

స్రగ్విణి. నెమ్మిపించెమ్ముల ♦ న్నెమ్మిఁ గట్టమ్మటం
చెమ్మగుల్కంగఁ బొం ♦ ట్లివ్వఁగాఁ గొంచొగి

సజ్జములో జెల్లులో • న్డాగుచున్నా తల
బ్రహ్మగానాడుచుం • గ్రాలుచెం తేఁదగన్ 36

ఉ॥ క్రుంకుచుఁ దప్పు కారునటు • గ్రోలుచునుండెడువారి పాపముల్
కొంకక యింత లేకఁ జుపు • కొంచును మోక్షము నిచ్చుచుం జగా
సంకులతోడ నాశుగతి • సంద్రముఁ జేరెడు కృష్ణవేద్కమై
నింకొక ధాత యేని యొక • యించుక యేనిదఁ గం బెయెన్నఁగన్॥ 37

వ॥ అట్టి కృష్ణానదీలలామమ్మునకుఁ గృష్ణవేణికి నడుమనొప్పారి తెలి దీవి పాలుపుదీటుచు సకలసంపదలఁ దులదూఁగు పెనుదీవి యందు.

ఉ॥ ఎయ్యది సంపదాన్వితము • నెయ్యది సజ్జనవాసయోగ్యమిం
కెయ్యది సత్యభాషణుల • కిల్లిక నెయ్యది పున్నెఁ బుంగొటా
రెయ్యది స్తోత్రపాత్రము, మ • తెయ్యది సుందరమందిరాంచితం
బెయ్యది శోభనోజ్వల, మ • దెయ్యది పట్టణరాజమెన్నఁగన్॥ 39

సీ॥ ఏవీటికిని జెంత • నెల్లసంపదలతో
దీపించుఁ జల్లప • ల్లీపురంబు
నేవీటికిని దాపు • లో వెలుంగొందుఁ శ్రీ
కాకుళేశస్థ శ్రీ • కాకుళంబు
నేవీటికిని బ్రక్క • శేవమీరును మహా
శ్రీ మించు శ్వేతపు • రీవరంబు
నేవీటికిని వెన్క • శివిఁగుల్కుఁ నుసోమ
లింగస్థకోటి ప • ల్లీపురంబు
తే॥ నేపురి విరించి, భార్గవా • హీనకటక
మిత్ర, హలపాణ, విజిత భూ • మీసుపర్వ
రాజ, వైశ్య, శూద్రజనాళిఁ • గ్రాలుచుండు
నెసఁగ నిలనట్టి కిష్కింధ • యెన్న వశమె॥ 40

క॥ మఱియు గుణాఢ్యులు సరసులు
నెఱి నెఱిఁగినవారు సకల • నీతికుశలు లం

దఱఘనులు నచటి పాఱులు
తెఱఁగంటుల మొజ్జయుద్ది • తెలివి నినెంతేన్॥ 41

క॥ పరమాదరణులు బంధుర
తరగుణవంతులు నమోఘ • ధైర్యస్వాంతుల్
శరణాగతరక్షణు లా
ర్యరతులు ధర్మగుణలక్ష్మిఁ • గ్రాలుదురు నృపుల్॥ 42

క॥ శ్రీదగినకన్యకాంబా
పాదసరోజమధుపాన • పరభృంగతతుల్
భూదైవతప్రియులు త
చ్ఛ్రీదయితోరుజులు నెన్న • జెల్లదె వారిన్॥ 43

క॥ హాలసంపదాన్వితులు మం
జులవిద్యాసంపదులు య • శోధనవంతుల్
వలతులు ధరణీసురప
తులు నచ్చటికమ్మవారు • కోవిదులెందున్॥ 44

క॥ శ్రీవృద్ధి సకలనీతిక
లావృద్ధిని సస్యవృద్ధిఁ • లక్ష్మీవృద్ధిన్
గోవృద్ధిఁ బుణ్యవృద్ధి సు
ధీవృద్ధిసిఁ దత్పురమ్ము • దెలివిం గాంచెన్॥ 45

వ॥ అట్టి పురవరంబునందు. 46

ఉ॥ శ్రీమహిమైల్లగడ్డకుల • సింధుసుధాకరుఁ డచ్చకీర్తియు
క్త్యాముల కమ్మవంశభవు • ఁడాయతభోగసురేశుఁ డర్ధిసు
త్రామనగంబు, బుద్ధిసుర • రాట్సచివుండు "పకీరయాఖ్యుఁ" డెం
తేమహిమాన్వితుండగుచు • నిచ్చలుఁ గ్రాలుఁ గవీంద్రులెన్నఁగన్॥

చ॥ వెలఁగల మేలుదూలములఁ • బెన్మకరమ్ములఁ బూవుదీవలం
బలముగఁ జెక్కినట్టి పెను • ద్వారపునిల్వులలచ్చిపట్టెలం
బొలుపుగ వారిసీసుఁగడు • బూసి మెఱుంగిడినట్టి తల్పులం
గెలఁకులఁ గాంతిఁ గ్రాలు కిటి • కీలఁ జెలంగిన పెద్దమేడలోన్॥ 47

ఉ॥ మేలిమిగవ్వసున్నమున ♦ మిన్నగనంతటఁ బాలగచ్చుగం
గ్రాలఁగఁ జేసి, చూరులజ ♦ గాజిగిలీగలఁ జిల్కలంచలం
జాలఁగఁ దీర్చి, చిత్రపట ♦ జాలములారవివర్మవర్యు స
ద్దాలను నింపినట్టిగదిఁ ♦ దండిగ సేఁప్లుగులొబులొప్పఁగన్ ॥ 48

మత్తకోకిల॥ చాలుగంగురిచీలు, బల్లలు ♦ జాలగ్రాలఁగఁ జాలు బెం
చీలు మేల్చిలుచాపలందవుఁ ♦ జేలలందగు చాందనీల్
క్రాలుచుండఁగఁ బందుగుల్, చెలి ♦ కాండ్రు బిన్నలు పెద్దలున్
బాలుదీరఁగఁ జుట్టునుంగడు ♦ బాగుమీరఁగఁ గొల్వులోన్ ॥ 49

తోటకము॥ వ్యవహారపుఁ జిక్కులు ♦ బాపికొనం
దపులందను గాపులు ♦ ధర్మముమై
జెవివించును నేర్పున ♦ జెప్పిరహిం
గవులందగు మన్ననఁ ♦ గాంచుచొగిన్ ॥ 50

శా॥ పౌరాణీకులు సర్వధర్మములు దె ♦ ల్పన్వించుఁ దానిట్లనుం
గారాబంపుసకుంగొడాలికులు వెం ♦ కట్రత్నముం గాంచి జె
న్నారంగాఁ జెలికాడ! ధాత్రిసతసం ♦ తానమ్ములం దేది తే
జారంజాలదిసమ్ములుం గనొ వచిం ♦ చండర్లిన్ నాన్న పుర్మున్ ॥ 51

మ॥ అపుడా వెంకటరత్నమిట్లను బకీ ♦ రాఖ్యా! వినుం డందఱున్
విపులస్వాంతుఁడు నీతికోవిదుఁడు, బృ ♦ ధ్వీదేవరత్నంబు శాం
తిపరుం డార్యుఁడు కోటయాహ్వయుఁడు న ♦ ర్ధిం దెల్పఁగల్డన్న న
ప్డుపకీరయ్యయు వారిఁ గాంచి, కృపదీ ♦ ర్పుండీరుసందేహముల్ ॥ 52

మ॥ అని వేడంగరుణించి వారు వినుఁ డ ♦ య్యా! మీరు నాసక్తితో
డను, సంతానము లేడిటం గృహసుఖం ♦ డంబైనసత్కీర్తినిం
బెనుచుం, బేరును నుండు, నట్లొసరుపం ♦ బెంపెక్క రో భూపతుల్
వినుచుండంగను లేదొకో మనమును ♦ ద్వింబెద్దలిట్లాడఁగాన్ ॥ 53

చ॥ అని, మనమింతకున్ననుపు ♦ నన్కొనుచుండఁగఁ లేదొ, "దొనెపూ
డిని" "హనుమంతరాయకవి„ ♦ కవిఁగవిత్వము జెప్పఁగల్గునిం

కనునవధానముం జలుప ♦ గల్గునటం, చలవారిఁ బిల్వఁగ
న్పనుపఁగరాదొ యొక్క కృతి ♦ వాటముగాఁ గొనరాదొ నాపుర్మున్ ॥

సీ॥ శ్రీహరిపదకంజ ♦ సేవకుండగువాని
షట్సహస్రసమాఖ్య ♦ శాఖవానిఁ
పరుతర కౌండిన్య ♦ గోత్రజుండగువాని
నచ్చాంధ్రకవివరుం ♦ డైనవాని
దశచతుర్విధకవి ♦ త్వకుశలుండగువాని
నార్యానురంజనుం ♦ డైనవానిఁ
మునువినుకొండ సీ ♦ మనువసించినవాని
నటద్రోణపురినిల్చి ♦ నట్టివానిఁ
తే॥ మాఘమాహాత్మ్యకృతికర్త ♦ మంగభర్త
యైనశేషాచలాత్మజుం ♦ డైనవానిఁ
రాజిత " నిరోష్ఠ్య నృగచరి ♦ త్రకృతికర్త„
నబ్బరాడ్డనుమంతగా ♦ వనెడువాని॥ 55

మ॥ అపుడే సన్నిలపింపఁగాఁ బనిచి నె ♦ య్యంబారఁ దోడ్తెంచుఁ బో
యి, పకీరాఖ్యుఁడు, స్వగృహంబునను న ♦ న్నింపారఁ బూజించి మీ
విపులంపుం గవితామహత్వమును నే ♦ వింటిం గడుంగా భవ
న్నిపుణత్వంబు నెఱుంగుదున్మముగృపం ♦ దీవించి మన్నించుచున్ ॥ 56

క॥ కృతిపతినిఁ జేయుఁడంచని యతిముదమున నంద తొదుర ♦ నవసీతనయా
పతి సేవలఁదగుతనకై జతఁ జోడించి కడుబత్తిఁ ♦ జయ్యనఁ బలికెన్ ॥ 57

వ॥ అనియిట్లుపల్కి కర్పూరతాంబూల జాంబూనదాంబ రాభరణాదు లొసంగి సబహుమానంబుగ బహూకరించి రామాయణకథాంతర్గతంబగు "సుగ్రీవపట్టాభిషేకమ్ము„ సవిస్తరమ్ముగఁ గావించి తద్గ్రంథంబునకుఁ దన్నుఁ గృతినాథుంగాఁ జేయవలయునని పలుకుటయు నేనును నపరిమితానంద కందళిత హృదయారవిందుండనై సంతసంబున నట్లకాకయని మేతత్కృతినాయకరత్నంబయిన యేల్లగడ్డ పకీరయా

భిధాను కమ్మకులప్రధాను వంశానుచరితం బభివర్ణింపందలంచితి
నదియెట్టిదనిన 58

* కృతిపతివంశాభివర్ణనము. *

క॥ శ్రీమజ్జలజజశివము ఖ్యామరచయసేవ్య,మనఘ•మమలమునివర
స్తోమధ్యేయంబఖిల క్షేమంకర, "మచ్యుతాంఘ్రి"•శివకరమెందున్॥
క॥ తత్పదకంజాతమున వి యత్పథ గామియగుగంగ • కనుజులగుచుశుం
భత్పథవర్తులు తద్విలసత్పదరతులైనశూద్ర • సంతతివొడమెన్॥ 60
వ॥ తచ్ఛూద్రసంతాన సంతానవృక్షంబంత శాఖోపశాఖాన్వితంబై
క్రాలుచుండు, నందు-హారమధ్యనాయకరత్నంబుబోనికమ్మవంశంబు
బెంపుమీరుచుండు. 61

సీ॥ ఇమ్మహినెల్లవం • శమ్ములకైకమ
త్యమ్మమెుదగువారు • కమ్మవారు
సమ్మతినెంతకా • ర్యమ్మైనఁజల్పఁగఁ
గ్రమ్మఁగాఁగలవారు • కమ్మవారు
బమ్మతామరకంటి•కొమ్మలకిక్కలౌ
యిమ్ములఁదగువారు•కమ్మవారు
నెమ్మిమైనర్థిబృం •దమ్ములుప్పొంగవి
త్తమ్ములనిడువారు•కమ్మవారు॥
తే॥ దొమ్మిఁగెలువంగఁ గలవారు• కమ్మవారు
నెమ్మదినెనరుగలవారు • కమ్మవారు
తమ్మికంటిబత్తిఁ గలారు • కమ్మవారు
నెమ్మలంగ్రాలఁగలవారు •కమ్మవారు॥ 62

శా॥ అందుంబొల్తురు నేల్లిగడ్డకులులా • ర్యస్తోత్రపాత్రైకకీ
ర్త్యిందుల్ దూగుచుసంపదాన్వితులు • సుక్షేమాభిరాముల్ కృపా
సింధుల్,బాధురవిక్రమోజ్వలులు,నీ • క్షీణప్రభావాఢ్యు, లా
ర్యేంద్రుల్ భోగసురేంద్రులచ్యుతపదా•బ్జేందిందిరశ్రేష్ఠులై॥ 63

తే॥ శ్రీమదెల్లిగడ్డాన్వయ • క్షీరజలధి
పూర్ణిమాచంద్రుఁడై చాల • పొలుపుఁగాంచెఁ
దానుగంగాధరాఖ్యుండు • మానుగాను
క్షీరవారాశిశశివుట్టి • చెలఁగినట్టు॥ 64

శా॥ శ్రీగంగాధరపాదపద్మయుగళీ• సేవానుకూలుండు, వి
ద్యాగంభీరకవిప్రియుండు, విమతా•హంకారహారుండు, క
ల్పాగశ్రేష్ఠసమానదానచణుఁడు • ద్యత్కీర్తివిస్తారుఁడై
శ్రీగంగాధరుఁడొప్పెఁజాలమహాల•క్ష్మీభాసితార్ధాంగుఁడై॥ 65

క॥ ఆజంపతులుపకీరయ
నాజనుపేరుఁగలకమ్మ•నాయకుఁగనిరా
శ్రీజలజాక్షుఁడుమున్నల
శ్రీజలజాంబకునిఁగన్న • చెలువునవెంతే॥ 66

చ॥ అతనిగుణమ్ములెన్నఁదర• మా! పర మాదరమానసుండు; దో
షితనిజబాంధవుండు గుణ•సింధువు,సింధువువిక్రముండు, బో
షితశ్రితబృందుఁడాఘనుఁడు • శేషశయానుఁడులక్ష్మిబోలెనం
చితమతిలక్ష్మిఁబెండ్లియయి•చేర్చెయశోధనమెంతయేనియున్॥ 67

ఉ॥ అంతపకీరయాహ్వయుఁడు•నాత్మసతీమణిలక్ష్మియందున
త్యంతముదంబునన్మహిత•ధార్మికవంతులశౌర్యవంతులం
గంతుసురూపధారులన•ఖండచరిత్రులనాజిధారిణీ
కాంతుఁడువొప్పలెనందనులఁ • గాంచెనునల్వురఁజుట్టలెన్నఁగన్ 68
వ॥ అక్కుమారరత్నంబులెవ్వరనిన. 69

సీ॥ గణనీయగుణమణి • గణవినిర్జితనదీ
గణనాయకుఁడు కులా • గ్రణిగణయ్య
దీనసంతానసం • తానభూజముదాన
కానీనుఁడెన్నంగ • జానకయ్య

సరససజ్జనమాన్య ♦ వరగుణాభరణుండు
స్మరసమానుఁడునర ♦ సయ్యయార్య
వినుతమహాపుణ్య ♦ ధనుఁడుబహుళదాన
చణుఁడలఘుఁడు నెం ♦ చహనుమయ్య
తే॥ యన్నలువురందు హనుమయ్య ♦ వన్నెఁగాంచెఁ
గరముభక్తినిఁబెద్దల ♦ గారవించె
వాగ్విజృంభణమునను గీ ♦ ష్పతినిమించె
ధర్మగుణమునఁ గీర్తియొం ♦ తయువహించె॥ 70

క॥ అనుహితయశుఁడు బుచ్చాం
బామణిఁగేల్వట్టిపుత్ర ♦ మణియుగముఁగనెన్
ఘమహితుఁబెద్దకోటయ
నామహితాత్ముఁడగుకోట ♦ యాహ్వయునెమ్మిన్॥ 71

క॥ పేరులఁజెలువులగుణములఁ దీరుల,నడవడికలనోక ♦ తీరుగఁదగియ
న్వారలుతమ్మెన్నఁగఁబెర వారలునయవినయములను♦వరలిరిమైత్రిన్

ఉ॥ కూరిమిమీఱనందుఁబెద ♦ కోటయకైకొనెనచ్చమాంబ నా
సూరివరేణ్యుసోదరుఁడు ♦ సుందరిగాఁగొనెరాజమాంబ నా
భూరిగుణాఢ్యులున్, మహిత ♦ పుణ్యులునాబలకృష్ణులిర్వుర
క్రూరచరిత్రరేవతిని ♦ రుక్మిణిఁబెండిలియైనమాద్రిగన్॥ 73

వ॥ అందురాజమాంబాపతి కోటయాభిఖ్యుగుణమణి గణమ్ములెట్టివనిన

సీ॥ పరునివేడఁగఁబోని ♦ పద్మాక్షుఁడన్నచో
నతనివదాన్యత్వ ♦ మడుగనేల
పెరకల్కిఁగోరని ♦ సురవరుండన్నచో
నతనినడతచంద ♦ మడుగనేల
కఱకందులెఱుఁగని ♦ కలువఱేఁడన్నచో
నతనికళాశ్రీని ♦ నడుగనేల
బొంకనిధర్మసం ♦ భూతుఁడేనన్నచో
నతనివచశ్శుద్ధి ♦ నడుగనేల॥

తే॥ యనుచుబుధులెన్నఁగీర్తిచే ♦ నలరినట్టి
యేర్లగడ్డకులాంభోధి ♦ హిమకరుండు
నైనకోటయ్యనెన్నంగ ♦ నలవియగునె
నలువకైనను వేనోళ్ల ♦ చిలువకైన॥ 75

వ॥ తద్భామామణి రాజమాంబారత్నచరిత్రాదులెట్టివనిన. 76

సీ॥ కొల్లికులాంబుధి ♦ కుముదాప్తుఁడైనరా
మస్వామియేసతీ ♦ మణికిఁదండ్రి
గోనములపెట్టె నాఁ ♦ దనరునచ్చాంబికా
కలకంఠియేసాధ్వి ♦ గన్నతల్లి
లక్ష్మీహృదబ్జరో ♦ లంబాబు వెంకట
రత్నమేపతిసోద ♦ రప్రవరుఁడు
నబలాశిరోరత్న ♦ మైనరంగాంబయే
రాజీవనేత్రిగా ♦ రాలచెల్లి
తే॥ యమరఁగానేర్లగడ్డకు ♦ లాబ్ధిచంద్రుఁ
డైనశ్రీకోటయాఖ్యున ♦ ర్ధాంగలక్ష్మి
యే కలికియయ్యెఁదద్రాజ ♦ మేందువదన
గుణములెన్నంగఁదరమ ద్రు ♦ హిణరమణికి॥ 77

సీ॥ క్రొత్తడితనమున ♦ నెత్తువచ్చునగాని
సొబగుననీమెకు ♦ జోడదెట్టు
సొబగుననీమెకు ♦ జోడువచ్చునకాని
తాలిమినీమెకుఁ ♦ దరమదెట్టు
తాలిమినీమెకు ♦ దరమువచ్చునకాని
సంపదనీమెకు ♦ సవతదెట్టు
సంపదనీమెకుఁ ♦ సవతువచ్చునకాని
వెరవుననీమెకు ♦ దొరయదెట్టు
తే॥ లనుచుబుధులెన్నఁగా వసి ♦ ష్ఠునినెలంత
మరునెలంత మనునెలంత ♦ హరినెలంత

జనకికోటయయర్థాంగ ◆ మనఁ జెంలగు
రమ్యగుణమణినికురంబ ◆ రాజమాంబ॥ 78

ఉత్సాహము. కోటయాహ్వయుంపు తనదు ◆ కొమ్మ రాజమాంబతో
నీటలరఁగఁగలసిమెలసి ◆ నిండుమదిని సుగుణపుం
జేటులసఁపుఁజోటులార్య ◆ బృందగేయు లెందునుఁ
మేటులనఁగఁజాలుసుతుల ◆ మెఱయనలుపురంగనెఁ॥ 79

వ॥ వారలెవ్వరనిన 80

ఉ॥ క్షీరసముద్రచంద్రసమ ◆ కీర్తిపకీరయ కీర్తిసీయ వి
స్తారగుణుండుపిచ్చయ యు ◆ దారుఁడు వెంకటరామయాఖ్యుఁడు
ర్వీరథపుత్రవిక్రముఁడు ◆ వెంకయనాముఁడు నల్వురొప్పిరా
వీరవరేణ్యులైనరఘు ◆ వీరులునల్వురపోల్కి మైత్రిమై॥ 81

ఉ॥ వారలలోఁబకీరయ ది ◆ వాకర తేజుఁడు బంధుబృంద మం
దారుఁడు ధైర్యవంతుఁడు ను ◆ దారుఁడు నీతిపరుండు గీర్తివి
స్తారుఁడు, భాగ్యవంతుఁడరి ◆ దారుఁడు రాజమనందనుండు వి
స్తారగుణాభిరాముఁడు ర ◆ సావిబుధోత్కరతోషిమైతగెఁ॥ 82

సీ॥ వలఱేని నిండుఁగ ◆ ల్వలఱేనిఁగమకించు
నెవనిసోయగమసం ◆ బవనియందు
మలసూడుమేటిచి ◆ ల్వలసూడునగి మించు
నెవనిమహాభోగ ◆ జపము లెందు
నగరాజునాదిప ◆ న్నగరాజుహసియించు
నెవనిధైర్యప్రజ్ఞ ◆ లెసఁగముందు
కర్ణునిగోకర్ణ ◆ కర్ణునినదలించు
నెవని తేగముభూతి ◆ యిందునందు
తే॥ నట్టినుతమన్యు నతిగణ్యు ◆ నధికపుణ్యు
నేల్లగడ్డకులాంభోధి ◆ హిమమయూఖుఁ
డైనశ్రీపకరయనెన్న ◆ నలవియగునె
ధాతకైనసరీసృప ◆ నేతకైన॥ 83

సీ॥ చాటునఁబల్కునా ◆ చారమెన్నఁడు లేదు
ముందాడుటంతకు ◆ ముందె లేదు
యొప్పినచోఁజల్ప ◆ కుండుటెన్నఁడు లేదు
ముందొప్పుటంతకు ◆ ముందె లేదు
యొకఁడలంతిగఁబల్క ◆ నోర్చుటెన్నఁడు లేదు
సందిచ్చుటంతకు ◆ ముందె లేదు
మెచ్చుచోఁగొంచెమ్ము ◆ నిచ్చుటెన్నఁడు లేదు
బొట్లమెచ్చుంతకు ◆ ముందె లేదు
తే॥ అనుచుబుధులెన్నఁగీర్తిచే ◆ నలరినట్టి
కలిమిఁగలయట్టి నెఱిగమ్మ ◆ కొలఁపుజెట్టి
కోటయాఖ్యునితొలిపట్టి ◆ గొనపుఁబేటి
యేల్లగడ్డపకీరయ్య ◆ కేవరుసాటి॥ 84

వ॥ మఱియు నమ్మనీషిమణీకృతకార్యమ్ము లెవ్వియనిన. 85

సి॥ వేయించెనెవ్వాఁడు ◆ విపులాండజావళి
తోషింపఁగ్రామ్మావి ◆ తోపాకండు
తీయించెనెవ్వాఁడు ◆ ధృతి జంతుజాలమ్ము
దగఁబాపికొనసూయిఁ ◆ దగనోకండు
వ్రాయించెనెవ్వాఁడు ◆ వరకవీంద్రులచేత
బురుషోత్తమస్తోత్ర ◆ ములను మెండు
చేయించెనెవ్వాఁడు ◆ శివకేశవులకుత్స
వమ్ములు నేత్రోత్స ◆ వముగ రెండు
తే॥ నెతఁడు గొబ్బరితోఁటవే ◆ యించెమఱియు
నెతఁడు బండితసంతతి ◆ నెసఁగ నెనయు
నట్టిరాజాంబికాపుత్రుఁ ◆ డైనమేటి
యేల్లగడ్డపకీరయ్య ◆ కేవరుసాటి ॥ 86

శా॥ శ్రీమద్వేములపల్లిలక్ష్మయకు ల ◆ క్ష్మీవంతురాల్ సర్సమాం
బాముగ్ధాంగనకుంగుమారికయునై ◆ మర్యాదకుందాపునై

రామారత్నమునైన "ముత్యమ" బకీ ♦ రయ్యాఖ్యుఁడెంతేఁగొనెన్
శ్రీమాణిక్యములక్ష్మినచ్యుతుఁడుముం ♦ జేకొన్న చందమ్మునన్ ॥ 87

వ॥ ఆముత్యమాంబామణి గుణమణిగణంబు లెట్టివనిన 88

చ॥ మణిగద పుష్కరాక్షులను ♦ మంజులభాషలభారతీసతీ
మణిగద కల్మినిందిరకు ♦ మాద్రికదా తతశాంతిభూసతీ
మణిగద శక్తిమానిమణి ♦ మాతకదా పతిభక్తిబంధుస్వ
ర్మణిగద యట్టిముత్యమన ♦ మాననుఁగానఁజగాన నేనెటన్ ॥ 89

ఉ॥ ఆ చెలిమిన్న నెన్నఁదర ♦ మా! పరమాదరమానసాంబయా
హా చెలువమ్ము నావినయ ♦ మానయ మాభయమాముదమ్ము పెం
పాచతురత్వమాకరుణ ♦ జయాఘనమామనమాగుణమ్ము పెం
పాచలదానసంపుఁబాలు ♦ పాతఘుకామెలపామె కేతగున్ ॥ 90

క॥ ఆజంపతులిరువురకును భూజనములుమెచ్చఁబుత్ర ♦ పుత్రికలెంతేన్
దేజునను గలిగిరైదుగురోజనునిప్పటికిముద్దు ♦ నొసఁగఁగలారై ॥ 91

ఉ॥ వెండియువారలెవ్వరన ♦ వెంకటరత్నము బుచ్చికోటయా
ఖ్యుండభిరూపలక్ష్మియన ♦ నెప్పిన వెంకటనర్సమాంబయుం
గొండికచుక్కమాంబ కడు ♦ గొండికరాజమయొప్పిరెంతయే
మెండుగ బాల్యచేష్టనెల ♦ మించెలిపిందు దముంగణింపఁగాన్ ॥ 92

తే॥ పొందుకాండ్రతో నల్లారు ♦ ముద్దుగాఁగ
నుండితల్లిడుమట్టున ♦ కొండునాక
గుడిచిచదువుకొనుచున్నాఁడు ♦ కొంద్రువారు
మించిపూబుట్టఁగ బరిమ ♦ ళించుఁగాదె ॥ 93

సీ॥ సేవాభిశోషిత ♦ శ్రీరామచంద్రుండు
చంద్రుండుగణనీయ ♦ సాంద్రకీర్తిఁ
గవిబుధాంభోరుహ ♦ కరపరమిత్రుండు
మిత్రుండుబాంధవ ♦ మిత్రతతికి
నానతదీనసం ♦ తానసంతానమ్ము
తానమ్ముగుణసము ♦ దాయమునకుఁ

బొగడొందిననిదాన ♦ మునకునిదానమ్ము
దానమ్మునఘనుండు ♦ తరముతనకు
తే॥ నెవ్వఁడయ్యేల్లగడ్డకు ♦ లీనుఁడార్య
గేయకృతకార్యుఁడట్టి ప ♦ కీరయమహిం
దతకళాసంపదమల సం ♦ తానవృద్ధి
వరలె వరలుచున్నాఁడు ♦ వరలఁగలఁడు ॥ 94

వ॥ మఱియు నయ్యేల్లగడ్డ పకీరయాభిధానుండు 95

క॥ చేసెనుసత్కార్యంబులు చేసెనుహరికర్పణముగఁ ♦ జేతలవెన్నో
చేసెనుపకారమొరులకుఁ జేసెనుదానమ్ములెన్నొ ♦ చెప్పఁగఁదరమా!

క॥ శ్రీమహిజామాతయురహి
సీమహిని బకీరయాఖ్యు ♦ నెల్లయపుడిటుల్
శ్రీమహితకార్యసమితినిఁ
బ్రేమహితమ్ముముఁదిఱుఁగ ♦ వేమరుఁజేయున్ ॥ 97

షష్ఠ్యంతములు

క॥ ఈదృశగుణవంతునకు మృ
గీదృశమన్మథున కమల ♦ కీర్తివిధునకున్
సాదరునకుమత్కృతకవి
తాదరునకు "శ్రీపకీర ♦ యాభిఖ్యునకున్" ॥ 98

తోటకము. నుతదివ్యగుణౌఘమ ♦ నోజ్ఞునకుం
జితవైరునకంచిత ♦ చిత్తునకున్
సతతాంచితకీర్తివి ♦ చారునకుం
దతకమ్మకులాబ్ధిసు ♦ ధానిధికిన్ ॥ 99

క॥ కృతపుణ్యవిశేషునకును
కృతకర్మానుభవునకుని ♦ కృత్తరిపునకుం
ధృతవిమలగుణునకుం గర
ధృతమత్కృతకృతికి నార్య ♦ బృందహితునకున్ ॥ 100

తోటకము. అనఘైఱులగడ్డకు • లాంబుధిచం
ద్రునకుం బుధబృందవి • నోదునకున్
ఘనదానవినిర్జిత • కర్ణునకున్
పెనుకల్ములముత్యమ • పెన్మిటికిన్ ॥ 101

క॥ రేచర్లగోత్రభవునకు
ధీచరణాబ్జతలవిచర • ధీయుతునకు నా
ర్యాచరితకృతిప్రియునకు
ధీచతురునకు గురుపాద • తీర్థహితునకున్ ॥ 102

వ॥ అభ్యుదయ పరంపరాభివృద్ధిగా నాయొనర్పంబూనిన "శ్రీమత్సుగ్రీ
వ పట్టాభిషేకమ్ము నాఁబడుమహాప్రబంధంబునకుఁ గథావిధానం
బెట్టిదనిన. 103

• కథాప్రారంభము •

క॥ శ్రీ మెఱయఁగఁ బదరీవన
భూమధ్యమునందుయోగ • ముంజల్పుచుఁ వి
ద్యామహితుసూతు చేతన్
బ్రేమనుసత్కథలనెల్ల • వినివిని వేడ్కన్ ॥ 104

ఉ॥ శౌనకముఖ్యులక్కథల • సంస్తవముంబొనరించి సూత! సు
జ్ఞానకళాసమేత! రఘు • సత్తము చెల్మియొనర్చి వాలి బీ
రాసదురానరాల్చి కపి • రాజ్యము నేలినవాని శ్రీరమా
జానికథావిధానము వె • సన్వినిపింపవె మాకు నావుడున్ ॥ 105

చ॥ మునివరులార! మీరిపుడు • ముచ్చట చేసినలాగు మున్ను శం
భునిఁ బరవర్ణినీమణి శి • వుంగని ప్రశ్న మొనర్ప నాహిమా
వనిధరునన్గుటల్లుఁడు భ • వానికిఁ గూరిమిఁ బల్కె నట్లు నే
విని చెదఁ మీకునక్కథ స • విస్తరమాగతి నాలకింపరే॥ 106

వ॥ అని కొండరాచూలికిఁ గుండలికుండలుండు వలికినవడువున సూ
తుండు శౌనకాములకిట్లని చెప్పందొడంగె 107

మేరుపర్వతవర్ణనము.

క॥ ద్వీపములమధ్య జంబూ
ద్వీపమ్ములరారు మిగుల • దీపించెడునా
ద్వీపమునడుమను మేరువు
ద్యోపదమధ్యమునఁ గ్రాలు • ద్యుమణి తెఱఁగునన్ ॥ 108

శా॥ భూపద్మంబునఁ గర్ణికాకృతినిజం • బూద్వీపమధ్యంబునన్
దీపించుం దపనీయశైలము ధరి • త్రీధ్రావతంసంబు నా
శ్రీపద్మాక్షభవావతారమనఁగాఁ • జేజేలపెన్నిక్క నా
దీపింపం డివిజాంగనామణులు నెం • తేనాడుఫ్రాదోఁటనాన్ ॥ 109

విభూతి. లక్షయోజనోన్నతిం దక్షకన్యకామణీ
పక్షకార్ముకోత్తమం బీక్షణీయమయ్యెడిన్ ॥ 110

సీ॥ ప్రాఙ్ముఖమ్మందున • భంగశృంగములతోఁ
గులుకుజఠర దేవ • కూటములును
దక్షిణముఖమునం • దక్షిణవృక్షాళి
గైలాస కరవీర • శైలములును
బశ్చిమముఖమునఁ • బర్వతశ్రేష్ఠమ్ము
లైన పవన పారి • యాత్రములును
నుత్తరముఖమునం • దుత్తుంగశృంగస
మన్విత త్రిశృంగ • మకరములును
తే॥ బ్రాచినినవాదిని బ్రతీచి • రహినుదీచి
ఘనపరిస్తరణమ్ములఁ • గ్రాలునగ్ని
గతివెలుంగుచు శాత్రవా • గమ్యమగుచు
నఖిలచిత్రాస్పదసురాల • యంబుదనరు॥ 111

బ్రహ్మపట్టణవర్ణన.

క॥ పదివేలామడలనిడివి। బదివేలామడలవిరివిఁ • బాటిలిసొగసై
యుదిరిజిగిబాజ్జవేలుపు। టుదిరినెలపుగ్రాలుచుండు• నొకడలమలపైన్ ॥

సీ॥ పెరసత్తిబొమ్మల ♦ పెండ్లిండ్లుసేయుచో
వండఁగానిడుకడ ♦ కుండనాఁగ
నలకాలమనెడు ప్రే ♦ జెలిదధినమ్మనె
త్తిననిడ్డతుదపెర్వు ♦ పనటినాఁగ
ముక్తికాంతామణి ♦ ముపురంబలఁగూడు
మించుటద్దాలపై ♦ మేడనాఁగ
దఱిగారడీఁడు చి ♦ త్రముగానొనర్చిన
చక్కనినెత్తంపు ♦ టెక్కనాఁగ
తే॥ విశ్వరూపుఁడుదలఁదాల్చు ♦ వెల్లపట్టు
ముత్తెపుగొడుగుపైఁబొల్చు ♦ పుత్తడిజిగి
కొప్రమనలపొనుగట్టు ♦ కొట్టకొనను
రంజిలెడుడంబుననునిక్కఁ ♦ ఫుజగంబు॥ 113

సీ॥ పూర్వదక్షిణములఁ ♦ బురుహూతపితృనేతృ
భర్మనిర్మితహర్మ్య ♦ పట్టణములు
పశ్చిమోత్తరముల ♦ వారిధీశ ధనేశ
భర్మనిర్మితహర్మ్య ♦ పట్టణములు
నాగ్నేయ నైఋతు ♦ లందగ్ని కోణప
భర్మనిర్మితహర్మ్య ♦ పట్టణములు
పవన భర్గాశల। ♦ శ్వసనదుర్గాధీశ
భర్మనిర్మితహర్మ్య ♦ పట్టణములు
తే॥ డంబుమీఱఁదదీయపు ♦ రంబులందు
మేటియైవిష్ణుశివపురీ ♦ ధాటిమీఱ
నాఁటినాఁటికిశ్రీవిద్య ♦ నేటిలి కడు
సీటలరునల్వపెనుపీఁడు ♦ సాటిదీటి 114

శా॥ విన్నేఅప్పూరిప్రాచిఁబాఱినసితా ♦ భిఖ్యంబ్రదీచింబడిం
జన్నుంజఖువుసంజ్ఞ నుత్తరమునం ♦ జారంగభద్రాఖ్య న

న్నన్నా! దక్షిణమేగఁగానలకనం ♦ దాఖ్యాతినింగాంచె నా
పున్నెంపుంగనియైనప్రోలిమహిమన్ ♦ భూషింపఁగానేరికా॥ 115
ఉ॥ హాటకరత్నసంఘటిత ♦ హర్మ్యవిధూపలరమ్య వేదికా
ఝూటకనద్వినీలమణి ♦ జాలసమన్వితకుడ్యగేహళీ
ఝూటకవాటభర్మమణి ♦ సంఘటితోజ్జ్వలసాలవీథికా
నాటకశాస్త్రశాలలఁ ఘ ♦ నంబుగుపొల్చెఁబురీవరంబొగిన్॥ 116

బ్రహ్మసభావర్ణన.

చ॥ అలపుటభేదనమ్మున మ ♦ హారజతోజ్జ్వలసౌధరాజమం
దలపురుహూతురచ్చయగు ♦ నందఁపుటోలగమందు నెందునుం
దలపునకందనట్టివిభు ♦ తంగనకాంబుజపీఠమందుబల్
వలపులఁగ్రుమ్మరించుచెలు ♦ వల్కయిదండలవీవవీవనల్॥ 117
మ॥ ఒకవంకందివిజోత్తముల్ విపులమో ♦ దోపేతులైకొల్వ వే
రొకవంకందటినీవధూటులుఁగుబ్బ ♦ దూర్యాహమ్ములుంగొల్వఁ గొం
డొకవంకంజటిలల్లజావళిసభ ♦ క్రుత్కుల్ పిసాళింపనిం
కొకవంకందివిజాంగనల్ నటనముల్ ♦ ప్రోద్యద్గతింజల్పఁగాన్ 118
క॥ మఱియుంబురాణపురుషులు
ధరణీరుహజాలముల్ల ♦ తాసంచయముల్
నిరతంబుఁభక్తిఁగొలువఁగ
వరరూపములన్వహించి ♦ వైభవమొసఁగన్॥ 119
సీ॥ ఒకమొకంబొకవంక ♦ సకలాగమరహస్య
ములుమహామునులతో ♦ ముచ్చటింప
నొకమొకంబొకవంక ♦ నకలుపోప్రబ్రహ్మ
లకుసృష్టిమర్మముల్ ♦ రహివచింప
నొకమొకంబొకవంక ♦ స్వకుమారకులతో ర
మేశుతత్వంబెల్ల ♦ నెచ్చరింప
నొకమొకంబొకవంక ♦ నొగిఁగళత్రమ్ముతో
మెచ్చుగానర్మోక్తు ♦ లుచ్చరింప

ఆ॥ వె॥ చతురతన్మలంగి ♦ చతురాస్యనామమ్ము
సార్థకంబొనర్చి ♦ జలజజుండు
కొల్వుఁదీరిమిత్రులఁ ♦ గొమరారి దితిజారిఁ
జక్రధారిఁదలఁచి ♦ స్వాంతమందు 120

ఉ॥ తారకయోగనిశ్చలతఁ ♦ దాలిచి గాఢసమాధినిష్ఠఁదృ
ప్త్యారసముల్ మొగిడ్చి యల ♦ శార్ఙ్గధరున్మదినిల్పి ధ్యానమా
దారినిసల్పునల్పకనుదమ్ములఁజాతప్రమోదబాష్పముల్
వారిజపత్రముందొరఁగు ♦ వారికణంబులవారినంతలోన్॥ 121

ఆ॥ వానినేలపైని ♦ బడసికదోసిలిబట్ట జిత్రముగను ♦ బుట్టెనందు
ఋక్షవిరజుఁడనెడు ♦ వృక్షచరుఁడొకఁ డాదికాలమందు ♦ హర్యతనయ॥

క॥ ఆనందనుసజ్జనసిచ యానందనుగాంచిచాల ♦ యక్కటికముతో
నానందముననువనులశ తానందుండుండుమంచు ♦ నాజ్ఞయొసంగెన్॥

క॥ హాటకనగవనములఁ బా
హాటమ్ముగమధుప్రమధుర ♦ మహాఫలములఁ దా
నోటికిఁదొరకినకొలఁదిని
మాటికినాతండుగొంచు ♦ మనుచుండునెడన్॥ 124

వనవర్ణన.

క॥ ఒకనాఁడాతరుచరమణి సకలాటవులఁజెరలాడి ♦ చయ్యననలహా
టకశైలోత్తరశృంగవి నికటమ్మునఁగాంచె సురవ ♦ నీరాజమునన్॥

ఉ॥ సాలరసాలసాలసుర ♦ సాలవినీలతమాలజాల హిం
తాలపలాశబాలవట ♦ తాలవిశాలపటీరపాటలై
లాలవలీలవంగనవ ♦ లాంగలలాంగలినారికేళ పా
ళీలలితార్జునామ్లకద ♦ ళీతరుశోభితమావనీస్థలిన్ 126

మధురగతిరగడ

మఱియునలరువని ♦ మల్లెలమొల్లల నెఱిగ్రొమ్మావుల ♦ నీటగుపొన్నలఁ
బంగసంపెంగలఁ ♦ బాగగుసిందెల నలునగుబొగడల ♦ నవకాంచనముల
శ్రీకందములగు ♦ శ్రీచందనముల మాకందములగు ♦ మాకందమ్ముల

మారేడులనెల ♦ మాతీఫలముల నేరేడులఁబలు ♦ నిమ్మలఁజిన్నలఁ
బనసలననటులఁ ♦ బలుదానిమ్మలఁ జనుపకములఁబెను ♦ జామలనాసల
కజ్జూరమ్ములఁ ♦ గమ్మనిరేగులఁ గొజ్జంగుల నా ♦ కుందీవలనెల
బోఁకలఁదీరగు ♦ బూరుగమ్రాకులఁ దాకలరేలల ♦ దగువిరవాదులఁ
దగిసకలర్తుల ♦ ధర్మంబులనెల జిగురులమొగడలఁ ♦ జెలువఁపుటలరులఁ
బిందెలఁగాయలఁ ♦ బెంపులనింపులఁ గ్రందుగఁగ్రాలెడు ♦ గాటఁపుఁదోఁపుల
మెలఁగురమాసుతు ♦ మేలిమిహాయముల
మలయునుమాసుతు ♦ మావులమావుల
మేలిమిజివురుల ♦ మెసవుచునెలఁతల మాలిమిచేతను ♦ మావులచివురుల
వావిరినొసగు నె♦పంబునఁగాంతల మోవిఁగఁజూచుపర ♦ పుష్పనివహములఁ
జీఁకటిమ్రాకుల ♦ జివురుగుంపుల పీకఁగనుంగొని ♦ వేగఁజుబ్బుల
కాఁగలవనిపురిఁ ♦ గలయవిదిర్చిల నాగకఁడమితో ♦ నాడెడునెమ్మల
మాపటివేళల ♦ మండెడునెండల కోపగఁజాలక ♦ నొక్కటఁదప్పలఁ
గోమలతరఁపుఁ ♦ గోకనదమ్ములఁ దామరపువ్వులఁ ♦ ద్రావఁగఁదేనెల
కునుదిగిప్రొద్దటు ♦ గ్రుంకుటమనములఁ గనుగొనఁజాలక ♦ గడపుచురేయల
క్రొన్ననలందు స♦రోవరలక్ష్మల సన్నవఫుల్లా♦బ్జకరమ్ములనెల
ముంగురులనెఱిని ♦ బుచ్చినరీతులఁ జెంగుననెత్తని ♦ జేజేకరముల
చెలిమినిబ్రొద్దున ♦ జెందమ్ములుగలు వలునొక్కటదెరు ♦ వగనెమ్మోములు
నందులనుండియు ♦ నలరెడుమ్రోతల గ్రందుగలేచెడు ♦ భ్రమరనివహముల
దెల్లనితమ్ములఁ ♦ దెల్లనికలువలఁ నల్లనికలువల ♦ నల్లనినాచులఁ
జలచరజంతులఁ ♦ జలచరపక్షుల నలరారెడుకమ ♦ లాకరచయములఁ
గమలాకరయలఁ ♦ గలసారసములఁ విమలోత్పలములఁ ♦ బృథువనఫలముల
సౌరభములఁగొని ♦ చక్కనినడకలఁ దీరుగఁదిరిగెడు ♦ దెమ్మెరపిన్నలఁ 127

ఉ॥ ఆవనజాసనాత్మజుఁడు ♦ నాత్మవికారఁపుఁజేష్టలన్నవీ
పావనభూరుహావళినిఁ ♦ బ్రాకుచుఁదేనెపెఱిల్లఁ రేపుచుం
జీవనముల్ రహింగనక ♦ జిహ్వయునెండఁగనెంతొదప్పిచే
జీవనజాకరాళికయి ♦ చెంతవనాంతరమందుఁగ్రమ్మరెన్॥ 128

వ॥ ఇట్లు క్రుమ్మరిక్రుమ్మరి 129

సరోవరవర్ణన.

ఉ॥ బంగరుబొజ్జవేల్పునఁగు ♦ బట్టికనుంగొనెన్ మోలబాలసా
రంగరుచిప్రకీర్ణమక ♦ రందయుతోత్పలపంకజావళీ
సంగతసౌరభప్రకర♦సంభృతిమందసమీరము న్మహా
భంగతరంగసంగవిధి♦వాహనముం గమలాకరమ్మొగిన్॥ 130

క॥ మిన్నేటిచెన్ను నంగడు కన్నులపండువుఘటింపఁ♦గాసారమునన్
మున్నుతనుప్రక్షాళన మున్నడపి పిపాసఁబాపెఁ♦ముదమునవలన్॥

చ॥ జలములఁగ్రోలయంత మెయి♦చాయసరోవరమందుఁదోఁపఁగాఁ
బలముగఁబొంచికాంచి జడ ♦ భావముతోఁ బెఱకోతితన్ను వే
చలమునబట్టవచ్చెనని ♦ సక్రుధుఁడై జలమందుఁదూకి యా
జలములనెవ్వరింగనఁగ ♦ జాలకయూరకదూకితం చెదన్॥ 132

ఋక్షవిరజుండు స్త్రీయగుట.

తే॥ తలచిఘనవజ్రసోపాన ♦ తతులఁజేరి
నిలచినంతసరోవర ♦ నలవిహారి
రాగమునఁహరి నెదఁగోరి ♦ రామయయ్యె
నాగనొక్కకులుకుచెల ♦ నాగయయ్యె॥ 133

సీ॥ గొదమతుమ్మెదరెక్క ♦ గొదవెన్ను నునుగొప్పు
పుండరీకమునవ్వు ♦ మోము చెప్ప
కోమిీలకుసిగ్గు ♦ గొల్పుకన్గవయొప్పు
కలితశంఖమ్మునెల్ల ♦ గళము మెప్పు
చెందమ్మిమొగ్గలబోల్ ♦ చేదోయికచుచెక్కు
కతినాచునెచ్చునూ ♦ గారుచెక్కు
జక్కవకవనవ్వు ♦ చందోయినుందళ్కు
నలువబాబాలబోల్ ♦ నడలకులుక్కు
తే॥ తలపఁగమలాకరమ్ములోఁ ♦ గలుగువస్తు
జంతుసంతతికలసియీ ♦ చందమునను

మెలఁతరూపువహించెనో ♦ మేదినిపయి
నాగఁదనరారునామెల ♦ నాగతీరు॥ 134

ఉ॥ తమ్ములుపాణులేనుఁగుల ♦ తమ్ములు నెన్నడలెన్నఁజాలగు
త్తమ్ములుగుబ్బలంగజమ ♦ తమ్ములుచేష్టలుకమ్మవిల్తుచే
తమ్ములుజూపులాత్మకుహి ♦ తమ్ములుపల్కులు తేనెదిండిమె
త్తమ్ములువెండ్రుకల్ సువిత ♦ తమ్ములుమేలిపిఱుందులింతికిన్ 135

క॥ నెలనోముమోముజిగివె న్నెలనవ్వొఁచునవ్వుజవ్వ ♦ నెఱబంగరుగ
న్నెలఁగెబ్బుగుబ్బకవతి న్నెలచందపుబలుపిఱుందు♦నెలతుకకెతగున్

తే॥ సుందరముదరమునకన్నఁ ♦ గంధరమ్ము
గంధరమునెన్న చఉఁగొప్పు ♦ బంధురమ్ము
బంధురమునెన్నవగునడ ♦ మంథరమ్ము
మంథరముగబ్బిగుబ్బల ♦ సుందరమ్ము॥ 137

సీ॥ తనమేనిధగధగల్ ♦ వనజాంబకునినైన
ఘనమోహవార్ధిలో ♦ మునుఁగఁజేయఁ
దసనవ్వుచకచకల్ ♦ వనజాహితునినైన
ఘనరాగజలధిలోఁ ♦ మునుఁగఁజేయఁ
దనమేనిబుగబుగల్ ♦ వినుకొమాగునినైన
వలపుకొటఁబడంగఁ ♦ దలపుసేయఁ
దనచూపుమిసమిసల్ ♦ తద్వసంతునినైన
స్మరవికారమ్ముల ♦ మసలఁజేయఁ
తే॥ దన్ను నొకతూఁకనులారఁ ♦ దడవికాంచు
నెట్టిఘోగ్రతేజుండౌ ము ♦ నీంద్రుఁడైన
మరునిబారినిఁదోయఁజాల్ ♦ తరుచరమణి
రమణియైయందువిహరించు ♦ సమయమందు 138

చ॥ నళినజుఁగొల్వఁగాఁజని య ♦ నంతపథమ్మునఁ నేగునింద్రుఁడున్
నళినహితుండుగాంచిరి క ♦ నత్కనకాంగిగురంగలోచనన్

నళినము ఖిన్నగోపమగు • నస్తనిఁబల్లవపాణిఁ దేవతా
నళినదృశోపమానమృదు • నవ్యశరీరిని మంజువాణినిన్ 139

ఇంద్రసూర్యులుతదీయకాంతఁగాంచి ముచ్చటించుట.

వ॥ ఇట్టులాప్లవంగకన్యకామణింగనుంగొని దానిసోయగంబునకు నిరుపురు మనమ్ములంజొక్కియున్నంతఁ శచీమనోహరుండు ఛాయామనోహరునకిట్లనియె॥ 140

ఉ॥ ఆ తెలిగంటిఁగంటివె య • హర్పతి! దానిమొదల్ సోయల్ మఱిం
కే తెలిగంటికైనఁగల • దే! తలపోయఁగ నాసొసల్ బెడం
గా తెలిగంటిసోయగము • నాచనుకట్టుపసందునున్న దే
నా తెలిగంటిపిండునకు • నాగుటొయారులకింత యేనియున్॥ 141

శా॥ ఆమాటల్ వినిసూర్యుఁడిట్లనుమహా • త్మా! నీకు నేమందుఁ గ
నీమాటల్ నిజమాయెయోరిసొబగు • న్నేగాంచిలో నెంచితీ
రామారత్నముతోడసిడయిన యే • రామంగనం లేదహా!
యీమాద్యత్పికవాణి నెట్టిమహితుం • డేలంగఁ దానోచెనో॥ 142

క॥ అనిస్వర్గ్రహపతులిరువురుఁ దనివిసనక సాప్లవంగ • తామరసాక్షీ
మణిసొబగు నెన్ని మోహాబ్ధిని నోలలనాడఁదనకి • దేసందనుచున్ ॥ 143

పంచచామరము. హుటాహుటీనఁదత్ప్లవంగ • యోష వాడిచూడ్కులన్
గటారులమ్మిటారిభ్రూవి • కాశకార్ముకమ్మునం
దటాలునంగ దించి తేటి • నారిలాగినాటెఁదా
ఛటాచిటాయటంచుఁవారి • చిత్తముచ్చిపోవఁగన్ ॥ 144

క॥ వేగంటిఁజూపిదినకరు వేగంటిదినేశుఁజూపి • వేసెనిషువులన్
వేగంటిదమ్ముఁగుట్టిసు వేగందననేర్పుమీఱ • వెలఁదిమదిఁగనన్ ॥ 145

చ॥ వలపులపాదుపాహిఁగలఁ • పంగలగుండువహించిలావుపై
వలపులువడ్డికింబఱవ • వాసవుతేజమునిర్గమించి యా
వలపులయిక్కయొక్కతల • పైరవి తేజముగ్రీవపైఁబడెన్
వలపులుదీరెనా వెనుక • వారికి వారిజపత్రలోచనా! ॥ 146

వాలిసుగ్రీవులజననము.

క॥ ఆగతిస్వర్గ్రహపతులున దోగతిగా రేతమా వి • ధువదనకిడఁద
ద్యోగంబెట్టిదియోస ద్యోగర్భంబునసుపుత్ర • యుగముదయించెన్!

వ॥ ఇట్లుప్లవంగకళత్రంబువలనంగలిగిన పుత్రయుగంబునీక్షించి వాసవమిత్రులు గగనతలంబునుండి పంటవలంతికిండిగ్గి పుత్రత్రితయమైన కళత్రంబుడగ్గరియందు నింద్రుండిట్లనియె. 148

చ॥ తెలివ! త్వదీయశీర్షగత • తేజమువాలముఁ జేరఁగల్గె సుం
దరతనయుండు వాలియను • నామముగాంచు నితండటంచు బం
గరువరహాలపేరొకటి • గంఠమునందిడి ముద్దులాడి విం
దెరువున నేగె వాసవుఁడు • దివ్యవిమానము నెక్కి పీటికిన్ ॥ 149

వ॥ అంతసర్యముండు 150

ఉ॥ ఏవిడు తేజమర్థిఁధరి • యించినఁగల్గినవాఁడు వీఁడు సు
గ్రీవుఁడునాఁగనొప్పెసఁగుఁ • బ్రేయసి! పావనితోఁసఖిత్వమీ
పావనుఁడూనుఁదేజుగల • వాఁడగుసుమ్మనిపల్కి సూర్యుఁ డం
తో వడివార్ధిఁగ్రుంకెను సు • తుండుదితుండయియుంటనోయనన్ ॥ 151

ఋక్షవిరజుండు మరలఁబురుషుండగుట.

ఉ॥ అద్దినమెల్లనప్పుడఁటి • యాత్మకుమారులతోడనుండి తాఁ
బ్రొద్దలతూర్పునంబొడువఁ • బూర్వవధూత్వముఁబాసి యచ్చుసం
గ్రుద్దినలాగునవృక్షచర • రూపముదాలిచి పౌరుషమ్ముపై
నద్దిరచిత్రమయ్యెనని • యాత్మకథన్మదిలోఁదలంపుచుం
గ్రద్దనచొప్పటుంగదలి • కంజజుధామముఁ జేరెఁ జేరిమిన్ ॥ 152

వ॥ ఇట్లుతత్పురవీథింజనుదెంచి బ్రహ్మసభాముఖంబుంబొడఁగని 153

మ॥ ప్రజఁగల్గించెడుతండ్రిఁజేరఁజని రా • రాబాబు! రాతండ్రి! యీ
త్రిజగత్పావనివాణియవ్వయగు నీ • దేవుండు తాతంచు నా
త్మజులంగూర్చివచించి దండములు బ్ర • హ్మంగూర్చి పెట్టించి పం
కజగర్భాత్మజుఁడంజలిన్ సలిపి ప్ర • కృన్ వ్రీడతోనిల్వఁగాన్ ॥ 154

ఉత్సాహము. స్వాకృతిన్వహించికొల్చు • నాత్మజద్వయంబుతో
వీఁకనిల్చియున్న ఋక్ష • విరజుఁబుత్రుఁజూచి వే
దాకరుండుబ్రహ్మనవ్వి • హర్షమొప్పఁబ్రాత్రులన్
శ్రీకరాంగివాణితాను • జేరబిల్చి పేరులన్ ॥ 155

తోటకము, తోడలందిడి వేడుక • తోడనుము
ద్దడరంగడుగాఁజెయి • నంటుచుఁబ్రే
ముడిజెక్కిలినొక్కుచు • ముద్దిడుచుం
దొడివెన్నులదట్టుచు • దుర్విరహా! 156

మత్తకోకిల, ఆసిముత్తెపుసుత్తులొక్కొక • డాకుమారులకిచ్చి య
వ్వాణిపుష్కరసంభవుండు న • వారిదీవనలిచ్చిశ్రీ
జానకీపతిపాదభక్తిఁ బొ • సంగునీతఁడటంచుఁ ద
ద్వానరార్భకులందు రెండవ • వాని గూరిచిపల్కెరా ॥157

క॥ అనిపల్కి ఋక్షవిరజుని గని వేలుపుఁబెద్దవలికెఁ • గరుణాన్వితుఁడై
తనయా! తెలిగంటితనంబునఁగన్న కొమాళ్లతోడఁ • బోయివసుధకున్

క॥ వనచరకులపతివయిమనుమనఋక్షవిరజుఁడువల్కె • నబ్జభవునకున్
జనకా! సరసింబడిపోఁల, తినయితి వేగఁబురుషగతిఁ • దిరిగితి నేలా! 159

వ॥ బ్రహ్మఋక్షవిరజుండు గాంతయగుటకుఁగారణంబతనికెఱింగించుట

చ॥ అనఁగ హిరణ్యగర్భుఁడపు • డాత్మజుగన్గొనిపల్కు, వత్స! యా
వనమునవాసరస్సున, న • వారితవారివిహారలోల, హై
మనగథనుష్కదేవి నిజ • మానవతీతతితోడఁ డిగ్గి, జీ
వనముల జల్లులాడఁగని • వారల మోసముసేయ నయ్యెడన్ ॥161

మ॥ దితిసంతానముగామరూపములతో • స్త్రీరూపముల్ దాల్చి త
త్సతిసంతానములోనఁజేరి, తమిహె • చ్చఁగ్రీడసల్పంగ, నా
సతిసర్వంబునెఱింగి, యీసరసిని • చ్చుఁజొచ్చువాఁడెవ్వఁడేన్
సతిరూపంబువహించునంచుఁ బలికెం • జాలంగఁగోపమ్మునన్ ॥ 132

ఉ॥ ఆవిధియంతయుందెలిసి • యాత్మజ! యాదటమేనకాత్మజన్
నేవిధిపూర్వకమ్ముగన • నింద్యమతింభజియించి వేడ నా

దేవికృపామతిన్ సరసి • దిగ్గినవానికి నాడురూపమొం
తే వెలయంగ నొక్కదిన • మేతగు నాపయినుండదంచనెన్ ॥ 163

ఉ॥ కానదినావసానమునఁ • గల్కితనమ్ముదొలంగినాఁడబ్రా
సూనుఁడ! లజ్జయేల యిది • చోద్యమె శ్రీహరికోర్కె యొట్టులో
జానలరారనట్టవుట • సాజము కావున నీవు వేగమే
యీనవకోమలాంగులర • హింగొనిపోయి మహీతలమ్మునన్ ॥ 164

శా॥ చెన్నారందొగరాచతాగములతోఁ • జేజేలపొన్నారిము
న్నన్నా! రంజిలఁజేసెఁబ్రోలొకడు నా • హా! దానిచెన్నంతయుం
గన్నారంగనఁగల్గు వానికనులే • కన్నుల్ కడుస్వేచ్ఛఁబ్రా
మ్మున్నారంతులకేల యేలికొనుము • న్నా! నీవునీవారితోడన్ ॥ 166

క॥ అనఋక్షవిరజుఁడిట్లను వనజజునకుఁజనక! నీదు • వచనముపేర్మిం
బొనరింతుఁదత్పురంబేమనికిం బ్రబలినదొ తెల్పు • మానామముతోన్

బ్రహ్మకిష్కింధకేగఁ ఋక్షవిరజునకాజ్ఞాపించుట

వ॥ అనినసకుమారుండైన కుమారునకు హరికుమారుఁడిట్లనియె. 167

ఆ వె॥ క్షితిఁబ్రవర్షణాద్రి • చెలువొందునాగిరి
రాజుదండధర్మ • రత్నఖచిత
గోపురములఁజెన్ను • గులుకుఁగిష్కింధ
నాఁగఁబేరు నచటి • కేగుఁడీవు॥ 169

క॥ పుష్కరభవుఁడీపగిదిఁబరిష్కారముసేయభక్తి • ఋక్షవిరజుఁడా
పుష్కరభవువీడ్కొని శ్రీకిష్కింధానగరమునకొ • గింబ్రీతిఁజనెన్ ॥

వ॥ ఇట్లు ఋక్షవిరజుండు జనకునివీడ్కొని కుమారులతోడం దక్షిణాభి
ముఖుండై సత్యలోకంబునుండి పంటవలంతికిం దిగునపుడు మధ్యే
మార్గంబున. 170

ఋక్షవిరజుండు బ్రహ్మాజ్ఞఁగిష్కింధకేగుట.

క॥ అలనిక్కఁపుఁజగము మొదల నెలమినిభూజగము దాక • నెన్నిజగమ్ముల్
గలవన్ని జగములగడచి యిలకున్వచ్చేసిమఱియు • నెంతేఁద్వరతోన్

ఆ. వె॥ మిన్నువాఁకఁగలసి ♦ మెలఁగెడుతరగల
మెఱసిసకలనదులఁ ♦ దరఁగగెళ్ల
జంటఁగౌఁగిలిఁగొను ♦ పంటము త్తైదువ
గంటలమొలనూలు ♦ గాంచిమించి 171

చ॥ నగములనానగమ్ములఁగ నందగుకందరమందిరమ్ములన్
మృగములనామృగమ్ములుయ ♦ థేచ్ఛజరించుమహావనమ్ములన్
ఖగములనాఖగమ్ములుద ♦ గంజరియించునగావళిన్మహో
రగములనామహోరగవ ♦ రమ్ములయిమ్ములఁగాంచుచాదటన్॥ 172

క॥ పొడఁగనియెంబదునొకండా మడలవలయమంతయెత్తు ♦ మట్టుంగలదై
యెడపుప్రవర్షణధరముం బెడగడరెడుగండశిలల ♦ మెండగుదానిన్ ॥

ప్రవర్షణాచలరాజవర్ణనము.

మస్ఫుడుజడివాన
ఁపఁగఁబ్రవర్ష ♦ ణాఖ్యదాల్చె
లకలనాఁడు
ంగశరణాల ♦ యంబునయ్యె
చిచ్చిడిరామ
ంలకెంతయో ♦ కీడుసల్పె
హాళియనుశంక
మైసింగముల్ ♦ చెండనురికె
ఁదమగోళ్లు ♦ మొక్కఁపూన
ెందు ♦ వీణపాట
ప్పి స ♦ ప్పంబులాఁడు
నెన్న ♦ నలవియగునె॥ 174

బుదరియంజొచ్చి ధాసిలచ్చికచ్చెరువందుచు
కఁచెట్టుఁగదలివచ్చి యచ్చెరువ. 175

కిష్కింధాపురవర్ణనము.

మ॥ తిలకించెన్ మశివప్రచుంబితమహా ♦ దేవేంద్రధామమ్ము ను
జ్జ్వలఖేయస్థసుగంధినీర విచర ♦ వ్యాళాంగనాసర్మవా
క్యలసద్వక్త్రశశాంకమండలము ది ♦ వ్యద్వైభవాడంబరా
ఖిలవిద్వత్కవివర్ణనీయమగు కి ♦ ష్కింధాపురీరాజమున్ ॥ 176

క॥ ప్రాకారచిత్రితమృగేంద్రాకారములఁదిలకించి ♦ యడలునెంతేఁ
బాకారిమదపుటేనుఁగు వేకాఱియవెట్టుసంచు ♦ భీతిఁదొలంగన్॥ 177

శా॥ రేరాత్రాలఁబసిండిమేడగమిఁజే ♦ ర్మిన్గ్రీడలంజల్పు జే
జేరాజెల్వలపిండునొండొరులతోఁ ♦ జెల్వారఁగానందు పే
రేరాత్రాలపసిండిమేడగమిని ♦ క్రీడావనీపాళి యం
దేరాజన్యవధూతతుల్ దిరుగునో ♦ యిష్టాప్తిమైజెల్లరే!॥ 178

చ॥ వలపులకాటపట్లునళి ♦ వారముపాలిఁటివేల్పుజెట్లు నా
వలపులరాజుప్రేట్లువను ♦ వారలుద్రిమ్మరుమేలిచోట్లు మేల్
వలపులరాజుదండ్లుకళి ♦ లంబతియించెడుపెండ్లిపట్లు బల్
వలపులతేనిసంగరపుఁ ♦ బట్లుపురింబుప్రదోటలెంతయున్ ॥ 179

శా॥ నేరేళ్లుంగజనిమ్మలుంగ్రముకముల్ ♦ నిమ్మల్ వటాశ్వత్థముల్
మారేళ్లుంగరవీరపాటలములున్ ♦ మాదీఫలమ్ముల్ లస
న్నారంగమ్ములనాసలుంబనసలుం ♦ ద్రాక్షేక్షువృక్షమ్ములం
బారంబుల్ సకలర్తుధర్మములఁదోఁ ♦ పంగ్రాలునందున్వనుల్॥ 180

మ॥ దరచక్రాంబుజమత్స్యకచ్ఛపసము ♦ ద్యత్సారరేఖావళీ
వరభవ్యోర్మికకంకణాన్వితములౌ ♦ పద్మాకరమ్ముల్ వలెం
దరచక్రాంబుజమత్స్యకచ్ఛపసము ♦ ద్యత్సారరేఖావళీ
వరభవ్యోర్మికకంకణాన్వితలై ♦ పద్మాకరమ్ముల్ తగున్ ॥ 181

సీ॥ కోటలా తెఱగంటి ♦ కోటలాగఱగంటి
సూటిఁగన్గొననిక్కు ♦ పాటిదోఁచుఁ
బేటలా తెఱగంటి ♦ పేటలాగఱగంటి
ధాటినన్నట్టునం ♦ దముగఁదోఁచుఁ

ఘోటలా తెలుఁగంటి • పాటలాధరలంటి
ధాటిజన్దగినచం • దానఁదోచుఁ
దోటలా తెలుఁగంటి • దోటలాగలుగెంటి
పాటిమీఱినభంగి • బరగఁదోచుఁ
తే॥ మేడలా తెలుఁగంటిరా • మేడనాగు
వాడలా తెలుఁగంటిలా • వాడలాగు
గోడలా తెలుఁగంటిలా • తోడసాగు
జాడలా తెలుఁగంటిప్రోల్ • జాడలీగు॥ 182

మత్తకోకిల. కోటలన్నియుఁ మేలిబంగరు • క్రొంగ్రొఁపుంబురుజుంగమిం
పేటలన్నియుఁజంద్రకాంతపుఁ • మేల్మిబంగరుమేడలం
బాటలన్నియుఁజందనాగరు • వాసనావళిమేలిబూ
దోటలన్నియుఁబూలమొగ్గలఁ • దోరగాయల నొప్పెడున్॥

సుగంధి. మేడలన్నియుం బసిండి • మించుటద్దఁపుంగమిం
గోడలన్నియుం బెడంగు • గుల్కు వెన్నచూపులన్
వాడలన్నియుందగున్ సు • పాణితోరణమ్ములం
జాడలన్నియుందలంపఁ • స్వర్గమీపురంబహా॥ 184

ఉ॥ గీర్వరనందనుండిటులు • ఖేచరధామసమానమైన య
పూర్వపురమ్ముఁ గాంచితద • పూర్వపుసృష్టివిచిత్రకౌశలం
బుర్వర నొందఁగానమను • చుల్లమునంగడునుబ్బగాంచుచా
యిర్వురుముద్దుబిడ్డలకు • నింపుగఁదెల్పుచుఁజొచ్చెఁదద్వనిన్॥ 185

జాంబవదాది వానరవీరులు దైవవశంబున ఋక్షవిరజు జేరుట

క॥ ఈలాగుఁజొచ్చిస్వకులజు లేలాగునఁగానుపింతు • రెటుజొత్తుఁబురిం
జాలఁగననిఋక్షవిరజు డాలోచనసేయుచుండ • నచ్యుతుకరుణన్॥ 186

సీ॥ ప్రాచినుండియహీన • బలసంపదలతోడఁ
జాంబవన్నలనీలఁ • శతబలులు న
వాచినుండియఖండ • బాహుశక్తులతోడఁ
మైందద్వివిదగంధ • మాదనులు ప్ర

తీచినుండియశేష • ధీసంపదలతోడఁ
దారహరిసుషేణ • దధిముఖులు ను
దీచినుండియభంగ • దివ్యప్రభలతోడఁ
గజగవయగవాక్ష • కపివరేణ్యు
తే॥ లాత్మబలములతోడఁ దా • మరుగుదెంచి
ఋక్షవిరజునిఁగనియందు • వృక్షచరవ
రేణ్యులందఱలోన గ్ర • గణ్యుడైన
జాంబవంతుఁడుప్రాంజలి • సల్పిపలికె. 187

ఉ॥ దేవ, మహానుభావ! తమ • దివ్యతరాహ్వయమొద్దియో భవ
త్సేవమహాప్రసాదమని • చేసెడునీపసిపాపలెవ్వరో
తావకధామమేయెడను • తామిటఁరాగతమేమొ యోమహా
పావకధాముడైనసిటు • వంపఁగవచ్చితిరేమొపల్కవే॥ 188

క॥ నరసఁఫుటాచారమ్మును బ్రరుచిరసంపదయుఁబ్రహ్మ • వర్చస్సునుశ్రీ
పరమేష్ఠికులజులనిమొగ మరసినఁజెప్పకయచెప్పునారార! భళీ॥ 189

చ॥ అనవుడుజాంబవంతునకు • నాతఁడువల్కుఁగపీంద్ర! భారతీ
శునకుఁసుతుండ ఋక్షవిర • జుండనువాడ విరించియాజ్ఞమున్
వనములసంచరించుచుఁ బి • పాసనుజిక్కి సరోరుహాకరం
బునకటుపోయిక్రోలి జల • ముల్ దగఁబాపిసరోవరంబునన్ 190

ఉ॥ నీడనుఁగాంచి శత్రువని • నీటనుదూకి యటేఁగాన కం
దోడనగట్టుఁజేరి యొక • తొయ్యలినై హరిమిత్రుతీయఁ దో
స్త్రోడన యీకొమాళ్ళఁగని • తొయ్యలిరూపమునూడ్చి కంజభూ
తోడనుఁదెల్ప నీసుతుల • తో నిటువొమ్మన నబ్జజాజ్ఞచేన్॥ 191

క॥ ఏలికొననరుగుదెంచితి వాలినిసుగ్రీవుఁగూడి • పడిఁగిష్కింధన్
మేలిటవచ్చితిరీరలు బాళింగ్రుంకఁజన నెదుర • వచ్చునదిక్రియన్॥ 192

వ॥ అనిన జాంబవంతుండు 193

చ॥ జయముజయమ్ముఋక్షవిర • జా! విధిజా! కపిరాజరాజ! నీ
జయముజయమ్ముమాకుఁవిధి • శాసనమీరలశాసనమ్ములన్

భయమున భక్తిమైఁ దలల • పైఁ ధరియించి సతమ్ము మేము ని
జయమునుఁ గోరి నెమ్మదులఁ • జల్పుచు మానతి యిమ్ము కార్యముల్॥

క॥ అనవిని శుభదివసంబునఁ జనఁ గావలె మనము రాజ•సద్మంబున కా
దినము వెదకి తగువారలఁ బనుపుఁడు సమకూర్ప నెల్ల•వస్తువ్రజమున్॥

సితగజాదులకొఱకు జాంబవంతుఁడు స్వర్గపురమున కేగుట.

మ॥ అనగా నంతట జాంబవంతుఁడు మహా•హర్షాత్ముఁడై నీలుఁ జ
య్యానఁ గిష్కింధకుఁ బంపి ప్రోలిఁ గయి సే•యం దాను వే స్వర్గప
ట్టనరాజమ్మున కేగి గీష్పతికిఁ మో•దంబారఁగాఁ మ్రొక్కి సం
తనగా కార్యము విన్నవింపఁ సుముహూ•ర్తం బెల్లి కిష్కింధకు
స్ననఁ రాజున్నిలుపంగఁ గూడుననఁ గం•దాఁ జాంబవంతుండటన్॥ 196

చ॥ నడివడి యింద్రుఁ డేరి రహి•వందనముం బొనరించి దేవ! తాఁ
వొడితొడి జెప్పఁ గూర్మి దమ•తోడను బల్కుమటంచుఁ వానరేం
ద్రుఁడు వెఱఁగంటిగా నగమి•రో విరిబోఁడులఁ వాయి దమ్ములం
గనువడి బంపుమంచుఁ గృపఁ•గన్గొని పంపుడు వేగ నావుడున్॥ 197

శా॥ ఔరా! వానరరాజు ఋక్షవిరజుం•డా! వారుఁ జుట్టంబ కా
దా! రారమ్మని కూరుచుండమని తం•త్రక్షేమలాభమ్ములం
గారాబమ్మున నడ్గి నేనని పెదం•గా దాయటంచన్నఁ దో
స్తోరా నేగెను దెల్లగోరు వెలబో•టుల్ గాణలుం జాణలున్॥ 198

ఋక్షవిరజాదులు కిష్కింధలోఁ బ్రవేశించుట.

మ॥ అటు గిష్కింధకు నేగి యామరు దినంబుం•దందఱుం గూడి యం
తటఁ గై సేసి సపుత్రు ఋక్షవిరజు•న్గంధేభరాజమ్ముపై
నటు గూర్చుండఁగఁ బెట్టి దండ వెలబోం•ట్లాడంగఁ వాద్యమ్ము లం
తటఁ మ్రోయ బుంటభేదనంబుఁ జొఱి రం•దంబొప్పఁ వారందఱున్॥

వ॥ ఇట్లంతకుమున్న చెన్నుమీరఁ గై సేయఁబడి "నిత్యకళ్యాణమ్ముం
బచ్చతోరణమ్ము" నై వెలుంగు శ్రీమత్కిష్కింధానగరమ్ముఁ జొచ్చి
ప్రోలిసోయగంబునకచ్చెరువందుచుఁ బురవీధి నూరేగి వియచ్చర
రాజు రచ్చలచ్చిన వలబుచ్చు రచ్చపట్టుం జేరి ఋక్షవిరజుండు దాను

రాజుగను వాలి యువరాజుగను జాంబవత్సుషేణాదులు మంత్రిసత్త
ములుగను దక్కువారలంతంతఁ గొల్వ గొల్వుదీరి పూజ్యంబగు కపి
రాజ్యంబు రాజనీతి మెఱయఁ బరిపాలింపుచుఁ సుఖంబునడంబు
మీరనుండినంతఁ గొంతకాలంబునకు 200

ఉ॥ ఠీవులుమీరఁ యౌవనప•టిష్ఠితఁ ధీరత నొలి వాలి సు
గ్రీవులు మీరఁ వారిగనుఁ•బ్రేముడి ధాత్రుజుఁడట్టి విద్యలన్
జీవులుగాఁగఁ జేసియును•నీతులఁ జేసి మహీంత లేశ సం
భావులుగాఁగఁ జేసెఁగరి•మన్ విలువిద్దెలలోన సర్వరన్॥ 201

క॥ అక్కపిరాణ్ణందనములు లుక్కుపిరంగీతునుకెలు•ముక్కున నొంతేఁ
జక్కని ప్రోయాంద్రకునా చక్కని రాయలు తలంప,•సర్వజ్ఞులహా!॥

క॥ కలలోనైనం బొంకరు తలలో నాలుకలు మంత్రి•తమ్ములకు నీ
యిలలోఁ మార్తురకుం గుండెలలో గాలములు వారి సం•బోలరొరుల్॥

వ॥ ఇట్లు సంపూర్ణపూర్ణిమాచంద్రు నిందసల్పు ఋక్షవిరజునందనులు
దినదినప్రవర్ధమానులై యుండిరని పల్కుటయు నటమీద వారలె
భ్భంగిఁ బ్రవర్తిల్లి రెఱిఁగింపుఁడని గట్టుదొరపట్టి రసారథు హెచ్చరిం
చిన వసువుఁ శౌనకాదిమహామునులు సూతునడుగుటయు. 204

ప్రథమాశ్వాసాంతపద్యములు.

కం॥ శ్రీరాజాంబకుమారా! మారాజసదాబ్జభక్త•మాన్యసుధీరా!
ధీరాజత్సోనుదారా! ధారాధరదామభోగ! ధనశ్రీరాజా!॥ 205

ధ్రువకోకిల. సకలసద్గుణసంచయా! బుధ•జాలసన్నుతసన్నయా!
సకలబంధుజనప్రియా! కవి•జాలవంద్యశుభోదయా!
వికటశాత్రవహృద్భయా! హత•భీకరాఘచయా! మహా
హీకకాచలటక్షైక్ష్యధుర్య! వ•రైల్లగడ్డపకీరయా! 206

ఖడ్గబంధము

క॥ సారతరధీరమాకర! కీరవిరధనిభశరీర! కృతిహిత! పరమా!
మారమణభక్తకామ! పకీరనామ! కులసోమ! కృపణవిరామా

కందగీతగర్భితచంపకము.

వరకవనప్రియా! మహిత ♦ వైభవ! సన్మృదుమంజువాక్య! బం
ధురహృదయా! మహావినయ ♦ ధుర్య! దయామయ! వీరవర్య! శ్రీ
కర! భవకింకరా! సుకవి ♦ కంజవనార్యమ! సూరివర్య! సా
దర! సునయాకరా! ప్రకట ♦ ధామ! పకీరయభవ్యనామకా! ॥ 208

గర్భకందము.

కవనప్రియా! మహిత వైభవ!సన్మృదుమంజువాక్య ♦ బంధురహృదయా!
భవకింకరా! సుకవికంజవనార్యమ! సూరివర్య! ♦ సాదర!సునయా! 209॥

గర్భతేటగీతి.

మహితవైభవ! సన్మృదు ♦ మంజువాక్య!
వినయధుర్య!దయామయ! ♦ వీరవర్య!
సుకవికంజవంజవనార్యమ! ♦ సూరివర్య!
ప్రకటధామ! పకీరయ ♦ భవ్యనామ! 210

మాలినీవృత్తము పరమకులపవిత్రా! ♦ పండితాంభోజమిత్రా!
వరకవిజనమిత్రా! వైరిసందోహజైత్రా.
గురుతరసుచరిత్రా! ♦ కోటయాఖ్యాత్మపుత్రా!
స్ఫురదురుఘనగాత్రా! ♦ ముత్యమాంబాకళత్రా! ॥

గద్య

ఇది శ్రీమదచ్ఛాంధ్ర సిరోష్ఠ్య నిర్గద్య నృగచరిత్ర" కృతివిరచనాచాతు
రీధురంధర సద్యశోబంధుర కౌండిన్యగోత్ర కలతాపస్తంబసూత్ర
చతుర్విధకవితామతల్లి కాబ్జరాజాన్వయపయఃపారావార రాకా
కైరవమిత్ర నృసింహామాత్యపౌత్ర మంగాంబా శేషా
చలామాత్యపుత్ర సుధీజనవిధేయ హనుమంత
రాయనామధేయ ప్రణీతంబైన "శ్రీమత్సు
గ్రీవపట్టాభిషేకంబను మహాకావ్యంబు
నందు ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీసీతారామాయనమః.

శ్రీమత్సుగ్రీవపట్టాభిషేకము.

హనుమత్కవీయము.

(ద్వితీయాశ్వాసము.)

కం॥ శ్రీమత్కిష్కింధాపుర ధామ!కవిస్తోత్రనామ! ♦ ధరణీతనయా
కామపదాంబుజసేవా కామ!పకీరయసనామ!ఖరకరధామా! ॥ 1

కం॥ అటమీఁది తెలుఁగువినుఁడు
త్కటకరుణాంజంద్రధరుఁడు ♦ కాళికిష్టితిభృ
త్కటకమునను డుప్పవసువున
నటసూతుఁడు చెప్పెమునుల ♦ కాప్తైసికతన్ ॥ 2

సముద్రమథనాదికథాసంగ్రహము.

చ॥ క్రమముగఁ బాసవాల్ దొరలు ♦ రక్కసులున్ సుధఁగోరిపాల సం
ద్రమ నెసకుండమంధరధ ♦ రమ్మనుకవ్వము. బెట్టి మేటిలా
గమనికిఁజేనిత్రాడుఁగడు ♦ గట్టిగఁజుట్టి కరమ్ముఁబట్టి ధై
ర్యమడరఁగామథింప మహి ♦ తార్భటిఁబుట్టె విషమ్ముతోల్తనే॥ 3

చ॥ కలిగిజగమ్ములంగలఁచ ♦ గానళికాత్ముఁడుద్రమింగ నంతనాల్
గలిగినసంయముల్ గొనిరి ♦ గంధగజేంద్రము వెల్లగుఱ్ఱముం
గలిగిననింద్రుఁడుంబలియుఁ ♦ గైకొనిరిందిరయున్మృగాఙ్కుఁడుం
గలిగిర మేశువక్షుమల ♦ ఖస్థలముంగయిసేసి రంతటన్ 4

కం॥ కొమ్మలొమేలిమిచివురుం
గొమ్మలొమరుకత్తలాని ♦ కొమ్మలొఁజిగిగీల్

బొమ్మలోఁ పైడిమెఱుంగుం
బొమ్మలోనా వేల్పుటాంౘడు ♦ పుట్టెరిజలధి॥

తారవర్ణనము.

క॥ అవ్వామాక్షులలోనం బవ్వారుంబోఁడి తార ♦ వొల్చును వలరా
ౘగొవ్వారుమదపుటేన్గన మవ్వంపుంబువ్వుబోండ్ల ♦ మానికమనఁగన్॥

ఉత్సాహము. పల్లవోష్ఠిజవ్వనంపుఁ ♦ బాలవెల్లిలోని తా
బేళ్లు గోడెమీలు సుళ్లు ♦ బెంగరుళ్లు నుర్వు మీ.
గాళ్లు కనులు లోతుబొడ్డు ♦ గల్కిముత్తరుల్ నవుల్
ౘతుళ్లుగాఁగఁదంౘడిఁబోలు ♦ తోయజాక్షి నాఁదగన్ 7

సీ॥ కల్వలోఁ పెనుఖీను ♦ చెల్వలోఁ తుమ్మెద
చెల్వలోకటిపుల్గు ♦ చెల్వలోకొ్క
తేటులోకటిమబ్బుఁ ♦ దాటులోఁ నీలంపుఁ
గూటులోకటినాచుఁ ♦ దాటులోకొ్క
పంపులోనును పైడి ♦ గిండులోఁజక్కవ
గండులోఁ పొందమ్మి ♦ చెండులోకొ్క
మించులోఁ హొందీవ ♦ సంచులోఁ పవడంపు
సంచులోఁ రిక్కల ♦ మించులోకొ్క

తే॥ నాగఁదనరారు నాయెల ♦ నాగకనుల
తీరుగొన బారు పెన్నెరుల్ ♦ కారుౘనుల
సౌరు బెడగారు మెయిడాలు ♦ తీరు కనులఁ
దీరుగాఁగాంచు నిలలోని ♦ వారికబల!॥ 8

చ॥ తెలివపిఱుందు నెన్నొసలు ♦ దిన్నెలతోఁ నెలతోఁ నెదిర్చెపుం
బరువఁపుగుబ్బలుంగిళము ♦ మందరముందరముర్ హసించెదుర్
సిరిగల మేను నెన్నడలు ♦ ౘశీకరినింగరినిర్ గలంచెదుర్
హరువుగఁ గెల్చుఁగొను రద ♦ మంబరముంబరమాపు మల్లికన్॥ 9

క॥ వేళ్లాకన్నుంగవతా బేళ్లామీఁ గాళ్లు గోళ్ల ♦ పెంపులు రిక్కల్
ఛాళ్లాపోక్కఁపుమావిచి పుళ్లాపదయుగము పువ్వ ♦ బోఁడికిన హా హా

సీ॥ తెలివమేల్ తలకట్టు ♦ దీర్ఘమ్ములై యొప్ప
గుడిరీతిౘశవణశ ♦ ష్కులికలొప్పఁ
గొమ్ములలాగు కం ♦ దమ్ములుఁ గననొప్ప
వానిదీర్ఘము చూడ్కి ♦ వరుసనొప్ప
నేత్వమైత్వము పాటి ♦ నెసఁగు హస్తయుగమ్ము
నోత్వమ్ముగతి బొమ ♦ లొప్పియుండఁ
బుత్వమ్ముతోఁ నాసి ♦ కెత్తువచ్చి యున్న
తో నెన్నొసల్ తుల ♦ తూఁగుచుండఁ

తే॥ నాభికూపమ్ము నెఱసున్న ♦ నాఁగనొప్ప
ఘనకుచములనుస్వారయు ♦ గమ్ము నెప్ప
నెన్ను నంచనఁ జెలి యొడ ♦ లెల్లగుణిత
పద్ధతిని దగననివేల ♦ పలుక నేల॥ 11

ఆ. వె॥ "ళా"సుమధ్యముమహి ♦ ళాసుమధ్యమునవ్వఁ
"దా"పిఱుందునగుఁగ ♦ దా పిఱుందు
"ళా"ౘప్రకారమవుబ ♦ ళా!ౘప్రకారము నెన్నఁ
"దాని"యెదనుతించు ♦ దాని యెదను॥ 12

తే. గీ॥ నెఱులు నేరేడుఁబండులు ♦ నిమ్మపండ్లు
దోరఁపుంగబ్బి గుబ్బలు ♦ దొండపండ్లు
గెంపువాతెఱ దాకపం ♦ డ్లింపుగుల్కు
పల్కు మఱిపండ్లు మడమలు ♦ పడతికహహా!॥ 13

చ॥ లలితవిలాససంపదలఁ ♦ లక్ష్మికిఁ జెల్లెలు సోయగంబునం
గలితవిలాసలైన సుర ♦ కాంతలకున్ సహజాత సద్గుణో
జ్వలితవిలాసలం గలశ ♦ వార్ధికిఁ బుత్రితరంబ యెన్న నా
కలితవిలాసకాకె సరి ♦ కాకమఱొక్కతె కల్గునే కనన్॥ 14

క॥ ఈదృశవిలాసతత్సతి తాదృశ శరధిజనియించి ♦ తనతండ్రి యెదన్
సాదృశ్యరహితయైనమ్మ గీదృశగంటినను పెంపొ ♦ గింగలిగించెన్॥ 15

తారనుమోహించి వాలి సుషేణులామె కేల్దోయిఁబట్టుట.

క॥ ఈకరణిఁగలిగిదివిజని
శాకరని భవదనలందు♦జాలనెఱిని ర
త్నాకరమువెడలివచ్చె గు
ణాకరుఁడగుపురుషుఁదనకు♦నరయుటకోనాఁ॥ 16

ఉ॥ అంతకుమున్ననచ్చటికి♦నైంద్రసుషేణులువచ్చియుంటఁ ద
త్కాంతనుగాంచి దానిమెస♦కంపుటొయారము దానిచొక్కఁపుం
గాంతియు దానిసోయగఁపు♦గల్మియుఁదానిజగానడల్ హొయల్
భ్రాంతినిముంచుదానినెఱి♦వాల్ నునుజూడ్కులతీరునెంచుచున్॥ 17

చ॥ పనివినిచెంతకయ్యెడన♦భంగనఖద్యుతినింద్యదారఁమో
హినియపరావతార మణి♦హేమసమంచిత తారహారఁ స
త్యసిచయవాక్ప్రచారఁతత♦తైర్ధికతాపవిదారఁ సజ్జన
ప్రనిచయకీర్తనీయగుణ♦వారను దారనుదారుగాంచుచున్॥ 18

ఉత్సాహము ఎదురుగానుబోయివార♦లిరువురుఁజెనవ్వలం
గదురుమోములందదీయ♦కాంతకేలుదామరల్
గుదురుగాఁస్వహస్తములను♦గోర్కెమీరఁబట్టిరా
యదురుబెదురులేకతమక♦మంతకంతకెచ్చఁగాన్॥ 19

ఉ॥ దాపలికేలఁవాలితన♦దక్షిణహస్తమున్ స్వకీయవా
దాపలికేలునోలిఁదన♦దక్షిణపాణిసుషేణునిన్ వలం
దాపలిక్రేవనెంతయు ము♦దంబుననిట్టులు వట్టినిల్వగాఁ
దాపలిక్రేవకై తిరిగి♦తార సుషేణునితోడనిట్లనున్॥ 20

తార సుషేణునితోఁ వాలితోఁబ్రసంగించుట.

మ॥ చెలిఁగాంధర్వమునం గొనందలచితే♦స్త్రీదక్షిణంపుంగరం
బలరం బూరుషుఁడైనవాఁడు పెడకై♦నాటన్వలెం దానికి
న్వలిగాఁదా పెడకైనిబట్టితివి తం♦డ్రీ! నీకికేనాలిఁగా
నెలమిం బెంపుకుపట్టినాఁదునను నేం♦తే బెంపుమాకూర్మిమైన్॥ 21

మ॥ అనివాలింగని పూరుషాగ్రణిమహా♦హ్లాదంబుతోనేలు న
న్ననివార్యంబగుప్రేమ నీకడలి నీ♦కైకల్లఁగాఁజేసెనన్
వనజాక్షుండతఁడేమిగాఁదలఁచెనో♦స్వాంతంబునం దట్టులౌ
వనజాతాసనపుత్ర! ఋక్షవిరజా♦పత్యంబ! నిన్గోరి జ
వ్వనముంజన్నియపట్టియుంటిఁఫలియిం♦పంగంటినాకోరికల్॥ 22

చ॥ జిలిబిలితేనియల్ నుడులఁ♦జిల్కుచుఁగుల్కుచుఁబల్కునాజగా
కులుకులదొంతివాలిగని♦కోమలినేలఁగఁగంటినంచు నీ
వలపులయుక్కుఁజక్కని ప్ల♦వంగశిఖామణి వాలికిచ్చి నా
కులముపవిత్రతంజలిపి♦కొంటినటంచుసుషేణుఁడందగన్॥ 23

తారావరారోహా వివాహము.

శా॥ చాలంజంకలుగొట్టికొంచునగుచుం♦జంద్రాస్యతారంజగా
బాళింగైకొనిప్రోలికేగి వెనుకం♦బ్రాజ్ఞుల్ ముహూర్తం బొకం
డాలోచించివచింప దారకు మహా♦హ్లాదమ్ముతో వాలికిం
త్రైలోక్యంబునుమారుమ్రోతలిడవా♦ద్యవ్రాతముల్ మ్రోతకున్

ఉ॥ శ్రీసురుచిప్రహాసుఁడు సుషేణుఁడు శేషవిశేషశేముషీ
భాసురుఁడాగమోక్తవిధి♦బంధురబంధుజనాభిరమ్యమై
భాసురవజ్రపాణివిభ♦వంబుహసింపఁగఁజాలు వైభవం
బైసురవంద్యమైతనర♦నాయెడఁజల్పెవివాహమెంతయున్॥ 25

సుషేణుఁడు తారనత్తింటికనుచుట.

ఉ॥ చిత్తమువొంగనీకరణిఁ♦జేసివివాహముఁగూతునట్ల మేల్
హత్తులఁగత్తలానులను♦నందఁపుఁరోవిరిబోండ్లు లోనుగా
నత్తకునిచ్చిపుచ్చెఁరహి♦నందఋనందగుదందఁముందుగాఁ
గత్తులుదూసిసద్భటని♦కాయములోరలఁబాఱుదీరఁగాన్॥ 26

క॥ తారామనోహరుఁడుగాం
తారత్నముఁగూడిగృహము♦నకునరిగినటుల్
తారామనోహరుఁడు గాం
తారత్నముఁగూడిగృహము♦నకుఁ బ్రఁదరిగెన్॥ 27

వ॥ ఇట్లు గృహంబుఁ జేరి 28

వాలి తారతోఁ గూడి విహరించుట.

ఉ॥ చందురుఁ జాలమేడలఁ బ ♦ సందగుకుందవనంపువాడలం
గందపుఁజెట్లనీడల జ ♦ గాజిగతమ్మికొలంకుజాడలం
గందుదురంపుఁదోటలఁ జొ ♦ కాటపుఁబాటలఁ వింతమాటలం
జందనగంధి తార కపి ♦ చంద్రుఁడు వాలి చెలంగి రెంతయున్॥ 29

తార నీరుమోయుట.

ఉ॥ ఆకరభోరువీకరణి ♦ నైంద్రిని గూడి మెలంగి వేకటిం
శోకరహింగ నెన్ మగఁడు ♦ జుట్టలు దల్లియుఁ దండ్రి హాళినిం
బ్రాకటరీతిఁ గాంచఁగఁ స్వ ♦ వంశజులెల్ల ముఁజాల నెంచగాఁ
వేకటకల్కి యంచుఁ గడు ♦ వేడుక సేయఁగఁ దోడి చేడియల్॥ 30

ఉ॥ చెక్కులు తెల్లులాయెఁ నెఱి ♦ జేఁగడియాలు వదుల్లు నాయెఁ జ
న్నుక్కులు నల్లులాయె మొగ ♦ ముంగడు వెల్వెలబోయె మంటిపై
నెక్కుడుగాఁగఁ బోయెఁ దమి ♦ యేమిరుచి పక పోయె భోజ్యముల్
ద్రొక్కుడు సెందుటాయె నడ ♦ తోయరుహాననకా యెడం దగన్॥ 31

తే॥ కొమకు జుట్టుముల్వట్టిన ♦ రమణిఁ గాంచి
తియ్యనైయుమ్మ విషమైన ♦ దేమిమ్రింగ
నన్నఁ బుక్కిటఁ బెల్లంబు ♦ నంగిటఁ విష
ముంచి పల్కున్న లిట్లని ♦ యువిదనవ్వ॥ 32

క॥ ఆనళినయనని రుపే దైనకవును బలియఁ ద్రివళు ♦ లాగెంగడు బీ
దైనయతడడరిదొఁకొ న్మా దైనఁ బొరుపు వారు మనెద ♦ రాధరలోనన్॥ 33

ఉ॥ కమ్మనిమోవి నాననెస ♦ కమ్మున రాయిగ నడ్డపెట్టు రా
రమ్మని కౌఁగిలించఁగ భ ♦ రమ్మని మెల్లగఁ గౌఁగిలించు లే
లెమ్మని కాముకేళికవు ♦ లెమ్మని యొట్టులొమాన్పవేయుఁ గో
కొమ్మని కమ్మపీడియముఁ ♦ గొమ్మని తాంతపుటూర్పుమైనిడున్॥ 34

క॥ లలనామణి కీపగిదిని నెలలన్నియుఁ వరుసఁ జిండి ♦ నీళ్లాడెడు నా
నెలలరుగు దెంచె విందుల్ల కలనాదముమించె కొడుకు ♦ గలుగు నటంచున్॥

కుమారోదయము.

శా॥ ఈశీలంగ్రహపంచకంబు రవితో ♦ నేకంబు కానట్టిదా
మేశౌలగ్నమునందుఁ గాంచెఁ గలహం ♦ సీయాన రామామనో
జ్ఞాలంకారు రమాకుమారసుమనో ♦ జ్ఞాకారదూరుం గపీ
ద్రాలంకారుఁ గుమారుఁ దిజ్ఞి చయసం ♦ వ్యాప్తప్రభావారునిన్॥ 36

వ॥ మఱియు నాకుమారుతిలకంబు జననంబునొందుసమయంబున. 37

క॥ ఆడిరి రంభాదులు రహిఁ
బాడిరి గంధర్వపతులు ♦ బలియుండగు సం
చాడిరి పెద్దలు వేల్పులు
కూడిరి కురియుచుఁ సురాగ ♦ కుసుమఁపు ముసురుల్॥ 38

మ॥ తనయుంసుద్భవమైనవాఁడని ప్రమో ♦ దం బార నాలించి ఖ్యా
తనయుండైంద్రి వినిర్మలాంబువులనే ♦ తానమ్ముఁ గావించి యా
తనయుం గాంచి సువర్ణరత్నచయముల్ ♦ దానమ్ము లిప్పించెఁ జాట్
తనయుల్ మెచ్చఁగనిచ్చు భూసురలకుం ♦ దాతృత్వమే పారఁగాన్॥ 39

తే॥ నిండు వేడుక నిటువిందు ♦ లుండ రెండు
తలలు కుదురుగ నేర్పడి తనరఁగఁ బది
దినములేతొందరయుఁ లేక ♦ చనిన వెనుక
పురిటినీళ్లను బోసిరి ♦ పొలఁతులెల్ల॥ 40

తారాకుమారునకు నామకరణమ్ము సేయుట.

క॥ చట్టనంతటఁ బెద్దలు పెట్టినమూర్తమున వాలి ♦ బిడ్డకు సిరికిం
బట్టనఁగఁ జాలు నొకనెల కట్టునరహిఁ బారసాల ♦ గావించిరహా!॥ 41

క॥ రంగదుదురాజమణిశిలస తాంగదుఁడుమసాగ్రతరర ♦ ణావనిక్రదూ
జాంగదుఁడు వీఁడటంచప్పు డంగదుఁడని పేరుబెట్టి ♦ రాశిశువునకున్॥ 42

క॥ జోజో తారానందన! జోజో తారావరాభ ♦ సురచిరవదనా!
జోజో తపనీయాంగద! జోజోయంగద యటంచు ♦ జోలలు వేడ్కన్ 43

క॥ బంగారుతొట్లలోపల రంగారుగుమారు నుంచి ♦ రాజనిభాస్యల్
సింగారపుఁబవడపుఁజే ర్లంగారమెలర్పనూచి ♦ రహిఁ బాడిరహ!॥ 44

వ॥ ఇవ్విధమ్మున నక్కుమారరత్నమ్ము బాలకాలానిధివిధమ్మున దిన
దినప్రవర్ధమానుండై వెలుఁగుచుండెఁ దదనంతరంబ 45

వసంతర్తువర్ణనము.

ఉ॥ మావులపంట పూవిలుతు • మావులునోచిననోముపంట నె
త్తావులఁజిల్కుకుంట పలు • తావులుసిల్కెడుజాజితంట క్రొం
బూవులవింటిదంట నెర • పూనికకుందగినట్టిజంట బల్
కీవులఁగుల్కుతేంట్లదగ • డించెడునామనిదంటవచ్చెనా॥ 46

సీ॥ కర్మశేషమ్ము భు • క్తమ్మొనర్చికొననీ
వసుధపైఁ జేరు జీ • వవ్రజంబో
జీవవ్రజంబులో • జీవించిముదిసికా
యమ్ములనూడ్చు మ • ర్త్యవ్రజంబో
మర్త్యవ్రజంబులోఁ • మహితులఁదేఁగ ర్త
వంపవచ్చురమేశు • భటచయంబో
తద్భటవ్యూహమ్ము • దాల్చవచ్చుకడాని
డంబుమీరినదుప్ప • టములడంబో
తే॥ నాఁగఁదగువంగపండుల • నలువుమీరు
పాంథులకుఁబర్వనిపరుపుల్ • పగిదిమీరు
పలువితఁపుఁజెట్లగమ్రిందఁ • జెలువుమీరు
నామనికిముందురాల్ పండు • టాకుబాజు॥ 47

ఉ॥ డీలువడంగఁదోలెఁ బిక • డింభకపాళినిఁ దాదులాత్మ గే
హాళులనుండనీక విర • హార్తులగుండెలుతల్లడిల్ల హిం
దోళమునాలపించి రల • ద్యోపురకాంతలు త్రెంచెదోట్లు వృ
క్షాళులఁబెల్లునల్లుకొను • నాగురివిందఁపుఁదేనెనానుచున్॥ 48

సీ॥ మవ్వంపుటెలమావి • మ్రాకుకొమ్మలుకీవి
నలరుపెండిలిపేరఁ • టాండ్రుగాఁగఁ
గిలుకుటెల్గునఁగుల్కు • చిలుకకోయిలపల్కు
కొమరారుబల్ వాయి • దములుగాఁగఁ

దేనియల్ గ్రోలి మ • త్తిల్లినతేంట్లమై
కప్పువ్రేలిమిపొవల్ • చొప్పగాఁగఁ
వలపుమోపరిరాల్పు • బలుమల్లెపూచాల్పు
నాలుమగలతలం • బ్రాలుగాఁగఁ
తే॥ సుమలతావళిమంగళ • సూత్రములుగ
నలరుపొడితిన్నె పెండిలి • యరుగుగాఁగఁ
మాధవుఁడువనలక్ష్మికిఁ • మగఁడుగాఁగఁ
నవనిఁ బెండిలిసేసెఁదా • నరుదుగాఁగఁ 49

తే॥ అనుఁగుటల్లుఁడయిన మాధ • వునకుఁగూతు
రైనవనలక్ష్మికిప్పించెఁ • భూనితంబి
నీమతల్లికానుక లెంతో • ప్రేమమీరఁ
బచ్చనాకులునాఁబట్టు • వలువ తెవలు
పాదపములను నెచ్చెలి • బారుచేత॥ 50

సీ॥ మవ్వంపుటీరపుం • బడకటింటనుమల్లె
పూవుఁజొంపఘుఁబాను •• పునసుగొమ్మ
గమిఁగ్రమ్మతలిరు మొ • గ్గపులకల్ చివురుటా
కులనులిగిల్కుప • ల్కు నన తేనె
చెమ్మటల్ వలినాతి • తెమ్మెరల్ నిట్టూర్పు
కలిగిమాధవునితోఁ • గాటఁపుఁదమిఁ
బొన్న సేలకిపెన • గొన్న చెన్నునఁమూరు
పొరుననెంతయు • నారితేరి
తే॥ కొలసనీర్తుంపరల్ చిట్టు • ములుగఁబూవు
గుత్తులందగు తెమ్మెరల్ • గుబ్బమొనల
నల్పుగాఁగఁజూలాలిత • నమునఁగాన
లచ్చికొమరుపిందెలబండు • లగనెనహహా॥ 51

మ॥ పరదేశంబుననుండుభర్తలమదిన్ • వాంఛించు నిల్లాండ్రు సుం
దరులంగార్యపుటడ్డుఁదీర్చిధవు వెం • టంబంపుతల్లాండ్రులు

ర్వరఁజన్నంబులొసర్చువాండ్రుచలివేం♦ డ్రల్ బెట్టుమొన్గాండ్రు వం
దురుప్రోయాండ్రునుగోడెకాండ్రునయిరం♦ దుంగందువాల్గాకుల౯

వ॥ ఇట్టులాపేరుటామని యామునేనుఁగుగోముసమీరుచున్నంత నొక్కనాఁడు. 53

శా॥ వేగంటింబుకుడించుతండ్రికొలువు ♦ స్వీక్షించిసుగ్రీవుఁడుం
గ్రీగంటందనమంత్రులంగనఁగ మం ♦ త్రివ్రాతమాఖేటకై
రాగంబూనె మహీశుఁడంచుఁబురివ్రా ♦ రాజిల్లఁజాటించఁగాఁ
వేగంబోయలువచ్చి కేమనుదు ను ♦ ర్వీరుట్సు రేంద్రాజ్ఞహా॥ 54

తే॥ దేవతాంశభవుండౌట ♦ నావిభునకుఁ
వేఁటయాడంగఁమదిలోనఁ ♦ వేడ్కపుట్టెఁ
గామరూపంబుకలిగిన ♦ ఘనులయంశ
మఖిలసృష్టులఁనై పుణ్య ♦ మందుగాదె॥ 55

వ॥ ఇట్లు ఖేటఖేలనాధురీణులగు కిరాటులు వేఁటకనువగు మరువిండ్లవంటివిండ్లు రిపుభయదమ్ములగుభల్లమ్ములు తృణీకృతస్మరభల్లమ్ములగుబల్లెమ్ములు హతవిమతస్వాంతమ్ములగుకుంతమ్ములు సమరజయప్రదమ్ములగు తోమరమ్ములు ఖండితరిపుజాలమ్ములగు భిండివాలమ్ములు వలలు నుఱులు జివురుఁగండెలు బోనులు పగ్గంబులు మొదలుగాఁగల సాధనంబులతోడఁ బల్లజుంజురువెండ్రుకలనడరు సొగసైనసిగలతోడఁ గోడెమొకరితుమ్మెదలనీడబుచ్చు మీసమ్ములతోడఁ బట్టుధట్టులతోడ జుట్టుబొట్టులతోడఁ గారుమొగిళ్లనాగఁజాలుజగాయొడళ్లతోడ సొగసాగాలతోడఁ గత్తిడాగులతోడ ముతకదుప్పటులతోడఁ గుతుకంపుఁజప్పటులతోడ నేడనీడుజోడులేని సొగసూనివచ్చి వియచ్చరరాజు రచ్చలచ్చి నవలఁబుచ్చు రచ్చపట్టుఁజొచ్చి యొకవంకవారిమొదలుగాఁగలకుమారరత్నంబులు కొండొకజాంబవదాదిమంత్రిసత్తములు తక్కువృకుచరులంతంతఁగొలువుదీరి దైవతశిఖామణులుగొలువఁ గొలువుండునింద్రుదుంఃనుంబోలె మెఱయుచుండు ఋక్షవిరజుంగపిరాజరాజుఁగాంచి సభక్తిపూర్వకంబుగ

నమస్కరించి యువరాజునకంజలింజలిపి తమ్మురావించిన సుగ్రీవునకర్మిలిమ్రొక్కి వేఁటకాయితంబయిచనుదెంచితిరేయని చిన్నితేఁడన సామి "సుగ్రీవాజ్ఞకు" దాఱుమాఱున్నదేయని యమ్మాయబోయకొలంపుబోయలిట్లనిరి. 56

గ్రామ్యపదయుక్తసీసము.

సూసినారయొ్యారు ♦ సుందడిబొట్టీడు
తోకుచ్చుకొనియేదుఁ ♦ దోసిసంపెఁ
గాసిగాఁడీడండి ♦ కైగల్ మెకాల్ కంట్లఁ
జాలుచ్చుకొసమొన్న ♦ తోలుకొచ్చె
బాసిగాడీడండి ♦ బాస తీందసియని
సెరబమెగాన్నొకక్క ♦ డిరుగ మొడిసెఁ
మోసినోడీడండి ♦ ముట్టమెగాల్ జోడు
మాసంబుతర్వాత ♦ మాలొపెద్ద

తే॥ యీండ్లతల్లన్నిడొడండి ♦ యీరిగాడు
బెబ్బులేటాడిల్తొటేడు ♦ దొబ్బలేడు
పెగ్గగల్గోడునాతోటి ♦ నిగ్గలేడు
పులుఁగువేటన్నసిగఁడు బుట్టిన్డోడు॥ 57

వ॥ అందుఁ గొందఱుబోయలిట్లనిరి. 58

సీ॥ హరిణాఙ్కభృద్ధస్త ♦ హరిణపోతమునైనఁ
వలకుఁలోఁజేయునీ ♦ పదములాన
పరమేశ్వరీవాహ ♦ దరఁముబోనునైనఁ
వశిబడఁజేయుఁనీ ♦ పదములాన
ధర్మరాజుహయంపుఁ ♦ దంటనైనంబైనఁ
బడిలొంగఁజేయఁనీ ♦ పదములాన
కకుబంతములహస్తి ♦ ఘటలఁబాహులనైనఁ
బట్టఁగాడాయునీ ♦ పదములాన

ఆ॥ ఈసివంగిమిత్తి ♦ యీమల్లెపూగుత్తి
ఈపిరంగిగుండు ♦ లేపిగండు
ఈకడానికంటె ♦ యీమగణాబంటి
ఈతుపాకిమషము ♦ యేమకొంతము॥ 59

చ॥ కవిసెడుమీఁదికింబెడిఁ ♦ గజ్జెలపట్టెడ మ్రోతగోడ బి
ట్టవిసెడుగుండెపట్టులు మ ♦ హార్భటిసూడఁగడంకఁదాకినం
బవిసెడుజుండికుక్కలివి ♦ పక్కులఁముక్కులఁజక్కనొక్కఁగాఁ
గవిసెడుడేగబారులవి ♦ కాంచుమటంచుఁవచించుచెంచులన్॥ 60

వ॥ ఇంచుకంత క్రీగంటవారించి మ్రోలఁ దిలకించునంతలోన 61

ఉ॥ పోఁడిమిమానికంపుఁ మొగ ♦ ముట్టునుబీలిగయుల్ తలాటము
న్వ్రాణెమెఱుంగుఁబాణములు ♦ నారసఁపుంబొది గత్తివిల్లు సు
ప్పాణెమెఱుంగుఁముత్తియఁపుఁ ♦ బక్కెరఁబల్లమువాగెఁ బన్నికం
ఖాణెఁమిహింగలట్లిడెనిఁ ♦ గైకొనిసాహిణి తెచ్చెఁదెచ్చినన్॥ 62

వ॥ అంతసుగ్రీవుండు 63

మ॥ మునుముల్ బుల్గుల రాచఱాబొమిడికం ♦ బున్మ్రాలఱాగత్తళం
బునుసుప్పాణెమెఱుంగుముత్తెఁపుసరం ♦ బుల్ మేల్మిచౌకట్లజో
డునుహొంబట్టుజిలుంగురెంటెమునునీ ♦ టుంగుల్కకస్తూరిబొ
ట్టునుమేల్ చందురుకావిదట్టియునునీ ♦ టుంగోటుమ్రొత్తావిచేన్॥ 64

క॥ ఈలీలందాలిచి నెఱి గేలలకోరిలవిల్లు♦గేల్గొల్పపొదిం
గాలనిడికెంపుబావలు బాళినిసాంబ్రాణి నెక్కి ♦ పైనంబయ్యెన్॥ 65

శా॥ పైనంబైననిజోగులర్కజుపుగో ♦ భాగంబునందశ్వరా
డ్యానారోహణమాచరించి తమిడా ♦ యం బోయలున్మ్రాపులన్
పైనంబేర్పడఁబోనులున్వలలు శే ♦ వం దాల్చిరాఁ బెండ్లికిం
బైనంబైచనులాగువోయెవనికిన్ ♦ వాద్యార్భటుల్ సెల్లఁగాన్॥ 66

వ॥ ఇట్లుచనునెడ 67

మ॥ జముగా రాఁబుఁదమ్ముఁగుఱ్ఱడది స ♦ జ్జస్యందనంబు న్మదే
భముగాఁ రేచితవల్గితప్లుతములో ♦ ప్పంబొఱగాఁగాంచి తెం

దమునంజాలఁగసంతసింపుచటఁ జెం ♦ తంబాటచేలన్ మహీ
జములందోఁటలఁబాటలంబయిరులి♦చ్చంగాచుపూఁబోఁడులన్ ॥ 68

వ॥ కనుంగొనిముందట 69

ఉ॥ తమ్ములవిందుకందు కను ♦ దమ్ములనందముగుల్కఁగాంచెఁ స్వాం
తమ్ములనబ్బురంపడి ము ♦ దమ్ములఁజెందఁగబోయగుంపు నె
త్తమ్ములనుండిమార్గవిత ♦ తమ్ములజారెడునెమ్మిపాలఁ బా
తమ్ములకాగజారి నిహా ♦ తమ్ములమైనకడింపిపాదులన్॥ 70

క॥ ఏనికలమస్తియేదుల్ మానికములనేయికడలి ♦ మ్రాద్రిగఁబాఱం
బూనికవెదురులముత్యాల్ మానికములలాగుపరవ♦మఱితేఁడుగనెన్

హిమవన్నగవర్ణనము

చ॥ మృగధరుఁడైనవానిఁ ముని♦బృందముకొల్వఁగ నొప్పువానిఁ మిన్
సిగగలవానిఁ జందురుని♦నిందయొనర్చెడుకాంతివానిఁ బె
న్నగనదునీతరంగముల♦నానెడునాదలవానిమేనకా
సుగుణయుతాత్మజాభిరతిఁ♦జొక్కెముదంబుధిదేలువానినిన్॥ 72

సీ॥ కన్నతండ్రియనూయఁ♦గన్నతండ్రియటంచు
నార్యయెవ్వనిగర్భ♦మందుఁబుట్టె
రాజశేఖరుఁడద్రి♦రాజశేఖరుఁడంచుఁ
బ్రార్థించియెవ్వని♦పట్టిఁగొనియెఁ
దానమేనగఁమని♦తానమేనగమని
నప్పుమేనకఁగూర్మి♦నెవ్వఁడేరెఁ
మొదవుపంటవలంతి♦యొదవుఁబాటవలంతి!
యన్నవత్సంబెవ్వఁ♦డయ్యెనాఁడు

తే॥ పల్లవులఁగూడిదైవత♦పల్లకేళు
లలుస్మరక్రీడపొందు కం♦దరములెందుఁ
గూర్మిమైనెమకుదురట్టి♦గుబ్బలదొరఁ
గన్గొనియెఁగాముఁరాబట్టి♦గట్టుపట్టి!॥ 73

క॥ ఇటుగనితత్కటకమునకుఁ దటుకునఁబోయిసకలర్తు♦ధర్మంబులను
త్కటపర్ణపుష్పదళఫల పటలావృతవిటపిబహుళ♦వనముంగాంచెన్॥
క॥ కనిముదమునంది బోయలఁ
గనియిచ్చటమెకపుఁబసుపు♦ గలవెక్కుడుగాన్
గనివానిఁద్రోవ నవిరా
గనివేఁటాడుమనఁ వేడ్క♦గదురుగఁవారల్॥ 75
తే॥ వలలనొడ్డించిబోనులు♦ వన్ని మెఱుఁగు
బల్లెములనీటెలంగొన♦ పములఁబరపి
ఘూనిరిమెకంపువేటకుఁ♦ బోయలంతఁ
బ్రొద్దుకొమరుండువారలఁ♦ బురికొలుపుచు॥ 76

బోయలతోఁగూడి సుగ్రీవుఁడు మృగముల వేఁటాడుట.

ఉ॥ తాఁకఁగనిల్చుత త్తడిని♦ దట్టికరమ్మునఁ జల్గువల్వచేఁ
జోఁకఁగ వల్లెవాటుడిపి♦ చొక్కఁపుటంగిబిగించి ప్వేషుధిన్
వీఁకఁగదల్చి భల్లములు♦ విల్లుజరీలునఁదూసి నెత్తముల్
గ్రీఁకఁగఁగత్తలాని మమి♦ కింపుచునేసికిరాటులార్వఁగాన్॥ 77
క॥ సింగంబులగ్రేళ్లురుకు కు రంగంబులమత్తమధుక♦రప్రకలితమా
తంగంబులయంగంబుల భంగంబులుకాగగొట్టెఁ♦బటుదోశ్శక్తిన్॥
సీ॥ ప్రణతార్తిహారుఁడుమా♦ రమణుండుశరణన్న
మనచుట్టముంబలె♦ మనుప వేడ
ప్రజలధర్మాధర్మ♦ పాళిఁదీర్చుయముండు
మనచుట్టముంబలె♦ మనుపవేడ
యెల్ల ప్రలఁబ్రోచు♦ నల్లజేజేచెల్లి
మనచుట్టముంబలె♦ మనుపవేడ
తమముఁబోఁదోలిచి♦ త్తమెలర్చుజాబిల్లి
మనచుట్టముంబలె♦ మనుప వేడ
తే॥ యనుచుఁదత్తస్థలమ్ముల♦ కరుగనురుకు
కరణిఁబరువిడుజింకలఁ♦ గాసరములఁ

సింగములలేళ్లనుగ్గాడి♦ రంగుమీఱఁ
బాతములఁబల్కుచాబోయ♦ వాంద్రుసార!॥ 79
లయగ్రాహి. దట్టమగుపూఁబొదలఁ♦ దిట్టమగుబోనులను
బెట్టికడుఁదాపునను♦ గట్టుపయినొక్కం
డెట్టుమెకమల్కెడగు♦ నట్టుకనుమల్పుచల
చెట్టుపయివానికల♦ గట్టుదొరమూల్ మేల్
తట్టువలువచ్చిరహి♦ పుట్టఁగనిబోనులను
గట్టిడిన యేడికలఁ♦ బట్టుజనఁబోనుల్
జట్టునమమూసిరహి♦ పుట్టఁదమరాజునకుఁ
గట్టమునిబోయగమి♦ పెట్టిరొగిముందున్ 80
వ॥ అంతనంతకానుజుండు 81
స్రగ్ధర. ఖండించెఁగండమైను♦ త్కటభయదఁపుంసిం
గంబులంగొండ గొల్లం
దుండించెందచ్చికాళ్లం♦ దొడరుమెకములం
దుష్టశార్దూలపఙ్క్తిం
జెండించెంసుప్పిపొజుం♦ జెఱుతకణుసులం
జెండెఁబోత్రివ్రజంబున్
వండించెన్మాంసమెల్ల♦ న్వడినడి నెఱుసుల్
బాడునంచుబ్బుజెందన్॥ 82
క॥ ఉసికొలిపివిడువఁ గుక్కలు
పసివట్టుచుఁబొదలఁదూరి♦పందులమందం
గసిమసఁగెఁసంతసమ్మునఁ
విసరుచుఁదమతోఁకలడవి♦ వెసఁదిరిగియహా!॥ 83
క॥ అత్తెములనుంచి డేగల
మొత్తమ్ములనెగురఁజేయఁ♦ ముసరిచదలునం
జిత్తములలరఁగఁ బులుఁగుల
మొత్తమ్ములనీడ్చితెచ్చెఁ♦ మొగిఁబొరకడకున్॥ 84

వ॥ ఇట్లు మెకమ్ముల వేటాడు కిరాతులఁ బాటించి వేటయందుఁ జాల
బడలితిరింక వేటతమకంబు లుడింపుఁడని వాలితమ్ముండు పలుకుట
యు నా చెంచునాయకులు 85

ఉత్సాహము. పునుఁగుఁ గస్తురంటిపంజు ♦ బుట్టతేనె చాఱ ప
ప్పును సలుంగు కొమ్ము సవర ♦ పున్మకాలు నక్క కొ
మ్మును జవాది మేలిపీలి ♦ పులుగుగఱులు గప్పురం
బు నెగిఁ బుట్టనించి నెరకుఁ ♦ ముందుఁ బెట్టి మ్రొక్కినన్ 86

క॥ మన్నించి పసదనమ్ముల
నెన్నఁగ మంత్రితతిచేత ♦ ఇప్పించిరి హిం
డిన్నగఁ బురమునక ఱుఁగఁగఁ
దన్నగచరయూథపుండె ♦ దండలఁ చివసన్॥ 87

ఉ॥ పిల్లులకుం బలెం దిరుగు ♦ బెబ్బులిపిల్లలఁ మేలిమూలికా
వల్లుల నెల్లుబిల్లలను ♦ వల్లిమతల్లులఁ దిర్వ్యమల్లులా
భిల్లులపిల్లలం బునుగు ♦ బిల్లులపిల్లలఁ బల్ జవాదినుం
బిల్లుల నెల్లనల్లఁగొని ♦ వెళ్లుచోఁ గానొకచోటఁ వేడ్కమై॥ 88

సుగ్రీవుండు శంభరీపురీవనంబుఁ జొచ్చి విశ్రమించుట.

మత్తకోకిల. మత్తకోకిలశారికా శుక ♦ మంజునాదవిచిత్ర సం
పత్తికి స్నఫలర్తుధర్మవి ♦ భాసమానమహీజ సం
పత్తికి న్నవపంకజాకర ♦ పద్మబంభరగాన సం
పత్తికి న్నెలవైతనర్చిన ♦ వన్యమొక్కెడుగన్గొనెన్॥ 89

మ॥ కని తత్పాలకలోకముం గరుణ దో ♦ ల్కం బల్కి పిల్పించి పా
వనమానీవనపాలిఁ బాళిమెయి నే ♦ భద్రాఖ్యకాంతాళిగో
మునఁ జెల్లాడెడుచోటులో కడిమి నే ♦ భూపాలుఁడీభూమిఁ సం
తనగాఁ బాలనఁ జేయునో తెలుపు మ ♦ న్న న్వారలుం బ్రీతిమై॥ 90

ఉ॥ ఇట్టని విన్నవించిరి ప్ర ♦ హృష్టమనస్కులు నౌచు నాజగా
జెట్టిని గాంచి దేవ! గుణ ♦ సింధు వుదారుఁడు గూర్మిఁ గన్న యా

పట్టి నిరంతరంబుఁ దన ♦ పైదలి పిండు కడింది పోడిమిం
జుట్టునుఁ గూడి రాఁగ సొగ ♦ సుం గులుకుం జరియించు నీవనిన్॥ 91

ఉ॥ ధీరుఁడు భూరిభూమిధర ♦ ధీరుఁడు సద్గుణవారుఁ డర్థిమం
దారుఁడు భూరిభూషణుఁడు ♦ దారుఁడు శూరుఁడు వైరివీర సం
హారుఁడు నీతిసత్పథ వి ♦ హారుఁడు వార్ధిగభీరుఁ డైన యా
తారుఁడు శంభరీసమభి ♦ ధానము నీపురి నేలుచుండెడిన్॥ 92

చ॥ వెలయఁగ నిట్టు వల్కి కడు ♦ వేడుక దియ్యనిపండ్లఁ బుప్పొటు
త్తులలరుఁ దేనియల్ గరిమ ♦ తోనిడి మ్రొక్కినఁ బ్రొద్దుపట్టి వే
డ్కలలరఁ వానిఁ బుచ్చికొని ♦ క్రచ్చరఁ మన్ననఁ వారిఁ బుచ్చి నే
టిలఁ నసదోటలోఁ బటకు ♦ టీరములోఁ నివసించి కూర్మిమై॥ 93

ఉ॥ మూకలు జట్టుకొల్వ నెల ♦ పూవుల తేనియలాని జుట్టుపు
ల్గికలఁ గట్టు పీవసల ♦ నెంతయుఁ బీవఁ భటాళి తియ్యనౌ
దాకలపం ప్లతించుఁ బుపు ♦ దండలఁ దాల్చి ముదంబుఁ దేలుచున్
మూకలఁ జేఁడు బ్రొద్దు రహిఁ ♦ బుచ్చుచునుండిరి శైలనందనా!॥ 94

రుమాకుమారి చెలులతోఁ వనవిహారంబున కేతెంచుట.

ఉ॥ అంతకు మున్న శంభరిపు ♦ రాధిపుకూరిమిపట్టి సూ రుమా
కాంత కుమారి కామినుల ♦ ఖండకళావిభవంబులన్ రమా
కాంతకు నెత్తువత్తురనఁ ♦ గాఁదగి వెంటను రావ నేందిరా
కాంతకు దోహదంబిడుట ♦ కాయనఁ బోయెను గేళిలోలయై॥ 95

ఉ॥ తోరఁపు వేడ్క నెచ్చెలుల ♦ తోనిటు లింతులమేలుబంతి క
ర్పూరఁపుటంటితోటకయి ♦ పోవుచునుండఁగఁ ద్రోవఁ బోంట్లు సిం
గారఁపుఁ బల్కు పల్కుల జ ♦ గాజిగి చిందఁగఁ బల్కి పల్కు క
ర్పూరఁపుఁ బల్కు కాంతినగు ♦ మోములకు న్మెఱుఁగీగి రాబళా!॥ 96

లయగ్రాహి. సొమ్ముల బెడంగు వద ♦ నమ్ముల హారంగును గ
రమ్ముల మెఱుంగు కడి ♦ యమ్ములపసం దం
దమ్ముల గుకంచుకయు ♦ తమ్ములగు గుత్తపుఁ గు
చమ్ముల చోకాటను ము ♦ దమ్ముల నిడంగా

నిమ్ములమెలంగెడు శు ♦ కమ్ములజెలంగెడు పి
కమ్ములవలెంబలికి ♦ నెమ్ములవలెన్ హం
సమ్ములవలెన్ నడచు ♦ చు మొమ్ములకనవ్వుల సు
మమ్ములనుగోయుచు వ ♦ నమ్ములకఱుంగన్ 97

వ॥ ఇట్లుఱుగఁదదీయ వనలక్ష్మీదేవతామతల్లి చెల్లియలనంజాలు రుమా కుమారీమతల్లి నత్యంతగౌరవంబున నెదుర్కొని గారవించి తోడ్తెర ననుపవచ్చు చేటీవధూపటలంబునానొప్పు కమ్మపొందమ్మిపుప్పొడి దుమారమ్ములఁజిమ్మిరేగు బాలసమీరకిశోరవారమ్ముల తాకులకుసంతసింపుచు నాత్మీయకుటుంబినీనివహ విభ్రమభ్రమణమనీషులయి తమనిద్దంపుటద్దంపుసొంపునింపు ముద్దునెమ్మొగమ్ముల విద్దెమ్ముఁజల్వు సిలంపుటుఱుల నెఱులఁదఱుము ముంగురులుగూడవచ్చు మత్తమధుకరనికరమ్ముల పెనుమ్రోతలకు వారవార మ్ములికి పడుచుఁ గరకమలమ్ముల నెమ్మొగుల్కు వాసినదల్చుచు మఱియుబంబ ఫలాపేతౌతురత్వమ్మున మధురాధరమ్ములఁజెనకవచ్చు శుకడింభకమ్ములఁజోపుచు వెండియుఁదమగిల్కు టెలుంగులంబల్కు పలుకు లాలకించి స్వాంగనారత్నంబులోయనుశంకంగూయు కోయిలపిండు డాయఁబల్కుచు నంతంతవనవతంసంబు డాయనఱుదెంచి తమదేవిం గాంచి నెచ్చెలులిట్లువక్కాణించిరి. 98

చెలికత్తెలు తమదేవితోఁ బ్రసంగించుట.

ఉత్సాహము. క్రమముగాననంగునకును ♦ గరణపటిమ కనకగం
ధము తెఱుంగనివానికిష్ట ♦ ద్రవ్యకలన చాలకా
లమును మాటలేనిమూక ♦ లకును వాక్పటుత్వముం
గమనరహితవర్గమున క ♦ ఖండపల్లవాభి వృ
ద్ధిమహిమంబునిచ్చువనమి ♦ దే పొడఁగను పైదలీ!॥ 99

మ॥ ఒదవంబల్ నునుగెంపుసొంపుజివురుల్ ♦ హాళింబట్టు టెక్కెంపు సం
పదమాకందమనోజరాజరథముల్ ♦ మత్తాళిపాళిగుణ

చ్ఛదపాంసువ్రజచక్రముల్ దొరలనో ♦ జన్ లాగమాహాబలం
బు దగంగొమ్మలుజల్లుపూలనశుకం ♦ బుల్ దిర్వఁగంటే చెలీ!॥ 100

ఉ॥ తీయనిపంచదార వెను ♦ తీయనిరంతరమాఘువల్కు నిం
తీ! యనివార్యవాక్కనక ♦ తీయనివింటిమనీని తేజి నీ
తీయనిపల్కుఁగాంచ బిగి ♦ తీయనిబల్ తపమూనినట్లు మేల్
తీయనిపంస్లుదించునల ♦ తీయనిమావినినిల్చెఁగంటివే॥ 101

ఉ॥ ఓమృదుమవాణి! కాంచితివొ ♦ కో? కలకంఠముకండ్రకొవ్వ నీ
డామృదువాగ్విలాసమున ♦ హంకృతిమైఁబడయుంగఁగోరి యొం
తేమృదుపల్లవప్రతతిఁ ♦ దించుఁదపంబొనరించికాంచి, వా
చామృదుమాధురీమహిమ ♦ జక్కఁగఁగూసెడుదియ్యమావిపైన్ 102

సీ॥ సీపట్టినదియపో ♦ నెలఁత! మాకందమ్ము
సీమెట్టినదియపో ♦ నెఱినశోక
మీపర్మిలింగన్న ♦ దేమల్మితిలకమ్ము
సీవెదపిడినదే ♦ తావిక్రోవి
సీరాగసంపద ♦ నిండినదిప్రియాళు
పీవెదిర్చినదిపో ♦ హేమరాజ
సీపుకల్లుమియనేం ♦ తేనలరువొగడఁ
సీనవ్వునదియచె ♦ న్నైనపొన్న
తే॥ సీకులుకుఁబల్కు తేనెలెం ♦ తేనినాని
నదియపోకర్ణికారంబు ♦ నతిప! కాన
గనఁగనేటికిభేదాన ♦ గోనఁపు,గోన!
కొనవె సూనమ్ములుద్యాన ♦ వనములోన॥

రుమాదేవి బోంట్లతోఁ బూలుకొనుట. 103

తోటకము. వనితామణులవ్వన ♦ వైభవమి
ట్లనిదేవికినర్మిలి ♦ నాడుచుఁగ
మ్మనిపెన్నెఱులొయ్యన ♦ మచ్చిజడల్
ననలంగొనవేడ్కఁగ ♦ ణంగిరొగిన్॥ 104

వృషభగతిరగడ.

చెలువ! చెలువంపుఁజందనములవి ♦ చిలువ చెలువలకునికిపట్టులు
పలువ! పలువరుసలను బైటిడఁ ♦ బలువపలువవటందు బెట్టులు
కమ్మకమ్మరసాలసాల శు ♦ కమ్మకమ్మనఁజిక్కఁగవిని
రమ్మరమ్మసుమమ్ములోదవుఁ గ ♦ రమ్మరమ్మననుంపఁగ్రోవిని
కొమ్మ! కొమ్మలలాగకలరులఁ ♦ గొమ్మకొమ్మలఁదవ్వులుతమ్మెఱు
నమ్మనమ్మక చెల్ల! చెలిభవ ♦ నమ్మనమ్మఁగఁదానిబూమెలు
కలికి! కలికిమెఱుంగుఁదుమ్మెద ♦ కలికికలికి తెమొంతగోలవు
పలికిపలికిపికాళిన లెఁగరు ♦ వలికివలికి తెకాంత! బేలవు
సారసారసచక్రహంసలు ♦ సారెసారెకుఁబఱచెఁగనఁగదె
ధీరధీర! మదాళిరొదఁదమి ♦ దీరదీరములందుఁవినఁగదె
నారి! నారికెడమ్ముబంభర ♦ నారినారిఁగలానికిడవలె
దూఱిదూఱిపొదల్ నెలంతల ♦ దూఱిదూఱిననల్ గొని తెబలె
కానికానిన ప్రేమఁబూవిలు ♦ కానికానియతినినోసంగితిఁ
బూనిపూనిడనాకుఁసిగ్గును ♦ పూనిపూనిడ కే మొఱంగితి
నేల, యేఁకిటీవ తేవలె ♦ నేలయేల నెపోవగడగెదు
మేలమేలనెబాలికామణి ♦ మేల మేలము లెపుమనుడి వెదు
బాళిబాలిక!గిల్లకుముపిక ♦ పాళిపాలిటిచివురులవి చెడు
నాళినాళిబలమ్ముచుట్టవ ♦ నాళిఁనాళిక నేత్రి బఱచెడు
నళికినళికి కళికఁగొనకఁజన ♦ నళికినళికినదంచునవ్వారె
కలికి! కలికి తెవలుకచమ్ములఁ ♦ గలికికళికిరుగడలఁగ్రువ్వారె 105

రుమ చెలులతోఁగొలఁకునంజల్లులాడనేగుట.

మ॥ వనజాక్షుల్ వన కేళిసీపగిదితే ♦ నల్ మీరఁగా దేలిత
ద్వన కేళింజగిమేనులుౕ మొగములుౕ ♦ వక్షోరుహాచ్ఛన్న కాం
చన చేలమ్ములుకప్పఁగొప్పులు రజ ♦ చ్ఛన్నమ్ములై యొప్ప నో
జనఁగై దమ్ములతో విదిర్చికొనికా ♦ సారావగా హెచ్ఛతోౕ॥ 106

తే॥ పఱచురాయంచసంచులఁ ♦ బట్టిపట్టి
మెఱయుపుప్పొడితిట్టల ♦ మెట్టిమెట్టి
కమ్మపూదేనకాల్వలఁ ♦ గట్టికట్టి
సొరిదిక్రంపుటనఁటులఁ ♦ జుట్టిచుట్టి 107

సరోవరవర్ణనము.

సీ॥ వెలిదమ్మిఁద్రిమ్మరు ♦ విరిద్రిమ్మరులుముద్దు
మొగముపైముంగురుల్ ♦ మఱువుఁజూపఁ
దరగయుయ్యేలలనెం ♦ తయునూగుజక్కవల్
తఱులపైఁజందోయి ♦ తెఱగుదోఁపఁ
గలువపూవులగుల్కు ♦ గండుఁదుమ్మెదదిమ్మ
సొబగుఁగన్నవచూడ్కి ♦ సొంపుఁజూపఁ
గప్పఁదేరెడునాచు ♦ గప్పచేపలగుంపు
సికపైనిమల్లెపూల్ ♦ చెలువుదోఁపఁ
తే॥ నలువ తేజీలనడకనె ♦ న్నడలుగాఁగ
బవడఁపుందీవెజిగిమేని ♦ పసలుగాఁగఁ
దొనరుఁగెందమ్మితూండ్లు కేల్ ♦ దోయిగాఁగ
బరగుకొలఁకులచ్చినిగాంచి ♦ రరుదుగాఁగ 108

వ॥ ఇట్టులబ్బాలికామణు లక్కమలాకరమ్ము చెంతకుంజను నప్పుడు.

క॥ నెమ్మినలమించుఁబోండ్లకుఁ దమ్మికొలఁకులచ్చికల్వ ♦ తమ్మివలపులం
దెమ్మెరకుట్టనిచేతికి నెమ్మెదొలుకనోసగికాన్క ♦ యిమ్మనిపుచ్చెౕ

క॥ అనిచిననెమ్మినిఁబనివిని చనవుననక్కాన్కఁమోద ♦ జనకమ్ముగన
వ్వనితలకిడివాఁడలయొడ లనకలవలపుటుడుగరలఁ ♦ లలిగొనిచనియెౕ

వ॥ ఈవంకఁగలంకఁదేరిఁ నారీమణులు, సిరిదొలంకు కొలంకు కెలం
కునకుంజని

జలక్రీడాభివర్ణము

మ॥ మహిళారత్నములెల్ల మేలయినహారం ♦ బట్టంచుపుట్టమ్ములౕ
మిహికట్టాణిమెఱుగుముత్తెఁపుసరుల్ ♦ మేల్ కంచుకవ్రాతము

మ్మహిఁబైనూడిచిపెట్టి జిల్గువలు వల్ ♦ మైనొప్పఁగాఁజుట్టి త
న్మహికాంబుల్ వెలిఁబెట్టుసౌరభమిళ ♦ న్నీరంబులందోఁగఁగన్

సీ॥ తమజడలకునోడి ♦ తఱలుతీఱునఁగప్పు
దేఱెడునాచున ♦ల్ దెసలఁజేరఁ
దమనడలకునోడి ♦ తఱలుతీఱుననంచ
పదుపుసోపానాళి ♦ పైకిఁజేరఁ
దమకన్నుఁగవకోడి ♦ తఱలుతీఱుననల్ల
గల్వలాకుక్రమ్మడిఁ ♦ గట్టుఁజేరఁ
దమచన్నుఁగవకోడి ♦ తఱలుతీఱునఁదోనఁ
జక్కవకవలొక్క ♦ చక్కిఁజేరఁ
తే॥ దమ మొగమ్ములకోడిన ♦ దారి తమ్మి
లిమ్ములనువీడి పెరయిమ్ము ♦ లెమ్మెఁజేరఁ
దమకులుకుజూడ్కి కోడిన ♦ దారిఁభ్రమర
నివహముల్ బర్వ నెలఁతుకల్ ♦ నీటఁదిగిరి ॥ 114

వ॥ ఇట్లుజలంబులం డిగ్గి 115

ఉత్సాహము. బాహువల్లరులనుబట్టి ♦ పంకజాక్షులెల్లరు
త్సాహములనుసరసిలోని ♦ జలములోతుఁగంచుఁద
ద్బాహునాళములనునీరుఁ ♦ బైకిఁజిమ్ముఁదుంపరల్
మోహమునఁగనంగనొప్పెఁ ♦ బొంట్లజల్లులాటకుం
దేహమబ్బిమరుఁడుగురియు ♦ దివ్యకుసుమరాజినాన్ 116

తరల. తరళలోచనలంబుకేళిని ♦ ధాటిఁజల్పఁగ వారిసుం
దరలసత్తనుకాంతులొప్పఁగ ♦ నంగఁదత్సరసిన్ ఘనా
ధరలతాంగులు వారిసుందర ♦ తావిభూతిఁవహింపఁబం
ధురలసత్సరసిందపంబుల ♦ నుంబొనర్చినమాద్రిగాన్ ॥ 117

సుగంధి. చంచలాక్షియొర్తుపద్మ ♦ సౌరభమ్మురేఁగఁదాఁ
బంచశాఖితోమృణాల ♦ పాళిఁబీకినూకియో

మించుఁబోఁడియోలయంచుఁ ♦ మేలమాడిదూకనం
దించుకన్ సుగంధినీట ♦ నీదితాకెఁదన్విహా! 118

చంచరీకావ క్రాలుంగట్లీలలన్ ♦ వ్రాలుపూద్రిమ్మరుల్ మేల్
ళీవృత్తము. చాలుఁగన్గోఁజోఁపం ♦ జంచరీకాళులేచెం
గ్రాలుఁగంట్లందంపుం ♦ బ్రస్ఫురద్వక్త్రముల్ పైఁ
జాలంగ్రాల్ మద్రాళుల్ ♦ సాటిమైఁధాటినెంతేన్ ॥ 119

తోదకము. ఓలసిదల్లలితోబకపంక్తిం ♦ బాళినినీక్రియఁమానినులెల్లం
గేళినిఁజల్పియకిల్బిషరీతిన్ హాళినిఁగట్టున ♦ కైచనిరందన్

చంపక కులుకుచుఁవారుతీరమున ♦ కుంజనిసార్ద్రపటమ్ములూడ్చిహాం
గర్భో గొలుకులపట్టుపుట్టములఁ ♦ గొబ్బునఁదాల్చిసువర్ణభూషలం
త్పలము. దలుకుటొడళ్ళఁబెట్టినృప ♦ నందనముగ్గుసేసి తేనెతే
యొల్కఁగమాటనిచ్చిరిన ♦ వోత్పలచంపకమాలలామెకున్

చెలులురుమనలంకరించుట.

వ॥ మఱియును. 122

శా॥ అంతంగ్రొవ్వులమావులందగునవో ♦ ద్యానాంతరంబాదుఁగ్రొం
దంతంపుంబనిపైఁడిమేడకును దం డందేనియల్వాఁకకుం
జెంతంగ్రొంబువుజప్పరానఁ నెలతా ♦ చిన్నారిమేత్తిన్నపైఁ
గాఁతంల్తారుననుంగుబట్టినిడి చో ♦ క్కాకెంపుటాపీటపైన్ ॥ 123

శా॥ గోటంగస్తురిబొట్టుఁదీర్చి నుదుటం ♦ గోటారనెమ్మేనఁ బ
న్నీటంగల్పినచందనంబలఁది బల్ ♦ నీటారఁగాహొన్నగల్
ధాటింగన్పడఁబెట్టి గాగరను నం ♦ దంబొప్పఁగాఁగట్టి మేల్
శాటింగంచెలమీఁదుగాఁదిగిచి మె ♦ చ్చంజానఁగైసేసి కా! 124

రుమాదేవిఁజెలులు నెత్తమాడఁ దాను పాటఁబాడుట.

శా॥ కాంతారత్నము లిట్టుసల్పఁగరుమా ♦ కంజాక్షితాసిట్లనున్
గాంతారత్నములంగనుంగొని రహిం ♦ గారంపుహొన్స్వాణెయుం
గాంతామోదఁపునెత్తపుంబలకవే ♦ గందెండుపొండాదత్రీ
కాంతారమ్మునఁబొద్దుఁబుత్తమనన ♦ క్కాంతామణుల్ వాసిఁదేన్

సీ॥ గవిసెనసడలించి ♦ కలికికైనిడినక
డానివీణెయఁగేలఁ ♦ బూనిపైడి
బొంగరంపుంగవ ♦ బోనిగుబ్బలఁగుబ్బ
కాయలఁగదియించి ♦ కడఁకఁదీవె
పదుపుజక్కన్గొనర్చి ♦ పఱువంపునెఱిగోళ్ళ
సుతిఁగొల్పినాలాప ♦ గతిఁదనర్చి
సరిగమపధనిస ♦ సారములొలయనెలు
గించుకెత్తిపలుకు ♦ సంచునరవ
తే॥ బలుకఁబలుకుబతేనియల్ ♦ జలుకఁగలికి
కోయిలలుబల్కుగతినెఱఁ ♦ గొమ్మవాఱఁ
బ్రొమ్ముననలెత్తనిళ్ళుమొ ♦ గిళ్ళహత్త
నోలినంచలుపరగఁజ ♦ ట్రాలుకరగ॥ 12

సీ॥ ఇట్లుపాడుచుఁగొంద ♦ ఱేణీదృశలతోడఁ
బంగారుపలకపైఁ ♦ బరచిసారె
"లెత్తినచోనెవ్వ ♦ రేనష్టమైనను
బంటకాయనిజం ♦ పంగవలయు
నూ నాయమారయు ♦ చోమధ్యవర్తులే
మాటాడవలెనొడ్లు ♦ మాటలాడఁ
దగ" దనిచాటించి ♦ తరుణి!పందెమువేయు
మనిపురికొల్పిత ♦ ప్పాడఁగినిసి
తే॥ సారెకెలుగించుచంతంత ♦ సారసాక్షి
నాగుమనితానుసారెల ♦ నలవరించి
ఒరులుగెలిచినచోఁద్రుళ్ళ ♦ కుందుఁడంచుఁ
బందెమునువేసెఁదారుని ♦ పట్టిపట్టి॥ 12

క॥ దుగదిగయు దిగయుదుగయుం
దిగతిగయుందచ్చిసతయుఁ ♦ దీవంచేని

త్తిగలాదిగాఁగగతితకుఁ
దగబందెములువడెమదినిఁ ♦ దలఁచినకరణిన్॥ 128

క॥ అన్నిటఁబంచఁగనిండీ
రన్నిటఁబంచినవెనుకను ♦ నాడుఁడనుచు నా
కన్నియలఁగెలిచెఁదారుని
కన్నియకన్నాకుమిన్న ♦ గానాడియహా!॥ 129

ఉ॥ బిత్తఱియొత్తెలంగుసర ♦ వింగరకౌశలమూరనాడెఁదా
నత్తఱిచిత్తమందురహి ♦ నందఱునందరుదందఁగాణలుం
దత్తఱిలంగడెందములఁ ♦ దండిగహాయినిఁగొల్పుపాటచే
నత్తఱినర్కజుండు గడు ♦ హాయినిఁగాంచెఁ బలాశితోనహా!॥ 130

సుగ్రీవుఁడు రుమాదేవిపాటవిని చెలికానితోఁముచ్చటించుట.

చ॥ పొరినమృతంపుఁసోనలకుఁ ♦ బొందునుపీనులవిందుఁ బూవుఁద్రి
మ్మరితెవకమ్మద్రోతలకుఁ ♦ మవ్వఁపుఁగోయిలకూతకుంబొరిం
బొరిఁగనఁగ్రందునైన స్వన ♦ ముఖ్ విని బ్రహ్మముఁగన్నవానితో
సరిగముదమ్మునందిరవి ♦ జాతుఁడువల్కును నేస్తకానితోన్ ॥

ఉ॥ మ్రోఁతయొకండు బిక్కటిలె ♦ మ్రోఁలనువింటివె మేటితేటిరా
మ్రోఁతయొవేల్పుటాండ్రదెలుఁగు ♦ మ్రోఁతయొకిన్నరకన్యవెల్గుమేల్
మ్రోతయొ గండుఁగోయిలల ♦ మ్రోతయొమాట మిటారిపికెబల్.
మ్రోఁతయొనావయస్య! కర ♦ ముంబరమాద్భుతమయ్యెడుంబ ?!

ఉ॥ నావుడు "వాలితమ్మునకుఁ" ♦ నర్మసఖుండను దేవ!వల్లకీ
రావముపోల్కనేత్కితివ ♦ రప్రియకన్యకయో వనమ్మునం
గ్రావములుంగరంగఁమధు ♦ రమ్ముగఁబాడెడు షడ్జశయ్యకా
క్రేవఁముదమ్మునంబ్రమద ♦ కేకిగణంబెలుఁగిచ్చెఁవింటివే॥ 133

చ॥ అనవినివేడ్కఁబల్కెడున ♦ హాస్కరనందను డావయస్యుతోఁ
బనివిననీవుతత్క్రిమముఁ ♦ బాగుగనారసివచ్చితేని నే
బనివినికాంతుఁదత్తరుణి ♦ బ్రాయపుఁడెక్కనాతడంతఁవే
చనిచనిపూపొదల్ దరుల ♦ జక్కనుకానుకచోటనీటుమై॥ 134

ఉ॥ ఒక్కరసాలసాలమున • కోరశరీరముఁగుంచిపొంచి తాఁ
జక్కఁగఁగాంచెఁ జక్రసదృ • శస్తనిఁజారుసరోజలోచనం
జక్కెరవింటిజోదనుఁగుఁ • జక్కెరబొమ్మయొడల్ హొయల్గడుం
జక్కఁగఁగన్నదానిఁగడు • చక్కనిదానిని మోహనాంగినిన్ ॥ 135

నర్మసఖుండు రమాదేవిచక్కఁదనంబుసుగ్రీవున కెఱిఁగించుట.

చ॥ కనివినిదానిసోయఁగపు • గల్మినిఁబాట యొయారమాటలోఁ
గనివినితప్పఁగన్వారవు • గంటికినింపగు డబ్బురంబుతోఁ
బనివినిరాజుఁదెచ్చి యిటఁ • బైఁదలికిందగులమ్మొనర్తు నం
చనివినుపూన్కుటన్నుజోఱ • కయ్యది తెల్పఁగనేగె నాతఁడున్ ॥ 136

మ॥ చనిసుగ్రీవునిఁగాంచిదేవ! పెనుకా • సారావళుల్ నాక జ
క్కని పూదేనియకాల్వలంచనక జో • కంపుంబోదల్ నాక జి
క్కని క్రొమ్మావులునాక వేచనిపోడం • గంటింగురంగాక్షిఁ బ్ర
క్కనిలింపాంగనలోయనం జెలులు జ • క్కంగొల్వవీణంగరం
బనివార్యంబుగ మీటుచాటగొన జే • పారంగఁజూపన్నవర్ ॥

క॥ నరవరకన్యలనలకి న్నరవరకన్యలబలారి • నారులదర్వీ
కరవరకన్యలనలఘే చరవరకన్యలఁగలారె • సకిఁబోలుసకుల్ ॥ 138

చ॥ మృదుగతిఁ గ్రొమ్మెఱుంగుజిగిఁ • మేటిజమేటసటంబసందుగాఁ
మెదిపి ప్రతాపఁపున్ శిఖిని • మెట్టి [illegible]టంబును దమ్మిదిమ్మనాఁ
జదరఁపుఁదాకటం దిటవు • సమ్మెటఁగెమ్మి మరుండుసన
నెదిరిచి నేర్పుమైఁగలికిఁ • సృష్టిమొనర్పఁగఁబో

తే॥ మొగము సర్వమ్ముఘననేత్ర • యుగముపేరు
టురముసర్వమ్ము నవపయో • ధరములసదు
గపునుసర్వమ్ముగ గనమ్ము • నవుననంగ
నబలసొబగువశమ్మె నె • యభినుతింప

సీ॥ చివురులు మఱిపండ్లు • జిన్నితాబేళ్ళు జు
క్కలు దుతారలు ననం • టులును నిసు

తిన్నెలు నలత్రాచుఁ • దిట్టలు సుళ్ళుద
రగలు బంగరుబొంగ • రాలు జింద
మలతూండ్లు బెసరగా • యలు దాటిగింజయుఁ
దొండపండులు జిల్క • తుటుముమల్లె
మొగ్గలు నూనసల్ • ముత్తెంపుజిప్పలు
వింఖ్లు శ్రీలద్దాలు • విరిదిరుగుడు॥

తే॥ బాఱు లఱనెల నీలంపుఁ • బాఱులుదుటు
దనఁపుఁగ్రొక్కారుగఱినీరు • ద్రావుడులు నె
లంతయంగకములకింత • కాంతినొసఁగ
లేకపోనిదానికి నొడల్ • జిగినొసంగు॥ 141

సీ॥ ఇంద్రనాగమ్ము నా • గేంద్రమ్ముఁనిందించుఁ
గతిమెప్పు కప్పునూ • గారుచొప్పు
నబ్జరాజివిరాజితా • బ్జమ్ముఁ హసియించుఁ
గందోయిపెంపు మొ • గమ్ముసొంపు
కీరవాణినివాణి • కీరమ్ము నెగ్గించుఁ
గుల్కుఁబల్కులతీరు • గొమ్మసోరు
మృగరాజమునురాజ • మృగమునునదలించుఁ
గపునుమేల్తళ్కు ద్రబే • తుఁణఁపుఁబెళ్కు

తే॥ జక్రతుల్యతఁబరగుగు • చంబులందుఁ
జక్రతబరగునె • త్తుంబిఱుందు
నారోహణావగో • హణములందుఁ
బాబగెన్నగునయ్యా • జగమునందు॥ 142

ంబాబులుచక్రములుపయోజగంధి • చారుకుచంబుల్
సగమ్ములుకరిమములు చక్రధరునకైనఁదాన్ని • శక్యమె పొగడన్ ॥
తామరవిందుకంద! కను • దామరలుండుటకున్ ఫలంబుగా
నామరకంటిఁగంటిదగు • దామరకంటియుఁనీకుఁ నీవునా

తామరకంటికిందగుదు • తామరకంటిని నిన్నుగూర్పనా
తామరకంటివానిదిక • దామర యేమనిపల్కుదుంబళీ! ॥ 144

చ॥ అనవినిమిత్రపుత్రుడెద • నంతమెఱుంగని యుబ్బమోహముం
గని వనితామణింగనులఁ • గన్గొనవువ్విళులూరుచున్ రయం
బునఁ దనపొందుకానిఁ దెరు • వుంగనిపింపుమటంచు నాతడ
వ్వనిఁదనముందుఁద్రోవను జ • నమ్మునఁగన్బరుపంగఁదాఁజనెన్ ॥

శా॥ పూవుం దేనియకాల్వలీయవియ పూ • వుందీవెపందిళ్ళఁ గ్రొం
బూవుం జప్పరఁపుల్ బిడారులివియూ • పుప్పొళ్లఁజవ్వాజి నె
త్తావుల్ గుప్పివి కస్తురియ్యదిటుబోఁ • దాకల్ గడున్మెండు నీ
ట్రోవల్ కావల మల్లెపూఁబొదదరిం • ద్రోవొండుగల్దట్టువ్రేల్ ॥

చ॥ సుళువుగనేగవచ్చు నల • సుందరికేళి విహారవేళలం
గిలుకు ఘలుంగునంబలుకఁ • గెవ్వననార్చుచు వచ్చుకో వెలల్
చిలుకలతావుమావులవె • చేడియ పూబొదరిల్లునల్లదే
చెలువపుటన్నుమన్కియిదె • చెప్పెడిదేమదె పూవుఁబోఁడియున్ ॥

సుగ్రీవుఁడు నర్మసఖునితోఁ వచ్చి రుమఁగాంచుట

చ॥ అనిచనువొప్పఁ నర్మసఖు • డాడుటకున్నను కల్కిమన్కిపై
నునిచిన పైడిపంటికవ • యున్ మఱిగత్నుఁపుఁ దోరణాదులుం
గని చినరాయఁడాత్మనిది • కాదగుమంగళసూచకంబటం
చనిచనునవ్వలన్ ఘనులు • నారయుచుంద్రుసులక్షణమ్ములన్ ॥ 148

వ. అంతఁదదీయమార్గంబున నేతెంచుచుఁ నర్మసఖుండు, రాజసుందరులున్నయెడ, కథిపులే తేరఁవారు నాటి తేజీన ప్రౌఢలుఁగాని కతమున జంకుదురను శంక నంకించి పలుకుటయుఁ సుగ్రీవుఁడక్కంబుగ్రీవలకుఁ గనుచాటుగఁ గుఱింగట నొక్కచక్కనిపోకఁ్రమాకున కోరగాఁ జెలికాని కేలూని హాయలుమీరఁగాఁ బొంచి నిలుచుండి

సీ॥ పట్టుతైకఁబిగిల్చి • పైడివల్వనదల్చి
మెఱుగు గుబ్బలడంబు • మిట్టిపడఁగఁ

జావళాఁమించిబైఁ • బన్నుచేలంబొంచి
పరువంపుఁగోడలడాల్ • బైటవడఁగఁ
జెవిచక్కిలాల్ తూరి • చెక్కుటద్దాల్ మీరి
పైడికమ్మలతళ్కు • బఱ్వలిడఁగఁ
దలకట్టునెడబాసి • మొలపట్టుఁబడఁద్రోసి
పెన్నెఱుల్ పిఱుఁదులఁ • బేఱమిడఁగఁ ॥

తే॥ గాఁగరాకుచ్చెలల్ కాళ్లఁ • గంతులిడఁగ
నెలుఁగుకిన్నెరపాటలోఁ • నిమిషమడఁగఁ
మెలఁతగమిలోనఁ గిన్నెరఁ • మీటుచుడుగ
కాత్మకింపగురుముఁగనె • నతఁడుగడుగ ॥ 150

రుమాదేవి సుగ్రీవుఁజూచుట

తే॥ అంతఁశశికాంత వేదికా • భ్యంతరమున
నంతమెఱుగని కౌతుక • స్వాంతలైన
కాంతలంగూడి యారువమా • కాంతవెడ్కఁ
దత్రిఁగోసగోటమీటుచఁ • వింతతోఁప ॥ 151

సీ॥ ఎలజవ్వనమువాని • నెలచందు వలకందు
దలపందుఁదెగడు నం • దంబువానిఁ
జిఱునవ్వలరువానిఁ • జెందమ్మి లందమ్మి
లందొమ్మిఁగొనుకన్ను • లంగలానిఁ
బరువమ్ముఁగలవానిఁ • బంగారు రంగారు
కంగారు చేలఁమై • గప్పువానిఁ
విలునమ్ములుఁగలానిఁ • విప్పారు గొప్పారు
గొప్పపేరురముతోఁ • నొప్పువానిఁ ॥

తే॥ వలపుఁగస్తురినామమ్ము • పొలుపువానిఁ
బిన్నవయసుంజెలులవల • పించువానిఁ
గూర్మిబుతువిరజానన్గుఁ • గుట్టువాని
గాంచెఁ గనులారఁజెలినూతఁ • గన్నవాని 152

ఉ॥ చూచి భయాద్భుతమ్ములు వి • జోడుఁగ వెన్కకుఁ ముందులాగఁగాఁ
లేచి స్వపాదపద్మయుగ • ళీమణినూపురరావ మొప్పఁగాఁ
ద్రోచి నెలంతలం గలికి • త్రొంగలిరెప్పలనోరగాంచుచుం
బూచినయొక్క పోతనును • బోదియమాటున కేగె నంతలోన్॥

సుగ్రీవునకుం రుమచెలులు మర్యాదలు సేసి వారిశాకకుఁ

గారణము షుంగుట

ఉ॥ నెచ్చెలిపిండుఁ బిండుకొని • నెచ్చెలితోఁ జనుదెంచి సట్టియుం
బచ్చగురాలరాయనుఁగు • బట్టికి మ్రొక్కి సభక్తిఁ గూర్చునం
బచ్చలగద్దెబెట్టి చెలిఁ • బ్రక్కనఁ గూర్చొనఁ జేసి దప్పికల్
బుచ్చ ననంటిదొన్నియలఁ • బువ్వులదేనియ లిచ్చి మెచ్చుగాన్॥
ఉ॥ తీయనిపండ్లు జక్కెరకుఁ • దీయనివానిని దెచ్చి పుచ్చి కొం
డీయని వేడ్కనిచ్చి తీసు • డీయనఁ వారలు వానిఁ మెక్కి యా
తీయని తేనె ద్రావి వెను • దీయక ప్రేమలనుండఁ గాంచి రం
డీయని జోంట్లఁ బిల్చి విను • డీయసి యోర్తుక పల్కె వారితోన్॥ 155
ఉ॥ ఎక్కడివారలో తమరు • నిందుని గందుసి నెన్ను నీఘనుం
డెక్కడివాఁడొ మీ రిటకు • నెక్కడినుండియు వచ్చినారొ మా
కెక్కడివారికిం దెలియ • నింపుగఁ బల్కుఁడటన్న వేడ్కమై
నక్కడివారిజాక్షులకు • నర్కజు నెచ్చెలి వల్కెఁ నేర్పునన్॥ 156
క॥ అజనందనుఁ డగు ఋషివి
రజనందనులఁ గడవాఁడ • రణ్యమునఁ గిరా
టజనమ్ముతోడఁ జని మో
దజనకముగఁ వేటఁ జలిపి • తా నిటు వచ్చెన్॥ 157
క॥ వచ్చి త్వదీయోద్యానముఁ జొచ్చి చరింపుచుఁ వనమ్ము • సొంపర్మిలిలోఁ
మెచ్చఁగఁ గన్గొనుచునునీ వచ్చనిగుజ్రాల్ వజీరు • పట్టియు నెంతేన్॥
తే॥ పద్మినీజాతిభామలఁ • బాళిఁ గాంచు
నాతఁ డౌటమీ పద్మినీ • జాతినాతి

గాంచవచ్చెనీకంజాక్షి • గన్న తేని
పేరు నీమె పేరుం బల్కు • డీరుదమిని॥ 159
ఉత్సాహము. నావుడిట్లు వల్కఁ బద్మ • నయన మిత్రపుత్ర సు
గ్రీవునేస్తకానిఁ గూర్చి • ప్రీతిపూర్వకమ్ముగాఁ
దేవ! శంభరీసమాఖ్యఁ • దేజరిల్లు నీటుమై
శ్రీవరాంగి కిల్లనంగఁ • జెల్లు పురవరంబిటన్॥ 160
ఉత్సాహము తారుఁడనుమహీవరుండు • దానినేలు నామహా
దారుఁడలరఁ గాంచెనీ సు • ధాకరాననన్మహా
తారకేశకీర్తిరిపు వి • దారణుండు వార్ధిగం
భీరుఁడకలుషుండు నిండు • బేర్మిమీర నెంతయున్॥ 161
వ॥ అని యిట్లు సుగ్రీవునుద్దేశించి 162
ఉ॥ నేఁడుగదా లభించెఁ దరు • ణీమదనా! మిముఁ గాంచుభాగ్యముల్
నేఁడుగదా సుధీవినుత! • నీవిటరాఁ సమకూడె నన్నియున్
నేఁడుగదా నశించె నెఱి • నీను నుజూడ్కులనుత్తమచ్చటల్
నేఁడుగదా మదీయ తరు • ణీమణి కోర్కె ఫలించె మేల్ భళీ!॥ 163
సీ॥ మృగవిలోచన రుమా • వృత్తాంత మీరీతిఁ
వినుపింపఁ రవిజుండు • వేడ్కఁ గాంచె
నా వెన్క ముదనుండు • నలరుటమ్ములఁ రుమా
సుగ్రీవుల మనమ్ము • ప్రుక్కఁ జేసె
నాపైని సుగ్రీవు • నాలోకనము రుమ
పైనామె చూపర్కి • పైఁ జెలంగ
నామీద నాయిర్వు • గాత్మల మోహంపుఁ
వెల్లిపాల్వెల్లినాఁ • విరివిబొంగె
తే॥ నంతలోఁ శంభరిపురీశు • కాంత బిల్చెఁ
గాంత! రారమ్మటం చొక్క • కాంత చీరఁ
స్వాంతము పొంగ నారుమా • కాంత వోయెఁ
దల్లికడకును సుదతీమ • తల్లికడకు॥ 164

చెలులు సుగ్రీవునాజ్ఞఁ గైకొని తమదేవితో నింటి కేగుట.

చ॥ ఇటు జెలి వ్రావుచుండఁ దరుణీ! కరుణానిధి యర్కసూతి ప
ల్కిటు జెలువారఁ గైకొనక యేచనఁ జెల్లునయంచు నెచ్చెలుల్
తటుకునఁ గాంతఁ జిల్పి నృపతల్లజ! మా చెలిమీఁద ప్రేమ మీ
పటుతర మానసాబ్జమునఁ బాయక నిల్పుమటంచు యామినీ
విటుసమవక్త్రిఁ గొంచుఁ గడు వేడుకతోడను బోయిరాదటన్

ఉ॥ కాంతనివాసభూములను గన్గొనుచున్ ఘనమోహవార్ధిలో
నెంతయుఁ దేలుచున్ సచివుఁ డేమెడఁ దోడుగఁ గూడ రాఁగఁ గ
ర్ణాంతవిలోలలోచనకు నైయటు దేపకుఁ జూచుచున్ విప
న్నాంతుకుమారుఁ డేగెఁ నిజ పట్టణమార్గమునం బురమ్ముకై ॥ 166

పంచచామరము రమాకుమారి వోవుచట్లు బ్రొద్దుపట్టికయ్యెఁ నా
త్మ మాటిమాటికిన్ విరాళి ధైర్యమెల్లఁ జూఱన
కన్మారురూపరేఖ యాత్మ కున్మదమ్ముఁ గొల్పనా
హిమాంశువక్త్రి వెన్కఁ జూచు చిమ్ముఁ జేరె నంతలోన్

సూర్యాస్తమయవర్ణనము.

క॥ తనయునికి కేగెఁ నెచ్చెలి తనయునికి నుకఁ విరహాబ్ధిఁ దా ద్రోసియి దే
యనికి నుకసూనె నోయనఁ దినమాణిక్యముక పాయ దీధితిఁ గాంచెన్ ॥

తే॥ వరుణదిక్కామినీమణి వంట సేయఁ
వార్ధికూపమ్ములో నీటి నర్ధిఁ దీయఁ
సాంధ్యరాగరజ్జువుఁ గట్టి జాఱవిడిన
హొన్నుబిందె నా వార్ధిఁ సూర్యుండు గ్రుంకె ॥ 169

తే॥ మదనుసప్రతాపశిఖిశిఖామండలంబో
వనరమాదేవి కెంపుదువ్వలువ డంబో
మునికులఁ పురక్తశాటీస ముదయకాంతిఁ
యోయనఁగఁ సాంధ్యరాగంబు నొప్పియుండె॥ 170

క॥ మందోష్ణతఁగనె దమ్ములఁ విందుంగలు జౌరలు పక్షి వితతులు గగన
మ్మందుఁ బఱతెంచె నిద్దుర జెందెం దమ్మి మృగతృష్ణ జీర్ణంబయ్యెన్ ॥

తమశ్ఛటాభివర్ణనము.

సీ॥ నల్లత్రాచుం బేర్లు నుల్లసిల్లెడు శంభు
గప్పఁ గుత్తుక సొంపుఁ గాంచిపోరి
కమ్మని కస్తూరిఁ నెమ్మె నలఁదిన
మాయబోయత మేని చాయఁ గేరి
నెమ్మి పించమ్ములఁ నెమ్మిఁ మైఁ దాల్చిన
మాధవు తనుకాంతి మహిమఁ దూరి
కమలనాభుని భుజాగ్రమునఁ దాండవమాడు
భూకాంత నెమ్మిని పోలుపుఁ మీఱి

తే॥ కలితకాదంబ కాళింది గరిమఁ దిట్టి
నవతమాలావృతాంజన నగముఁ గేరి
గోదసీగహ్వరమునఁ బేర్కొనియెఁ మేటి
కటికి చీకటి మత్తేభ ఘటలు ధాటి ॥ 172

తారకావళీవర్ణనము.

తే॥ గీ॥ భర్త వచ్చునటంచుఁ రే బడఁతి కోర్కెఁ
బూసి తొడికట్టినకడాని పుట్టముపయి
వొడిపూలనఁ జుక్కల పింజుదోచెఁ
దర్శితప్రభయనఁ బ్రాచి ధవళమయ్యె ॥ 173

చంద్రోదయవర్ణనము.

తే॥ గీ॥ పూర్వదిగ్భామినీవక్త్రి పుండరీక
మోయనంగఁ సుధాకరుఁ డుదయమయ్యె
నమ్ముదితమృగమదతిల కమ్మనంగఁ
లలితకాంతిఁ జెలంగెఁ గళంకరేఖ॥ 174

ఉ॥ అప్పుడు పుష్కరస్థలి మహత్తరభంగల సత్పయోధిగా
నొప్పెను ఫేనతారకలు నుక్కటగ్రాలుచు శేషశయ్యనా
నొప్పుదు నోషధీశుఁడు మహాద్ధతితోడఁ రమాధవుండు నా
జొప్పడుచుండె నానడిమి చుక్కయుఁ నల్లగఁ జూపరెన్నఁగన్ ॥ 175

చ॥ తీవ చెలి వేడ్కఁ బొంగ నల ♦ తోయజము ల్వెత చేముడుంగఁ జ
క్కవలఘుకుంగ నంగ శశి ♦ కాంతమణి ప్రతతుల్గరంగఁ బాం
థసరముల్నలంగ రతి ♦ నాథుఁ డుగంధుముఖుం జెలంగ ద్రా
గవిపతి పైనెసంగఁ గన ♦ నయ్యె నిశాపతి తాఁ బొసంగఁగన్॥ 176

మత్తకోకిల. కౌముదీఘనకాంతవస్తుని ♦ కాయఁ పుర్ విటపాళిఁ బల్
దీమున న్నెలత కొక్కమచ్చిడి ♦ తెల్లవోవఁగఁ జేసి యొం
తే ముదమ్మునఁ నీడలన్నిటిఁ ♦ దెల్పెనర్వఁగ లేక కన్
ద్రాము చేష్వఁ దొలుంగుసీరన ♦ ద్రావాలునుర్వి హిమాంబుపుల్

రుమాదేవినంగఁ జూచుట.

శా॥ ఆలోఁ దారుననుఁగుఁ బట్టి రవిపుత్రాకారచేష్టాదులన్
లోలోమాటికి వేడ్క మైఁదలపుచున్ ♦ పూర్వం మేడఁ బూసెజ్జఁగ
న్యాలోకమ్ములు లేకనొక్కతయ యుం ♦ డంగాంచి బూవింటివాఁ
డాలోలాక్షిఁ జకాముఁ ... ♦ సుందరుం గురంగేక్షణా!॥ 178

వ॥ అంతనక్కుమారి కామిని ప్రియకాంతామణినొకత్తె జేరి రహస్యం
బున నిట్లనియె. 179

సీ॥ వలరాచ రాచిలు ♦ మ్ములకు సుయ్యెలగుట్ట
యనఁదగు వసికి ♦ నలుగనేల
యఱిగిన నేమాయె ♦ నర్యమాత్మజుఁ డునా
సద్గుణశాలి తోడఁ ♦ వచ్చెనేల
వచ్చిన నేమాయెఁ ♦ మచ్చంచలాలోక
నమ్ములు వాని పైఁ ♦ గ్రమ్మనేల
గ్రమ్మిన నేమాయెఁ ♦ గ్రమ్మర వానికునా
హృదయమొం దేఁడదక ♦ రింపనేల

తే॥ తక్కరించిన నేమాయెఁ ♦ దమ్మికంటి
కొమగుఁడమ్ములం దమ్మునఁ ♦ గ్రుమ్మనేల
గ్రుమ్మఁగా నాతఁ డింతలోఁ ♦ గ్రాగడగుచు
ఘనవియోగాబ్ధిలోఁ ద్రోస ♦ చనఁగనేల॥ 180

క॥ అనినేత్రక త్రెతోఁ నెమ్మనిటాడి మిటారివాడి ♦ మెఱుఁగుటలుగులం
గనికరమఱిపఱపెడుమారుని నిందింపంగఁ దొడఁగెఁ ♦ రూక్షోక్తులతోన్॥

మన్మథదూషణము.

ఉ॥ పుట్టితివాదిదంపతుల ♦ బొజ్జనుశుక్తినిముత్తెపుంబలెం
బట్టితివాభవాది సుర ♦ వర్యులనేనిఁ గలంచు కైదు వు
గట్టితివాజయధ్వజము ♦ ఖండవిరాగులఁ గెల్వఁగా నిలం
జుట్టితివాదిశాకరుల ♦ శుద్ధరదాళియశోభిసంబులన్ ॥182॥

క॥ ఇటువంటివాఁడవయినీ వెటువంటిఘనంపుఁగార్య ♦ మిడియంచు నిశా
విటువంటిమోముగలసకి విటువంటి వెతంగుడిసితి ♦ వించువిలుఁదొరా

శా॥ తోడంబుట్టినదాని గేహపదవిం ♦ దోడంబొరింగొన్న షేం
తోడంబుట్టినదాదిగాఁ మెలఁగు నీ ♦ తోడంబొరిన్సిగ్గగుం
దోడంబుట్టినదానిగాపుమనఁడో ♦ స్తోనయ్యరో! యబ్బగాఁ
దోడంబుట్టినదానికన్నఁ మెలగం ♦ దుర్మార్గచేష్టల్ ధరన్ ॥184॥

క॥ ఓపలరాయఁడ! ద్రుహిణుఁడు నీవలనం జరుగు విరహి ♦ణీవధగనికా
మావలను "మార" నామముఁ దావలనుగఁ బెట్టెఁ జెల్ల ♦ దానీకదియున్॥

చంద్రదూషణము.

వ॥ అని గోవిందనందను నందందమందలించి విన్నందునం దొగవిందు
క్రందునంగా యు రేయొడ వేడిమింబోడిమిం జెడి తత్కోపనకోపం
బున నాతుషాకరుఁ గేలం జూపుచు నేపున నిట్లనియె.

క॥ ఓచంద్ర! "రాజ" నామము ♦ నేచతురాస్యుఁడిడె విరహిణీసంహరణం
బే చతురితయనునీకహ హా! ♦ చతురతగురునివద్ద నద్ది చదివితో ॥187

క॥ రాతిరిదిరుగుట చేడెల ♦ నేతఱి నేచుటసిరి చెలి ♦ కెగ్గించుటచే
ధాత "నిశాచర" నామము ♦ దైతేయులకు బలెనీకు ♦ దానిడఁదగు రా! 188

క॥ కొందఱికి మఱియనిరివెఱినందఱిమాటమన కేలయందు విరహులన్
ద్రుందింపఁ దగ్గురితమిటు పొందినదంచు విను గందుపొలుపున నెంతే 189

దక్షిణానిలాదులదూషణము.

క॥ బాలామణియీలాగునఁ బాలానిలశుకపికాళి ♦ పాళికడిమిమై
బాలార్కుఁ గ్రమముగాఁబరి ♦ శీలనముగ వానినింద ♦ సేయఁగదొడఁగెన్

సీ॥ తతకాద్యహిరాజ ♦ భక్షణీయుఁడవైన
దక్షిణానిల! యేల ♦ తగనిపాటు
కొమ్మపల్కులు నేర్చి ♦ కొమ్మఁదిమ్మరివైన
కొదమచిల్కా! యేల ♦ యదరిపాటు
నోడ్లపంచలఁజేరి ♦ యొజ్జబెంచఁగవైన
గండుఁగోయిల! యేల ♦ మండిపాటు
నిమ్మలఁగనకగం ♦ ధమ్ములఁగలవైన
నెరుగనియళి! యేల ♦ యెగిరిపాటు
తే॥ పంచబాణునిరథ ♦ హయబలగుణముల
మించుఁబొంగకుఁడీమీరు ♦ నట్టులైన
ద్ర్యంబకుఁడుపాసనాద్వైన ♦ మగుటనాకు
మీరుమీరాజునను గెల్వ ♦ లేరుసుమ్మి 191

వ॥ అనిమందసమీరకుమారుఁదూరి చిలుకలనలుక దొలుకబలికి వనప్రి
యమ్ముల సప్రియమ్ములాడి మదాళిపాళిదూలించినవిని రుమాకు
మారికామణికామె చెలియిట్లనియె. 192

చెలికత్తెలుతమతమజేవితోఁ సుగ్రీవుఁడు విరాళిఁబ్రుంగియుండెనని
విన్నవించుచునూరార్చుట.

సీ॥ వినుమురుమాసతి! ♦ వినుకెంపుకొమరుండు
సిదండబాసినీ ♦ పైదమినిను
నెదదలంపుమదమ ♦ యిమ్మినకుంబోయి
ఘనవిరహాగ్నిలో ♦ గాగ్గిగ్రాగి
నేస్తకాసింగూడి ♦ నెఱిఁబూవుఁదోటకై
చనియొక్కయెలమావి ♦ చక్కఁజేరి
యచ్చోటవిహారింపు ♦ చెచ్చటగనుఁగొన్న
బచ్చవిల్తునిసేన ♦ పెచ్చురేగ

ఆ॥వె॥ వానిదాడకచట ♦ దానిలువఁగలేక
మసికికేగనచటఁ ♦ మరుడీష్ప్రల
గ్రుమ్మఁ "ముల్లుపుచ్చి ♦ కొఱ్ఱుడిచిన" చంద
మయిన నిన్నుఁగూర్మి ♦ నాత్మఁదలఁచి 193

ఉ॥ పాయకుఁబల్కకేగవెఱ ♦ పాయనుబాళిని గాంచకుంటిం
పాయనుఁబల్కవింతమఱ ♦ పాయను సద్గుణాబ్ధిఁదేల్చు నా
ప్పాయనుమేరమీరుకొంక ♦ పాయను నారతనాలమేలికు
ప్పాయనుమేలుఁగూర్పుసుమీ ♦ పాయనుపాయుట సేరుపాపమున్॥

చ॥ పడతిరో! పిల్వకేగవెఱ ♦ పామరపాపరపాటవేదనా
జలధి నిటాచిత్రించ నలు ♦ చా చెలుచాళులుచాయుఁగూర్చి
మడచి దళాల్నఁబోసినను ♦ మా నలుమా దయమాలి వేదన
గడవుము నాకుఁదోడవుము ♦ కాపుము కాపుము కాపుమ్మలిన్॥ 195

మ॥ అనిత్యత్యేశుకంబు ఘాత్మరసుఁ ♦ హస్తాబ్జకీరమ్ములఁగూ
ర్మిజూడ జనసచ్ఛాదొఁబుపుస ♦ స్మరింపుఁ గిన్కఁ జెఁ్కలోఁ
మసికిన్మగుసఁకఁ కఁకొర్వకిలఁ ♦ నిటించి నాసచుభా
ళిసినాతొసనవాఁసు సిసుల పదా ♦ ప్రబ్రుంగుచుండెం జెలీ! 196

క॥ కాపురసతనికిసియెడఁ ఫవహుక ఎడఁచునేసు ♦ బహరెడిసతిఁ
నీప్రంఘుచొకిసరహిఁ రాన ఉసస యుసుపట్లు ♦ రాఁనిఁలీ! 197

క॥ సీతంద్రికిఁజెప్పదయా స్వతు పెతఁ ఁపెఁబెట్టు ♦ పేమురుసా
బ్రీతిఁబలిపఁచికార్యముఁ జీకఁసఁడుగనేస ♦ చేయుసుమీ!

ఉ॥ ఇట్టసికేలమోముఁబాలు ♦ కెత్తినుదుల్ కడకొత్తిపల్లజ
మిట్టలఁజక్కహత్తి నెఱ ♦ మేసరిగండముఁమెత్తిపీనులం
బిట్టుగఁగ్రమెత్తి కను ♦ మూలహిమాంబులవిత్తినాథు
గట్టుగ? యోచ్చుకొమ్మనుచు ♦ నాతుకయక్కునొత్తి తేర్చఁగన్॥

ప్రభాతకాలవర్ణనము.

క॥ ఇక్కరణినుండఁగోడలిఁ
జక్కరిహింగొమరుఁగూర్పఁ ♦ జనుదెంచెదసం

చక్కర్మసాక్షి వంపఁద
టుక్కనవచ్చునసేఖరభ ♦ టుండ్రోనాగన్॥ 200

వ. ఆఖండలదిగ్వేదండయానమగు కుండలంబోయనఁ దూర్పుగొండఁజు
క్కపోటుక్కనంబొడుచుటయు

చ॥ కొలఁకులఁద్రిమ్మోసెఁదుమ్మెదలు ♦ కొక్కొరొకోయనికూసెఁగోళ్లుది
క్కులకొగిఁడాసెఁజీకటులు ♦ కోకములార్తిసిబాసె నెల్లం
క్కలజగిమాసెఁమన్మథుఁపు ♦ గార్మికమెక్కుడుదీసెగల్వలి
క్కలఁవెతమేపెఁదమ్మిచెలి ♦ కాంతుసికైకయిసేసెనెమ్మయిన్

ఉ॥ అవ్వలఁదూర్పుగొండపయి ♦ సంబుజమిత్రుఁడుగల్వఁజేఁడుదా
నివ్వలఁగ్రుంకుమెట్టపయి ♦ నెంతయుఁజూఁడగనొప్పిరొ!సవల్
జవ్వసిజేఁడువచ్చునని ♦ చక్కగఁగొప్పఁఘటించిచూడఁగా
వ్వలవివ్వలన్మెఱుఁగు ♦ టద్దములింపుఁగసెల్వెనోయనన్ 203

చంద్రాస్తమయవర్ణనము.

తే గీ॥ కలువపూఁబోఁడిఁగూడసి ♦ తొలఁగుబాప
రాఁదలఁచెదమ్మటంచుఁద ♦ ద్రమణికెరుగఁ
బలికిస్నానమ్ముఁద్రోమఁడీరఁ ♦ బశ్చిమాబ్ధిఁ
జల్పొసఁగినగతిక్రుంకెఁ ♦ జలధిఁవిధుఁడు 204

సూర్యోదయవర్ణనము.

తే గీ॥ ఓలిఁసతవేడిపచ్చగు ♦ టాలజతన
మర్చినరథంబుఁదోడలేసి ♦ మల్లుఁడొకఁడు
దోడితేసెక్కిహరిదోఁచెఁ ♦ దూర్పుఁగొండఁ
బ్రాగ్దిశాకాంతచేతిహరా ♦ స్బంతినాఁగ 205

తారుఁడుకొమార్తె మనంబెరిగి ఋక్షవిరజునకుఁవార్త
నునంపుట.

శా॥ అంతందారుఁడనుంగుబట్టిహృదయం ♦ బాప్రొద్దుచూల్ పైనన
త్యంతంబుఁదుటనామొకహార్కి చెరిచే ♦ తర్వించుఁగన్యామణీ

స్వాంతంబెట్టులొయట్టుసల్పుటయక ♦ జన్మంబంచుఁదానెంచుచుం
స్వాంతంబాదునఁబాడితప్రతతిఁబి ♦ ల్వంబంచిసంప్రీతిమైన్॥ 206

క॥ ఓప్రాజ్ఞులార! వినుడీ ♦ నాప్రార్థన ఋక్షవిరజు ♦ నందనునకునే
నిప్రాయఁపుఁజెలిఁరుమనిషి, నాప్రాక్తనదురితములన ♦ణంచికొనియెదన్
వ॥ అట్లుకావున 208

శా॥ శ్రీమంతమ్ముఁగపీశ్వరాఖ్యమగుకి ♦ ష్కింధాపురంబీరటం
ప్రేమంబోయికపీంద్రుఋక్షవిరజున్ ♦ వీక్షించికార్యంబొగిం
దామంతంతనెరుంగఁజేసరహినా ♦ తండిష్టపడ్డన్వేసన్
క్షేమంబొప్పముహూర్తముంచెలిపివి ♦ చ్చేయుండుమీరంతటన్

పండితులు బెండ్లిరాయబారమ్మునకై ఋక్షవిరజునికడ
కేగుట.

వ॥ అనిచెప్పి పుచ్చుచు వారలత్యంతాదరమ్మునఁ గిష్కింధానగరమ్ము
నకుంబోయి ఋక్షవిరజు కపిరాజరాజుఁగాంచి వారలంతకుమున్న
భక్తిపూర్వకముగ నెదుర్కొని కొంపోయి కూర్చుండఁగద్దియలిడి
కుశలం బడిగి

చ॥ శతక్రతుసన్నిభా!వినుము ♦ శంధరిపట్టణమేలుదారుడన్
దతధృతి సంపదలతిశయమొప్పు ♦ సుందనమైనరుమాకుమారిసే
సుతుఁడుసునకుఁగోరినది ♦ సుమ్మసకావ్యనాదుసేఁడుసీ
సుతునకుఁబుత్రిసేఁదలఁచి ♦ సూడిదమమ్మటకన్పెఁనాప్రభున్

సీ॥ ప్రాజ్ఞులారా! మాకు ♦ నంతకంటెనుశుభ
కార్యమొండున్నదె ♦ కన్యసత్తు
మంచంబుస్తించిన ♦ యాతారునకుఁదెల్పుఁడ
రుచెమ్మటన్నచో ♦ నాత్మజుఁగొని
వత్తుమెంతేనన్నఁ ♦ వల్లెయంచనివారు
సుముహూర్తమెల్లుండి సారిదిమీరు
విచ్చేయుఁడనిపల్కి ♦ వెళ్లితారుంగాంచి
జరగినవృత్తాంత ♦ మరణిఁచెల్పి

తే॥ వత్తురెల్లుండి పెండ్లికిఁ • వారలంచుఁ
బ్రాజ్ఞు లెఱిగించి వెళ్ళిన • రాజనంతఁ
బట్టణంబెల్ల గైసేయఁ • బంచితగుప్ర
యత్నమున నుండె నక్కడ • నలరి వారు 212

ఋక్షవిరజుండు సుగ్రీవునివివాహంబునకుం దఱలి
శంభరీపురికి వెళ్ళుట.

మ॥ మదినింతంతనరాని సంతసమునం • బ్రహ్మాత్మజుండార్యులం
బదిమందిం గులవృద్ధబాంధవతతిం • బ్రార్థించి రప్పించి ప్రో
లిఁ దివంబుంబలె నంతకంటెమును బా • శిస్మిరంగై సేయఁ జే
సి దినేశాంశజుఁ వేడ్కఁ బెండ్లికొమరుం • జేయంగఁ ముత్తైదువల్ ॥

ఉ॥ స్నాతకముం బొనర్చుకొని • స్యందనసామజఘోటకాళిపై
నాతతబంధువర్గములు • నార్యులు రాఁగ సమస్తవాద్య సం
ఘాతముఁ బ్రమోతలుం జెసలు • గ్రమ్మఁగ సితేభరాజముం
బ్రీతయుఁ దాను నెక్కి తన • ప్రక్కనుఁ బ్రొద్దుటనుంగుగుజ్జపుల్ ॥

తే॥ కూడ రాఁ ఋక్షవిరజుఁడు • గొమరుఁడైనఁ
లెస్సకుత్తుక వాని పెం • డ్లికి నిజనియో
గాణ లెంతయు నాడఁ గో • కలుకులాడఁ
బ్రాహ్మణుల్ వేదమంతంతఁ • బలుకఁ దోడ 215

క॥ ఈకరణిని వాద్యార్భటిఁ లోకము లద్రువంగ విబుధ • లోకమ్ములంతోఁ
జోఁగఁ జనె శంభరికిఁ సుగుణాకరుఁ డతఁ డరుగుఁ డుదయ • మందకమున్నె ॥

తారుసిమంత్రులు ఋక్షవిరజాదుల దోడ్తెచ్చి
విడిదిలో దించుట.

ఉ॥ ఆతకు మున్న శంభరి పురాధిపుఁ • డంపఁగ వచ్చి మంత్రుల
త్యంతకుతూహలమ్మునఁ మ • హావిభవమ్మునఁ గొంచుఁ బోయి య
భ్యంతర మందిరంబునన • వారలఁ డించి చనంబురోహితుం
డంతముహూర్తపుం గడియ • లాగమనంబగునంచుఁ బల్కఁ గన్ ॥

వ॥ పదంపడి విద్యాహయగ్రీవుండునైన సుగ్రీవునకుఁ బుణ్యాంగనాజ

నంబులు నలన మంగళస్నానంబు నిర్వర్తించి ప్రాంచితదుకూలాంబరంబులఁ గట్టించి సువర్ణమణిమయాంగదంబులఁ బెట్టించి కస్తూరీతిలకంబు నళికంబున దిద్దించి శ్రీచందనంబు దండంబుగ నొడలనలదించి వెండిబెత్తంబులఁ ఝళిపించి పట్టినభటచయంబు లోరలఁ బాగుదీర భూసురాశీర్వాదనాదంబు బాగుమీర మంగళవాద్యార్భటంబులు డంబుమీరఁ బెండ్లికొమారు సితగజారోహణంబుగావించి మోదించి పురవీధివచ్చు నెడ వరునకుఁ బురంధ్రీరత్నంబు లోసంగు కర్పూరనీరాజనంబులాదికొని వివాహమండపోపరి స్థలస్థితకనకకలశంబుల నుపలక్షించి శుభలక్షణంబుగా నెంచి తదీయద్వారపార్శ్వంబుల నూతనజామాతాహ్వానంబుం బొనర్చు వైవాహికమంట పలక్ష్మి కరపల్లవంబు పోలుపుఁ దెలుపుచు నానతంబులగు తూగాకురంభాతరుపల్లవంబుల శోకకలరుచు నంతంత నృత్తగీతాది వినోదంబుల దిలకింపుచు ఋక్షవిరజాదులే తేరనంత నక్కడ 218

మ॥ అలరుం బొంగ్లరుమాకుమారి జలకం • బాడించి సీరోత్రివే
ణులదూర్పెత్తి కురుల్ ఘటించి నెఱికీ • లుంగంబుహొన్నాగరా
ములగట్టించి జిలుంగు పైకొంగొడిగ్రొం • బొంజేలనోనేగజె
న్నలరంగారచియించి సొన్నగ తగల్ • హత్తించి కస్తూరితో
తిలకంబుంగ ఘుసేయవచ్చె జెలివే • దీసీమకుఁ సిగ్గుతోన్ 219

వ॥ ఇట్లు నేస్తకత్తియలు దోడ్తేర వారిక యుదండలసూని రుమాదేవివచ్చి న నిక్కడ తారుండు. 220

వైవాహికవర్ణనము.

ఉ॥ ముద్దుల పెండ్లికొమ్మయును • మున్న నెదుర్కొనివాసుబ్రమొక్కసా
గ్రద్దన బెండ్లికొమ్మవిక • గమ్మనిగీవెనలిచ్చి మంత్రులుం
దద్దయుగూడ రాసకల • తాళమృదంగరవంబు ఘల్లగా
బెద్దయుఁ గోడిఁ దెచ్చి నెఱి • పెండిలితిన్నె యనిల్చెవల్లునిన్ 221

మత్తకోకిల. ఇట్టిశేషవిశేషవాద్యము • లెల్లమోగ ఘనాంగనలు
నెట్టి కైధయఁ యంచునాడన • నేకబాంధవులెన్న హూం

బట్టుపుట్టపుఁదోయిమేల్ మధు • పర్కమిచ్చి సిరిన్నెఱిం
బట్టుపుట్టపుఁదారికిచ్చిన • పాలసంద్రు, నకీడుగాఁ
బట్టియూరుమఁధారవోసెను • బాళిదారుడునర్కికిన్ 222

క॥ హాళినిజెందగవిందులుబాళినిఁబ్రాల్గంపనుండు • పట్టికివరుచే
దాళినిగట్టించగఁదెరయోలినిదగ్గరకువంప • నోగిదంపతులున్ 223

చ॥ ఒకరొకరింగనుంగొనెడు • చో! వరుచూపుల్కలుకల్కిముద్దునె
మ్మొకమునమోహనంపువల • పుంగబరింజనుపూలబాతులం
బ్రకటతరోరురంభలను • బర్వెదదీయవిలోకనాబ్ధిలో
జకచకనేగుచేపలన • జానవిలోకనముల్ తగెంగనన్ 224

మత్తకోకిల. కట్టెనర్మిలిఁదాళివారిధిఁ • గల్గుచిందఁపుఁగల్మినే
నట్టె కొన్నగుకంఠసీమఁవ • రాంగుళీయరుచుల్ గొనాల్
పెట్టెయూరుమకంఠహారఁపుఁ • బెంజగాగిఁతోడఁదా
నట్టెయేకముకాఁగఁజోకన • హస్కరాత్మజుఁడెంతయేన్॥

చ॥ అడుగులుత్రొక్కులాడ నస • దోకవునల్లలనాడఁముంగురుల్
ముడివడిమోముగూడ నెద • ముత్తెఁపుసెత్తులుదూగియాడ న
ప్పుడుదమవారుజూడఁ మిను • పూప్రకొమారునిపైసిప్రీడ న
ప్పుడతుకదోసిలెత్తితల • బ్రాలనుబోసెనుజూపుచున్నెఱిన్॥ 226

మ॥ వలెవాటుంసమునుండిజారఁసగులా • పైఁగొమ్మనంబోరఁ గ
న్నులునందంబుగనెత్తివారఁముఖసిం • ధూరమ్ముజాల్వారఁ బ్రోఁ
గులడాల్ జెక్కులఁగ్రేల్లువారఁనప్రని • గ్గుల్ మోముపైఁజేరఁగాఁ
దలఁబ్రాల్ వోసిఁరుమూకుమారిపయిఁమా • ర్తాండాత్మజుండర్మిలిన్

క॥ ఆజలజనయన పెట్టిన లాజలఁబ్రేవేలిచెనతఁడన • లప్రీఁతిదమిన్
ధీజనముశమీశుష్కములోజననేకమ్మొసంగి • గొనరించుశిఖిన్॥

క॥ ముడివెట్టఁజెఱఁగులింతులు
ముడివెట్టఁబడంతికన్ను • బొమలనునానన్
ముడినెట్టఁదేరినారిని
ముడివెట్టుజాలు మరుఁడు • బూవింటరహిన్॥ 229

వ॥ మఱియునాదంపతులు 230

శా॥ పేరంటాండ్రుఘటించుకొంగుముడులం • బ్రేమమ్మునందాల్చి క
న్నారంగాంచియరుంధతీధ్రువులను • న్స్వాహాధినాథున్నను
స్కారంబర్మిలిఁజల్పిపెద్దలొగిఁమా • ర్కండేయునంతాయువా
ప్పారంబల్కుశుభాక్షతంబులిడన • వ్వానిందలందాల్చిరా!

తారుఁడు గూతున కల్లున కరణంబిచ్చిపుచ్చుట.

క॥ నాకబలితుడగఁ గ్రమముగ
నీకరఁశిగ నైదుదినము • లెలమినడునఁగాఁ
లోకమెరుగంగఁజల్పి గు
ణాకరుఁడగు తారుఁడల్లు • నకుఁసంప్రీతిన్॥ 232

క॥ అరదంబులులక్ష మద
ద్విరదంబులుదద్విగుణము • దీప్తాశ్వములుం
ద్విరదంబులకుం ద్విగుణము
నరదంబులకుం ద్రిగుణము • నలభటులనిడెన్॥ 233

క॥ రత్నములఁమఱియుఁగన్యా, రత్నములనువేయికనక • రజితములసతీ
రత్నములలరఁగఁగన్యా, రత్నమునకునల్లునకున • రణమిడెఁజెర్మిన్

క॥ మఱియుంగూతున,కల్లన కఱగొఱలేకుండఁసకల • మగువస్తువులన్
నెఱినొసఁగిహొన్నుపట్టుం, జెఱఁగులదువ్వల్వలిచ్చెఁ • జెన్నలరారన్

క॥ విందులకుఁశబరివిదురుల, విందులకుంజోడురాగఁ • వేడుకనెట్టన్
విందులఁదేజునఁదమ్ముల, విందులనంజాలుబుక్షు • విరజాదులకున్

వ॥ ఇట్లొసంగి జాంబూనదాంబరా భరణాదులిడి తారోర్వీతలేశుండు ముద్దుపట్టి నొద్దంజేర్చి యక్కునం జక్కనొక్కి ముద్దాడి చుబుకంబుఁ దువ్వుచు నిట్లనియె. 237

సీ॥ పెనిమిటిమదిఁగని • పెట్టిపోఁగదవమ్మ
యత్తమామలకెదు • రాడకమ్మ
యాఁడుఁబిడ్డలకడ • నణగిమెలఁగుమమ్మ
యేరాండ్రయెదఁదగ • వెరుగుమమ్మ

పిన్నపెద్దలనతి ♦ ప్రీతిం జూఁగనుమమ్మ
దాసీలపైఁ దయ ♦ దప్పకమ్మ
భర్త మిత్రులనతి ♦ భక్తిమైఁ గనుమమ్మ
భర్తశత్రులకంటఁ ♦ బడకుమమ్మ
తే॥ పురమువారికెల్లఁ ♦ బూసలలోఁదార
మట్లు గృపకుఁ బాత్ర ♦ మగుము కొమ్మ
మమ్ము నెదను దలఁపు ♦ మాయమ్మ రవ్వయుఁ
రట్టులేక జోక ♦ బ్రతుకుమమ్మ 238

చ॥ ఎరుగపు నట్టిగోలవిటు ♦ లేడ్వఁగఁ జెల్లునపిచ్చిదాన! నే
వాలిన నామనంబడలు ♦ చున్నది నీదు వియోగవారిధిం
దరము భరింపఁ నీదయిన ♦ తమ్మునిఁ బంపెదఁ గాదకూడ స
త్వరముగ నెల్లి నేనయినఁ ♦ వచ్చెద "నమ్మగ" "పొమ్మటంచుఁటన్ 239

క॥ ముద్దుం బెండ్లికొమార్తెను,
ముగ్దుం బెడిలికొమారుఁ ♦ మొగిఁ దారుఁ సుదా
నిద్దఁపుటద్దఁపుఁ బల్లకి
నిద్దరనిడిపుచ్చెఁ వేడ్క ♦ నెంతే విభుతన్ 240

వ. ఇట్లు సబహుమానంబుగా నెల్లబందుగులం బుచ్చుచు వారలతి వైభవంబునఁ గిష్కింధానగరంబునకు నరిగిరని పల్కుటయు దరువాతి వృత్తాంతంబు వినగోరుటయు 241

ద్వితీయాశ్వాసాంతపద్యములు.

క॥ స్తుతిజనకధర్మగుణాశో, భిత! హరిపత్పద్మగంధ ♦ పీయూషరతా!
శ్రితజనసంరక్షితమ, త్కృతసత్కృతిసహితతతవి ♦ తీర్ణరవిసుతా!

భుజంగప్రయాతగర్భితీ స్రగ్విణి.

నీరదాభద్యుతీ! నిశ్చలోద్యద్ధృతీ! స్ఫారభాస్వన్మతీ! పాలితాస్మత్కృతీ!
ధీర! మారాకృతీ! దివ్యభాస్వత్కృతీ! సారలక్ష్మీభృతీ! చారుకీర్తీ! ధృతీ
(తుది రెండువర్ణములు మొదలనిడిచదివిన భుజంగప్రయాతవృత్తమగును)

ఆందోళికా బంధము.

క॥ దీనవరగేయచిత్తా! ఘోరకలుషవేషభాష ♦ గుణికృత్తా! శరత్
ధారాధరగోరధరా ♦ ధారాజత్కుందకీర్తి ♦ తత్పర! వరధీ! 245

మాలినీవృత్తము.

స్మరవిధునిభవేషా! సత్యభాషావిభూషా!
ధరణివిబుధపోషా! ధర్మకార్యాభిలాషా!
పరమతిజితశేషా! వందనీయార్యతోషా!
అరిబలవిజిగీషా! స్వాన్వయాంభోజపూషా! 246

గద్య

ఇది శ్రీమ"దచ్చాంధ్ర నిరోష్ఠ్య నిర్గద్య నృగచరిత్ర"కృతివిరచనాచాతు
రీధురంధర సద్యశోబంధుర కౌండిన్యగోత్ర కలితాపస్తంబసూత్ర
చతుర్విధకవితామతల్లి కాబ్జరాజాన్వయపయఃపారావారరాకా
కైరవమిత్ర నృసింహామాత్యపౌత్ర మంగాంబా శేషా
చలామాత్యపుత్ర సుధీజనవిధేయ హనుమంత
రాయనామధేయ ప్రణీతంబైన శ్రీమత్సు
గ్రీవపట్టాభిషేకంబను మహాకావ్యంబు
నందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీసీతారామాయనమః

శ్రీమత్సుగ్రీవపట్టాభిషేకము

హనుమత్కథీయము.

(తృతీయాశ్వాసము.)

క॥ శ్రీమత్క్రమకులార్ణవ సోమ! వివేకాభిరామ! స్తుతిజనకగుణ
స్తోమ! మహాకావ్యసతీ కామ! పకీరయసనామ! ఖరకరధామా! 1

క॥ అటమీఁద నాలుగువినుఁడు తక్కటకరుణాంజనాద్రధరుఁడుగాళికిక్షితిభృ
త్కటకమునను ఁడువువసుపున నటసూతుఁడుసెప్పెమునులకవలికతవినరే

ఋక్షవిరజుఁడెల్లరతో నిల్లుసేరుట.

వ॥ అట్లు ఋక్షవిరజుం డెల్లవారలతోడం బురంబుఁ జేరి. 3

శా॥ శ్రీరాజించుచుఁ గోటలింగోడుకు గూ ♦ ర్మిన్స్మరహర్మ్యాల్లకీ
లోరాజించఁగనుంచి వాద్యరవళిన్ ♦ లోకమ్ములట్టిట్టుగాన్
నీరేజాక్షులు మేడలన్నలచి యెం♦తేలాజలంజల్లగా
నూరేగించి గృహప్రవేశమటనా ♦ ర్యోక్తిన్నివర్తించిరే॥ 4

ఋక్షవిరజసభకుఁ బుత్రయుతుండై వాయువువచ్చుట.

ఉ॥ అంతటనొక్కనాఁడు ప్రముహ ♦ నాత్మజుఁడాత్మసభ న్వనాటుల
త్యంతముదంబునం గొలువ ♦ నాత్మజులిర్వురు గోత్రభిద్వివ
స్వంతులరూపతేజముల ♦ బంగరుగద్దెల,గ్రాలఁగా సభా
భ్యంతరసీమకొక్కరుఁడు ♦ వచ్చె గుమారకరగ్రహోద్యుఁడై॥ 5

వ॥ ఇట్లు వచ్చిన 6

ఉత్సాహము. ఆశుగాఖ్యుఁడంచుఁ జూప ♦ రాత్మలందలంప డ
త్యాశువేగముననవచ్చి ♦ నట్టివాయుదేవున
త్యాశదోడి తెచ్చియాస ♦ నాదులిచ్చిభక్తినా
క్కాశసల్పి కేలుమోడ్చి ♦ యతనిగూర్చియిట్లనన్ 7

॥ పాలుజలుకు చెక్కులజున
పాలుబుజాలహొనుసాలు ♦ పయిజందెముమో
కాలుందాకెడుచక్కని
కేలుంగలముద్దుకుట్టి కేల్వట్టి ♦ వెసన్॥ 8

॥ ఎన్నఁడురాసి పెద్దలిపు ♦ డింటికివచ్చితిరేమిచెప్ప నా
పున్నెము "గువ్వగుంటపయి ♦ బుష్కరవాహినివారె" నన్న మీ
రెన్నని కేలవచ్చితిరొ ♦ యీపసిబాలకుఁడెవ్వఁడొక్కొ నా
కున్నతిదొల్కఁ బేర్కొనుము ♦ కుంతితరీతిఁ గురంగవాహనా!॥ 9

॥ అనిన పృషదశ్వుం డతనికిట్లనియె. 10

॥ నాకుఁబుత్రుఁడీతఁ ♦ డేకాంఘ్రిరుద్రుండ
టంచుఁబల్కవించ ♦ నార్యులద్ది
యట్టులుండనిమ్ము ♦ సజ్జసంభవపుత్ర!
వీనిపుట్టువువిను ♦ బేర్కొనెదను॥ 11

హనుమజ్జననము.

తనదైర్యకసకాద్రి ♦ దానవారులకెల్ల
కోర్కెమైపెట్టని ♦ కోటగాఁగ
దనకేసరిసమాఖ్య ♦ దైత్యమత్తేభమ్ము
లకుఁగుండెలోనిగా ♦ లమ్ముగాఁగ
దనతపోమహిమమ్ము ♦ మునితల్లజులకెల్లఁ
బరగంగనొజ్జమే ♦ ల్బంతిగాఁగ
దనకేలుగొమ్మలు ♦ దైవతాండజములు
కూడిమాడగనిల్వ ♦ నీడగాఁగ

ఆ॥ నమరుకేసరికిని ♦ నంజననాఁగన్య
నిచ్చి పెండ్లిసేసె ♦ నెలమివాని
మాతులుండువిక్ర ♦ మాతులుండొక్కండు
కుంజరుండనంకపి ♦ కుంజరుండు॥ 12

క॥ ఈసరణిఁ బెండ్లియాడిన
కేసరితత్కుంజరసుత • కేళినిమిప్పులం
భాసురముగఁ దానెన్నే
వాసరములుగడపెఁ గాంత • స్వాంతము వొంగన్॥ 13

ఉత్సాహము. వసుధఁ గాపురంపుటుత్స • వంబునకును గారణం
బు సుతుఁడే నటంచు నెంచి • పొటిగూడి బహువ్రతం
బు సలిపి యుఫలంబు దానఁ • బొందజాలకననునా
త్మసతిగొల్వనాజ్ఞనిచ్చె • దైన్యముడుపుదం చొగిన్॥ 14

క॥ ఈగతిఁ బనుపఁగ నాకుస దాగతియ సదాగతియని • తగనను భక్తిన్
శ్రీగతి నినంజనాసతి యాగతియ సువరకుమదిని • నలరుచుఁ గొలచెన్॥

ఉ॥ ఆదటఁ దత్తపమ్మునకు • నాత్మను మెచ్చి మహేశ్వరాజ్ఞ నా
స్వోదర సంస్థితంబగుమ • హోగ్రుని తేజము దెచ్చి యిచ్చినన్
మీఁదట నంజనాబ్జముఖి • మేదురగర్భము సంభరించె నా
హ్లాదముతోడ నాతరళ • లాభ్యునిసీతని నొక్కయేడహో॥ 16

ఉ॥ అంతట దేవదుందుభులు • సంతతమ్రోగఁగ వేల్పుటాంద్రున
త్యాంతమునాడ వేల్పులుల • తాంతములం గురియింప రక్కసుల్
చింతలబ్రుంగ నిర్జరుల • చింతలడంగ ప్రభాతభానునిం
గాంతులమీరుసేఘు రుడు • గొంజరిగర్భమునుండి వెల్వడెన్॥ 17

సీ॥ మెఱుఁగుతీవలకాంతిఁ • మించు నెమ్మెలువాని
పొందమ్మినగుముద్దు • మోమువానిఁ
జోలుపారు మొసలివా • ప్రోగులుగలవానిఁ
గపిలవర్ణంపు మేల్ • కనులవాని
వీఁక మైమోకాలు • దాకుచేతులవానిఁ
దెల్లని మేలిజం • దెములవానిఁ
బెల్లుల్లసిల్లిన • పేరుటురమువానిఁ
డంబైన చేతిక • డ్యములవాని

తే॥ మంజురుచిపుంజిగుల్కు హో • న్మాంజవానిఁ
గ్రాలుహొంబట్టుసాలుబు • జాలవానిఁ
బుడమిబుడిబుడినడకల • నడరువానిఁ
గాంచెఁ గన్నారఁ దల్లి దా • గన్నవాని॥ 18

హనుమంతుఁ డుదయభానురాహుబింబ మని మ్రింగఁబోవుట.

తే॥ అప్పుడా చిన్నికుఱ్ఱని • నక్కఁ జేర్చి
సాక్కి చెక్కులు ముద్దాడి • చుంచుదువ్వి
చిన్నితండ్రి! ఫలమ్ముల • నెన్ని యేని
దెచ్చి పెట్టెదనిట నుండు • దేయటంచు॥ 19

మ॥ పలుమారిట్లులు బుజ్జగించి సకిఖ్యా • వంబాలుఁడా పైని ద
వ్వుల బ్రాగ్భూమిధరమ్ము పైఁ బొడమి • నవ్వువ్వ జపాసూనకాం
తుల గ్రాలం దిలకించి వేడ్క నొకపం • డుంగా నెదం దల్చి ప
క్షుల రాజుం దులకించు వేగమునఁ గోర్కుల్ మీరఁ దూకెన్వడిన్। 20

ఉ॥ ఈపగిదిం దివాకరుని • హెచ్చినయాకటి పెల్లునందగం
బాపఁడు పట్టఁగాఁ జనెడు • పట్టునఁ దజ్జవమారఁగాంచి లో
లోపల సిద్ధసాధ్యసుర • లోకము బెగ్గిలి యాసుకొంద్రు సె
పాపఁడెవం డొసూర్యుపయి • బాఱెడు రెండవ రాహువోయనన్॥ 21

క॥ వినుమానికముకడకీ యనుపున జనున పుడుపిల్ల • జాతని దీప్తిం
మిణుకున నితరగచినుకుల వెనువెంటం జిలుకు చుండె • నినుఁ డాకరిహీన్

సీ॥ పాదసంఘట్టన • బ్రహ్మాండభాండంబు
పెళపెళరవమున • బీటువార
నూరుసంఘట్టన • నూర్ధ్వలోకస్థుల
గుండెలు తటతట • గొట్టుకొనఁ
బాహువేగమ్మున • బయలబ్రాకెడు విమా
నమ్ములొక్కమ్మడి • వమ్ముగాఁగ
నాలవేగమున జే • లాలపోలిక తార
కాసమూహములు నొక్క • మొగి రాల

క్రొమ్మెఱుఁగునఁ బ్వ్ర మేసిని • గ్గుదిలకించి
మొక్కఁ ఫ్రాగానిమిషాఖ్య • పొక్కిఁరచురు
లెల్లనితఁ ఁడదియుఁగాంచ • కేపుమీర
బాలభాస్కరునఁబట్టనో • శైలచారి 23

వ॥ ఇట్లు బాలభానుఁబట్టసప్పుడు 24

సీ॥ వీనిపోఁడిమి పెక్కు • విభుదా కెననిచాయ
బెగ్గిలి నెటికలు • విరచిపరవ
మృత్యుంజయస్తోత్ర • మెలమిబఠింపుచు
వాలఖిల్యులుమొక్క • మూలకొదుగ
నాత్తిముక్తాయుధ • హస్తులై చండాంశ
పారిపార్శ్వకులొక్క • ప్రక్కజనఁగఁ
ంనిత్రాఁయొడవెగిన • దేయుఁసి చాయ
దిట్టిస శేషమం • దేహులరుగఁ
బమ్మనికాంతు జేతుల • బట్టుమోము
పైవబెట్టును వేసిమి • బట్టజాల
కవలబెట్టును జేతుల • నడచుగిసిసి
కొట్టుమిట్టాడుక్షుధనుసీ • కుట్టవాఁడు 25

భుజంగప్రయాతము. ప్లవంగేంద్రచంద్రుం • బ్రపంచోపకారుం
డవంచర్యముండాక్షు • ణాబాదునుష్ణం
బువేజూపకుండంద • వుల్ రాహువాలో
నవేగంబబర్వాంబు • సొవచ్చితాకేఁ॥ 26

క॥ ఆగ్రహము పెల్లుకేగఁగ నాగ్రహవల్లభునిబట్టి • నట్టడనా సూ
ర్యగ్రహము పాలెనారా హుగ్రహమీహనుమబట్ట•నూహించుటయుఁ

వ॥ అంత 28

తే॥ అల్లమొఱపడుబోనా • డినల్లపం
డిదంచురాహుద్విపేంద్రమ్ము • నెంచిపట్ట

గ్రమ్మునికేసరికిశోర • కాంతిఁగాంచి
భీతిమైసైంహికేయుండు • బెల్లరచుచ॥ 29

మ॥ త్వరతోనవ్వచ్చెటువాసివాసవుని చెం • తం జేరితద్వార్తలా
పురుహూతుండరుదంద దెల్పనతడా • ఫుల్ దిక్పతుల్ కూడరా
స్వరుహస్తుండయినాల్గుకొమ్ములమదే • భంబందునారోహుడై
సురలిర్వాంకలగొల్వవచ్చెనటకు • సుగ్రశ్చ్రితాపాస్యుఁడై॥ 30

ఉ॥ ఈగతివచ్చితమ్మిచెవి • కీవలరెండవచాయరాయడో
నాగమెలంగునీప్లవగ • నాయకుఁగన్గొనికొమ్మువేనుగుం
బైఁగవియించిదిక్తటులు • బ్రద్దలుగాఁబటుసింహనాదముం
వేగమజేయునీఘనుడు • వేగమయాతనివీడియుగ్రుడై॥ 31

క॥ పండువిడబండుదొరకెడు బండువుగానాకునేడు•వహ్వాయనిపా
పండునవ్రుటనదిదెల్లని పండువుగానెంచిగౌరు • పైకిందుమికేఁ॥ 32

క॥ కేసరికొమరుఁడునిర్జర కేసరికొమ్ములమెకమ్ము • గెరలుచుఁదాకెఁ
వేసరిసితకరిదాసిది యేసరియనిపాతెఁబోఱ•నింద్రుండటకుఁ 33

ఉ॥ తెల్లనిగౌరుపైకురుకు • ధీరవరేణ్యునివీనినేవిధిం
గల్లనిగెల్చుటప్పుతన • కైఁగలవజ్రముఁదీసి వేసినం
బిల్లనిచెక్కుఁదాకుటయు • బెట్టుగనీతఁసగుండెలెంతయోఁ
ఝల్లనిమూర్ఛకొండఁబడె • సారెకునుబ్బఁగ సైంహికేయుఁడుఁ 34

హనుమంతుఁడింద్రవజ్రహతిమూర్ఛిల్ల వాయుదేవు
డాత్మమూర్తినుపసంహరించుట.

ఉ॥ పడ్డకుమారుగాంచి కడు • వందురుచంద్రునిదూరుచాతడీ
బిడ్డకుజేసినట్టిపనిఁ • బెట్టిమనమ్మునలోకమంతటం
జడ్డననాదురూపు ను ప • సంహరణంబొనరించి వెంటనే
బిడ్డనుదోడికొంచుఁజని • పెట్టితిగోత్రగుహాంతరంబునన్ 35

వ॥ ఇట్టులేను గుమారునింగూడి గుహనుండినంత 36

సీ॥ వ్రేలిమియాజకుల్ • వ్రేల్వఁగాఁజూచిన
చేతులుఁజూచిన • రీతినుండె

వేల్పులులేపదా • న్లేచుదివ్యవి
మానముల్ లేచిన • మాంద్రినుండె
మునికదంబముస్నాన • మునకునీటనుముంచు
నంగముల్ ముంచిన • యట్టులుండెఁ
బశుపక్షిమృగముఖ • ప్రాణిలోకముభూమి
బెట్టుమంగుల్ బెట్టి • నట్టులుండెఁ
బ్రామినుకుఁబెట్టనొకచోట • బాదుకొనియె
వేదపాఠముల్ జరుగక • భేదపడియెఁ
జాలఁగాలోకమెల్లగ • గ్గోలుపడియె
నాదుమూర్తినుడుపవెత • బాదుకొనియె॥ 37

ఉ॥ మెండుగలోకముల్ మిడుక • మిన్నికవానినిదొట్టివేలుపుఁ
దండునుజోగిపిండును ప • దంబులుపాణులు వ్రేళ్లుకీళ్లనుం
బెండువడంగఁదిన్నగ • మెట్టగరాకనునెట్టకేలకా
యండభవాశ్వశోడదమ • యాపదదెల్పఁగనేగిరెల్లరున్ ॥ 38

వ॥ ఇట్లేగి 39

తే॥ కాలుసాగకనెట్లెట్లొ • నేలకొఱగి
మ్రొక్కచాలప్రయాసమై • మోములెత్తి
ఫాలమునగష్టసాధ్యాన • గెఱదోయి
జేర్చిలుగురాకవేల్పుల • జియ్యకనిడి॥ 40

శా॥ వాణీనాథ! సృజించిలోకముజగ • త్ప్రాణుంజగత్ప్రాణుగా
రాణన్నిల్పితివాతఁడేలొకొ జగ • త్ప్రాణమ్మునార్పఁగనీ
ప్రాణిశ్రేణులకార్యనిర్వహణమొ • ప్పంగాకపోయెం జగ
త్ప్రాణుంగ్రమ్మరనిల్పవేకరుణనీ • బన్నంబువారింపవే॥ 41

ఉ॥ నావుడుబ్రహ్మవల్కు సుర • నాథులకోసురలార! యంజనా
దేవికిసార్వదరస్థశివ • తేజమువాయువొసంగబుట్టె స
ద్భావుఁడువానరుండొకఁడు • వాఁడుప్రభాతవిభాకరున్ క్షుధన్
భావిరిపండటంచుజని • పట్టెనయంతనవచ్చెరాహువున్ ॥ 42

సీ॥ వచ్చినక్రోధుఁడై • వానిఁదాకఁగఁబోయి
వాఁడెదిరింపఁగా • వారివ్రాయి
లేఖర్షభునిజేరి • లెమ్మికేమున్నది
రవిబట్టెననుదోలి • పవినిభుడొక
డన్నసితేభమ్ము • నతఁడెక్కివచ్చిశ
తారమ్ముగొనివాని • దాకనేయ
నదివానరునివామ • హనువుదాకినవాఁడు
మూర్ఛిల్లిపడియెదూ • ద్భ్రమలపైని
శైలమునబడ్డబిడ్డను • చంకబెట్టి
గుహనుదూరిస్వమూర్తిని • గుంచెఁబవనుఁ
డింద్రుపైఁగిన్కనద్దాన • నింతపుట్టె
"కాకిబిడ్డకాకికిముద్దు" • కాదెచెప్పుడ॥ 43

క॥ వాయువత్రిజగత్ప్రాణము
వాయువత్రిజగద్బలమ్ము • వాయువఖిలమున్
వాయువధికుండుదివిజుల
వాయువచరియించునెల్ల • ప్రాణులయందున్ ॥ 44

ఉ॥ కావుననామహాబలుని • గ్రక్కనప్రార్థనసేయనిప్పుడే
పోవలెరండటంచురహి • బూర్వనగమ్మునుజేరితద్గుహన్
గీవినినిల్వవచ్చితమిడె • క్కనీకుమాఱుకొండ నెం
తేవినయమ్మునంగొమరు • నిందగమ్రొక్కగజేసి యాపయిన్ ॥ 45

ఆ॥ నేనుమ్రొక్కినిల్వ • గానల్వయునుసీదు
కానుపేదియితఁడ • కాదయంచు
వాణిచెక్కువీటు • పాణిమువ్వఁగలేచెఁ
బట్టివానవాడు • పైరువ్రాలె॥ 46

వ॥ ఇవ్విధంబునంగాంజరీగర్భశుక్తిముక్తాఫలంబు మూర్ఛదేఱియున్నంత

ఆ॥ పద్మసంభవుండుపట్టిని • దొడపైని
బెట్టిచుంచుదువ్వి • ప్రీతిముద్దు

లాగుచుండియంత • వేడుకమూర్తి
వెలిచి ప్రజకు సుఖము • గలుగఁ జేసె॥ 48

బ్రహ్మాదు లాంజనేయునకు వరంబు లొసంగుట.

మ॥ పవనున్నన్నలరించి పద్మజుఁడు దే • వశ్రేణితో నిట్లనుం
దివిజవ్రాతములార! యీ కపివరుం • దీవించి వేర్వేఱ నీ
దు వరంబుల్ కృపసేయుఁ డీల్లవగ చంద్రుండొర్చి దైత్యావళిం
దివిజశ్రేణికి నెంతొ మేలొసగెఁ దుం • దివ్యత్రపతాపాఢ్యుఁడై॥ 49

వ॥ అనిన వేల్పు పెద్దపలుకులాలకించి యెల్లవేల్పులు వల్లెయని
పల్కుటయు 50

క॥ తనవజ్రము హనువున దా
కెను గావున హనుమదాఖ్య • కెతఁగు వజ్రం
బునఁ నింక నెపుడు నొవ్వం
డనుచు వచించె బురుహూతుఁ • డందఱు మెచ్చన్॥ 51

సీ॥ ఆత్మదండమ్మున • నాత్మాస్త్రమున నొవ్వ
బడఁడు భవ్యాయువు • బ్రహ్మయిచ్చె
నాత్మశూలమ్మున • నాత్మాస్త్రముల నొవ్వ
డనఁ ... భావమ్ము • మృడుఁడొసంగె
నాత్మపాశమువ ... • వాత్మదండమ్మును
... జేయవనిసము • వర్తివలెక
నాత్మతేజమునశ • ... సమ్ము విద్యలి
వ్వఁగలనని గ్రహ • భర్తవలెక
నాత్మపాశాంబువుల నెవ్వ • డని యొవరుణు
డాత్మశిఖల నశించఁడం • చని యొనగ్ని
యాత్మ గద బడడ నెశీదు • డఖిలశస్త్ర
కాండముల ద్రుంగఁడని విశ్వ • కర్మపలికె॥ 52

క॥ ఒక్కొక్క వేల్పునవ్వల నొక్కొక్క వరంబు వేర • నొసఁగఁగ నాతో
నక్కనకగర్భుఁడిట్లనె నక్కడి జేజేలు జోగు • లందఱు వినఁగన్ 53

పంచచామరము. సదాగతీ! భవత్సుతుండు • శౌర్యధైర్యధుర్యుఁడా
పృథాకు వైరివాహభక్త • బృందవంద్యమానుఁడ
ల్లదానవేంద్రు రావణుం గ • లంచి మించు జానకీ
ముదాశ్రయుండు రామకార్య • ముఘటించుముందికన్॥ 54

క॥ అనిమత్కు మారునింబొడ గనివత్సా! నీకు ముజ్జ•గంబులనొకఁడుం
గనసాధ్యముకాసిదిలే దనఁగొందు వేమున్న దంచు నబ్జజుఁ•డరిగెన్॥ 55

ఉ॥ అంతట నాత్మజాతునకు • నైదుర పిల్లుచునున్న కొంజరీ
కాంతకు నప్పగించి సుతు • గ్రక్కున సేనరుగంగ నీతఁడా
చెంతలనుండు సన్మునుల • చేలములాదిగ వచ్చి వారివా
స్వాంతములంగలంపగని • వారలు సక్రుధ శాపమిచ్చిరన్॥ 56

క॥ ఆపల్లనితఁడు పశ్చాత్తాపముగఁ నొందిదోః ప్ర•తాపంబొకరుం
డేపలుక దెలియుచునువల లోపలబడ్డ పులిభంగి•లొంగి చరించెన్॥ 57

హనుమంతు డర్యమునొద్ద వేదశాస్త్రాలు చదువుట

ఉ॥ ఆదట నొక్కనాడితఁడ • హస్కరుఁడిచ్చు వరంబుదల్చి స
మ్మోదత విద్యలంగఱవ • బుద్ధిని నెంచి దినేశు జేరి యొం
తేఁదను వచ్చు కారణము • దెల్పి నమస్కృతిసల్పగా నతం
డాదరణంగనుంగొనిము • దాన్వితుఁడై వటుగూర్చి యిట్లనున్॥ 58

ఉ॥ పానని నాకడుం జనువ • వచ్చితి వ్యాసకలాగమంబులం
ద్రోవ నెటభ్యసించెదు క • చుంగొనముందర నిల్వరాదుగా
నేవడిగానఱుంగగను • నీమున మొక్కటిగాగ నిల్చునే
యీవిధ మెల్ల నీ యెడద • నెంచి వచింపుము నీవు నాపుడున్॥ 59

సీ॥ వికసితవదనార • విందుఁడై వడుగుపూ
ర్వాద్రి నొక్కఁడుగు న • స్తాద్రి నొక్క
పాదంబు నిడి మధ్య • భాగంబునం దేహ
ముచు బెంచెచు ద్రివిక్ర • మునకుసరిగ
నదిగాంచి లోకమ్ము • లడలెఁదత్కర్మసా
క్షిముదమ్ము మనమున • జెందెనంత

నిజరూపుననుబద్మి ♦ నీవల్లభుని తేరి
కెమురుగాఁదానిల్చి ♦ చదలు తెరువు
నందువడిగానఱుంగుచు ♦ నాగమమ్ము
లాదిగావిద్యలెల్లదా ♦ నభ్యసించె
గ్రహణధారణశక్తికా ♦ గ్రహపతితన
డెందముననుబ్బునబ్బురం ♦ బొందుచుండ॥ 60

క॥ కడుపాఱగుడిచినీడను వడుగుగుఱుందు దెలుపజదు ♦ వడునిపుడిలలో
గడుపాఱగుడువ కొండను వడుగుగుముడు దెలుపజదువఁగఁగలిగెంభఁ!

క॥ మేటిగదావిద్యలలో బేటిగదాగుణమణులకు ♦ పృథ్వీస్థలిలో
సూటిగనస తనికీర్తి సాటిగదాఋక్షవిరజ! సారస్వతిజా॥ 62

వ॥ ఇట్లెల్లవిద్యలంగఱచి కుమారుండున్నంత నిట కేనుదొత్తెచ్చితి 63

ఉ॥ కావుననీనిప్పుగోని ♦ కాంపుమునీసుతులట్లప్రీతిమై
నీవునుసీకొమార్లుసవి ♦ నీతినిజూడకుడీకుమారు సు
గ్రీవునకాప్తుమంత్రియగుఁ ♦ గృత్తవిరోధియునౌనుముందుని
తావుననుంపుమీఘనుని ♦ నప్పకసల్పుబహూపకారముల్॥ 64

వ॥ ఋక్షవిరజుఁడెంగట నిటుగుమారునించి సమీరుండుజనుటయునంత

క॥ ఒకనాడాతరుచరమణి సకలవనేచరులుగొలువ ♦ సభదీరిస్వామం
త్రికదంబమునర్మిలిఁగని ప్రకటంబుగనిట్లులనియె ♦ బ్రాజ్ఞులుమెచ్చన్॥

ఋక్షవిరజుఁడుగ్రసానురాజుఁచేసి తపంబున కేగుట.

శా॥ మంత్రివ్రాతములార! మజ్జనకుడం ♦ పన్వచ్చికిష్కింధ స
న్మంత్రివ్రాతముగొల్వవృక్షచర సాం ♦ బ్రాజ్యంబు సేవానిదు
స్తంత్రంబుంజొరనీకసల్పితిని ని ♦ చ్చం బెద్దకాలంబు స
న్మంత్రంబుంజపియించుటొప్పు సుతుసాం ♦ బ్రాజ్యంబునన్నిల్పఁకన్॥ 67

ఉ॥ పొందితినెల్లసౌఖ్యములఁ ♦ బూసితిఁగట్టితిఁదొడ్గితిన్సిరిం
బొందితిఁబుత్రులంగనితిఁ ♦ బుత్రులుబుత్రులనెత్తగంటి నిం
పొందితి వెంప్రుకల్ నరిసె ♦ నోపికదగ్గెను బండ్లునూడె నీ
బొంది తిరంబుగాదుగద ♦ పొందెదవిష్ణుదలంచితత్కృపన్॥ 68

ఉత్సాహము. కావునంగుమారురాజు ♦ గాగనిల్పిరాజ్యముం
బ్రోవుమంచుదపమొనర్ప ♦ బోదునేనుఁదీనికిం
గావలసినవస్తుసమితి ♦ గ్రచ్చరంగణించిమీ
రావలన్ముహూర్తమొక్క ♦ డరయుడంచుబంచినన్॥ 69

ఉత్సాహము. ఁవివాహవస్తుపులఘు ♦ టిల్లజేసెప్రాజ్ఞులెం
తేపిధించిపల్కునాడ ♦ నేటయినదినంబటం
చావిథిసుతుఁ"డుగ్రసాను"నాత్మగద్దెనిల్పెబల్
ఁవివిప్రదీవనల ♦ లింజెలంగఁబ్రీతిమై॥ 70

క॥ ఆవెనుకజిన్నిదొలఁసు గ్రీవుని"యువరాజు"జేసి ♦ గేశమణీనిన
"ప్పావనినెచ్చెలి"గాగను మీవనియాజ్ఞనిడినకీ ♦ నేగదలంచితొన్॥

వ॥ పావనిసహితులయిన కుమారులంజేరి యందుపావనులయిన హను
మత్సుగ్రీవులు విననుగ్రనందనుండగు వాలికిట్లనియె. 72

క॥ ఒండొరులముకలన్నైనను రెండొరులములుచను బట్టి ♦ రేపనకవుడే
చెండొరుమము పెద్దలగని కొండొరుముపూజసల్పి ♦ కూరిమిపుత్రా!॥ 73

సీ॥ కనదలంపకుపర ♦ కాంతను నెన్నండు
కనదలంపుముపర ♦ కాంత నెపుడు
వినదలంపకసత్య ♦ మునుజెవి నెన్నండు
వినదలంపుముసత్య ♦ మునుసతంబు
జనదలంపకుదుష్ట ♦ జనజాడ నెన్నండు
జనదలంపుమునిష్ట ♦ జనులజాడ
మనదలంపకురిక్త ♦ జనగోష్ఠి నెన్నండు
మనదలంపుముభక్త ♦ జనులగోష్ఠి
మనుపనెంచకుదప్పున్న ♦ ననుజునైన
మనుపనెంచుముదప్పున్న ♦ మన్ను వేల్పు
బళిర యిటువంటిరాజుగా ♦ నలయుజుమ్మి
కొల్లపుకటంచుబ్రజలాడ ♦ నేలుమవని॥ 74

చ॥ వదలఁగనీకునూర్పులు ♦ వచ్చినపోయినసత్యవాక్యముం
మొదలఁగనీకుమిన్నొరగి ♦ మీఁదనుబడ్డనధర్మపద్ధతిం
గదలఁగనీకుస్తోత్రజన ♦ కమ్మగుస్వాజ్ఞకపిప్రముఖ్యులం
బొదలఁగనీకుదుష్టరిపు ♦ భూములనెల్లపుడీవుపుత్రకా!॥ 76

క॥ ఆయమునకుదగినట్టుగ ♦ జేయుమువ్యయమెపుడు నీవుశిష్టులగన్నం
డాయుమువారికిదానము, సేయుమునీకున్నదాన ♦ శివుజెందుమదిం

క॥ రాదుజరలేదుమృతియని, పాదుకొలిపిమదినిరెంటి♦ బడిబడిగొనుమీ
నాదుతలసీడ్చికొనితాఁ, బోదారగె నుమృత్యువంచుబుచ్చుమొకండుం

ఉ॥ పోడిమిగొన్నినీతులిటు ♦ పుత్రులకుందెలియంగజేసితాఁ
బాడిమెలంగుమంచునల ♦ పావనికిందగదెల్పి,యెంతయుం
వాడిమినేగెధాతృజుఁడు ♦ భర్మనగమ్మునకుందపంబుకై
కూడిమెలంగిరైంద్రియును ♦ గుంజరపౌత్రుఁడునర్కియాదటం 79

క॥ తలలో ♦ నాలుకవలెబూ,సలలోదారంబువోలె ♦ జక్కముపురుబె

[వాలిసుగ్రీవులు తపంబున కేగుట]

ద్దలలోనమ్రతగపిబల,ములలోఘనతనుమెలంగి ♦ పొగడతగనిడా 80

శా॥ ఇంద్రార్కాత్మజులంతనొక్కదినమం ♦ దీశానుబంచాననుం
సాంద్రామోదమునన్భజించితమవాం ♦ ఛల్దీర్చికోనెంచిని
స్తంద్రప్రక్రియమంత్రిసత్తములపై ♦ సామ్రాజ్యమున్నిల్పిత
త్సాంద్రస్థైర్యులుశీతశైలమునకు ♦ త్సాహమ్ముమైనేగిరా 81

మ॥ చనితచ్ఛృంగమ్ముపొంతనొకచో ♦ స్నానాదికృత్యాళిఁదీ
ర్చినిరాహారులునైకుశాసనములం ♦ జెల్వారఁగానిల్చిభ
క్తినిలింపార్చితపాదపద్మయుగళుం ♦ దీప్తాగ్నినేత్రుందయా
బ్ధినిభక్తావనదక్షుయోగిజనహృ ♦ ద్ధ్యేయుఁ శివుంశంకరుం 82

(శివుఁడువాలిసుగ్రీవులకుఁ బ్రత్యక్షమై వరంబులొసంగుట)

ఉ॥ నెమ్మదినిల్పిధ్యానమును ♦ నిశ్చలబుద్ధినిసల్పిసత్తపం
బిమ్ములనొక్కవత్సరము ♦ నెంతయుజేయశివుండుమెచ్చిమో

దమ్మునవచ్చెఁదత్కపిసు ♦ ధాకరులుండినచోటికిగతిం
బొమ్మికనేలభక్తసులం ♦ భుండనజంద్రధరుండవేల్పులం 83

మ॥ ఒకచాయంబ్రమథవ్రజంబనయము ♦ త్యుల్లాసతంగొల్వవే
రొకచాయన్మఘవాదిదిగ్రమణము ♦ ఖ్యుల్భక్తిసేవింపగాం
డొకచాయన్మునిముఖ్యులెల్లనిగమా ♦ గ్ధోక్కుల్ప్రశంసింపసిం
కొకచాయంద్రిదశాబ్జపత్రనయనల్ ♦ ప్రోద్యద్గతింబాడగాం 84

క॥ బంగారుముప్వపల్లముఁ బొంగారుసువర్ణశృంగ ♦ ములుగ్గైసేయం
రంగారుగిత్తతత్తడిసింగారముగులుకనెక్కి ♦ చెలఁగెడువాఁడుం

క॥ తలజాలునొమ్మలదోలు న్మల్ప్రోలునొమ్మనలవాలు ♦ మంచఁపుగోడు
గలకేలుజందుతాలం దలపించెనుడాలుగలిగి ♦ తనరినవాఁడుం 86

సీ॥ థరణీరథమువాఁడు ♦ దరబృందశరబృంద
నరకుందసదృశసు ♦ దరమువాఁడు
స్మరణీయుడగువాఁడు ♦ స్వరుధారి
శరదాధిరధారి ♦ గొలువగాదగినవాఁడు
గరినిద్రుంచినవాఁడు ♦ హరిచెల్లిసిరితల్లి
దరిబెల్లి ♦ దపుగుల్కదనరువాఁడు
ఖరునినొంచినవాఁడు ♦ గరమందుశిరమందు
హరిణేందు ♦ లధరించియలరువాఁడు

దచ్చిరూపులవాఁడు ♦ ప్రాఁతమగవాఁడు
పొడలదుప్పటివాఁడుబెం ♦ జడలవాఁడు
పేర్మిఁగలవాఁడుబుస్కల ♦ పేర్లవాఁడు
తోఁచెఁగపివరులకుముందుఁ ♦ బూచిఁతేఁడు 87

వ ఇట్లు సాక్షాన్నిటలాక్షుండు క్షౌశ్వాసోహుఁడయి సాక్షాత్కరింప
బుక్షవిరజాత్మజులారక్షోవైరినీక్షించి రక్షరక్షేతివాక్యంబులనిట్లని
స్తుతియించిరి, 88

"వాలిసుగ్రీవకృత శివస్తవమ్,,

కందద్వయగర్భిత నిరోష్ఠ్యసర్వలఘు

సీసము.

శ్రితజనహితకర! శితిగళ!నతహిత! నగధరశర! హరి ♦ ణధర! గిరిశ !
హతగజ! శశిధర! హర! ధృతిజితధర! సిరిగలధణి చెలి! క్షితిగ!సనయ!
హరితనయహరణ!హరిహయకరి,హయ;సునయశ!శిఖరిజ♦కలిత!సదయ
శరధిశరధి! ఘన ♦ చరిత! శిఖరిగృహ! ఖలజనహర!యహి ♦ కటక
ఆ॥ వె॥సరసహృదయత్రిదశ♦జనహితకరహరిసనకజనకధనద♦సకలత్రిదశ
నతచరణసరసిజ! ♦ కృతిహితకర! శిఖినయన! త్రిదశశరణ!♦ సరకహిరణి

[ఈక్రిందిపద్యములో పెద్దయక్షరములు చదువ గ్రంథకర్తృనామ]

మేరువు

సీ॥ ప్రభవ!శుభాకార! ♦ యాశ్రితోద్ధార!దు
ష్టారాతిసంహార! ♦ యగవిహార!
వరభక్తమందార! ♦ వారాశిగంభీర!
ధామనిర్జితసూర! ♦ దైత్యమార!
న్యస్తాహివరహార! ♦ నగధీర!శారదా
బ్బయసమశారీర! ♦ భయవిదూర!
రాజకళాధార! ♦ రతిరాజదార!సం
ఝుమవింశితెగసూడ! ♦ శుభవిచార!
హతకటుహార!గజదైత్య ♦ హార!భాను
మండలవిహారశరధార ♦ సుహితభూత
రాజితప్రేతభూపిహ ♦ రమునినాయ
కనుతగుణవారప్రణుతప్ర ♦ కరసురగవి 90

ముక్తపదకందము

క్షేమాభిరామ! ♦ సోమా!సోమార్ధధరాభువనగ! ♦ సురరిపుభీమా!

భీమా!దుర్గాకామా! ♦ కామారీ!కాతరోప ♦ కార!నమస్తే 91

గోమూత్రికా బంధము. నిరోష్ఠ్యకందము

శ్రీనగనాధా!రాధా ధీనసఖా!రాజధార!♦ ధీరనతాజా!
దీనజనాధారా!కం ధీనసవారాధ్య!ధాత్ర్య! ♦ ధీననతాజ్య 92

ఆందోళికా బంధము.

క॥ ధీరవరదాయకా!కం ధీరవహయనాయకాగ్ని ♦ నేత్రక!గంగా
ధారాధర!గోరధ!రాధారతసఖచంద్రఖండ ♦ ధర!హర!వరధీ! 93

ఛత్రబంధము శుద్ధాంధ్రనిరోష్ఠ్యచంపకము

కడకడతేడ!జింకగయి♦ గల్గగ!గ్రాలోడయండ!దండనా
లడరొడయండ!యొండనక ♦ నల్లనజేదొగినాగిత్రాగినా
తేడ!జడలాడగంగదగ ♦ దద్దదనర్చతేడా!తనంతనై
యడరొడయండ!యెన్నసల ♦నన్ననసేల్లయ!రాయ!నాయనా! 94

నాగబంధము.

చ॥ శ్రితహిత!భూతనేత!క్షితి ♦ చింతిత!రక్షితకోణనేత!సం
తతవరదాత!భూతకర ♦ నారదవర్ణిత!నాగహార!ప్రాం
చితగుణవార!భూతదర! ♦ శ్రీరతిరక్షిత!భూతభావనా
సితనగజాతనేత!శివ ♦ సేవనతత్పర!క్రూరమారకా! 95

ఖడ్గబంధము.

క॥ సారతరధీరమాకర!పారదరమణీయకాంతి ♦ భాసురదేహా!
హరివృషరాజివాహా!దారితసుకవాహా!జన్మ♦దాహా!నిరీహా 96

శైలబంధము.

॥ శ్రీకమలాక్షీహృత్పద్మాకరరవికీర్తనీయ!♦హతభయ!రతిరా
డ్భికర!సునయ!దయాకర!శ్రీకర!సకలసురముఖ్య!♦కృతిముఖగేయా!

చక్రబంధము.

గా॥ రక్షోశిక్షణదక్ష!దక్షసవనా ♦ రణోగ్ర్యగదావాగ్ని!సం
రక్షాంభోరుహసంభవాండ!సకాలామర్త్యార్చి ♦తాంఘ్రిద్వయా!

కుక్షిక్షిప్తమహాజగద్విసర!య ♦ క్షుద్రోజ్వలన్మానసా!
సాక్షాత్కారద!దారభగ్నకుజనా ♦ సంసృత్యయాగ్న్యంభసా! 98

ప్రపంచవర్గీయ కందము.

శ్రీవిశ్వేశ్వర!శైలోర్వీవాస!శివాసహాయ!♦ విషసంహారా!
శ్రీవృషవాహారోహా!శ్రీవరసంసేవ్య!శర్వ!♦ శివ!శూలి!హరా 99

అచ్చాంధ్ర నిరోష్ఠ్యకందము

కేరాటాడాల్ ♦ రాజేజేరాటాడాలటేటిని ♦ జెన్నా రెడిరాయా
కొరానెచ్చెలి ♦ కాడా రారాతండ్రిగిత్త ♦ డాల్ రాజేజే 100

దండకము. శ్రీపార్వతీమానసాంభోజహంసా!నిశాధీ ఖండావతంసా!
ప్రసేవ్యాబ్జభూ బర్హిబర్హావతంసా!లసద్భృక్కృతాబ్జాగ్నిహంసా!
సమస్తాఘవిధ్వంస! గీర్వాణులుం బూర్వగీర్వాణులుం బాలసం
ద్రంబు భాండంబు శైలంబు కవ్వంబు నాగేంద్రు నిం ద్రాడు
గా జేసి ద్రచ్చంగఁ దొల్దొల్త లోకంబు పెల్లాకులంబొంద ఘో
రార్భటిం జేదువుట్టం బిసౌజాది దేవాళి వేడం గరంబందు నే రేడు
బంధుంబ లెంగట్టిగాబట్టి తత్కాలకూటంబునుద్రిమ్మంగ వామ్రింగి యీ
రేడులోకాలు లోకాలు నంచట్టితోల్యాల రాజూల సారార
గా సుత్త్రకన్నిల్పవా!లోకముం గూర్మిమై దేల్పవా సర్వసర్వంస హాచక్ర
మర్కేందు చక్రంబు లంబండిగా వేదముల్ గుఱ్ఱపుంబిండుగా
బ్రహ్మసూతుండుగా వేలుపుల్ దండుగా గొండసింగాణిగా
గుండలీంద్రుండు బెన్నారిగా నమ్మసంతుండుగా సంద్రమమ్ముల్
పొదింగా దగం జేసి బెన్సిన్కమైపోయి ముప్రోళ్ళు దున్మాడవా
వెన్క గోపమ్మ నుస్వీడవా మున్మృకండాత్మ జుండొక్కఁడుం
బత్తినిన్మానసంబందు ధ్యానం బొగింజల్పుచుండంగఁ గాలుండు
బొందున్న పైనెక్కి వేవచ్చి పాశంబునత్తండదగిల్చ్చెద్వ లింగం
బునంబుట్టి డాకాల నాకాలునిండా... బ్బూతధ్వసొళ్ళిటిం బోరంగా
నవా దేవదేవా మహేచ్ఛంగ్భృహద్దీప్తి నీదాసులన్నమ్ము రక్షిం
పు రక్షింపు రక్షింపు దేవా! నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమః 101

సీ॥ భువియైచరాచరం♦బులభరించె నెవండు జలమైదగంబాలె♦లలి నెవండు
శిఖియైహుతమ్ములు♦జింపఁగలెనెవండు మరుత్తై తెలివినిడె♦ మహి నెవండు
దివియైపథంబిడె ♦ దివిజులకు నెవండు విధుఁడై భగణము నేల్♦ వెస నెవండు
రవియైతనుచ్ఛటం♦లవిరియించె నెవండు యజ్వయైప్రేల్చుహ♦వ్యంబె వండు
నజుని యందును బరమాణు వందెవండు
నుండు భేదంబు లేకని ♦ త్యుండెవండు
నాదిమధ్యాంతరహితుండు ♦ నగు నెవండు
నాశివం కగుడవు సీవు ♦ నోదు మొండు 102

మధురాక్కర. స్మరహరణ!సజ్జనవిచార!♦సంసృతిభారహర!
దరహరణ!తారధరధీర!♦ దారుణపాపహర!
నరశరణ!నగమవిహార!♦ నాకపవైరిమార!
వరకరుణ!వైరిజనదూర ♦ వర్ణితగోకుమార! 103

తోటకము. శరణాగతవత్సల!♦ చంద్రధరా!
కరుణాకర!శంకర!♦ కామహరా!
ధరణీధ్రధనుర్ధర!♦ దైత్యహరా!
స్మరణీయతపోజ్వల ♦ మంత్రపరా! 104

క॥ వాలియు సుగ్రీవుండును జాలిగొదవ జల్పినట్టి ♦ స్తవమున కెంతే
కాళీయువతీశుండగు వాలియు మదిలోన మిగుల ♦ బొక్కియిట్లనుక్

క॥ ఓకొమారులార యీరలు నాకొఱకై సలుపు తపము♦నకు మెచ్చితి మీ
మీకోరిక లెఱిగింపుఁడు నాకొలది వరమ్ములిత్తు ♦ ననపుడు వేడ్కన్

వ॥ అంత నవ్వాలి సుగ్రీవు లిట్లనిరి 107

ఉ॥ ఓమహితప్రభావ!యొరుం♦డొక్కఁడు మాపయి కెత్తివచ్చెనే
నామహితప్రతాపుబల ♦ మందు సగం బొగిమమ్ముఁ జెందున
ట్లీమహితావకాంఘ్రిపయి ♦ నెప్పుడు భక్తి ననుగ్రహించి దు
ర్గామహిళామనోంబుజవి♦ కర్తన!కావుము సాదరమ్మునన్ 108

వ॥ అనవుఁడట్లకాఁగలదని పల్కి దివిజసేనాపరివృతుండయి మృడానీశుం
డంతహితుండగుటయు వాలిసుగ్రీవులు లబ్ధమహేశ్వర వరప్రసాదా

మోదులయి నిజపురంబునకుం జనిసుఖంబుండిరంత నొక్కనాఁడు

(రావణుఁడింద్రజుఁడయి దండెత్తివచ్చుట)

శా॥ పౌలస్త్యాన్వయవార్ధిచంద్రముఁడుగీ ♦ ర్వాణాభియాత్యన్వవా
యాలంకారుఁడు రావణాహ్వయుఁడు లం ♦ కాధీశ్వరుం డుగ్రప
క్షీలాలోద్భవమత్తషట్పదముల ♦ క్ష్మానాథవైరుండు శౌ
ర్యాలంకారుఁడు దైత్యశిల్పితనయా ♦ స్యాంభోజమిత్రుండొగిన్ 110

శా॥ ఆశాధీశుల నొక్కఁ డేగెలిచెము ♦ న్నంతంత నమ్మాద్రిగాఁ
గీశాధీశుని వాలిఁ బోరగనుఁగి ♦ ష్కింధాపురిం జేరఁ
త్కీశాఖల్ దనుమూఁగిచూడఁగనది ♦ గ్వేదండముల్ గల్గనొ
క్కాశంగొట్టికవాకిటంబులికిఁగీ ♦ కైబిట్టుగజల్లిరన్ 111

క॥ ఆరావముకీర్తివిజిత తారానరతారుఁడైన ♦ తారుఁడువినిప
ల్కో రావణవల్కుముని నీ రాకడమునకుఁగతము ♦ నెఱుకపడంగన్

వ. అనిన తారునకు రావణుండిట్లనియె. 113

క॥ వాలియసమానవిక్రమ శాలియనంగవినినేను ♦ సమరక్రీడా
శాలినగుటవచ్చితిఁద త్కేళికినతనినెదిరింప ♦ తెల్పవిధమ్మున్ 114

చ॥ అనవుఁడు రాక్షసేశ్వరున ♦ కాతఁడు పల్కు సురద్విషేంద్రత
ద్వినుతబలాఢ్యుఁడేడ! భవ ♦ దీయబలమ్ముది యేడ! నీకు నా
యనఘున కెన్నహస్తిమశ ♦ కాంతరమున్నది తారతమ్యమె
గనుఁగొనవానిదాకు మొన ♦ శాకెంకడీవరకెందునీభువిన్ 115

ఉ॥ ఆశరనాథ! యీవరకు ♦ నాతనిదాకినవాఁడొకండునే
నాశమనాలయమ్మునకు ♦ నైచననట్టిఁడు లేదు నీవున
ట్లాశలనన్నిటిన్విడచి ♦ నట్టులుదోచెడుపొమ్మ వాచివా
రాశికిస్నానకృత్యమొన ♦ రంజలుపంజ నెవాఁడు వెండియున్ 116

సీ॥ ప్రకటశాత్రవగర్వ ♦ పర్వతచ్ఛటపక్ష
పుంభజగోగ్రదం ♦ భోళివాలి
వికటదానవదైత్య ♦ వేణుశుష్కారణ్య

పాళిదాహకదావ ♦ కీలివాలి
నికటవైరిసమూహ ♦ నిర్భేదనైపుణ్య
చణవికసితబుద్ధి ♦ శాలివాలి
ప్రకటరిపుచ్ఛటా ♦ భయదప్రతాపాగ్ని
కీలాద్రివిజితాంశు ♦ మాలివాలి

యట్టిమతిశాలివరశాలి ♦ యైనవాలి
సమరపాళికి నేనిసుం ♦ తైనదేరి
కనఁగరాదనదలపగాఁ ♦ జనునెమొరుల
దానికేమిచనుము నింద్ర ♦ తనయుకడకు 117

క॥ బవరమునకుఁబౌరందరి సవరనిహాళాం దేరి నెక్కి ♦ సాగిన జేజే
తొవకంటు బెడమకన్నుం దొవలదటుంగాదె రావ ♦ ణుండిదివినఁడో!

క॥ అనుచున్న తారుగర్వం బునగనిపదినోళ్ళతోన ♦ పుచురావణుఁడ
వ్వనిచాఁదిదూరి వేగంబున దక్షిణవార్ధిఁజేరి ♦ మొగిఁదానిదరిన్ 119

సీ॥ జలముల గ్రుంకిని ♦ శ్చలహృదిదర్భాస
నాసీనుఁడై నిల్చి ♦ నట్టివాని
సలిలపూరితతామ్ర ♦ కలశంబుడంబుమై
నదరగాగుడిప్రక్క ♦ నిడినవాని
దలిరువెన్నెలలతో ♦ దులదూగుస్వచ్ఛంపు
మడుఁగుగప్పినగెం ♦ పుటొడలవాని
భూతిత్రిపుండ్రముల్ ♦ భూరిరుద్రాక్షమా
లలుదాల్చిమిపులఁజె ♦ లంగువాని

త్రిపద గాయత్రిమంత్రంబు జపముసేయు
చుడుగకరగన్ను మోడ్పుతో నొప్పువాని
సూర్యభగవంతునకు భక్తిఁ జోబఁగులిడి
యుదయసంధ్యను వార్చుచునుండువాని ॥ 120

చ॥ మఱియుదినాధినాథుబలె ◆ మవ్వఁపుఁదేజునన్నొప్పువాని జ
క్కఁజపువుబోఁడిదాల్పువిలు ◆ క్కైవడిపెల్లగుమేనివాని బం
ధురతరబాడబాగ్నిగతిఁ ◆ దోఁచెడువాలమువానియామ్య ది
క్తరుణప్రతాపతుల్యముఖు ◆ తామరసమ్ముఁగలానివాలినిన్ ॥ 121

మ॥ కపిసామాన్యపుఁగొమ్మఁద్రిమ్మరిగ హృ ◆ త్కంజంబునం దెంచియైం
ద్రిని మాయాబలకౌశలంబునన దో ◆ ర్వీర్యంబడంపంగనౌ
నని వంచించిస్వపుష్పకంబుడిగి మున్ ◆ స్వామాత్యులంతంతఁగ
న్గొనిమెచ్చన్మహిమెల్లగానిడుచు న ◆ డ్గల్పొంతకుం జేరగాన్ 122

మ॥ అడుగుల్ చప్పుడొకింతవిన్బడఁగనిం ◆ ద్రారిందృగంతంబులం
గడకంగన్గొనిమాయఁదన్నుఁగెలువం ◆ గావచ్చెనం చైంద్రిలీ
డుడుగండిబిలునాల్గుసంద్రములము ◆ తొండొండగతుంబులం
దిడిసేనంచుమనంబునందలచియెం ◆ తేనిష్టమైనుండఁగన్ ॥ 123

(వాలిరావణుగర్వంబడంచి పరిభవించుట)

ఉ॥ మెల్లఁగఁగాలునేలపయి ◆ మెట్టుచుబశ్చిమదిక్కుఁజేరి యా
ప్రల్లదుఁడెల్లనెమ్మోయి ని ◆ ప్రక్కకునొత్తిగిలంగఁజేసి మె
న్మెల్లన జేతులాఘునుని ◆ మీఁదికిఁజూచిననాతఁడేనుగుం
జల్లగబట్టుకేసరిపసందన ◆ చంకలనొక్కివానినిన్ 124

ఉత్సాహ॥ పాముఁగాలఁద్రొక్కిపట్టి ◆ పాఱుపక్కిరాయడ
ట్లాముగ్రుంగ రాక్షసేంద్రు ◆ నంగకమ్ములన్నిటిం
దీమసముననొత్తిపట్టి ◆ దేవసిద్ధసాధ్యులీ
తామసునకునిట్లుగాఁగ, ◆ దగునటంచునుబ్బనా
భీమబలుఁడువేచెదివికిఁ ◆ బిట్టపోల్కిఁబుఱ్ఱునన్ 125

వ॥ ఇట్లింద్రుపట్టి విహాయసమార్గంబునంబడమటి కడలిదరికరుగుడంత
కుమున్న. 126

మ॥ స్తనితంబుల్ వలెబెబ్బులుల్ వలెఁబ్రహ ◆ స్తాదుల్ మొగిల్ తెన్నున
జ్జనువాలింగకునడ్డగించివెనుకం ◆ దద్వాలజంఝూనిలం
బునకుందూలికలట్లమేఘపటలం ◆ బుల్ పోల్కిఁజీకాకుగాం

దినభోమార్గమునందుదిక్కుకొక్కటై ◆ నిల్వంగలేకేగిరా 127

క॥ ధారుణిరేణువుగొనిచను మారుతముంబోలెవాలి ◆ మాంసాశినిటుల్
జేరిచిపశ్చిమజలనిధి పేరిమిమైగ్రుంకులాడి ◆ విధ్యుక్తముగన్ 128

ఉ॥ వాలితదబ్ధియందుజరు ◆ పంగలసత్క్రియలెల్లజల్పి తా
నైలబిలాశనుండిన మ ◆ హాబ్ధికినేఁగిమునింగి, రావణుం
గేళినిజంకలందు నిఱి ◆ కించియు, బూర్వసముద్రనాయకుం
బాళినిజేరి, గ్రుంకులిడి ◆ భక్తిజపమ్మునరించి తద్విధిన్ ॥ 129

చ॥ ఇటుఁజతురబ్ధులందు గృత ◆ కృత్యుఁడునై పురుహూతసూతి; త
త్కటిలునితోడవేగదన ◆ కొట్టికకుంజని; వానిఁదద్వనిన్
దటుకునజంకనుండి విడి ◆ తత్క్షణమెగ్గనివాఁడపోలెనో
పటుజవ! యేడనుండిటకు ◆ వచ్చితివేమని పల్కరింపఁగాన్ ॥ 130

శా॥ వీతాహంక్రియుఁడై, దృగంతములజో ◆ బ్బిల్లాఁగఁబాష్పాంబువుల్
వాతాకంపితవృక్షమట్లతనువా ◆ పాదంబుస్వేదాన్వితం
బై, తూలందతభీతిఁ; గద్గదనినా ◆ దాన్వితుఁడై విశ్రవో
జాతుండైంద్రికివల్కునిష్డ జననీ ◆ జాతుండనైతంబోగిన్ ॥ 131

సీ॥ నీవెమహాబలాఢ్యుఁడవు, ◆ నీవెకృపామృతవారిరాశివిన్
నీవెసునిశ్చలాత్ముఁడవు, ◆ నీవెమహాధృతిశాలి, వెన్నగా
నీవె ప్రతాపసింహుఁడవు, ◆ నీమహిమంగనుగొంటినేఁడు నా
కీవె వివేకసంపద, క ◆ పీశ! యడంపవె మన్మదాంధతన్ ॥ 132

సీ॥ తారధరంబునెత్తితి, స ◆ దాశివుచేతను ఖడ్గమందితిన్
వీరవరేణ్యులందివిజ ◆ వీరులగెల్చితి, నట్టినన్ను నీ
సారతరంపుగట్టుముల ◆ చాటునమాటి చతుఃపయోధులం
బీరముమీర ముంచితివి; ◆ భీమపరాక్రమ! నీదుమ్రోలనా
శూరత, లావు, నెన్నవృథ ◆ సూ;మఱిసిగ్గుఘటించెఁదోరుల్ వినన్ ॥133

క॥ మఱియు 134

॥ మారుతవేగం, బల్లయ నూరుననుజురయము, నమ్మ ◆ నోవేగంబుం
గేరుభవజ్జవ,మెన్నగ నారూఢిలవంబుపెనగ ◆ నవివచ్చునెకో ॥135

క॥ సుర,గరుడోరగ, నర, ఖే; చర, కిన్నర, సిద్ధ, సాధ్య, సంఘంబులలో
పరికింప,నీకుసరిపోటరివిక్రముఁడొక్కఁడుగల♦డాజగములలోన్॥ 136

క॥ ఇచ్చకముగాదుసుమ్మీ,వి;యచ్చరరాణ్ణందనమణి!♦యఖిలజగములం
దెచ్చటఁగన్నను,నీకెనవచ్చుఘనుం డున్న జూ♦పవచ్చునొకనిన్॥ 137

క॥ నాకన్నవు; నక్కఁజూఁబలె; నీకనుగుందమ్మగుట్ట♦ నేను, నిరువురం
బేకము; పొందుజలుపుదము; నీకల్మియనాదుకల్మి♦నేనీ,లెంకన్॥ 138

క॥ పురుహూతతనయ! యిమ్మహినిరువురముం బాలునీరు♦నెట్లట్లపుడున్
దిరువుదముకలసి;చూపరులిరుబొందుల కాని,చిత్త♦మేకంబనఁగన్॥ 139

చం॥ అనిపలుకంగ; వల్లెయని♦ యైంద్రి, పులస్త్యకులాబ్ధిచంద్రుఁడో
డ్కనిపురమేగి; తమ్మునకుఁ♦ గొబ్బునరావణువార్తదెల్పి, కూ
ర్మినిదశకంఠు; దమ్మునికి♦ మిక్కిలిగాఁగని, భూరిభూషలం
గనకపటమ్ములిచ్చె, రుచి♦ గల్గిన విందొనరించి వేడ్కమై॥ 140

క॥ హరిపతికెనయనదగునాహరిపతికడనొక్కమాస♦మటువుచ్చియు,నా
సురపతినిజపురికరిగెనుసురపతిసురుఁడనుపఁగా,న♦సురబలములతోన్॥ 141

సీ॥ కెరలివచ్చురిపుశి♦క్షింపనేర్చుటకాదు; కేల్మొక్కురిపుని♦రక్షింపనేర్చు
నాత్మశత్రులగర్వ♦మార్పనేర్చుటగాదు; తెలివినట్టిరిరహి♦దేర్పనేర్చు
శివదూషణులనుభం♦జింపనేర్చుటకాదు;శివభూషణులనురం♦జింపనేర్చు
దుష్టులవెతలలోఁ♦దూర్పనేర్చుటకాదు;శిష్టులహితులలోఁ♦జేర్పనేర్చు
పెద్దలనుశ్రద్ధతోఁగాంత్రు♦బెరిమనెంతు
ధీరులనుగూర్మినలరింత్రు♦బేర్మిబెంతు
నాత్మబలములరహిగాంత్రు♦నరులనెంతు
పద్మసంభూతపౌత్రులు♦బ్రాఘిమింతు॥ 142

క॥ ఈకరణి, నగవిదార, వి; భాకరనందనులునసుర♦బంపి, సుగుణర
త్నాకరులుయశోవిజితసు;ధాకరులనిశూరులెన్నఁదనరిరివిభుతన్॥ 143

వ॥ ఇట్లు వాలి సుగ్రీవులు నీరక్షీరంబులభాతి గలసి సుఖంబుండునంత
మఱియు నొక్కనాఁడు 144

(నిశాముఖంబున వాలిపై దుందుభి దురమ్మునకేఁగుట.)

సీ॥ దుందుభినాముండు♦మున్నరక్కసుఁడొండు; మాయావి తమ్ముండు♦
మయుసుతుండు। శంకరోర్వీధర♦సంకాశతేజుండు; మహితసహస్ర
సా♦మజబలుండు। నెమ్మిమీరశివుండునిల్పినవరముండు; సంతతభ్రమ
త్తుండు♦నైయతండు। జోకమున్నీరుండు♦చోటికినొక్కండు; నదిగి
నాతోరండు♦ననికనుండు।
నవుడుసాగరుండు♦నక్కటాసీతండు; క్రొవ్విచివ్వనొండు♦గోరగండు
మీరివచ్చెజుండు♦మేటినినిమనండు; నింకతడవు,నుండు♦టుట్టులెండు॥ 145

క॥ లోలోననిట్టులనుకొని; శ్రీలోలాక్షీగురుండు♦ చెచ్చెరచెంతం
దైత్యులోకవైరిదుందుభి; నాలోకనసేసిపల్కు♦నతఁడుప్పొంగన్॥ 146

క॥ ఏనెంతవాడనం, చని; కూనెదనీతోడనీమ♦హోగ్రగార్భటిదో
స్త్రోనెంతవానికళుకును; లోనెరయగజేయదే వి♦లోకనసేయన్॥ 147

ఉ॥ కావుననేనునీకు సరి♦కాను, బలాఢ్యుఁడవీవు, కొండరా
తావునకేగువేగము, య♦తండు భవానిగురుండు, నమ్మహా
దేవుననుంగుమామ యల♦ద్వీపవతీపరిసేవితుండు, నీ
లావునకామహామహుని♦లావున కీడుగదాతలంపగన్॥ 148

క॥ అనినచ్చబలికిపంపిన; బనివినిపలలాసికాంచె♦బర్వతపతినిన్
మునిరాజపరివృతుని,గుణ;ఖని,మణిఖనియుతునిమేన♦కారమణిపతిన్ 149

క॥ కనితద్గండోపలముల, ఘనశృంగమ్ములవకావ♦కలుగాఁబగులం
గనుదాకితద్రాశ్రయులగు,మునులకతిత్రాసభవ♦ముగిగావించెన్॥ 150

మ॥ ఇటుగావింప, నుమాగురుండు దెలిమే♦నేపారఁగావచ్చి త
త్పటుగాత్రుంబొడగాంచి, దుందుభికృపా♦పాథోధివే; నీవు, నన్
జటిరాడాశ్రయుశృంగభంగమొనరిం♦చంజెల్లునానావుడ
క్కుటిలుండాడటులేనిజూపగదె, నా♦కుందీటుగానొక్కనిన్॥ 151

వ॥ అనిన హైమవతీగురుండతనికిట్లనియె. 152

క॥ ఋతుపిరజాగ్రసూనుఁడు ఋతువిభుసమానయశుఁడు♦పృథుకిష్కింధా
ధ్యక్షుఁడతిబలుఁడుజితప్రతిపక్షుఁడహీనుఁడగువాలి♦పాలికరుగుమీ॥ 153

చ॥ ఉరగిసవాలి నీడయున♦ యాహవకాంక్షనుదీర్చు, నైరులం
దఱగినవాఁడు, నింద్రుసరి♦నాదగువాఁడన,ఘోరమైంద్రినా
బరగినవాలిఁజేర, జని♦వానిపురోపవనమ్మునందు, గొం
తరగినదాకనార్చి, మహితార్భటిగూల్చెఁ గుజాళిగొమ్మలన్॥ 154

క॥ దుందుభిరక్కసుఁడలసుర; దుందుభివర్షాంబుదముల♦తో నెనగాఁ,దా
గ్రందుగరవమటు సేయఁగ,నైంద్రిస్వదారయగుతార♦నదికిమరునన్ 155

తే॥ గీ॥ ఉండిస్వాంతఃపురమ్మున♦దోలితద్ర;వంబు చెవిబడనాలించివాలు
గంట్లతోఁడఁజనువెంచి ర కాసి♦తోడఁబల్కు ; మహితవర్షాబ్దరవ
ము సమమ్ముగాఁగ॥ 156

ఉ॥ క్రందుగఁగన్నుఁగానక స♦గర్వుడవై యిటులార్చెదేల, రో
దుందుభి! నిన్ను నే నెరుగు♦దుం; ధరణీస్థలిగొన్ని నాళ్ళు నీ
వుందువయేని, యీయెడను♦నుండక వేచను, మేడకేని, మే
నందున "ప్రాణమున్న బలు♦సాకును నేటితెనంగరావొకో!" 157

ఉ॥ నావుడురక్కసుండు కపి♦నాయక! కాంతలమ్రోలదంభముల్
నీవిటు బెట్టుగొట్టదగు♦నే, మొనకాడవనీవిసీ! కడు
న్లావుగలాడవేని, నిశి♦నాకిపుడే చనుదెమ్ము చివ్వ, కీ
వావిధిగాదయేని, నళి♦నాప్తులగూడుము వేగునంతకున్॥ 158

వ॥ అదియునుంగాక నింకొక్కటివినుము. 159

ఉ॥ ఇమ్మునకేగు, మర్ధతతి♦కిమ్ముసభీష్టము, లాంద్రమంచి డెం
దమ్మున గాగిలింపుము, ము♦దమ్మున నందఱజూచికొమ్ము, రా
జ్యమ్మున నీసమానుని ర♦యమ్మున నిల్పుము, రమ్ము వెన్క యు
ద్ధమ్మునకీవు, నీదగు మ♦దమ్మున డంచెదఁ బోర, వెండియున్॥ 16

ఆ॥ పానమత్తు, ఉత్త♦మాంసనెత్తమ్మాడు; వాని, నిద్రమత్తు♦వాని,మించ
బోఁడ్ల కేళిఁగాల♦ముంబుచ్చువానిని;గూడిదుర మొనర్ప♦గూడ దెపుడు 16

క॥ మఱియు,స♦న్నాత్తాయుధు, నుక్కఱి, వెన్నిచ్చినవిభీరు♦నంగవిహీనున్
శరణన్నవానిఁదాకిన బరగంగా, భ్రూణహత్య♦ ప్రాపించెంద్రీ! 16

ఉ॥ నావుడుమందహాసవద♦నమ్మున నైంద్రిస్వదారఁదార, ద

జ్జీవనజాతనేత్రలు వ♦సించెడు తావునకంపి, గండుమై
దైవతశత్రుగాంచి, సమ♦దమ్మున బల్కెదవోరిరమ్ము నా
లావునునీవుగన్గొనఁగ♦లాడవయేని దురమ్ము సేయగన్॥ 163

క॥ అనిమున్ను జనకుడిచ్చిన; కనకంపువరాల పేరు గ♦ళముననిడి, పో
రునకువడిగవిసె; మాంసా,శనకులపుంబాడబాగ్ని♦సముదుందుభితోన్॥

మ॥ పటుఘీంకారము సేయు మత్తకరిపైఁ♦ బాహాబలంబార ది
క్తటులల్లాడఁగ గుప్పించెడు మృగేం♦ద్రంబుం దరంబెంచితా
నిటులాదుందుభిఁ దాకి, శృంగములనం♦ తేపట్టి వాపోవదోః
పటుతంద్రిప్పస్రవించె ముక్కునుదరీ భాగంబునన్ రక్తమున్॥ 165

వ॥ అంతట సప్పట్టువప్పించకొని, పొట్టఁద్రొవ్వనందుండ రక్కసుం,
డిలాతలంబునకుఁ గుప్పించి దుముకుటయు, నింద్రుపట్టి, ధట్టించి నెట్టి
పట్టి, మోకాళ్ళుల, మోచేతుల, బాదంబులం ద్రోచి తాచిన, వెన్నిక
వాఁడు మగుడ నెదుర్కొంచి పోరుటయు 166

క॥ ఇతరేతరజయకాంక్షుల మతకరులనవారు ఘోర♦మాత్సర్యమునం
దితిజబలమడఁగ,నిర్జర పతిసుతుబలమెసగె♦ నుదయభాస్కరుపగిదిన్ 167

ఉ॥ హీనబలుండువాఁడగు, డ♦హీనబలుండగు వాలికాంచి, దో
స్తోనవిషాణయుగ్మమును♦ పుల్చి, స్వముష్టిబలంపుఁదాకుడం
దానవుబిల్కుమార్చిజత♦నమ్ముగ గాళులువట్టిత్రిప్పి బీ
రాన నొకామడావలన♦ వ్రాలగవైచె; లసద్బలమ్మునన్॥ 168

(మతంగముని వాలికి శాపంబిచ్చుట)

సీ॥ వైచిన,నదిసమీ♦పమ్మునగలబుశ్య♦మూకాద్రినిమతంగమునితపోవ
నమ్మున వ్రాలి వృక్షమ్ముల జంఝూని♦లమ్ముగూల్చినలాగు♦వమ్ము సేసె
తద్రక్తమాభూమి♦దడుపఁగా,నష్టాని;కోపించియెవ్వాడొ♦కుమతియగుచు
నీలాగుసేసెనా♦పాలసుడిది మొద; లీపర్వతముద్రొక్క♦వానిశీర్ష
మట్టుబడినూరుఖండంబుల♦గుచుజచ్చు! నదియకాకుండ;నాతని♦యాప్తు
లెవ్వారచొటుజొచ్చినవారలెల్ల♦నగుదురనియె! నదియెఱిగివాలియచ్చోటి♦
కరుగడయ్యె॥ 169

వ॥ అనినవిని వారలటుమీఁద నెబ్బంగి ప్రవర్తించి రెటింగింపుమని దుర్గ,
భర్గు నెచ్చరించునట్టు, లవ్వేట్టి చెవులతపసి జెట్టిం, జన్నిగట్టులొక్క పె
ట్టున నిటలపట్టిక గేలుదోయిమెట్టి మ్రొక్కియడఁగుటయు 170

ఆశ్వాసాంతము.

వృత్తకందద్విపదగర్భితసీసము.

సుజనసంస్తుత్య! వి•శుద్ధసత్త్వగుణ! వర్షాబ్దాభదానాధ•శా శ్రితాప్త!
సుజనసన్మాన్య! య•శోనిశారమణ! స్వజ్ఞానాన్యాభభోగాకరా! •దయాబ్ధి!
భువనజాక్షీమణి•ముత్యమారమణ! శుభద్వైభవప్రాభవా! •కృతిహిత!
భువనజాక్షీస్మర! భూసురాదరణ! శ్రీ; శ్వద్రాజమాంబోద్భవా! •ఘనమతి!
కమ్మకులవార్ధిచంద్రమ! కమ్మనిగోన
పు, రతనాల•కల్మిగలాడ! •పురుషవర్య!
నెమ్మిగలవాడ! సత్కవి•సముద్రకర!
స్తోత్రజనక• సత్కులజాత! •సోగ్బలాఢ్య! 171

శైలబంధము.

క॥ పరకీర్తనీయ! రమణీస్మర! న్యాయమార్గితధనాఢ్య! •మాన్యాఖ్యధరా!
వరకవిరచితకృతిప్రియ! ఖరకరనందనవితీర్ణ! ఘనసద్వర్ణా! 172

మాలిని॥ కవిపికసహకారా! కాంచనోర్వీధ్రధీరా!
సవినయగుణహారా! శౌర్యధైర్యప్రచారా!
ప్రవిమలమతిసారా! రాజమాంబాకుమారా!
కవిభరణవిచారా! కల్పవృక్షావతారా! 173

శ్రీమత్సుగ్రీవపట్టాభిషేకము.

చతుర్థాశ్వాసము.

క॥ శ్రీమద్వైష్ణవభక్తస్తోమసుధాధామ! కావ్య•శ్రేయజనేత్రీ
కామ! దయాగుణాంచిత లక్ష్మీమహిళాకామ! శ్రీప•కీరయనామా! 1
క॥ అటమీఁది తెలుఁగువినుఁడు; త్కటకరుణాజింద్రధరుఁడు•కాళికిక్షితిభృ
త్తటకమునను డువ్వమున; నటసూతుఁడు సెప్పెమునుల•కవలికతొవిన్
(మాయావి కిష్కింధాపురీ ద్వారములోఁ జేరి గర్జిలుట)
ఉ॥ శీఘ్రులువీరఁ బావనిఁగడింది మగంటిమిఁగూడి వాలి సు
గ్రీవులు నెప్పటట్ల దమ•గీములనుండ; నొకప్డు నా, లస
ద్భావులు రాత్రిమైమఱచి•పండిన వేళ, మయాత్మజుండు మా
యావి, లసద్బలుండు మహా•తార్భటి ద్వారమునాగి గర్జిలెన్॥ 3
శా॥ ఆగర్జారవమాలకించి ఘనరో•షావేశమేపారగా
వేగంబానుపుడిగ్గి, వాసిపయి•దోర్వీర్యంబునందూకబో
గాఁ, గంజాక్షియుఁ దమ్ముఁడీయెడలఁబోఁగాఁజెల్లదంచెన్నఁ, దా
నాగండాతఁడు; శూరపుంగవునక•ల్లాడంగధర్మంబొకో॥ 4
ఉ॥ దుందుభిపూర్వజుం డొడరి•దోర్బలమారగ దాకినట్టి సం
క్రందనసూతికూతగవి•కర్తనసూతియదింగెఁ గాంజరీ
నందనుబట్టణంబున జ•నంబులఁగావఁగఁ బెట్టిసుందరీ
బృందముసద్దడంచి వినిక్కృత్తవికోథిసరూధియుక్కి దాన్॥ 5
(వాలి సుగ్రీవులు మాయావిం దాకుట)
ఉ॥ అట్టులు వ్రాయి బెబ్బులుల• యట్టులు దాకిరివాసి నాజగా
జెట్టులు, తాకగాభయము జెందక వాఁడును హుమ్మటంచు దాఁ
జెట్టులు బిట్టుపీకిదన• చేదిటవారఁగ వారినేయు, బెం
గట్టులు బెల్లగించి భుజ•గర్వమునందగ వారునూకిరా॥ 6

క॥ వారిరువురదానొక్కఁడ। ధారిణిగూల్పవలెనంచుఁ ♦ దైత్యేంద్రుండున్।
వారిరువురతనిగూల్పఁగ। బోరిరిసమబలిమిజాల ♦ ప్రొద్దుజయేచ్ఛన్ 7
ఉ॥ అంతటవాఁడు కొంతవర ♦ కాత్మబలంబడఁగంగ, వారిన
ల్లంతట బాఱదోలి మహి ♦ తార్భటిబాఱఁగ, వాలియున్ రుమా
కాంతుఁడు దోనవెన్నడిరి, ♦ కల్వలరాయనివెల్గుదోడ్వడన్
బంతమెలర్పవాఁడు నొక ♦ పర్వతరాడ్గుహఁజొచ్చెఁ బల్వడిన్ 8
తే॥ వల్లరీచ్ఛన్నదుర్గమ్మువరబిలమ్ముఁజొచ్చియిటుకన్మొఱంగినపోకునడప
వలయునంచెంచి, వెన్నంటివచ్చుముద్దుదమ్ముకుట్టుకుశక్రనందనుఁడువలికె
చ॥ అనుజుఁడ! యీగుహాముఖము ♦ నందువసింపుమునీవు, నేనునీ
దనుజునడంచినచ్చెదము ♦ దమ్ముఁన, నేనిటబెద్దనుండ నీ
వనువుగఁజేయఁగావలయు ♦ నా! రణమంచనినాడ నాహవం
బున రణకోవిదుల్ బొగడ ♦ బోరఁగలేవను శంకఁగాదుసూ! 10
మ॥ అనివాక్కుచ్చిన భ్రాతపల్కువిని యు ♦ య్యర్కాత్మజుండన్న! నీ
వనినట్లద్దిన కేసురద్విషులమా ♦ యల్ పెక్కులొక్కండవీ
వనికింబోవఁగఁజెల్లదేనునట సా ♦ హాయ్యంబుగావత్తు నీ
కనిసౌహార్దము భ్రాతృభావమునునే ♦ పారంగఁబల్కెండగన్ 11

(వాలి తమ్మునిగుహాముఖమున నిడి లోపలికేగుట)

క॥ అనిపలికిన నవ్వాలియు ననుగుందంఘ్రిపదయుగము ♦ లానజుమీాయం
చినజుఁగుహాముఖమునసిల్పి,నడచె,రాకాసిఁజేని ♦ వెన్నంటివడిన్ 12
చ॥ ఇటునిబిడాంధకారచయ ♦ మెల్లెడబర్వభయప్రదంబునై
పటుతరమౌగుహాంతరము ♦ భంగురభంగిగమించి వానినో
కుటిలుడ! పోకుపోకుమని ♦ ఘోరతరంబుగ నార్చుచుందదా
ర్భటిగుహమారుమ్రోతలిఁడవాసవ ♦ సూనుఁడుగొసెరోసినన్ 13
వ॥ ఇట్లొక్కయేఁడుదాటినంత వానిగాంచితాకిన 14
తే॥ కరధృతప్రస్తరుండయి ♦ కర్బురేంద్రుఁ;
డుక్కునవాలిరొమ్మున ♦ నొక్కపెట్టు
బెట్టవజ్రాభమౌవాని ♦ పేరుటురము;
నడచి పదినూరుఖండమ్ము ♦ లయ్యెనదియు 15

క॥ మెటరి రక్కసుబిడికిటి। పోటుననవ్వాలివోడువ ♦ భ్రూమధ్యమునన్
బోటుననగురిసె రక్తము,మాటికినాసావివరపు ♦ మార్గములవడిన్
వ॥ ఇట్లితరేతరజయకాంక్షులకయ్యిరువురుంబోరుచుండిరంతనిక్కడ 17
శా॥ భ్రాంతింజెంతమెగాలు గ్రొ ♦ లవడిరా; రక్తప్రవాహంబులం
తంతన్ఫేనముతోడవచ్చె విమతా ♦ హంకారనాదంబుల
త్యంతబున్వినవచ్చె, మ్రోగగుహయుం; ♦ దద్వాలిరావంబు ర
వ్వంతైన న్వినరాకపోయె, రవిజుం ♦ డార్తిన్ వెసంబ్రుంగఁగాన్ 18
తే॥ అంతసుగ్రీవుఁడేడాది ♦ యైనగాని
యన్నరాడాయెబ్రతిపక్షు ♦ లార్భటిగుహ
మించె నిదియేమియక్కటా ♦ యంచెడంద
జింతచేఁదలపోసె నొ ♦ క్కింతసేపు 19

[సుగ్రీవుఁడన్న నిహతుఁడయ్యెనని పురంబుజేరుట]

ఉ॥ ఇటుదలపోసి వాలినసు ♦ రేంద్రుఁడడంచెనటంచునెంచి త
త్కుటిలుఁడు రాకయుండనొక ♦ కొండను తద్గుహవాత్రదోసి, త
త్పటుజవుఁడార్తినన్నకుయ ♦ ధావిధివిఢ్బ్రతిలోదకాలు, న
ప్పటికనులైసలాగున స్వ ♦ భ్రాతృసతీమణినూరడించెఁదాన్ 20
క॥ ఈకరణిఁదిగుఁటచేత,ప్రభాకరతనయుండునుండ ♦ స్వసచివులెంతే
నీకరణిరాజులేక,ప్రభాకరతనయ!నిలువంగ ♦ వచ్చునెయంచున్ 21
క॥ పూజ్యంబగుతద్వానర రాజ్యంబునకర్కజుండ ♦ రాజసితత్సా
మ్రాజ్యంబునొసగిరర్మిలినోజ్యాధరతనయ!వార ♦ లొప్పుగనెంతే 22
ఉ॥ ఇక్కడ నర్కనందనుఁడు ♦ నీవహీనుండఁగఁ; దానవేంద్రుతో
నక్కడనబ్బలారిసుతు ♦ డవ్వహినస్త్ర సుశస్త్రపాళుల
య్యొక్కుడు ప్రస్తరోర్విజము ♦ లెంతయుగైకొని సక్రమంబుగా
నొక్కఁడువ్రారిపోరియువి ♦ యొక్కడులేమిమహాగ్రహంబునన్ 23
శా॥ ముష్టాముష్టిని, నాము కేనుగుల పో ♦ ల్పుందీటి, పంచాస్యవి
స్పష్టాహంకృతిఁబోర, శక్రసుతుభా ♦ స్వన్ముష్టిఘాతమ్ములన్
భ్రష్టంబైసకలాంగకంబు లలస ♦ ద్రక్తంబులంగ్రక్కఁగాఁ
బిష్టంబుంబలెనయ్యె వానిమెయిదో ♦ ర్వీర్యంబడంగన్వెసన్ 24

ఉ॥ ఆపయిరాక్షసేంద్రు బల • మంత యడంగు టెఱింగిపొంగి, తా
రాపతివాలి, దైత్యుని స్వ • రత్నసమానసువక్షమందు బెం
గోపము గోస్వముష్టినటు • గ్రుమ్మఁగ, ముక్కులనోరవీనులం
బాపపుసోకు నల్లనొగి • మాటికిఁ గక్కుచు వీడె ప్రాణముల్ 25
తే॥ కులిశహతి నేలఁగూలిన • కొండవోలె;
మఘవసుతుముష్టిఘాతంబు • మయుసుతు నెద
దాకి కూలినఁ గొండ బ్ర • ద్దలయి ఘూర్ణి
లెను మృగమ్ములు భీతిచే • తనుదొలంగ 26
ఉత్సాహము॥ అశరేంద్రుడిట్లడంగ • నతనిచుట్టలెల్ల తా
రేశుఁ జుట్టుముట్ట, నగ్ని • నేచిచుట్టుమిడుతల
ట్లాశలదరు బ్రమోత; వారి • నట్టె యొక్కరొక్కరిం
గీశభర్తదుంతరాతు • గీము జేర్చెనుక్కునన్ 27
ఉత్సాహము. రాక్షసేంద్రు వానిబంధు • రాజియుద్ధమందుఁ గీ
శక్షపాకరుండు నిట్లు • జావమొత్తి వేడ్కమై
నాక్షణంబునందతగ్ను • హాముఖమ్ముఁ జేరఁ హ
ర్యక్షవిక్రముండునర్కి • ప్రక్కనిల్వకుండియున్ 28
పంచచామరము. గుహాముఖంబునందు దొడ్డ • కొండఁ గ్రక్కినట్లు త
న్మహాబలుండెఱింగి వాని, • మాటికర్కి! యర్కజా!
సహాయమేగుదెంచి నీవు • చాలనిల్చియుండుని
ర్వహిమ్మునాఁగి తేలనయ్యె • పల్కకేను బిల్వఁగన్. 29
క॥ అనియరచియరచి గుహావా। తనుఁ గ్రుక్కిన కొండగాళ్ళ • దాచి కినుక ద
మ్మునిదూరుచు, వాసవనం, దనుడరిగె పురీనగంబునకు శర్వాణీ ॥ 30

(వాలి మాయావిఖండించి పురంబు జేరుట)

వ. ఇట్లు పురంబు జేరి పట్టాభిషిక్తుండు, సింహాసనాసీనుండు, మంత్రిపురోహితాచార్య బంధుజన పరివృతుండునగు నర్కనందను జురచురంజూ ప్రళయసమయసముజ్జృంభితీదానవపావకుండునుంబోలె, మండిపడుచు, ట తటములదరఁగ నీనికలనిప్పుకలుప్పతిల్లఁ గ్రోధాంధకార మగ్నమానుండై, పలుగురాలం దిరగలింబోసి త్రిప్పిన చొప్పున బండ్లుగొఱుకుచున

జనంబుల నెట్టికొనిపోయి సమీపించి యిట్లనియె. 31
శా॥ ఓరీ వృక్షచరాధమా! కపులు లే • రో! వెంటరారో! మదా
జ్ఞారీతిం జరియింపరో! మదమునం జండాల! నీపోల్కి వా
రేరీ యిట్లొనరించిరే; యహాహా ని • న్నే మందురా! తమ్ముడం
చేరీతిం నినుబల్కరింపదగు ని • స్సీ యెంత కేన్ జాలుఁగా॥ 32
భుజంగప్రయాతము-కులద్రోహి! నన్నింతకుం • దండ్రిముం జెం
ఖలాత్ముండవం చొంచ • కన్యాయ్యవ్రాజ్యం
పులక్ష్మీన్ భవద్బాహువుం జేర్చి; దుర్గం
బులంగ్రోల్ హరిక్ష్వేడ • ముం గ్రక్కకున్నె 33
క॥ ఉన్నాడవు మత్పురమున। మన్నాడవు నేను బెంప • మమువలెసుకముల్
గన్నాడవు నాద్రవ్యముఁ దిన్నాడవు నిట్టిడవ్రుఁట • దెలియగనైతిన్॥ 34
చ॥ హరిహరి నిన్నుతమ్ముడవ • టంచు గుహాముఖమందు నిల్పినే।
నరిగిన నమ్మి యెంతపని • యైన నొనర్చితి హాంతకారి! నే।
సరగున వత్తునంచు నొక • శైలము తద్గుహవాతనాకితే।
పరమకిరాత! చూడుముభ • వన్మదమార్పక యున్న వాలినే॥ 35
వ. అని మహాగ్రహంబునం బొరందరి వలుకుచున్న నంతకుమున్న నర్కజుండును 36
సీ॥ భక్తిమై యెదురుగాఁ • బరతెంచి సాష్టాంగదండప్రణామంబు • దగనొనర్చి
మాపుణ్యవశమున • నాపుణ్యజను నిమాయావిద్రుంగించి తే • యాఁగ్చ సేర్చి
దిక్కుమాలినకీశ • దేశంబునకు మాకు; దిక్కయి వచ్చితే • [illegible]
తెలిపట్టుగొడుగు భ • క్తి నిబట్టె దను గొమ్ముఁ; కడకమ్మునీదప్రక్కఁ దలిర్చ
తే॥ మంత్రులే గొల్వ సిల్వ్రము • మహిమ జేర్చి।
అబలలం గేళిదేలు శ • య్యకును దార్చి।
మఱియు సీతిని బల్కుమ • మమ్ము గూర్చి।
ద్రుంచి వచ్చితి గాదె • శత్రువు నెదిర్చి॥ 37
సీ॥ మాయ యన్న యీవన్న మా • టచొప్పున నొక్క;
వత్సరంబుండితి • పర్వతగుహ।
ముందునట్లుండఁగా • బాలసుదింపుల కేక;

లంతంతజెవివిన♦నయ్యో, నీదు।
పలుకొక్కటియువిన♦బడకపోవుటకాక।
నెత్తుటేరులుగుహనిండజాల।
పిమ్మటమదిజెయి♦బెట్టిత్రిప్పినలాగు।
నుండెనేమనిపల్కుదుక్కటియవు॥
తే॥ డసురవచ్చునటంచుగు♦హాముఖమున।
గ్రుక్కియొకకొండగ్రుడ్లనీ♦గ్రుక్కికొంచు।
వచ్చుననుదేర్చువార్లేమి♦వచ్చుదుఃఖ।
మప్పుకునరణ్యరోదనం♦బయ్యెజుమ్ము॥ 38

వ. ఇవ్విధంబున 39

క॥ పనవిపనపి కిష్కింధకు। వనటమొగంబుననునేను♦ వచ్చినరాజ్యం।
బుననిల్పిరి, సచివాళి। కనుగొన్ననునట్లులుండ♦గావలెనన్నా॥ 40

సీ॥ ఈవురాజవుగమ్మ♦నేయువరాజుగా; నెలమిమైనిల్చెద♦నెప్పటట్ల।
రాజులేకున్నన♦రాజకమౌనని; సామ్రాజ్యమునసన్ను సచివులెలమి।
నిల్పిరి; రాజ్యము♦నేగోరినదికాదు; క్షమియింపుమరలరా♦జ్యముగ్రహింపు
మికనుజుండనై ♦నీపైద్రోహమ్ము; సనేలదలతున♦నింద్యచరిత।
గీ॥ నీపదములాన♦ మఱియుదండ్రిపదమాన!
నేను మ్రొక్కెద నన్నిఁక♦నేళ్ళనుండొ,
పాలుముంగొ, నదీయప్రా♦ణంబుకేమ।
చిత్తమెట్లైనగాని రమో♦జ్యేష్ఠతనయ॥ 41

వ. అనిపాదపద్మంబులంబ్రాలినసూర్యపుత్రునవలద్రోచిపడరియదరిపడిలేచి

ఉ॥ అంతటమంత్రిసత్తముల♦నైంద్రిగనుంగొని మంత్రులార! నీ।
హంతకుడెంతకైనదగు♦ నందఱెఱిగినదేకదాకృపా।
వంతుడునేయునే కుటిల♦ భ్రాతను, కీకుటిలాత్మునిర్దయున్।
మంత్రియుతంబుగానిపుడ♦ మత్పురము న్వెడలంగద్రొబ్బుడీ॥43

(వాలి, మంత్రియుతముగాఁ దమ్ముని వెళ్ళఁదరుముట)

క॥ ఆ నిమంత్రియుతముగా,త। మ్మునిబురివెడలంగనూకి♦పోకంతటన।

య్యనఘుజతురబ్ధివలయిత। ఘనభూమండలముద్రిప్పె♦కపినికరమరగాన్॥

ఉ॥ త్రిప్పినగ్రంజరీసుతుడ♦ తిప్పమదమ్మున నిట్లుపల్కె, నే।
జెప్పెద, లెస్సకుత్సుకవ♦జీరుడ! విన్మలఋశ్యమూకమున్।
దిప్పకువారిఘ్రాణతను♦ "దిట్టుటచేత,, "మతంగమౌని" నే।
జెప్పెడిదేమి, దేవరయు♦ జిత్తమునందలపోయగాదగున్ 45

(సుగ్రీవుఁడు ఋశ్యమూకముఁ జేరుట).

క॥ అనిపల్కితిరిగిగెల్చిన। వెనుకకుజని ఋశ్యమూక♦పృథివీధ్రంబుం।
గనిమంత్రిజనముతోఁ జనట। బనుపడసుగ్రీవుఁడుండె భయరహితుండై॥

వ. అనినవిని వినయపూర్వకంబుగఁ గుండలికుండలునకు గొండకాచూలి
యిట్లనియె 47

క॥ నాథాహనుమంతుండతి। మేధానిధి, విక్రమమున♦మృగరాణ్ణిభుఁడున్
వేధాభుడాగమాళ్య। క్రోధాత్మ జేకపాద♦రుద్రుండంచున్। 48

శా॥ మీరేపల్కితిరొక్కనాఁడు సభలో♦ మిత్రాత్మజున్ వాలిబల్।
గాఱింపందనలావుజూపక, సమో♦ఘుఁడొంటిమైనుండెడున్।
భూరిబ్రాహ్మణశాపమేచఁ దనలా♦ వుందావెరుంగండొ వా।
డీరీతింజనుభంగినుండగతమో♦ యీశామొఱంగింపవే॥ 49

ఉ॥ నావుడు శంభుడిట్లనువి♦నాయకమాతకు దేవి! తల్లన।
ద్భావుఁడు, నైంద్రినర్కినతి♦భక్తిసమానముగాగఁ గొల్చెమున్।
గావుననిర్వురందు నెఱి♦ గల్గినవాఁడవుటం గపీంద్రుపై।
లావునుగల్గియుందనబ♦లంబునుజూపకయుండెనెంతయున్. 50

క॥ ఈలీలదమ్ముఁడుండగ। వాలిమతంగమునిశాపభయమునటువో।
జాలకలావతినిలిచె, బ। లాళియుబోకుండె; నిట్లులరిగెదినంబుల్॥51

వ. ఏతత్సమయంబున. 52

(పూర్వరామాయణ కథాసంగ్రహము.)

మ॥ సరయూతీరధరిత్రిభర్మవిధుపా♦షాణాభినిర్మాణ బం।
ధురసౌధాంతరఖేలనాపర, వధూ♦స్తోమామలాకార సుం।
దర సంవీక్షితలబ్ధహ్రీసహితకాంతారత్నసంతానభా।
సురగీర్వాణ నికేతనంబగు చుండా♦ శోభిల్లు సాకేతమున్। 53

క॥ అవ్వీటఁ జెరఁగు సొబగులు । పువ్విలుతుఁడు సమదశత్రు భుజబలహరణుం ।
డవ్వనజాప్తకులీనుఁడు । నెవ్వడిఁ గలదశరథుండు నెగడు విభూతిన్ ॥ 54

ఆ॥ సంతతమ్ము బంధుసంతానమునకుసం; తానభూజమట్లు తాదలిర్చి ।
ఇలను బెద్దకాలమేలి సంతానేచ్ఛ; శిష్టులాన సిష్టిసేయునపుడు ॥ 55

ఉ॥ వేలుపుఱేఁడు లోనుగను వేలుపు లెల్లను, లంకనేలు తో ।
ల్వేలుపుఱేఁడు, లోకముల వేల్పుల బెట్టిన బాధఁ దెల్పి తో ॥
ల్వేలుపుఱేఁడ ! మమ్ము బ్రోవు బ్రీతిని మన్నుపమటన్న బుల్గుడాల్ ।
వేలుపుఱేఁడటంబనిచి- వేల్పులవానసడంచు సిచ్చంతోన్ । 56

వ. నేతదిష్టిపగ్ని పురుషుండొసంగిన పాయసంబున లీనంబయిదాని దశరథుండు గనలకిడ వారు గర్భంబుల దాల్చి సుపుత్రులం గనిరి. వేలుపులవానరబలంబులుగా బుట్టనంతకు మున్న నేమించినాఁడు గావున. 57

సీ॥ సరయూతటమ్ము నజరియింపఁగా నెంచి విరజాతటమ్ముపై వేడ్కమాని ।
సాకేతపురమున జోకనిల్వఁదలంచి వైకుంఠపురముపైఁ బ్రాలిమాని ।
తోడబుట్టిన టింపఁ జూడఁగా మది నెంచి శయ్యాయుధములదాల్పంగమాని
ఘ్నాకన్యకాకేళిఁ జాలదేలఁదలంచి జలధికన్యకతోడి చెలువుమాని ॥
గీ॥ వనచరులఁగావ నెంచి దేవతలఁబ్రోచి। మర్త్యతనుడింప నెంచియు మర్త్యతవిడి।
అరిద కేష్వాసనందకా ద్యాయుధాభి। రాముఁడయ్యె దశరథరాముఁడయ్యె

చ॥ హిమగిరిరాజకన్యపతియుం జెవు మంత్రము భారతీసతీ।
'రమణునిగన్న వేల్పు, వలరాపగవానె పతమ్మి తేటి, వే ।
దము ముఁడు, గన్నతొయ్యలిము దమ్మున నోచిన నోముపంట పై ।
త్యమదవిభేది కోసలసుతాప్రియపుత్రకుఁడై ప్రవర్ధిలెన్ ॥ 59

వ. ఇవ్విధమ్మున శ్రీమన్నారాయణ పరబ్రహ్మాంశంబున కౌసల్యాగర్భశుక్తిముక్తారత్నంబునాఁ బుట్టి రాముండు తచ్ఛయ్యాయుధాంశంబులకై కేయీసుమిత్రలకు జన్మించిన భరత లక్ష్మణ శత్రుఘ్నులం గూడి, తల్లులకుం దండ్రికిం గరమ్ము ముద్దుగొల్పుచు బాలకళానిధి వడువునం బెరుగుచున్నంత. 60

క॥ కౌశికసహోదరుం,డల । కౌశికసంపూజితాంఘ్రి కమలుండంహః ।
కౌశికదివాకరుండగు । కౌశికముని వచ్చె నొక్క కాలంబందున్ ॥ 61

చ॥ భవనము జేరవచ్చు మునిఁ బజ్జిరఘుండు గాఁగఁదోడి తెచ్చి మా ।
భవనము చెందెఁ బావనత; వచ్చిన కార్యము దెల్పుడన్న నా ।
సవనముఁ గావ నీ మహిత సంతతి బంపుమటన్న ఱేఁడు నా ।
సననముగావ బంపఁగ వెంస జని, రారఘు రామలక్ష్మణుల్ ॥ 62

క॥ ముని వెంటఁ జనుచు రాముఁడు ।
దనుమాటం దాటకాఖ్యతో యజనస్త్రీన్ ।
దునిమె సుబాహుని పొడియు ।
వననిధిలో మారీచు వాసి భ్రాతను గడిమిన్ ॥ 63

క॥ జన్మము సుసఫలీచిన । జన్మము గనిగిం చెవరాక టంచున మరులుం ।
జన్మముసు బాపిమాబా । జన్మము చేద్వేపి నెనయు నతివసరయుబో ॥

చ॥ అసిమనలాడసేపగిది సయ్యామివర్యునితోడ వారు నా ।
జనకుసపట్టణంబునకు సంభ్రమతం జనుచుండి మధ్య దీ ।
రసితమి బాదరేణుపున రాతిసనాతిగఁ జేసి గౌతమా ।
గనను తిసల్ప్రముక్కజలిఁ గాంతుని జేగగనంపియాడటన్ ॥ 65

వ. ఇట్లు విశ్వామిత్రునితో రామలక్ష్మణులు జనకాగారంబునకుం జనిరంత.

సీ॥ ఆత్మసుహృద్ధర్మ మణగించమా రాము
హృదయ మొప్పెనయాంచ సిశ్వరియన ।
నెవరిధర్మముదారి తెసఁగంపనాదిదం
పతులోర్చ తేరసరతియుసనఁగ ।
మధ్యార్త శిష్ఠుసివిల్ మడఁగించుచప్పాడ
ష్పాడువింపునంచు భూపుత్రియనఁగ ।
నెఱినాకతండు బెండ్లికొమారుఁడైన శ్రీ
జనకుబోలనయాంచ జనకుఁడనఁగ ।

తే.గీ॥ నీధనుర్దళనం బేరి కెరుఁగఁ జేసి ।
పోరుపొసగింతునని చివ్వ బున్నతపసి ।
బయలఁ బాతరలాడఁగాఁ బాఁతి తేల్చి ।
జేనితొలిచూలు శివునివిల్ విఱచి చెలఁగ ॥ 67

క॥ జనకుండంతట రాముని జనకుని రావించి స్తోత్ర• జనకంబుగ శ్రీ
జనకుండు శంబరాంతక జనకున కయ్యిందిరావి• శాలాక్షి నలెన్॥ 68

క॥ కమలాయతాక్షి సీతాం బ మహావైభవముతో "ఇ•మాం కన్యాంతు
భ్యమహం సంప్రదదే"యని క్రమతం దాధారవోసె• రాముని కెలమిన్

ఉ॥ ముద్దుకొమార్తె కర్మిలిని• ముత్తెపుఁబొత్తుల, జీని చేలలం
బుద్ధుల వెన్కొ చెప్పియిడి• భూపకుమారుఁడు రాముతోడ బల్
ముద్దుల మూటగట్టునొక• పుత్తడి తేరున నెక్కఁజేసియా
ప్రొద్దుకొలంపుఁ జందురుని• బుచ్చెను తన్మిథిలేశుఁ డెంతయున్॥ 70

వ॥ ఇట్లు సబహుమానంబుగా జనకుడంపం జనిరంత. 71

క॥ శ్రీకరుఁడగు రఘురాముఁడు జోకరహింజనుచు నడుమ• శ్రుతిపారగురా
డ్భీకరునిఁ జామదగ్ని గుణాకరు గర్వంబడంచి• యరిగెం బురికిన్॥ 72

చం॥ పురమున కేగి పఙ్క్తిరథ• భూరమణాజ్ఞఁ దలం ధరించి సా
దరమున ముద్దుతమ్ముఁడును• ధారుణినందన కూడ రాగ స
త్వరమున రామచంద్రవసు• ధారమణుం డు వనమ్ముఁ జేరెనా
పురమున నెల్లవారుగను• వోక్కుచు వృద్ధమహీశు దూరగాన్ 73

వ॥ ఇట్లు జాయానుజోపేతుండై చనిచని 74

క॥ ముంగల గాంచె రాముఁడు భంగతరంగానుషంగ• వాక్తురగంబున్
రంగదపాంగంబు కజ సంగతభృంగన్మహోశ•సంగం గంగన్॥ 75

వ॥ కని గుహుండను కిరాతపతి సహాయంబున నేతన్నదీలలా
మంబు నుత్తరించి, చిత్రకూటంబు దాటి, దండకా
రణ్యముం బ్రవేశించి జాయానుజోపేతంబుగ నున్నంత॥ 76

క॥ నెరవాడి గొల్లరక్కసి ఖరనాసా శ్రవణ యుగ్మ• కముగోసి వెసన్
ఖరదూషణాద్యసుర సంహారణం బొనరించి రామ• మహీపతి నిలువన్ 77

తే॥ చాలు పేరింటి పూబోడి• చక్కదనము
శూర్పణఖ వర్ణనము సేయఁ• జొక్కి రాక్షు
సేంద్రుఁ డుసుబాహుననన్న స్వర్ణైణముగను
నర్చిపంపి చెసీత సం•తసపడంగ॥ 78

పంచచామరము. మృడానిభర్తృ కేలదాల్చు• నేణపోతమెన్నన
క్కడాని లేడిఁ దెమ్మటంచుఁ• గాంతవల్క నెందు నే
గ్గడాని లేడిఁ జూడమంచ•నంగదోడు విన్కన
ప్పుడాని లింపులెన్న లేడి• పొంత నేగె రాముఁడున్॥ 79

క॥ సారంగము నేలి యునీ సారంగము నేయు బెట్టు• చాలని శిప్రుకై
సారంగముగుండఁగఁద త్సారంగముగూల్చె రామ• చంద్రుఁడు గడిమిన్॥

చ॥ మృగమునుద్రుంచి వన్యమృగ• బృందముదన్ని పొఱ రాముఁడా
జగములతల్లిసన్నిడచి• చయ్యన వచ్చు సుమిత్రసూతిఁ జె
ట్లగములగాంచి కుందుచుని• లాతనయామణినోలిఁ బాళి ద
న్నగములఁ జెట్లనారసి మ•నమ్మునఁ జింతిలుచిర్వురున్ వెసన్॥ 81

క॥ గోయుచు సీతమవార్తజ ఁగాయు వెతింగింపగా నెం•దందనలరుచుం
డాఁకు కబంధునికరముల ప్రేయుచు నసిధారశబరి• విందొగిగొంచున్

క॥ రంపులు రొంపులు లేకని లింపులనది పెంపునంజ• లింపుచుఁ దమ్ముల్
కంపులతుంపరలందగ పెంపుల డాపునలపంపఁ• ప్రేముడిఁగసిరా॥ 83

క॥ కసితద్వ్యమలోదకములఁ గొసితడవకు దాసి పెంపు• గొనియాడుచు, ద
ద్వసితరుచయంపునీడల జనితపథశ్రమలడపుచు• జరియించునెడన్ 84

(సుగ్రీవుఁడు రామలక్ష్మణులంగాంచి భీతిల్లుట)

సీ॥ శ్రీకరరుచిమనోజ్ఞాకారములవారి గర్ణాంతదీర్ఘాంబ• కములవారిఁ
జటులపోలికజుట్టు• జడలచుట్టలవారిఁ గమనీయమైన వి•క్రమమువారి
వీఁక మైమోఁకాలుఁదాఁకు• చేతులవారిఁ బలువిండ్లమూపుల• బరగువారిఁ
బొలుపారు రాచకే•వులఁ జెలంగెడువారిఁ గావిధట్టులబిట్టు• గ్రాలువారిఁ
గంబుసుందరమంగళ• గళమువారి
డంబు మైగుల్కు విప్పాటు• రంబువారి
నద్యగణనీయశుభలక్ష• ణములవారి
రామలక్ష్మణులంగాంచె• రవిజుఁడపుడు 85

మ॥ కనిభీతుండయి నల్లగుండెనలు ప్రవ• క్కల్ గాగ నిప్రవ్వద్రొ
క్కిన చందంబునఁ దత్తరాన నుకచ• క్కిం బాద మొక్కింత సే

పునుపంజాలకదేపకయ్యనఘులం • బ్రోద్యద్ఘనాకారులం
గనుచున్నోమునవిన్నవాటోదవజో • కన్లోనదర్శించుదాన్ 86
మ॥ మునివేషంబులదాల్చినారు, విలున • మ్ముల్ బూనినా, రుగ్రభం
గినిగాన్పించుచునున్నవారు, ననుర • క్తిందిర్వ్యచున్నారు,న
న్నని గెల్వంబురుహాతసూతిమునిరా • డాకారముల్ త్రోడ,బం
పనిచే తెంచిరివీరు కాకశరచా • పంబుల్ మునుల్ దాల్తురో! 87
మ॥ మొకముల్ జేవ్రురిలంగనీకపులుసం • క్షోభంబునన్నారెవ్వ
తుకదంబాబులఁదూర్ణచంక్రమణముల్ • సాగింపుచున్నారుసా
కొకలాగున్నదినెమ్మనంబునికనే • నుండంగరాదిందటం
బోకఁజేమోచననేగ,బావనియున • చ్చోఁజొచ్చియందిట్లనున్ 88
ఉ॥ ఏటికివానరేంద్ర! మొగ • మేదియొకాంతివోఁజంగియున్న,దీ
వేటికిభీతవృత్తినటి • యుంచెదువానికిబోలెఁదోచె,దిం
దేటికిభీతిశక్రసుతుఁ • డేనితదాశ్రితులేనిరారు,ని
చ్చోటికివేరొకంతమను • జుండరుడెంచిమనంగనేర్చునే 89
ఆ॥ అన్నవిన్నఁదనమునాన • నమ్మనదోప
నర్కవల్కనిట్టు • లాంజనేయు
త్రోడ,గనుమువత్స! • దోర్బలశాలురు
నీరుపురుసరసిదరి • ఉరువుదురపె 90
ఉ॥ అందనవమ్యులస్వరశ • రాసనహస్తులవారిఁగన్న నా
కందినగాయమెంతయువ • కావకతైచనెనేమిచెప్ప సం
క్రందననందనుండనుప • గా మునివేషములూనివచ్చినా
రిందనకద్దికాదనిన • నేటికివారికవిఘ్నసమ్మలున్ 91
ఉ॥ ఐననుభిక్షురూపమున సమ్మహనీయులచెంతకేగి,నీ
వైనవచశ్చమత్కృతిని • నామహిమాఢ్యులరాకకుంగతం
బైననెఱింగిరమ్మమన • మావలకార్యముజూచికొంద మ
ట్లైనమనంబులోనిదుడు • కాగుననాకుఁగపీంద్ర! వెండియున్ 92
ఉ॥ అక్కడివాలివంపనిట • కామహనీయులురారయేని,వా

రెక్కడినుండివచ్చిరొ,య • తెక్కడికేగఁదలంచిరొక్కొ,ని
ట్లిక్కడిభూములారయగ • నేలొకొనీవిదియెల్లవెల్సియే
ఇక్కడికట్టెరావలెన • హీనజవమ్మునసంచుఁ బంపెఁదాన్ 93
వ. ఇట్లు పుచ్చినంజవంబుననేగి
(హనుమంతుఁడు భిక్షురూపమున రామలక్ష్మణులం జేరఁబోవుట)
క॥ ఘనకపిరూపమునూడిచి, వినయముమీరంగభిక్షు • వేషంబునన
య్యనఘులపాలికరిగిభ,క్తినమస్కారంబుజల్పి • కేల్మోడ్చి వెసన్
తే॥ మంజుసౌమ్యామలోక్తుల • నాంజనేయుఁ
డిచ్చమచ్చికనచ్చుగ • ముచ్చటించి
యామహాత్ములకిట్లను • నాత్మమతము,
నర్కసూనునిమతమును • నచ్చుపడఁగ 95
సీ॥ శ్రీకరులార!సం • భృతశరాసనులార! మీరెవ్వరిటకేమి • కారణమున
చనుదెంచినారు రా • జర్షిదైవతతుల్యులరు,మునిరాడ్వేషు • లరువ్రతులరు
క్రోధహీనులరుధీ • రులరుపావృణ్ణీలమేఘభర్మాభ మా • మేనులరు, సు
భాకరులరు,జగ • దారాధ్యులరు,మనోజ్ఞాకారులరుసద్గు • ణాకరులరు
సరసపంపామహత్సర • స్తటమునౌర్వి
నురుతరాతురుతవెదకు • చున్నవారు
తమ్ముఁగనుగొనిపక్షిసం • తతులువాఱ
దేహకాంతివృక్షమ్ములు • దీప్తిమీర 96
ఆ॥ దివినిఁదిరిగితిరిగి • దివిపిడిక్షితిబ్రీతి,సంచరణముగడక • జల్పవలయు
నంచువచ్చినట్టి • హరిణాంకమార్తాండు,లంచునెంచువాఁడ • నాత్మలోన
ఉ॥ భూరిసువర్ణరత్నమయ • భూషణబంధురతారహారవి
స్తారసువర్ణవస్త్రహారి • చందనధారణయోగ్యభవ్యశా
రీరమునారచీరలధ • రింపఁగనక్కటమీరలీసర
స్త్రీరపుజెట్లఁబెంబొదల • దిర్వెదరేలొకొ నాకుఁబల్కరే? 98
క॥ పరమేశశరశరాసన,శరధులకెనయైనతీక్ష్ణ • శరధనురిషుధుల్
కరములమూపులఁదాలిచి,వరమునివేషములదిరుగు • వారెవ్వారో

సీ॥ ఏనెన్ని వితములఁ • నెచ్చరించిననీవు బల్కరాత్మచరిత్రఁ • బల్కువాఁడ
వినుఁడయ్య! సుగ్రీవుఁ • డనువనచరపతి భ్రాతృవంచనచేతఁ • బడలి, నాఁడ
కడకనీ ఋశ్యమూ • కమునకు మంత్రిసంయుక్తుఁడై వచ్చెనె • మ్మోమ్ము క్రీడ
గూడ నిల్చి భవద • కుంఠితస్నేహమ్ముఁ జేయనన్నిటకన్పఁ • జేసె నాఁడ
నతనికర్మిలి బెగ్గడ • మైనవాఁడ
వాయుపుత్రుండ నంగనే • వరలినాఁడ
కామరూపసంచారతఁ • గ్రాలినాఁడ
బరగ హనుమంతుఁడను పేర • బరగినాఁడ 100

తే॥ సూరపుత్రుని హితమునే • గోరి భిక్షు వేషమున వచ్చినాఁడనో • వీరవర్య
లారయని హనుమంతుండు • నూరకున్న రాముఁడాత్మనలరి సుమి • త్రజునిక
(నియె) 101

క॥ వారిజభాంధవ • తనయుని, కూరిమి పెగ్గడయ వీఁడ • గుం, దమ్ముఁడ! యి
ష్టేరికయి మనము • నివ్వసిఁ జేరితిమో వారె మనలః • జేరిరికంటే 102

సీ॥ ఒప్పుగా మెప్పుగా • నిప్పుడీకపిచంద్రు • నకు నీవు బ్రతివచ • నమ్ము నిమ్మ
చతురాగమమ్ములు • చతురతఁ బఠియింప లేనివాఁ డిటు వల్క • లేఁడు నమ్మ
సర్వశాస్త్రమ్ములు • సర్వమంత్రంబులు, సితం బెఱింగిన • దేని జమ్మ
ముల్లోకములఁ గల్గు • నెల్ల వ్యాకరణముల్ తమ్ముఁడా! యీతని • సొమ్ము సు
(మ్మ)
సంస్కృతమున వీని • సాటి ముల్లోకమ్ము
లందొకండు లేఁడు • లక్షణమ్ము
నందుఁ గూడ మిన్న • యన్న నీ వేలాగు
నిత్తువితని కెన్న • నుత్తరమ్ము 103

క॥ కౌతుకవిలంబితమం బూ, కృతము, నబద్ధమ్ము తొస్సు • లెట లేక, విచా
రతనిడని మధ్యమస్వర యుతసంస్కృతవాగమృతము • లొగిఁ జెవినిడఁడే
తే॥ తమ్ముఁడా! వీనివాగమృ • తమ్ము జెవిని గ్రమ్మనే పాటిఘనపాప • కర్ముఁడేని
తన్ను జంపంగఁ గత్తినెత్తంగ నిమ్ము; కృపను గావం డె ఘనతర • ధృతిఁ దనర్చి
క॥ ఈదృశసచివవరేణ్యుని; సాదరమునఁ జేరబట్టి • నట్టి నృపతిపై

వాదమున కెట్టి మార్తురురాదిపురరు వచ్చిరేని • రాలకచనరా
వ. మఱియు నిట్లనేక విధమ్ముల హనుమంతు రాముండు ప్రశంసించి
పలికిన. 107

(ఆత్మచరిత్ర లక్ష్మణుఁ డాంజనేయుతో ముచ్చటించుట)

శా॥ ప్రాజ్ఞుం డైన సుమిత్రసూతి వలుకుం; • బ్రాజ్ఞుం బ్రశంసార్హ కా
ర్యజ్ఞుం, బండితవర్యుఁ గాంజరిసుతుం • గన్నార వీక్షించి, స
ర్వజ్ఞా! త్వత్ప్రభుశౌర్యధైర్యములను • ష్పన్వించు మేమాకబం
ధాజ్ఞారీతిని వచ్చినార ముఱుమీ • హర్షంబు దైవారగాఁ 108
క॥ మఱియు భవత్ప్రభు వాక్యము తెఱఁగున జెప్పెద మటన్న తెమ్మెర ముద్దుం
జొఱయు నెదనలరియాతె, స్నఱితిగలా నిజయ మెడడ • నలరఁదలఁచు చుఁ
క॥ జగములనేలం గాఁదగు, జగజెట్టు లెప్రొద్దుపట్టి • సఖ్యం బెదన
చ్చుగఁ గోరి వచ్చి నారట; జగముకనుకొమారు చేత • సాగకయున్నె
వ. అనితలంచి కేసరికిశోరంబు, సుమిత్రాత్మజుం గాంచి, దేవా! భవద
గ్రజుండు, మీరు, నీపంపాతటంబున నేల గ్రుమ్మర వలసి వచ్చెనని పలికి
న హనుమంతునకు లక్ష్మణుం డిట్లనియె. 111
సీ॥ ధృతిమంతుఁ డార్యము • ద్యుతిమంతుఁ డ
క్షీణధారణావంతుండు • దశరథుండు
ధర్మవంతుండు • ధర్మహంతుండు
స్వధర్మపారీణుండు • దశరథుండు
శౌర్యవంతుండు, బల • వీర్యవంతుండు,
సౌందార్యవంతుండు శ్రీ • దశరథుండు
భాగ్యవంతుండు, సౌ • భాగ్యవంతుం,
డసదృశబలాఢ్యుండు శ్రీ • దశరథుండు
నట్టి దశరథునకునీతఁ • డగ్రసుతుఁడు
రామనాముండు వినుతప • రాక్రముండు
భూతసంతాపహారుండు • భూతహితుఁడు
జనకవాక్యపరుఁడు • జననుతుఁడతండు 112

క॥ ఈలక్షణవంతుసతిమహాలక్ష్మీతుల్యసీత • మాంబయసుమిత్రా
నే,లక్ష్మణాఖ్యుఁడ నయశోలక్ష్మీవంత! సర్వ • శుభగుణవంతా
వ. అనిమఱియు నిట్లనియె. 114
ఉ॥ కాశ్యపిఁగోలుపోయియల • కాశ్యపినందన, నేను, గూడరాఁ
గాశ్యపినాథుఁడీవిపిన • కాశ్యపికిం జను దెంచి, యిందు ద
త్కాశ్యపిజాత, నేఁగొలువఁ • గారహినుండిన నొక్కనాఁడు, ద
త్కాశ్యపిజ న్హరించె నొక • దైత్యుఁడు, నన్నయు నేను లేని చోన్
ఉ॥ ఉర్వరనందనన్వెదకు • చుండ నొకానొక చోటమాకుగం
ధర్వుఁడొకండు శాపమున • దానవరూపముదాల్చిపిల్చి, తె
ల్పు ర్వరకన్యజాడనల • యుగ్రకరాత్మజుఁడంచుబల్కి స్వః
పూర్వరమేగ వచ్చితిమి • ప్రొద్దుకొమారుఁడ, మాకు దిక్కగన్
ఉ॥ లోకశరణ్యుఁడుం, బ్రిదశ • లోకశరణ్యుఁడు, సద్యశుండు, ద
ల్లోకదృగన్వవాయనృప • లోకములందఱలోన మేటి, ము
ల్లోకములేలువాఁడు, శ్రిత • లోకవిచారుఁడు, రాఘవుండు, సీ
తాకమలాయతాక్షికయి • ధామనిధిప్రియసూతిఁజేరెదాన్ 117
క॥ ఎవ్వన్నీయుపేక్షణ, మావంతజగమ్ములందు • నలమఁగజగముల్
దావదగ్ధులునోయతఁడిచ్చోవచ్చిరవిజునిశరణు • జొచ్చెనుజుమ్మీ
క॥ శ్రీరమణీమణిముఖసరసీరుహ మధుపానమునను • జెందక దృష్టిన్
క్షీరమునిహృత్కమలమధుప; వారంగొనుకప్పదేటి • యర్కజు జేరెన్
చ॥ అనవినివాయునందనుఁడు • హంసకులాభరణమ్మునాంచిసం
తననను లక్ష్మణా! రవిజ • నాయకసూతికుబుద్ధి నంగనా
జనములసంపదల్ గొనివె • సందరుమంగ భవత్సమీపముం
గొనకొని చేరె నర్కజుఁడు • కుంతత్ప్రేమలగాంచిరే రహిన్ 120

(హనుమంతుఁడు రామలక్ష్మణుల నర్కజునొద్దఁ జేర్చుట)

క॥ అనిరామచంద్రునకు మ్రొక్కిసిలస్త్రీరామచంద్ర • కీశపతిని బే
ర్మినిఁగనజను దెండీయన, వినిలక్ష్మణుఁడనియె రామ • విభునకుభక్తిన్
శా॥ అన్నా! విన్నపమాలకింపు, మితఁడ • త్యాసక్తి భాషింపుచో

నన్నుందానవమందు, నెమ్మది బ్రస • న్నత్వంబె కాన్పించు, నెం
దెన్న న్నోమసముద్రోపదింత, యటులౌ • తేఁగంగనౌ, వీనితో
నన్నవ్వాలెయటంచు రాఘవుఁడునె • య్యంబారఁగాఁబల్కినన్
క॥ ఆపయిఁబావనిభిక్షుక, రూపమునూడ్చి కపిరాజ • రూపమునెం తే
జూపట్టనెరసివారిని, మూపులపైఁదాల్చి రవిజు • ముంగలఁబెట్టెన్
ఉ॥ పెట్టికరమ్ముబట్టియను • బ్రేముడి, నోరవిపట్టి! యీజగ
జ్జెట్టియుబంతి తేర్గుగల • జెట్టికిదొల్తటిపట్టి, రాము, శి
ష్టట్టునడాయవచ్చెనిను • భ్రాతసుమిత్రజుతోడ, నీవునుం
బెట్టుగఁబూజసల్పురఘు • వీరున కీయనఘుండుగుండు మై 124
చ॥ జనకునియానసజ్జనక • జాతయుఁదమ్ముఁడుగూడరాగ, ని
ష్వనమును జేరి రావణుఁడు • వారిజలోచనసీతమ్రుచ్చిలిం
చినవనమెల్లనారయుచుఁ • జేరిరిని శరణమ్ము, నీతఁడ
న్వనజహితాన్వయాబ్ధిహిమ • భానుడుజుమ్మదినేశనందనా!
క॥ రాముఁడు, నిర్జిత భార్గవ, రాముఁడు, మండితగుణాభి • రాముఁడు సీతా
రాముఁడు, దారుణపాపవి, రాముఁడు దైతేయమదవి • రాముఁడుసుమ్మీ
వ. అనిన వినిరవిసుతుండు, హనుమత్సందేశంబున రామలక్ష్మణులవల
ని భయంబు దిగనాడి, హనుమద్రచితతాళపత్రచిత్రాసనంబున, వా
రినిర్వుర సభక్తి పూర్వకంబుగఁ గూర్చుండబెట్టి, పూజించి మ్రొ
క్కి ప్రక్కనిల్చి యిట్లనియె. 127
క॥ ధీరులరని తతలోకా, ధారులరనివిబుధగేయ • ధర్మగుణమహో
దారులరనిదైత్యమదవి, దారులరనిపలికెహనుమ • తగియుండెనటుల్
క॥ ఎక్కడిదశరథరాముం, డెక్కడిరవిజుండుస్నేహ • మెనయఁదనకుం దా
నిక్కడికివచ్చెనటతమి, యెక్కడిదో! నాదుభాగ్య • మేమననచ్చున్
క॥ కాకుత్థ్సతిలక! నాతో, నీకుంజెలిమియొనరింప • నెఱిగలదేనిం
నాకయిబెట్టుమనీకయి, నాకయినిదెచాచినాఁడ • నగనుతచరితా!

[రామ సుగ్రీవులగ్ని సాక్షిగాఁ జెలిమి చేయుట]

క॥ శ్రీకరుఁడు రాముఁడాపలు, కాకర్ణించితనకేలు • ఖరకరసుతుపై

జోకనిడెబ్రశంసింపుచు, బ్రాకటముగ నర్కమైత్రి ♦ బరిరంభించెన్

వ. అప్పుడు నాంజనేయుండు శుష్కంబులం దెచ్చి వహ్ని రగిల్చిన, దశరథాదిత్యనందనులు, నిరువంకల నిల్చి, విద్యుక్తక్రమంబున, నగ్నిహోత్రంబు బూజించి మ్రొక్కి, నేస్తంబగ్ని సాక్షిగా జలిపి, యొకరొకరి వాచినట్లు, గడవుగొన్నట్లు, మేనం బులకాంకురంబులు జాదుకొ నిండుమతింగాంచుచుండ, సుగ్రీవుండు, రాముంగాంచి, దేవా! నేస్తంబు నీయట్టి జగత్ప్రభువు నర్మిలిం గలిసి సల్పితి, నింక మనయిరువుర సుఖదుఃఖంబులు నైక్యంబు జెందె, మనంబట్లకదా! కార్యంబులట్ల నెరవేర్ప వలయుం గదా! యని, యిట్టి యభావిఫలసూచకంబనినట్లు, లొక్కఫల పుష్పదళ సమాకీర్ణంబయిన శాఖిశాఖం బెరికివయిచి రామునందు గూర్చుండబెట్టి తదాజ్ఞ, దానునమ్మహీజాని నొరసికూర్చున్న హనుమంతుండు నట్లొనర్చి లక్ష్మణుంగూర్చుండఁ బెట్టి తానుగూర్చున్నంత సూరపుత్రుండు, దశరథపుత్రున కిట్లనియె.

చ॥ నరవరనందనా! త్రిదశ ♦ నాయకనందనుఁ డంగనం, గపీ
శ్వరవర రాజ్యలక్ష్మిని, న ♦ వారితబల్మి హరించి నన్నుద
త్పురవరమందు నిల్వకయ ♦ బొమ్మని వెడలంగనూక నీ
ధరవరమందు నిల్చితిఁగ ♦ దావగదాయగఁ దాపరింపఁగన్ 133

తే॥ ప్రెగ్గడలు నేను నుసురులు ♦ బిగియబట్టి
వాలిదర్పంబు సెన్నంటు ♦ వచ్చియుందు
నుంటి మిభవత్కృపామృతం ♦ బొడలజల్క
భక్తవత్సల! కావవే ♦ పగఱుఁ దోలి 134

వ. అంత రాముఁ డిట్లనియె. 135

మ॥ భయముం జెందకు మర్కనందన భవ ♦ ద్భ్రాతన్ ధరం గూల్చి వి
స్మయముం జెందఁగ పీంద్రులెల్లరు స్వరా ♦ జ్యంబందు నిన్నిల్పెదన్
జయముం జెందుదు వేటికీ వడలసీ ♦ జాయామణిం గూడెదీ
నయముం జెందుము నీవు చూచెదవుగా ♦ నాకైన దోఃపాండితిన్ 136

తే॥ ఇట్లు సేయని నాఁడుమ ♦ మ్మెలమిఁ గన్న

తండ్రిపాదాబ్జములకేను ♦ దప్పువాఁడ
జుమ్మనే నేల లక్ష్మణుఁ ♦ డిమ్ములఁ గొని
గేలిమైదును మఁగ లేడా ♦ వాలిఁ గిలి 137

వ. అయ్యెడ 138

ఆ॥ వనజకనకవహ్ని ♦ భాసురములగు సీతావనాటరాజ ♦ దైత్యరాజ
వామనేత్రములు జ ♦ వంబున నతెఱధ, రాధ కేంద్రపుత్రి ♦ రమ్యగాత్రి 139

వ. అనినవిని 140

సీ॥ మన్ననఁ బల్కన ♦ మ్మార్తాండపుత్రుండు
రాముతో జగడభి ♦ రాముతోడ
మన్మంత్రిమణిహాను ♦ మంతుం డెఱింగించె
ననఘుమీఱటువచ్చి ♦ నట్టిజాడఁ
తమ్ముండు నీవువ ♦ నమ్మునఁ దిరుగాడ
సీతతో సుగుణస ♦ మేతతోడ
మాయాబలమ్మున ♦ మాసమైరావణుం
డవనిజఁ గొంపోవ ♦ నామెజాడ
తెలియకెల్లడరోయుఁ చో ♦ దిటపుపీడ
వెలయనంతఁగ బంధుండు ♦ డెలుపుజాడ
నాదుపుణ్యవశతమీఱు ♦ నన్నుగూడ
నరుగుదెంచితిరడలకు ♦ డరయువాఁడ 141

క॥ ఉండిన స్వర్గపురంబున, నుండిన బాతాళమున మహో ♦ ర్వీస్థలిపై
నుండినఁ దెత్తు వసిజ కాకుండిన రవిపాదమాన ♦ యురుగుణధామా ॥

ఉ॥ వేల్పులుఁ బ్రాతవేల్పులొక ♦ పెట్టున రావణుదిక్కు రాఁ దొలన్
వేల్పులతేఁడు సీతనల ♦ వేల్పులఁ బోనపుటింటఁ డాపనీ
క్రొల్పులు లందు బెట్టసియ ♦ కుంఠితవహ్ని నిడంగ నీమహా
నల్పులమంత్రులంబనుప ♦ నాజెలి దేనము దద్భసెద నా 143

[సుగ్రీవుఁడు రామునకు సీతజాడ నెఱింగించి]
తదాభరణాదు లొసంగుట

చ॥ పలువురుమంత్రులేమనొక • నాఁడిటనుండఁగ నాకసమ్మునం
బలువడిబోవు రావణుని • స్వర్ణసుపుష్పకమందు నెక్కి తా
చెలువలమిన్న రామగుణ • సీమనతావనఁ లక్ష్మణా వెతం
బిలువఁగఁ బల్కెఁ గేలయని • భిట్టుగ నేడ్వఁగఁ గంటి మెంత యేన్ 144

ఉ॥ ఇప్పుడెఱింగితిన్ దశర • థేశ్వరనందన! యామె సీతగా
నప్పుడె సీతమమ్ముఁ గని • యాభరణమ్ములఁ జీర చెంగునం
జప్పున ముడ్చి మాకడవె • సంబడవైచినఁ డాచినాడ నీ
యొప్పులకుప్ప వేమొకను • మోపికతోడుతఁ దెత్తు నావుడున్ 145

తే॥ గుర్తులన్నిఁ గ్రుక్కి కొంచురా • కొమరుఁడర్కి
యేలకాలవిలంబన • మిందువదన
భూప లేవనఁ దెప్పించి • పూపజుండు
నివెకనుమటంచు ముందుంచ • నెసగువెతను 146

ఉ॥ వానిని గాంచి రాఘవుఁడు • వారణయానఁ దలంచి యట్టిహా
మానినియందు దుఃఖమున • మాటికి నాఱటపాటనూర్చిన
వ్వానిని తోమ్ము చెక్కుఁగవ • పైనిడి పుట్టల నాగుబాము లెం
తేనిని టూర్పు నూర్చుకర • గొందరి దమ్ముఁడు నక్కుఁ గుందఁగన్ 147

వ. అంత నాహారన్నగల తెగల ముద్గతమ్మునకుం జూపిన రామ! నిత్యంబు నా మహాదేవి పదపద్మమ్ముల కంజలిజల్ప నేగి కాంచువాఁడ నేను నెఱుంగనే హారన్నందియలు మొదలగున వానినని కొంతవడి దుఃఖించి యున్న నూరార్పనంత రాముండు సుగ్రీవా రావణుండెందుండెనో తెల్పు మాయఘమతి ఖండించి దేవిం దోడ్తెత్తునన రాముని నెట్టకేలకు బ్రొద్దు పట్టేయూరార్చి యిట్లనియె. 148

[సుగ్రీవుఁడు సీతఁ దెచ్చుట పొంటెఁ బ్రతిజ్ఞఁ దీయుట]

ఉ॥ దేవ! మహానుభావ! భవ • దీయసతీతిలకాపహారి దా
చేవయు శక్తియుం గొలము • జెన్నగు వీఁడు నెఱుంగనైన నా
లావరిఁ బుత్రమిత్రయుతు • లాఘవమారనశింపఁ జేయుచున్
నీవరవర్ణినీమణిని • నీదరిఁ జేర్చని నాఁడు వీఁడు సు

గ్రీవుఁడ! పద్మినీధవుని • కింబ్రియపుత్రుఁడ నీకు మిత్రుఁడా 149

ఉ॥ నీవును దమ్ముఁ గుఱ్ఱఁడువ • నింజరియించెను పట్టునన్ రమా
దేవికి నీడు వచ్చెడుస • తీమణి ముచ్చిలినట్టి యాదశ
గ్రీవునిఁ గూల్పనీకనిన • రీతి నటింపని నాఁడు వీఁడు సు
గ్రీవుఁడ పద్మినీధవుని • కింబ్రియపుత్రుఁడ! నీకు మిత్రుఁడా 150

ఉ॥ నావిమతుం దురంబునన • ణంచిన తింగొని రాజ్యమేలుచున్
నీవిమతున్ ధరాస్థలిన • నింబడ మొత్తి పడంతి వేగబల్
కీవి నీకుఁ దోడుగను • డీకొనకుండిన నాఁడు వీఁడు సు
గ్రీవుఁడ పద్మినీధవుని • కింబ్రియపుత్రుఁడ నీకు మిత్రుఁడా? 151

ఉ॥ చేవదొలంగ నేలమది • చేడియకైదుర పిల్లనేలయీ
పావనిఁ బంపి నీదుప్రియ • భామినియుండిన చోటెఱింగి ని
న్నావనితాశిరోమణిర • యంబునఁ గూర్పని నాఁడు వీఁడు సు
గ్రీవుఁడ పద్మినీధవుని • కింబ్రియపుత్రుఁడ నీకు మిత్రుఁడా 152

ఉ॥ నేవనితందొలంగ నెవ • నింజరియింప నెవీఁడు వీడనే
లావరి నీవు నాఫురన • లాంతులు మాన్పెడు వారె చూడు నా
లావవసీసుతం గొనక • లంతిగ వచ్చిన నాఁడు వీఁడు సు
గ్రీవుఁడ పద్మినీధవునికిం • బ్రియపుత్రుఁడ నీకు మిత్రుఁడా 153

వ. ఇట్లు పలికిన నాలించి సూతునకు శౌనకాదు లిట్లనిరి 154

క॥ సూతా సుజ్ఞానకళా ప్రేతారవిజుండు తనదు • పెంపెన్నెడు నే
లాతారాపతి దాడికి నాతఱిలావఱిచనండె • యది యేమన్నన్ 155

వ. అనిన సూతుండిట్లనియె 156

చ॥ ఇటులడుగంగ గౌరికి • మహేశ్వరుఁడన్నటు లేనుబల్కెదన్
జటివరులార విఘ్నగుని • జమ్ముగ వాలినిభానుజుండుము
న్నటు లెదురింపజాలకయ • యాగగ లేదు స్వకీయుఁడంచు దా
గుటిలత బూనకుండె సతి • గోల్పడి పూనె విరోధమన్న పైన్ 157

ఉ॥ కూరిమి నేస్తితద్విధని • గొమ్మనురోయగ బంపుదంచు ద
న్నేరిమి దేర్ప రాఘవుఁడ • నెందప నాత్మజ విన్మనిక నే

నోరిమికల్మినిల్తుదఱిమొక్కఁడు • గాంచిరిపుఁ హరించినా
కూరిమి పెండ్లముంగలయఁ • గూర్పుము తేర్పుమునన్మదబ్ధిలోఁ

క॥ ఈకరణి రాఘవుండు, వి భాకరతనయుండుఁగూడ • భాషణముల, సీ
తాకరభోరుకొఱకును, సు మాకరభోరుకొఱకురహిఁ • మాటాడిరొగిఁ

వ॥ అంత నమ్మార్తాండ సంతానంబు మార్తాండకులాభరణంబున
కిట్లనియె. 160

సుజనమైత్రి ప్రధానము.

నిరోష్ఠ్య శ్రీదశరథరాజ • శేఖరనందనా!
సీసము. నిర్జరనేతకే • నిండనేనగఁ
జాలనట్టిడనైతి; • స్థైర్యశాలినిహీన
శక్తిశాలినినన్ను • సంగనేనసి
రహినిగ్రహాధికా • రతనైనఁబెండెద
నన్ను నారాజ్యశ్రీ • నెన్ను నేల
నీయట్టిజ్యాతల • నేతనెచ్చెలినైన
నందలేనట్టి డ • నైనఁగలదె
తే॥ నెఱిజెలునెడందఁజేర్చి నే • నిద్రఁజెంది
నేని "యెద" గల్గదింక యుం • తేనినర్క
సాతిశీర్షహానచారి • సంతసిలకిని
క్షితిగలిగినన్నినాళ్ళు • సిరిఁదగంగ ॥ 161

క॥ ప్రాణులకన్నిటికన్నం ప్రాణముమీఁదైనవస్తు • వగదాధరలో
ప్రాణస్నేహితుఁడన్నను ప్రాణసమానుఁడను సుహృత్త్వ • నరుఁడెన్నంగఁ

క॥ తనధనమువెచ్చపడినను దనపుణ్యంబువ్యయమైనఁ • దనువపునడగినం
దనసుఖముజరగకుండిన దననెచ్చెలికార్యమునన • తగువర్తింపఁ ॥

క॥ నిఱుపేదయొ నెఱదాతయొ
నెఱసరియో హీనమతియొ • నిజమోయొ యం
దఱదోషియొ నిర్దోషియొ

నెఱిగలచెలి పరమగతిగ • నెంపఁగ రామా! 164

సీ॥ గూఢంపువర్తన • కు నయోమయపుబేటి
మేలకీళ్ళరిగించు • మేటిచేటి
పాలుపారఁగాఁబ్రొద్దు • బుచ్చు విప్రవినోది
వైరివారణముగూల్ప • గజభేవి
గొప్పకార్యముసమ • కూర్పపరుసవేది
పాయనిలేమిముల్ • దీయసూది
సౌఖ్యదుఃఖములమా • చగలట్టి తక్కెడ
యాపదలణగింప • నౌషధపడ
తే॥ ఆత్మపోషణకుంబెట్ట • నట్టికోట
శంకలందీర్చి నడపింపఁ • జాలుబాట
యైజనావళికుపకారి • యైనసుజన
మైత్రిమించినదొకటేది • ధాత్రితలమున ॥ 165

ఆ॥ అర్కిపల్కులెల్ల • నాలించి శ్రీరాముఁ
డాజనీసుతుండు • ననుగుదమ్ముఁ
డైనలక్ష్మణుండు • నాలింపవానివే
భంగులొక్కమొగిని • బ్రస్తుతించె ॥ 166

(సుగ్రీవుఁ డన్నకుఁ దనకుఁగల్గిన విరోధకారణము దశరథుల
కెఱిఁగించుట.)

తే॥ మఱియురామునకర్క సం • భవుఁడువలికె
వీసువెడలంగగొట్టె నా • వెలదిబట్టెఁ
దరుముసాగెనువాలి, గో • త్రమునఁబడితి
నార్తనాథునిరామ న • న్నరయుమిట్టొ ॥ 167

సీ॥ రాజువాలిగయువ • రాజునునేనుగా
నుంటిమికొన్నాళ్ళు • నంటినతమి
నంతటనన్నెన్నొ • యనరానిమాటల
నొక్కుమ్మడిగనాడి • యొక్కనాడు

ప్రాణాన కెనయైన ♦ ప్రాణేశ్వరినిగొని
చెఱసాలనావారి ♦ నఱవఁద్రోచి
పదపడినాఁతల ♦ ప్రాణమ్ము తోకకు
వచ్చులాఁగేడ్పింప ♦ జొచ్చెనన్ను
తే॥ విడక నాపైనిజంపంగ ♦ వేసెఁగన్ను
చక్కనెన్నేయుపాయముల్ ♦ సంతరించెఁ
బన్నె నెన్నేనియుక్తుల ♦ జెన్నటిమదిఁ
జెప్పవశమటె యంపాపి ♦ సేయుకీడు ॥ 168
ఆ॥ పంపబంపనాడు ♦ పైకిసేనలవారి
జంపజంపనరిగె ♦ జాలకాల
మందుచేత సీర ♦ లరుదేరమేమెల్ల
నళుకవలసె భీరు ♦ డళుకఁడొక్కఁ ॥ 169
క॥ వనచరవరేణ్యుఁడగు నీ,
హనుమంతుండుమొదలైన ♦ యాత్మసచివులి
వ్వనమున జతగాదిరుగఁగ
మనుచుంటిని రామచంద్ర! ♦ మలయిలుగాగన్ ॥ 170
క॥ నిలిచిన నిలుతురు వెలలిన,
వెలలుదురమ్మంత్రివరులు ♦ వెంటనె జతగాఁ
బలుపాట్లువడిరి నాకయి,
కలుసను నాప్రాణమిపుడు ♦ గాచిరిసుమ్మా ॥ 171
ఉ॥ హాళిని నెన్నికష్టముల ♦ నందితినో తెలుపంగఁజాల వె
వాలినిఁటేను నీకిపుడు ♦ సంగ్రహాపక్కని బల్కనాడ న
వ్వాలిని వానిసేన నిల ♦ పైబడగూల్చినగాక నాదు కాం
తాళిసికూడి కూర్కెదనె ♦ హాయినిరామ! యదేటిమాటలే ॥ 172
క॥ బిట్టలమినకష్టమ్ములు, నిట్టలసటఁబలుకనలసె ♦ నెంతయునీకే
పట్టునసుఖియోదుఃఖియొ, నెట్టనస్నేహితుఁడదిక్కు ♦ స్నేహితునకటన్

కవిరాజ వినివినిశ్రీరఘుధీరుఁడునర్కజు ♦ వేసటమాటల ♦ వేమరునా
విరా॥ తనికనుసూర్యసుతా!మునునీకుశ ♦ తక్రతుసూతికి ♦ తంబుననుం
డిన నెటుగలెగ ♦ డిందివిరోధము ♦ డీకొనబల్కుపు ♦ డే తెలియన్
మనమునశోకము ♦ మానుముధీరుఁడు ♦ మాటికిగుందుట ♦ మంచిదొకో
కవిరా మొగిసిబలాబల ♦ ముల్ మదినారసి ♦ మోసలకార్యము ♦ బోణిమిగా
జవిరా॥ దగినటుజూతము ♦ తావకరీశక ♦ ధన్ వినినాకు నె ♦ దంగినుకెం
తగనొజెలంగెను ♦ దామరసీకు ♦ నామదిచంచల ♦ తంగనెని
పగతుడనాంగ ♦ వాడనినమ్ముము ♦ వానరనాయక ♦ భావములో
క॥ ఎన్నఁగవిలుమోపెట్టక, మున్న పచిం పైంద్రివైర ♦ మునకుఁగతంబుం
బన్నగరాణ్ణిభశరమా, సన్నంబైనరిపువడచి ♦ శరధింజొరుఁజూ ॥
వ॥ అనిన నమ్మాటలకు మార్తాండనందనుండలరి యిట్లనియె. 177
సీ॥ బ్రహ్మకుమారుండు ♦ బ్రథమవృక్షచరుండు
నగుబుక్షవిరజుసీ ♦ కమరనాథు
నంశంబునసవాలి ♦ యర్కాంశమునె నేను
గలిగి తండ్రికిముద్దు ♦ గొలుపుచుండ
మజ్జనకుఁడుతపో ♦ మార్గంబునమలంగఁ
దలచిపెద్దకొమారు ♦ దనగుగద్దె
పిలిపి పిన్నకొమారు ♦ నెలమినన్యువరాజు
గానిల్పి చనెహాన్ను ♦ గట్టుకడకు
గీ॥ నేనుభక్తినిగొలువగా ♦ నియతిసేతె
వృక్షచరరాజ్యమొందేని ♦ నినలవాలి
యపలమాదురదుష్టద ♦ శవలనసల
మంగునిసూనుఁడు మాయావి ♦ మదముకేగి ॥ 178
చ॥ ఒకయెలనాగకయ్యి పగ ♦ నూనిమదీయపురంబువాకటం
బ్రకటముగాగ నార్వవిని ♦ వాలిసతారి తదీయవృత్యపై
నొకఁడురుకంగ నేనరిగి ♦ తొయ్యనగూడ సురాభియాతి య
ట్లోకగిరికందరాన జొర ♦ నోడకనన్నటనిల్పి వాలియున్ । 179

చ॥ వెరచ నెనంత నేను కనిపెట్టి ♦ యొకబ్దనుటుండవచ్చె న
ప్పెనుగుహవాత నెత్తురు స ♦ ఫేనముగా నటదానవార్భటుల్
వినఁబడె వాలిపల్కాకఁ ♦ డు విన్బడకుండె నెటాలకించినం
బనవుచు నేను నవ్వెనుక ♦ వాలినశించెనటంచు నెంచుచున్ ॥ 180

మ॥ పురముం జేరి తిలోదకాలొసగి నే ♦ భూరివ్యథన్మగ్గ ద
ద్వరమంత్రుల్ కపిరాజ్యమందునను ని ♦ ల్పన్వచ్చెమాయన్న స
త్వరతం దద్రిపుబుత్రమిత్రయుతు జి ♦ వ్వంగూల్చి రాయన్న! ని
ర్జరవైరిం మనుమాడివచ్చితె యిదే ♦ రాజ్యంబునేలొక్కమ్మనన్॥

క॥ "ఒడ్డువిరిగి యొక్కమ్మడి, బడ్డపగిది" నాదుపైన ♦ బడితిట్టినను
జడ్డనవెళ్ళదరమె నే, "గడ్డముబట్టిబ్రతిమాలఁ ♦ గా" వినడయ్యెన్॥

క॥ కొట్టెను తిట్టెను బురికడ, నెట్టెను నావారినిజెఱ ♦ నెట్టెనుదిప్పల్
బెట్టెను నాభార్యను జే, పట్టెను నిర్దయతనింద్రు ♦ పట్టిక్షితీశా! ॥

క॥ నన్నింతకష్టపెట్టిన, జన్నుఁపుగాపరి! యెమర్ప ♦ జాలకగాదే
నన్నకదాయని దురమున. కున్న డువకయుంటినంచు ♦ గోడెత్తంగన్

క॥ వినిరాఘవుండు వినం, దనునకుబల్కర్కనంద ♦ నా! నీవెతలె
ల్లను నావెతలేటికడల, నినుఁగాచెదనన్ననర్క ♦ నెఱిజేనికనున్ ॥

క॥ శ్రీరామచంద్ర! వజ్రిసు, మారాగ్రణి బలపరాక్ర ♦ మమ్ములువిని మీ
రారూఢిసేయదగినటు, నేరుపుమైసేయవచ్చు ♦ నియతినవియనున్ ॥

క॥ కొండలగైకొనియచ్చన, గండ్లుంగానాతఁడాడు ♦ ఘనబలుడసితన్
గొండాడనెల్లవారలొ, కంపుభయంబన్ననవ్వ ♦ గదభీలేమిన్ ॥

వ॥ మఱియును 188

ఉ॥ సూరుపుసంద్రమందుఁ గొల ♦ దూలగస్నానమొనర్చి వార్చి యా
పైరహిదక్షిణాబ్ధికి జ ♦ వంబుననేగి కడంకగ్రుంకి త
ద్వారిధిదాటి పాశ్చిమ ♦ పాంపతిమున్గి యుదీచివార్ధికిం
గోరికనేగి క్రుంకులిడి ♦ గొబ్బునవచ్చును మన్కికూర్పకున్ ॥ 189

క॥ దినదినమిటుసూర్యోదయ, మునకుంబూర్వంబుపోయి ♦ యొగిగట్టము
నా। కనఘావచ్చును దైదండవఱకుఁబలిమెకపడవ ♦ నవ్శితిజమ్ము ॥

వ॥ వెండియు, 191

సీ॥ తొలివేల్పుసొన్నార ♦ తొలుచూలునకుమున్న
తద్భ్రాత సైరిభ ♦ తనువుదాల్చి
దొడ్డకేకనువేసి ♦ దురమునకుంజీర
మాయన్నరేనాకఁ ♦ దాయఁదాకి
కొండలదరువుల ♦ గొంతసేపటుపోరి
దానిశృంగమ్ములఁ ♦ బూనికేల
నేలగొట్టియడంచి ♦ నిగిడియోజనదూల
మువిసరివేయగా ♦ మునిమతంగు
గీ॥ నాశ్రమోర్విజములు ♦ నడగంగబడిదాన
నెల్లజాలుకొల్పె ♦ నల్లవాక
దానిగాంచిమౌని ♦ తత్కారణం బెంచి
వాలియిందుఁరాగ ♦ గూలుననియె 192

క॥ ఏతత్కారణమునఁగపి, నేతయిటకురాడుగాన ♦ నేనిల్చితినో
సీతాపతి! యీతావున, నాతారేశునకునోడి ♦ హాళిగనురగా ॥

క॥ దానవుకళేబరంబిదె, ప్రమానోకొండో యనంగఁ ♦ గ్రాలుంగను మా
పైన సతతాడులంగను, వానినిగైవంచిపంప్ల ♦ వాలిభుజించున్ ॥

ఆ॥ పూసగ్రుచ్చినట్టు ♦ వాసవనందనుబలపరాక్రమములఁ ♦ బల్కనాడ
నీకువానినెట్లు ♦ నిర్జింపగూడునో బల్కనాకురామ! ♦ ప్రధనభీమ ॥

క॥ నావుడులచ్చననగి సుగ్రీవుఁడ! యితఁడేమిసేయఁ ♦ గీశవరేణ్యన్
లావుమెయిదున్నఁగలఁడని, నీవు మదిన్నమ్మదన్న ♦ నెఱినాతఁడనున్

మ॥ ఒకహస్తమ్మున దాళసప్తకము నే ♦ ర్పొప్పారగావంచి, కొం
డొకహస్తమ్మున పండ్లుమల్చితినునో ♦ హాహానాగగవ్వార ల
ట్లొకబాణమ్మున సప్తతాళముల నే ♦ ర్పొప్పారదున్మాడి గొం
కకఁ బాదమ్మున దైత్యుదుందుభి మహా ♦ కాయమ్ము నెక్కొకునన్

క॥ ఇరునూరువిండ్లదూరము, నిరుపమగతిమీటెనేని ♦ నేనమ్ముదునం
చురుగుణుఁడునర్కవలుకుచు, గరుణాసిధిరాముగాంచికపులొంగియనున్

క॥ వాలివిని ర్జితదానవపాలి, విధూతరిపుసైన్య • పాళివితతదో
ర్శాలి వికాసితవిక్రమ, శ్శాలివిభుతకోడియుంటి • శైలంబందున్ ॥

క॥ అని కన్నీరున్నించిన, గని రాముఁడు ప్రోద్దుకూనఁ • గరుణదొలుక వే
డ్కనిలవుమర్కజ! నీరిపు, దునిమిత్వదీప్సితముదీరు • తున్నననియెన్

[రాముఁడు దుందుభికళేబరముఁ బాఱవేలఁజిమ్మి
తాళసప్తకం బొకమ్మునంగూల్చుట.]

మ॥ ఇటులూరార్చిదివాకరాత్మజునిరా • జేంద్రుండుతత్కాయముం
బాఱవేలన్వడియోజనంపుదశకం • బుంబాఱగామీఁదెద
త్పటుసత్త్వల్ కపికుంజరుల్ వొగడఁగాఁ • దాఁదూలికంబోలెను
త్కటసత్త్వుండగునర్కదానిగనిజో • కన్ రామున్తోనిట్లనున్ 201

ఉ॥ రామతదీయకాయమును • రప్రభుసూనుఁడుజిమ్మనాఁడుప్రో
ద్దామతరంపుమాంసమునఁ • ద్వక్కనరక్తమునంబ్రపూరితం
బై మఱియుండెవాలియు • దదాహవమందునడస్సియుండెని
ష్టామఱినట్టిశుష్కముగ • దాయిదికావుననమ్మనిన్నికన్ 202

క॥ అప్పుడుమాంసోపేతం, బిప్పుడుమాంసరహితంబు • నీరిరువురలో
జెప్పుడులావరియెవ్వరొ, ఇప్పుడునేనెరుగనేర • కిట్లంటినృపా 203

క॥ ఈకార్ముకమునచిక్కిడి, యాకర్ణాంతముగదిగిచి • యగములొకే
పీకంబుడమింగూల్చిన, చోఁగాశికీశిష్యయీవె • పోయెక్కువికన్

ఉ॥ అనవినితాటకాంతకుడ • హస్కరసూనుఁడునమ్మనట్లుగన్
ఘనతరకార్ముకం బొకఁడు • గైకొనికాంచనపుంఖమార్గణం
బునుఁదొడిబిట్టులాగినగ • ముల్గుఱిజూపివడిన్విడెంగుణ
స్వనమున నెల్లదిక్తటులు • బ్రస్ఫుటరీతినిమారుమ్రోఁగఁగన్ 205

శా॥ ఆతండమ్ముविడంగనిట్లుడియుఁదా • శ్శైరొండునంతంతభూ
పాతంబై చనజేసియంతటవడిం • బాతాళగంగందగం
జేతంబుబ్బగస్నానముంజలిపియా • శ్రీరామునమ్ముల్ పొదిం
నీతంబారఁగఁజేరెఁజూపకులునెం • తేవేడ్కఁగొండాడఁగాన్ 206

క॥ ఈగతినగముల్ గూరినిడి, వేగమనేయుఁ గఁదాళ • వృక్షము లేడుం

దూఁగిపడగాంచిరవిజుఁడు, భోగిశయానుండొయంచుఁ బుద్ధిందలఁచెన్

వ. ఇట్లతండు 208

ఉత్సాహ పాణియుగముమోడ్చిచక్ర • పాణిసముఁడవయ్యయం
చాణిముత్తెపున్సరులుగల • ట్టిరుపేటురమిలం
బోఁజిమిగనుసోకమ్రొక్కి • భూమిజామనోహరా !
వాణిమెఱయగెల్తుపీవె • వాలిగీలిలెక్కయే 209

క॥ అనిపలువితములరఘురా, మునిదోర్విక్రమముపొగడి • భూమీశననుం
గనికరమునగనిగావవె, వినిహాతుగావించివాలి • వేగమయంచున్ 210

క॥ భూతేశసదృశబలునిను, సీతేశాపడసినాడ • స్నేహితుగానా
భూతేశుచెత్తియిటరా, నీతేలెదనన్నవాలి • నేలాతలపన్ 211

క॥ అనిప్రస్తుతించిరాఘవు, డనివాలివధించగల్గు • ననినెమ్మదిలో
ననసమ్మినిల్చెననిప, ల్కినవ్వాలికతనుదెలుప • గెరలించుటయున్

ఆశ్వాసాంతము గోమూత్రికాబంధము

క॥ తారధరాధరధీరా! శారదనారదవిభాళి • సమవిమలయశా
ధీరవరాదర!వీరా! సారఘనాంబుదశుభాఙ్గ • సమవిపులదశా 213

చతుర్విధకంద గర్భితమణిగణ నికరము

ధగధరపదరత • దయగనువరధీ వరకవిజననుత • వరగుణశరధీ
స్వరుధరవిభవసు • జనహితధరధీతరళనయనస్మర • ధనదవితరణా 214

మాలిని ధరకవిజనరక్షా • వైరిసంఘోహశిక్షా పరమకృతిపరీక్షా • భక్తసంచారదీక్షా
హరకమలదళాక్షా • స్వచ్ఛమాల్యస్థవక్షా • ధరణిదివిజపక్షా • దైవపాదాబ్జకాంక్షా

ఇది శ్రీమదచ్ఛాంద్ర శిరోరత్న నిరవద్య నృపచరిత్రకృతిరచనాచాతురీధురంధర సద్య
శోబంధుర కౌండిన్యగోత్ర కలితాపస్తంబసూత్ర చతుర్విధకవితాపతల్లికాప్రాజ్య
యపయఃపారావారరాకా కైరవమిత్ర నృసింహామాత్యపౌత్ర వంగాంబాశేష
బాలామాత్యపుత్ర సుధీజనవిధేయ హనుమంతరాయనామధేయ ప్రణీతం
బైన శ్రీమత్సుగ్రీవపట్టాభిషేకంబను మహాకావ్యంబునందు
చతుర్థాశ్వాసము.

◆ శ్రీసుగ్రీవపట్టాభిషేకము ◆

పంచమాశ్వాసము

క॥ శ్రీముత్యాంబామణిముఖ, తామరసాసితమదాళి ◆ తలజరాజాం
బామణిగర్భజసద్గుణ, ధామపకీరయసనామ ◆ తపనసుధామా
క॥ అటమీఁది తెలుఁగువిను, ముత్కటకరుణాంజంద్రధరుఁడు ◆ గాళికిక్షితిభృ
త్కటకమునను ముమ్మవమున్న, నటసూతుఁడు వలికెమునుల ◆ కవలికతవినన్

[సుగ్రీవుఁడన్నంగెడిపితన్ను గావరఘురాము వేఁడుకొనుట]

ఉ॥ అంజలిఁజల్పిరామునకు ◆ నర్కజుఁడప్పుడు రామచంద్రనా
నెంజలివాపి నాకునయి ◆ నిర్జరనాయకసూతిఁద్వచ్ఛరా
గ్నింజవికుర్విగూల్చికృప ◆ నింపఁగ దేయని వేడినన్మదిన్
రంజిలి రాముడిట్లనుగ ◆ రమ్ముల గ్రుచ్చికవుంగిలించితాన్ 3
క॥ ఖేదముడుగుకిష్కింధకుఁ, బోదముపదబిల్వమింద్ర ◆ పుత్రునిఁద్వరగా
వాదమునకుజలుపుముహరి, నాదముఁద ద్వారసీమ ◆ నభముఁగలంగన్

[రామసుగ్రీవాదులుకిష్కింధపయినెత్తి వెడలుట]

సీ॥ మిత్రాత్మజుండును ◆ మిత్రాత్మజుండును
మున్మున్నుగామార్గమ్ము ◆ మొగినిజూప
నలనీలపవమాన ◆ నందనతారులు
బ్రక్కలభటకోటి పగిదిదోప
స్వర్ణభూషితశగా ◆ ననము
లర్కాభబాణమ్ములుర్వీశచి ◆ హ్నములుజూప
బత్రపుష్పఫలప్ర ◆ భాసమానోర్వీజ
నగనదుల్ కనుపండు ◆ వుగనుదోప
దేవతాస్త్రీజనోపేత ◆ దేవఘాతముల
కుసుమమంజరీకుంజ ◆ పుంజవాత
చళితపుష్పదళాంతర ◆ స్తానచకిత
భృంగఘాతకుసుమగంధ ◆ బృందవిభుత 5
క॥ దరచక్రమత్స్యరేఖల, సరోజోర్మికకంకణములఁ ◆ జానగుపద్మా

కరముబఁజోలినపద్మా, కరములనుత్తుంగశృంగ ◆ కలితాగములన్
చ॥ మదజలధారలన్మధుప ◆ మండలితృప్తినహించివాదముల్
పదపడిసేయఁగర్ణములఁ ◆ బాఱఁగఁదోలుచుఁబాదఘట్టనన్
బెదరిమృగాళివాఱఖగ ◆ బృందముమింటనుగ్రేష్యవాఱగా
మదగజబృందముల్ సరసి ◆ మండలితీరములందిరింగన్ 7
ఉ॥ తొండములంజలంబులన ◆ థోగతిబీల్చిసమీపనాగముల్
గండములందుగుంభములఁ ◆ గ్రక్కునజిమ్ముచుదన్మృణాళపుం
గాండములంబెకల్చితము ◆ కైమొడలంగయిసేయుచున్ భుజా
దండములంస్వవంశజుల ◆ దాకుచువారివిహారమర్మిలిన్ 8
క॥ హత్తిపదుపుజరుపంగమద,
మెత్తిపదుపులగుచుఁగూడి ◆ యేదులుగుమ్మల్
మొత్తిపడప్రోబ్బరాల్చిన
ముత్తైపురాసులనుజేఁడు ◆ బొరిగనుచవలన్ 9

[రామునకుసుగ్రీవుడు గదళీవన ప్రభావంబు దెల్పుట.]

క॥ కదళీతరుషండంబుల
బోదలెడువన మొకడుగాంచి ◆ భూమిపుడక్కన్
ముదమునగనిపల్కెన్
మ్మదికవ్వసిముదముఁగొల్ప ◆ మటిమటివేడ్కన్ 10
సుగంధి సూర్యరశ్మిజొచ్చనీక ◆ శోకనిర్లగమ్మనో
సూర్యపుత్రకాకడంక ◆ జుక్కలంటుగొమ్మలన్
దైర్యమారనేరునొచ్చి ◆ నన్మదమ్మునిచ్చనీ
యార్యవాసయోగ్యమైన ◆ యంటితోటయేదిదో 11
తరల అనగనర్కజుడిట్లువల్కెబ్ర ◆ యాణమర్మిలిజల్పుచుం
జనకజావరమున్ను ◆ నన్మనిసప్తకంబనిలాశనం
బునజలాంతరమందునిల్చిప్ర ◆ మోదమూరమహావ్రతం
బునోగిసల్పిదివంబుజేరి ◆ భూరితేజములందగన్ 12
చ॥ సురవరులేనినిర్జరని ◆ షూదనులేనిబ్రభీతినివ్వసిన్

జోరరరుదారనేఖగము • నున్మృగముంజోరదేగనేరమిం
మఱియుసుగీతవాద్యరవ • మర్దళరావమువిన్గనౌబోరిం
బోరివలిగాలివీచునిట • బొల్చునువహ్నులుమూఁడునెప్పుడున్ 13

క॥ గగనమునసలమితధూ
మగణముజలముగ్గణంబు • మాద్రిగనెపుడున్
జగదీడ్యమగుచుమెఱయున్
భగణంబులనంటికప్పి • భాభీప్రదమై 14

చ॥ అనఘచరిత్రసీవనుజు • డమ్మునిరాజులకిప్డుమ్రొక్కుఁడ
ట్లొనరుఁపగానరోగతను • నుంనురటన్ననుసానుజుండునై
జనకసుతాధిపుండురహిం • జాగిలిమ్రొక్కిహుటాహుటింవెసన్
వనచరరాజపట్టణవనమ్ములఁ • జొచ్చిరియందఱాదటన్ 15

(సుగ్రీవుఁడన్నంజివ్వకుంబిల్చుట)

ఉ॥ అప్పుడుమంజుకుంజనిచ • యావృతమైనవనాంతరంబునం
జప్పుడుగాకయుండక్షితి • జానియుఁదమ్ముఁడునుండనర్కజుం
డప్పువిధారిసూత్రిబళి • యాంబుదరావమునీడవుచ్చుబల్
గొప్పరవంబునంబిలిచెఁ • గోటకుముంగలనిల్చిచివ్వకున్ 16

చ॥ అదివినివజ్రిపుత్రుఁడుద • యాద్రినిఁదోఁచుదినేశుభాతినె
ప్మ్మదిగినఁకంనురంబునకు • మంచుచురాదుములంపుఁగయ్యమెం
చఁదగినవాలిద్వారకు • సాంద్రథంబునసౌమ్యభౌముల
ట్లదరఁగఁజేయుదిక్కటులు • నాత్మమహాహవసింహనాదముల్ 17

క॥ కరికరగిరిగిరిహరిహరి, బోరిబోరిదాకినటుదాకి • పోరిరివారల్
మఱిమఱిరవరులిరుపురు, సరిసరియనిపొగడముష్టి•సంఘాతములన్

వ॥ ఇట్లుపోరాడుచున్నంత 19

ఉ॥ లాఁనరిరాఘవుండుకర • లాఘవమారఁగఁగార్ముకమ్ముఁగై
జేసదలిర్పఁరాల్చిరహిం • జేయుసజ్యమువారలశ్వేసీ
దేవతలట్లరూపమువ • దేజునదుల్యతఁగ్రాలవీఁడుసు
గ్రీవుఁడువీఁడువాలియని • కేసయునెంచఁగలేకభేదమున్ 20

(సుగ్రీవుఁడాహవంబున కోడిమరలఋశ్యమూకముంజేరుట)

ఉ॥ అంతటబాణమున్విడువ • డయ్యెమహారమణుండునర్కజుం
డింతటిలోసురేంద్రసుతు • నేటులనొచ్చి ప్రాభిరాముడ
ల్లంతటనుండఁగన్గొనక • నార్తినిబాతా వాలిదోలఁగా
నెంతటివానిజేరిన"నఁ • దృష్టవిహీన కబ్బనేసిరుల్ 21

ఉ॥ ఈగతిఋశ్యమూకమున • కేగినవెన్కడివాసవాత్మజుం
జేగతినేరకందుజోర • నీర్వ్యతవానికిఁబల్కునిట్లుని
స్సీగతిలేకభీతినిట • జేరితివేయనివానరాధమా
మాగతిబోరెదేముడగి • మంటివిపొమ్మనిపోయెనింటికిన్ 22

సీ॥ రామలక్ష్మణులప్డు • రహిఁగొంజరిఁజు
దొట్టికోతులరానిజో • గులనుమించి
ఋశ్యమూకాద్రికి • నేతెంచిరవిపట్టి
మోసిలనిల్వనతండు • మోముపాంచి
ప్రీడతో శ్రీరఘు • వీరునితోఁబల్కు
నగచరపతిదాక • నన్నుబంచి
వైరిచేఁజంపింప • వచ్చినలాభంబొ
కింతలేదీరికి • నిటుపచించి
నదియొకండునొనర్చిన • యదియొకండు
నైననావంటివాఁడె • ద్దియైనయొండు
సేయనెర్చునె,"కంచెయే • చేనుమేయ
కాపికేమిరొనర్చు,,నో • కౌసలేయ 23

[సుగ్రీవుఁడన్నందునుమమికి రాముందూరుట]

ఉ॥ ఎత్తికుదించివంచిపడ • నేసితిగోడనుమంటిసుద్దులా
గిత్తఱిరామనిన్ననగ • నేటికినాదురదృష్టమేర్చఁగా
నత్తఱివాలిగెల్వగల • మాయనితేలగబల్కనయ్యయో
ఇత్తఱివాలినేబిలుతు • నేబలహీనుఁడుగెల్వుగోరుసే 24

తే॥ మూలిగెడినక్కపైతాడి • బొండ్లుమువడి

నట్టి వాలికి నోడి నే • నద్రి నిల్వ
లేనిపోని బెడద నిడి • తేని కేమ
టందునో రామ! సరసగు • ణాభిరామ!

(రాముఁడు వాలిం జంపమికిఁ గారణము నుడువుట)

క॥ వేడిని టూరుపు నూర్చుచి, కోడి నిలువఁ గాంచి రాముఁ డనునన్నా నే
నోడి నిలువ లేదా గ్రహ మూడిచి విను కారణమిపు • డాఁగి విడువమికిన్

క॥ ప్రాయమ్మున రూపమ్మునఁ, గాయమ్మున వేషమునను • కంఠరవమునన్
నాయమ్ముగ నొకడీరట, నాయమ్ముగ డంకగనక • నాయమ మోయన్

క॥ సరిసరి యంగకములమీ రిరువురు గ్రాలంగ నందు • నింద్రతనయు నే
నెఱుఁగంగఁ జాలకీగతి, మెఱుఁగుజిల్కు విడకుంటి • మీయన్న పయిన్

ఉ॥ మాటలఁ తోడఁబోదుగద • మత్కరముక్త శరమ్ము నేరి నేన్
దూటులు సేయకందనువు • దూపును నే విడువంగ నిర్వురం
దూటులు సేయునో ఘనుని • నుంబడ మొత్తునొయంచు గొంకులోఁ
గాటిల వేయకుంటి రిపు • పై శర మోర్చు మిత్రరత్నమా! 29

ఆ॥ ప్రొద్దుపట్టి నేస్తు • రూపుమాపిన పాప, మ్ముంజమార్ప లేదు • పొంగుపాయ
మనిరి ప్రాజ్ఞులిట్టు • లాలోచనము సేయ, కేఁజలుపఁగనవ్వ • రేజనమ్ము

క॥ ఏనును సీతయుఁ దమ్ముఁడు, మానుగ నీ కేలుఁ దమ్మి • మాటున నిలువం
గా నెంచి వచ్చినారము, కా నెమ్మది నెంచుమీవు • ఖరకరతనయా! 31

క॥ నమ్ముము నా వచనమ్మర, యమ్మునఁ జని మరల బిల్వు • మగ్రజు ననికిన్
నెమ్మిని గురుతుగ నిడు కం, ఠమ్మనఁ గుసుమంపు బెత్త • ణంతును వానిన్

క॥ అని సౌమిత్రిని గని ల, చ్చనఁ గను బెగజపుష్పలతిక • చక్కఁగ బూచెం
గొని తెచ్చి దాని సుగ్రీ, వుని కంఠమలంకరింపు • పో గుర్తుగనా 33

క॥ విని లక్ష్మణుండు నద్దా, నిని దెచ్చి దినేశసూతి • నెఱిఁ గుత్తుకవై
చిన నతఁడు వాలి చెవరి డిగ, ఘననక్షత్రగణయుక్త • ఖరకరుకరణిన్

చ॥ మఱియు బలాకికాచయస • మన్విత మేఘము వ్రాలెఁ బోల్చి తె
న్నఱితిగలాఁడు, దాసునృప • సోదరణోత్తులఁ దేరి వేడ్కన

త్తఱిఁ దనమంత్రిసత్తములు • దాశరథుల్ జరుదేఁగఁ దోడన
న్నెఱిఁ గలపించు జేరఁ జని • నెమ్మది గోసము మోసులెత్తఁగన్ 35

వ॥ ఇట్లెల్లవారు కిష్కింధాపురవనమ్మున నున్నంత 36

సీ॥ లెస్సకుత్తుక కోడు • లెస్సగాన ప్రాప్తి,
నలుదిక్కులుక్కునఁ • గలయఁ గాంచి
జంఝూనిలోద్ధత • చండభాస్వన్నల,
జలదగర్భాభగ • స్థలము నించి
కాలభాస్కరు భాతి • భాసిల్లు రాముని,
జూచి కిష్కింధను • జేరఁగాంచి
శ్రీరామచంద్ర! కి • ష్కింధాపురికి వచ్చి
నారమీ ప్రతిజ్ఞ • సారెకెంచి
సకలముం జేయునిద్దియె • సమయమయ్య
లతలకెల్ల వసంతకా • లమ్ము లీల
చేరదీసి వనమ్మర • క్షింపుమయ్య,
యున్న రాముండు వల్కన • య్యర్కజునకు॥

క॥ ఎమ్మెగులుకసిఁదగు కంఠమ్మున లక్ష్మణుఁడు నగిన • సవసతగజపు
ష్పమ్ములమాలిక లిచే సీపిమ్మొగు బొటుకయుతసూర్య • ...

(రాముఁ డింద్రజసూనుని ...)

ఉ॥ వీరమణీయవంశమున • నిష్ఠుర ముప్పిన మొత్తి ...
ఘోరపు బల్కు వల్కు హా • సూనుఁడ భానుజ! ... నా
క్రూరపుటంగ్గితో నతని • గుండెలు బ్రద్దలు సేయుకున్నఁ డీఁ
డా రఘురాముఁడా! దశర • థాధిపుత్రుఁడ! నీకు మిత్రుఁడా 39

ఉ॥ నీరమణీమణిం గొనవి • నీతిని రాజ్యము వెళ్లఁదోలివి
స్తారమదంబు వంగడువె • తన్నినుగుప్పి నక్షణసూతి నా
ఘోరరణావనిం దగిలి • కొల్పక మిన్నకయున్న నాఁడు నీఁ
డా రఘురాముఁడా! దశర • థాధిపుపుత్రుఁడ! నీకు మిత్రుఁడా 40

ఉ॥ ఘోరతరంపుఁదాళ్ళనొక • కోలనఁగూల్చినరీతిఁ జైత్యశా
రీరముఁగాలఁజిమ్మినటు • రెచ్చిలు వాసవసూతినాజిలోఁ
గ్రూరపుభల్లముంబరపి • కూల్చుకమిన్నకయున్న నాఁడుసీఁ
డా!రఘురాముఁడా!దశర • థాఖ్యపుపుత్రుఁడ!సీకుమిత్రుఁడా 41

ఉ॥ ఓరుపుశాలిపీవిటుల • హా!దురపిల్లఁగఁ జెల్లునాకడుఁ
నేరుపుశాలివాలిధర • ణింబడఁగూల్చి నిన్మదభ్రష్ట
చీరకమంపుఁగల్కిడదిరఁ • జేరిచియూరేఁగఁ జపకున్న నీఁ
డా!రఘురాముఁడా!దశర • థాఖ్యపుపుత్రుఁడ!సీకుమిత్రుఁడా! 42

ఉ॥ ధీరతముందుకార్యములఁ • జెల్లముగానెరవేర్పఁగాఁబ్రజం
ధీరతనూనుమీపునుద్ర • తిన్విడనాడిన వాఁడుగూలునా
శూరతమున్వధింతునిను • జోటనిగూర్చితిటు సేయుకున్న నీఁ
డా రఘురాముఁడా దశర • థాఖ్యపుపుత్రుఁడ సీకుమిత్రుఁడా 43

క॥ ఈపగిదిఁబలుకు రాముని, కాపలివాక్యములకలరి • యినతనయుఁడు తా
రాపతిపై రాహారమున, కాపట్టునసింహనాదము • ప్రాపొనర్చెన్ 44

ఉ॥ అండజరాజవాహతన • యాండముననొయిబట్టగల్చుమా
ర్తాండజసింహనాదమునఁ • దద్వనచారినమూహముల్గుహం
గుండెలుబ్రద్దలైచనెగ • సుర్రిసుపస్మయుబోయి చేడియల్
పిండులుగాళ్ళుబ్రాంచవడ • నెళ్ళిరిగీములు జేరఁగావడిన్ 45

తే॥ అఖిలభూతభయప్రదం • బైనకర్మ
సాక్షిసుతుసింహనాదమ్ము • శ్రవణగుహల
భిన్నముల్సేయవాలిదో • ర్విక్రమంబు
భిన్నమైపోయెగ్రోధము • పెల్లుబేర్గ 47

క॥ నవరోషపరీతాంగుండు, డప్పుటను నెఱసంజకాంతి • నలరెను హరిజుం
డవనసగ్రహణరవిగతి, నవతేజోభాసమానుఁడగుచు • నవముగఁదోచెన్

ఉ॥ ఘోరతరంపుద్రవము • కుంతలరీతిఁ జెవింబడంగఁదా
(తారయుద్ధమున కేగవలదని భర్తను సేతింగటుపుట)
రాకముఁఖుంజద్రుమ్మిపడి • రామలపీకరదాడిదిఁబుచుఁ

జారుపటాబ్జఘట్టనర • సాస్థలిబ్రద్దలుగాఁగదమ్ముపైఁ
బోరునకుగ్రభంగివడిఁబోవ • సుషేణతనూజయడ్డమై 49

క॥ కల్యమునఁదోచునుత్పల, కల్యాణింబోలెతార • కడువెతతోడన్
మాల్యములవేశిరుఉుము, చహల్యాజారునికుమారు • నటుగనిపలికెన్

ఉ॥ నాయక! వేగినంతటజ • నందగుఁజివ్వకుఁగాదయేనిమీ
జాయకఖండదుఃఖములు • సారసమిత్రునికూర్మిపట్టిదా
జాయకపారసౌఖ్యములు • సంభవమానినామనంబులో
బాయకతోఁచుచున్నదిభ • వద్హృదయంబుననొంచుడీవలన్ 50

చ॥ అసికిపుడేగఁగానపఁజ • యంబొదవంగలదద్దియేమనన్
విసిచెదనాలకింపుఁడుర • విప్రియసూతిత్వదీయదోర్బలం
బునకునిలంగలేకజని • మున్నటుదోర్బలమారసింతలో
న్మనమునఁగొంకకేననుర • ణంబనిపిల్వగశంకపుట్టెడున్ 51

ఉ॥ అక్కపిముఖ్యుఁడెక్కరణి • నక్కడనుక్కునబెక్కుటక్కుటి
ట్లక్కఱనొక్కదిక్కఱయ • నక్కతమొక్కటిచిక్కునక్క ట్రా
యెక్కడనెక్కడిక్కరణి • నిక్కడయుక్కఱరెచ్చివచ్చునే
బెక్కురునుక్కుటెక్కుగల • బ్రెగ్గడలండనువచ్చునచ్చుగన్ 2

ఉ॥ పుట్టుపుఱోనసేర్పుమెల • పుంబలుడెల్వియుఁగల్గియుండెసే
యట్టిదునెన్నియుక్కటల • నాయనద్రోచినసప్పనన్నసం
ఘట్టునసంగఁజాలఁడుస • హించినదెంతయునేనెఱుంగదుర్
గట్టిగదొడ్డయుండగని • కానియతండనికేగుదేరఁడా 53

సీ॥ ప్రాణేశతచ్చరి • త్రంబెల్లనీనియుంట సంగదునవలన • నేసనెడఱుంట
యై తిరుగఁగనర • క్ష్యామునతనికంట వేగరుల్ప్రీతిమై • వినిచిరంట
శ్రీమదయోధ్యాపు • రీపతిసుతులంట దాయలకేరిక • జేయులంట
లలిరామలక్ష్మణా • ఖ్యలఁగ్రాలువారంట నడినర్కకూతగా • వచ్చెనంట
వారిలోరాముఁడనువాఁడు • బలియుఁడంట
మాస్తురనునాఘునుఁడుమచ్చ • మాపునంట

కరుణ నెట్టిరు శరణన్న ♦ గాచునంట
ధరణి వారికి నీడేరు ♦ దొరకరంట 54

క॥ సాధుజనకల్పవృక్షమ, సాధుజనత్రాణభయము ♦ సమ్యక్కరుణా
సాధోధ కీర్తిసర్జిత, సాధోధవిక్రమ సన్న ♦ పాత్రము నాథా! 55

తే॥ కన్నతనిమాట చెల్లింప ♦ గానతేను
తమ్ముగుఱ్ఱిఁదుకొమ్మన్న ♦ ద్రోహమ్మగాదె
రావనమ్మున కేనెంచె ♦ రమణి గన్న
పుణ్యజనభర్తవడకుట ♦ పొంచెనటకు॥ 56

సీ॥ అరుదెంచె నత్యుగ్ర ♦ కిరణాంశుమాత్రబ
లాన్యం ... చమురా ♦ హరిరాజతులుఁ
దారఘురాముతో ♦ వైరంబు ...
గోజియగోత్రమ్ము ♦ కొన్నరాటులు
హరిణపోతమ్ము సిం ♦ హమ్ము ... క
గరుడి ... బాక ♦ గడగినటుల
నిన్నెత్తిపొడచితి ♦ నేనసితాంపదు
... ♦ ... సిటులు
బలుకుచుంటిని ... ♦ బలుక బోకుఁ
కెలమినా ... ♦ బలుపమాకు
జయము ... ♦ ... దోడ
నాత్మరిపుల ... ♦ కేరులకేడ॥ 57

ఉ॥ నేరముసుమ్మి యాజిధర ♦ ణీవరచంద్రుడున గ్రసూనుతో
వైరము నైననే నొకయు ♦ పాయము జెప్పెద రామునక్షమం
దారము గానగోరు శర ♦ ణమ్ము పదంపడి యానరాజ్యమిం
పారము దమ్ముతో నొసగు ♦ మ్మానుజుఁ బిల్చి యడంపు కోపము 58

చ॥ మనవి యొనర్తునే నొకటి ♦ మంచియొ చెడ్డయొ నాకుఁదోచున
ట్లినసఘుచరిత్ర! మీమదికి ♦ నయ్యది లెస్సగనున్న జేయుమా

జనకసుతామనోహరుని ♦ సఖ్యము గోరుదు గాని వైరముల్
మనమున గోరఁబోకుమది ♦ మానుము మానుము మాను మెప్పుడున్॥

శా॥ తమ్ముండొక్కఁడ కాదనీకు మహితో ♦ దారుండతండెన్న నీ
తమ్ముండొక్కఁడ కాదనీవయి పుబాం ♦ ధవ్యంబు నీబందునీ
తమ్ముంబోలిన వానిఁ జూపఁతెఁడు నీ ♦ దాయాన కైనీదుర
త్తమ్ముం బాచికొనేక దాజననముం ♦ దంగ్గనీతోడుతన్॥ 60

శా॥ నీమేల్ గోరెడు దాననే ననిముదిన్ ♦ నీకుండు నేన్నాపయిం
దామేనాఁడఘు మెన్నరాని మణిమ ♦ ద్వాక్యమ్ము మీకిష్టమే
సామీ! తమ్మునిపట్ల ద్రోహపుఁ బుడం ♦ దన్నాను మన్నన్న! నీ
వేమీ తమ్ముని జల్కఁ జూడ నెరుమా ♦ నీలాప్రశంసింపఁగన్॥ 61

చ॥ మఱియుది నేశఘృష్టితతి ♦ నుగ్రహుచెందొవకల్కి పోల్కినీ
మఱిదలు నీదు గేహమున ♦ మాటికిఁ బెస్మటి లోదలంపుచుం
వలలఁగఁ జూడఁబాడియ ల ♦ వమ్ముకృపామతి లేదె నీకు న
త్తఱవను జూచి దైన గృహ ♦ దేర్పుము తమ్ముని మాన్పు వైరముల్॥62

క॥ కరమునగరమును పుము నృప
వరసుతుతో వైరమూన ♦ వామూయునిమ
చ్చరము దుగుపినుము నిర్జర
వరసుత! నామాటచనఁగ ♦ వలదిపుడనికిన్॥ 63

క॥ కలకంఠ తనదు హితమిటు పలుకఁగఁ బెడ చెవిని బెట్టి ♦ వాలి విసఁడహా!
నలువలిఖితమోదప్పను సిలగూలఁగనున్న వాఁడు ♦ హితమే లవినున్

క॥ తారనఖకాంతిసర్జిత తారసురూపాతధిషణ ♦ దార సుమేధో
దారనిజదారబల్కుకొ తారధరాత్మజుఁడు బదరి ♦ తాఁగినుకననున్॥65

భార్యమాటలు పెడచెవిం బెట్టి వాలి యుద్ధమున కేగుట.

మ॥ అబలారత్నమ! యిట్లులాడఁడగవో ♦ నా! సోదరుండాయతం
డు బలా! యేమనబ్రహ్మరాత యనికిం ♦ దోశ్శాలియై వాఁడుబి
ల్వాఁబలార్యం శౌర్యగావలయుఁగా ♦ వైరంబు ప్రాణాడి యె
న్నఁబలాఘ్యుండగు శూరపుంగపుకు ♦ ప్రాణంబు పైతీపోకో? 66

క॥ కైదువుముమవనివానికి నైదుపదియొనర్పజాల•నట్టిడికి సఖీ!
వేదికరిపరిభవంబెద నేదికడకునోర్చుకంటె•మృతిమేల్ పోపో॥ 67

క॥ త్రాణఁగలాఁడటవాఁడని జాణయటమురాసకంట•చైపిచెనరేఁ
త్రాణఁగలాఁడంగానట ప్రాణమునకునోడిరోర్చ•వలెనట కంటే॥ 68

క॥ తనకిపకారముజేయని మనకిపకారంబుగాను•మహీపుఁడుసేయం
దనకమరునెద్దికామిని! మనకింతేఁ పెట్టుజలుపడనుము•మహితుండవుటన్

సీ॥ లావణ్యవతీ! నీవు•లలనామణులనంతి
పురమునకరుగుఁడు•పొందునీకు
నాయెడఁగలభక్తినాకు•దెల్పితివింత
వట్టునేనెఱుఁగుదు•నెట్టులైన
ననికేగినీదేవ•హనిభుజగర్వాంబ
డాంచివచ్చెదజంప•నెంచనమ్మ
హీనుగజ్జలవిని•మోసహింపఁగఁజాల
నగుచుముజ్జునుం•బెదనుగోరి
ప్రాణములనొట్టిపెట్టెద•భామ! యన్న
ఘనమనోవ్యథనాదని•కౌఁగిలించి
ప్రేమమిన్నంబునక్షీంచియా•గ్రసివెలంది
కోయెగాంతలుదానంతి•పురముఁజేర॥ 7

వ॥ ఇట్లువ్యందింతిరాలక సుంకనంగంధి యీరెలుఁగున విలపించుచు
జనినాంత హరివిభుండత్యంత మహాగ్రహంబునం బురంబునిర్గమించి

సీ॥ ప్రళయోగ్రరోషసం•కలితుండైనిట్టూర్పు
విడుచుచుశాత్రవ•పితృనేచ్ఛ
నలుదెసల్పరికించి•తిలకించెగాంతిని
ర్జితభానుడైనసు•గ్రీవునిచ్చ
తిలకించిపైఁజేలఁ•డిట్టమ్ముగాఁజుట్టి
మొలభుజాస్ఫాలన•మ్మునంబొనర్చి

ముష్టిపైకెత్తిలో•మొటమురించినగిన్క
బిరతేరనవ్వాలి•పైకెదిర్చి
యదగుబెదరులేక•యంశుమాలితనూజుఁ
డన్నపోల్కవచ్చె•నరుదుగాఁగ
దనకువెనుకవచ్చు•తమ్మునిగన్గొని
యాగ్రహమ్మునతేగి•యైంద్రినల్క॥ 72

వాలిసుగ్రీవులొండొరుల నధిక్షేపించుట

ఉ॥ ఇంతకుమున్న సీపడిన•యెక్కుడుబన్నముఁదల్పకిట్లునా
చెంతకువచ్చితేమినియొ•సిగ్గొకయింతయులేకపల్కఁగో
హంతకుఁడా! శతారమును•హాసముసేయు మదీయముష్టిని
న్నంతకుజేర్చుఁజుమ్మిపుడ•హుంకృతిబోవిడిరమ్మునావుడున్॥ 73

మ॥ పిడుగుంబోలిననాదుముష్టియునిదే•భిన్నంబుఁగావించుని
న్నడుగుందాటగనీనుకోరె! మహితా•హంకారవాక్యమ్ములీ
వుడుగుద్రేకముగాగ ప్రమోగిననుసీ•యుద్రేకమేనాద్యుఁజూ
పెడుగుంబల్కులతో ప్రయోజనముని•స్సీ! లేదుపో దుర్మతీ॥ 74

వాలిసుగ్రీవుల సమరప్రారంభము.

ఉ॥ అంతటసక్రుధన్ వారిహ•యాత్మజుఁడట్టిస్వముష్టిఁగొట్ట మే
నంతటవల్లబెల్లురల•సర్కసుతుండొక శాఖిశాఖతో
జంతలజూపరుల్ వెగటు•జెందగదిగ్గరద్రిప్పికొట్ట మే
నంతలతాఁచిలెన్నడక•నైంద్రిభయంబునఁ దద్దగిల్లగన్॥ 75

మహాస్రగ్ధర, రవిజోర్వీరుఁడతిన్ని•నరపతిసుతుఁడా•రంభమందట్లుక్షేతిం
దవిలెంతేసంచలించె•దరశ్రీప్రళయవా•తాహతింగూలులీలం
సవికల్పాత్మంబునయ్యె•జగతినపుగులా•సాగకేపోయెనహా!
రవిపౌంగంబైపఱుంన్ని•నరపతియునహై•ర్యంబుజెందఁగలోనన్

సుగంధి. వాయునైనతేయవేగ•వంతులుం బలిప్రభా
కాయులుంబలాఢ్యులైన•కంధరాశ్వభానుజుల్

జేయుచుండి యుద్ధమట్టె • జేరిదోర్విపథమ్మునం
జాయరేయి రాయలట్లు • జాలఁగ్రాలిరెంతయేఁ॥ 77

తోటకము॥ వరదోర్బలముం గనుట • వాలికిబం
ధురసత్వము హెచ్చెను • దొండరతోఁ
సరసీరుహబంధుజు • సత్వముస
త్వరతం దిటపుం • జెడి తగ్గిచనెఁ॥ 78

పంచచామరము॥ బలారిసూనుముష్టిఘాత • భగ్నదర్పుడయ్యుఁ బ్రో
జ్వలాంగముఁదు రోషమట్టె • వర్ధిలంగ రేగిత
ద్బలారి జోర్చియర్కిలాఘు • వంబు బాహుసత్వముం
గలాడటంచు జూపరెన్నఁ • గాదురంబుఁ జల్పెనా॥ 79

క॥ ఇతరేతరజయకాంక్షుల మతకరులం దీటిహరుల • మహాద్రిగవారల్
వితతమ్ముగఁ బోరిరి ముష్టితతుల బాహువులనుతనుప•టిమ మెఱయంగాఁ॥

చ॥ ఇరువురు నొక్కరొక్కరి మ • హీస్థలి నీడ్తురు నీడ్చి త్రొక్కనెం
త్రిరువురు బాదఘట్టనమ • హీస్థలి గ్రుంగఁగ దాతు రుక్కమై
నిరువురు ముష్టి మొత్తుదు ర • హీనజనమ్మునఁ దాకుచుందు ర
య్యిరువురకిట్లు సాగె నమ • రేశ్వరవృత్రుల పోల్కి యుద్ధమా॥ 81

వ॥ అంత నవ్వాలి ముష్టిఘాతంబుల 82

క॥ పులిపులియై మైదురమున బొలబొలరాలో మకూప • ములరక్తము న
వ్వాల వలనఁ జిరవితనయుఁడు దెల తెలవ్రొవ్వ చెదజంకి • దెసలం గాంచెఁ

(రాముఁడు వాలిం దునుమాడుట)

చ॥ అపుడు కృపాపయోధి శర • ణార్థి జనావనదీక్షుఁడర్కవం
శపుఁడు నికృత్తదైత్యుఁడు తు • మాతనయాప్తుడు సత్యసంధుఁడు
ద్విపుఁడు శ్రితాదరుండు రఘు • వీరుఁడు నర్కజుపాటుగాంచి తా
నపుడు హరిక్షుపాకరున • కన్న ప్రతిజ్ఞను దీర్ప నెంచి లోఁ॥ 84

వ॥ వాసవనందనుఁడు మున్ను ముక్కంటివలనం బడసిన వరమ్ముం దలంచి

శా॥ వేలీలం జని వృక్షమూలమున • విస్మిరగాఁ బొంచి ప్ర
త్యాలీఢుండయి క్రూరనారసముకం • డమ్ముల్ పొదిం దూసి ఢా

కై లీలం దగు వింటఁ గూర్చి గుణమా • కర్ణాంతమున్ లాగి దృ
గ్గీలక్ష్యంబరి బారనిల్పి చదిపెం • ధీశాలి వాలిన్ లలిన్॥ 86

శా॥ వక్షోభాగమునందు గ్రూరశరము • న్వ్యాళంబు మై నాట రా
మక్షోణీశుఁడు వజ్రివజ్రమునఁ గూల్ • జ్మాధేంద్రుఁడో నాగ యు
ద్ధక్షోణింబడె వాసవాత్మజుఁడు స • త్వంబాతమున్ దగ్గిపోఁ
గక్షోవైరిపుడా క్షిప్రుంగ నెదమా • ర్తాండుం ను నుబ్బంగనన్॥ 87

క॥ ఈలీల వాలి వ్రాలిన నోలినెఱిందొలగె నేల • నొక్కటనహహా!
గ్లో లేనిబయలుపోలిక వ్రాలియుసురు విడఁడుడాల్ దొ • అంగదతండున్

మ॥ మఱియుం దండ్రిడిడినట్టి ధర్మమణి దా • మశ్రేష్ఠసంపన్నతన్
నెఱి నేజంబు బరాక్రమంబు నొకయిం • తే దారంగంను నా
నెఱి దండన్మెడదాల్చి సంజతత్కెగాల్ • నీలాంబుదంబుం బలెన్
మఱిగ్రాలెన్ దెరగంటిరాకొడుకు శుంభ • ద్రాజబింబాననా! 89

క॥ మువ్వన్నె మెకము పోలిక మువ్వన్నెల వెలిగె వాలి • బొన్ను సరముతో
నవ్విమల తనుద్యుతిఁ తో నొవ్వం జేసిన తనుధ్వ • నుతభల్లముతోఁ॥

ఆ॥ సింహికాత్మజుండు • జక్క బట్టి విడంగఁ గాంతిదొఱఁగియున్న • కర్మసాక్షి
వోలె దన్వధింప • జాలరిగనను న్న వాలి జేరనృపుఁడు • వచ్చెనపుడు॥ 91

క॥ తనుడాసినగుణరాశిని ఘను రాము సుమిత్రసూనుఁ • గనులారంగాఁ
గనుగొని మృదువును ధర్మంబును కఠినువునుగాగ శక్ర • పుత్రుడు వలికెన్

(వాలి తన్నుదునుమాడిన రాముందూఱుట)

శా॥ రామా రాజలలామ! నీవఖిల ధ • ర్మజ్ఞుండ వంచుం బుధ
స్తోమారాధిత విగ్రహుండవనుచుం • దోశ్శాలివం చెన్న సు
త్రామాదుల్ వినియుంటి నట్టిడవు నా • తమ్ముండు నేఁ బోరఁగా
నేమార్గోమ్మునను ఉండ జెండితివి న • న్నే ధర్మమం చెన్నె యో॥ 93

ఉ॥ నీ మొగమేను నా మొగము • నీవు నెఱుంగము నెన్నఁడుంగటా!
రా మొకనాఁడు పోరికప • రాధము లెవ్వియు జేయలేదు శా
ఖామృగరాజు నేనట జ • గత్పతివీవట రామరామ! ని
న్నేమనువాడ నన్ను బడ • నేసితివిం దుసుఁ రేను సితిన్॥ 94

క॥ మాయకుఁడవంచెఱుఁగన
మాయకుఁడవటంచు దలచి మాయురె! యనికిం
డాయఁగులకాంతవద్దన
మాయఁగననయ్యెఁ గీర్తి • మాయఁగనయెన్॥ 95

తే॥ తృణపరిచ్ఛిన్నకూపసం • దీప్తమగుచుఁ
గపటమునివేషధారి వై • క్రాలు నీవు
వర్తనమెఱుఁగకే నిట • వచ్చినాఁడ
సార్తినడికాన నీచేతఁ • జచ్చినాఁడ॥ 96

సీ॥ ఎల్లగుణమ్ముల • కిల్లితఁ జేనన్న
పెక్కురు పల్కులు • మొక్కవోయె
నెల్లధర్మమ్ముల • నెఱిఁగినవాఁడన్న
పురుషవర్యులనుడి • పొల్లువోయె
నెల్లసమరధర్మ • మెఱిఁగినబలియన్న
ప్రాజ్ఞులమాటలే • వట్టివాయె
నెల్లభూతమ్ముల • నెక్కుడగునన్న
సజ్జనవాక్యమ్ము • సన్ననాయె

తే॥ పోరువెట్టుట యూహావ • భూమిఁజోరుట
నగముచాటునఁ బొంచుట • ననుదునుముట
నిట్టిదుర్యశమెట్టులు • నెట్టిబయట
తిరిగెదవొ నీవు శ్రీరామ • తెలుపువనట॥ 97

క॥ భూసురఘ్నుఁడు గోఘ్నుఁడు
చోరుఁడు నాస్తికుఁడు విప్ర • సూదనుఁడు సతీ
దారుఁడు నగ్రజునివ్వీడి
దారంగొనువాఁడు స్వగురు • తల్పగుఁడు మఱియున్॥ 98

తే॥ ప్రాణిహింసాపరుఁడు మి • త్రహారకుండు
సూచకుండాదిగాఁగల్గు • నీచులెల్ల
రౌరవము మొదలైన నా • రకములందు

ముణుగుదురు నీదుకొంపయు • మునుగునేమొ॥ 99

తే॥ వద్దుసూ! యన్న పనిసేయ • వద్దనిరిల
పెద్దలెల్లరు నమ్మాట • వృథయెపోను
సార సర్వజ్ఞ నిజదార • తారమాట
లాలకింపకపోతినే • చణగిపోతి॥ 100

క॥ కానిబుధవర్యులిహిహి మానిసిబువ్వ తెగజేఁడు • మతిసేయవలెం
గానిధరణీశుఁడొనరుప గానిటుఁ తగదవఁగ నెట్లు • గామహిమనెదో॥ 101

క॥ వైరినిబలవంతుడఁనని బారినిబడిపోరితే ని • వరత్రుటిలోనన్
పోరిని జూపన మాయలమారీ! నిన్న తఁడుసాల • మన్ననసేయన్॥ 192

క॥ సుగ్రీవుఁడేల యల్లదశగ్రీవుని వానిపురము • జానకి నీపా
దాగ్రములదెచ్చిడనె కంబుగ్రీవా! నాకొకింత • మున్న తెలిపితేన్॥

వ॥ ఇట్లు విగతతేజుండై శరహతి జ్వరపీడితుండై నోరెండివాలియూర
కున్నంత. 104

(రాముఁడు వాలింజంపుటకుఁ గారణమతనికిం దెల్పుట)

క॥ తతధర్మార్థోపేతము హితవుంగటువునగుపల్కు • లిట్టులుపురుహూ
తతనయుఁడువక్కదను సంతతమూరకచూచుచున్న • దతమవ్యపుంతోన్

ఉ॥ కాంతిదొఱంగియున్నదిన • కాంతునిపోలిక యుద్ధధారుణీ
కాంతను గౌగిలించి వెత • గ్రాగెడివాలికి బల్కెధారుణీ
కాంతుఁడు ధర్మసంయుతము • గాఁగపినాథ! బుధా! సేవ నీ
వింతయు జల్పమింబలికి • తీవహి వానరచాపలంబునన్॥ 106

సీ॥ వనములు ఫలపుష్ప • వనములు విమలజీ
వనము లియ్యిలయుని • క్ష్వాకులదియ
నగముల ఖగముల • మృగములనలవారె
కరుణబొపఁగ ద్రుంపఁగ ర్తలరయ
ధర్మగుణశ్రీల • ధర్మగుణశ్రీల
నిజమతినైకదు • నేర్పుమీఱియ
భరతుండు పుణ్యాలా • భరతుండు సర్వస

ర్వంసహాసేలు సూ ♦ త్రాణవెలయ
తమ్ముఁడేనుదదాజ్ఞ స్వ ♦ ధర్మవిజయ
సిద్ధికై వచ్చినారము ♦ సిద్ధమిదియ
శిష్టరక్షణముందుష్ట ♦ శిక్షణమయ
భంగిలీలల జలుపఁగా ♦ వలయునయ్య॥ 107

ఉ॥ ఈవనగామతంత్రమునె ♦ యెంతయు ముఖ్యముగాదలంపుచుం
బావనమైన ధర్మముఁ గ్ర ♦ మంబుగఁ బోకడఁబెట్టి దుష్టసం
భావనమైనత్రోవ నస ♦ మానముగాఁ జరియింపుచుండి నిర్
భావనసేయకే పరుల ♦ బల్మరుదూరగనేల గర్వివై॥ 108

చ॥ వనచరవర్య! ధర్మపథ ♦ వర్తులకుం జనకుండు నగ్రజుం
డును గురువర్యుఁడుం నెఱిఁ గ ♦ నుంగొనదండ్రులుజుమ్మి సోదరుం
డును బ్రియశిష్యుఁడుం డనయు ♦ నందనపుత్రుని యట్టివారలీ
ఘనతరధర్మముం దెలియఁ ♦ గాఁదరమాదరమంబు ముఖ్యమా॥ 109

మ॥ వినుమా నిందునుమాదుకారణమునే ♦ విన్పింతు నీవుంగనుం
గొనుమా లోపలిచూపుతో ననుజున ♦ న్గుం బెండ్లముం గోడలం
చనుమానింపకఁ జెట్టబట్టితివి కా ♦ మాంధుండవై యట్టినిం
దునుమాడందురితంబదెట్లో కలగుం ♦ డుం జెందకంబల్కుమా॥ 110

క॥ తనతనయుతో ననుజుతో దనతమ్మునిభార్యతోడ ♦ దారక్రియచే
తనతలపక దిరిగిన జంతనఁదగసల్పకయమునుమఁ ♦ దగునెవ్వని నేఁ ॥ 111

సీ॥ త్వత్పాలితములైన ♦ వనములై క్ష్వాకుల
వైనవన్నిమా ♦ వౌనకాద
కుజనసంహారణంబు ♦ సుజనసంభరణంబు
తేనికి సహజంబు ♦ లౌనకాద
పైడలిగొనితమ్ముఁ ♦ బైగుడ్డతో వెళ్ల
నడచినయది నిజం ♦ బౌనకాద
తనతమ్మునిల్లాలిఁ ♦ దవిలినవానిశా
సింపసౌనని మునుల్ ♦ చెప్పలేద

చెలిమి నీతమ్ముతో నేను ♦ చేయలేద
చంపుదును నిన్ననిప్రతిజ్ఞ ♦ సల్పలేద
యాడితప్పినబట్టు త ♦ ప్పౌనకాద
యరసియుందొక తప్పున్న ♦ నాడరావ॥ 112

శా॥ పాపంబేపున జేసి మానవులు భూ ♦ పశ్రేణిచేఁద్రెళ్లి త
త్పాపం బెల్లనడంగ స్వర్గపదవిం ♦ దా మొందుదుర్ పుణ్యుల
ట్లోపట్లన్ నృపుచేత జోరుఁడు నటుల్ ♦ హింసన్వెసం జెందిముక్
బాపంబంతయుఁబీడు ♦ బుణ్యముతనుం బ్రాపింపఁగా నేమొకో॥ 113

ఉ॥ దోషముసేసినట్టిరిని దున్మకమిన్నకయున్న తేని ద
ద్దోషము జెందుజుమ్ము నటు ♦ దోషులదున్మరె మున్నుఱేండ్లు ద
ద్దోషములందొఱంగ నల ♦ దోష్యపురిజేరరె వారలెల్ల నీ
దోషము నెంచినే నిపుడు దు ♦ న్మితి దప్పెదియో వచింపుమా॥

క॥ మాతాతమైనయలమాం ధాతయతియొకండుదనదు ♦ ధర్మమువిడఁగా
నోతారాధిప! యాతని యాతతగర్వంబడంప ♦ డా! యతులెన్నన్॥

తోటకము॥ ఇదియిట్టులుగావున ♦ నేలిక నే
నిది యేమనరాదు సు ♦ మీ! మఱియుం
బదరందగదింతయు ♦ మానసమం
దుఁదగందెలియందగు ♦ దుష్టులిలన్॥ 116

క॥ సాధుజనావనమునకు నసాధుజనహరణమునకు ని ♦ జంబుగఁదారా
నాథ! తిరుగుదురు సర్వజ్ఞులు ధరణినిమర్త్యతన్య ♦ ధేచ్ఛాగతులై॥ 117

క॥ ఈపగిది రామచంద్రుఁడు తేపకుదనుమాదలింప ♦ దెలిసియపుడు దా
రాపతిగుందుచు బశ్చాత్తాపముజెందె నృపవర్యుఁ ♦ దాబదరుకృకై॥

ఉత్సాహ॥ నేలతేఁడ! నీదుపల్కు ♦ నిజమువే యికేల నిం
జాలదూలనాడినాడ ♦ సాధ్యమౌననన్నుబోల్
కూళమిమ్ముబోలు ఘనుల ♦ గుణముతెలుగ నీకిదే
కేలుమోడ్చిమ్రొక్కువాడ ♦ కృపదలిర్పఁగావుమీ॥ 119

శా॥ దేవా! నీవొకమర్త్యమాత్రుఁడవె య ♦ ద్ధిందైవతశ్రేణులం

గావంగా నిలమర్త్యరూపమునఁ గాల్ కం♦ జాయతాక్షుండవం
చేవంగల్గగఁ జేసె నామనములో ♦ నీరల్ వితంబారయన్
నీవాక్యార్థములట్లు దోఁచెను నిదే ♦ నిక్కంబటంచెన్నెదన్ ॥ 120

క॥ పాపమతి జేసినాఁడం బాపములెన్నే నివాని ♦ బాటింపక నా
పాపములడఁపుము ఖండితపాప! మాదంబుననన్ను ♦ బాలింపఁగదే॥ 121

ఉ॥ అంగదఁ జెంద నాత్మసతి♦ కై కనకాంగద తారహారకై
యంగదఁ జెంద నాపదుఁట♦ కై హితబాంధవమంత్రిపాళికై
యంగదఁ జెంద, నాదయిన ♦ యంగము పేరిటి ముద్దుపట్టికై
యంగదఁ జెందు వాడ వసు♦ధాధిపనందన మాటిమాటికిన్ 122

క॥ వగవగ, నగవగ నెట్టులొ, మగమొలకయు లేక లేక ♦ మాకుదయించెం
దగఁ జేత బెంచుకొంటిమి వగతున్నాఁపాటు విన్న ♦ వగచునటంచున్

క॥ ఇంతప్పుడెత్తుమఱిగిన నంతప్పటిదనుక ప్రేమ♦ నతని బెనుపగా
నంతపుఁబొత్తుమఱిగె, సికెంతప్పటికైన విడఁడ♦దే చనవుమెయిన్

శా॥ తాకుందప్పెరుగండు, ముందు వెనుకా♦ధారంబులా లేవు, దా
నాకుంగూడుపనెంచుమాలిమిని నె♦న్నంజిన్ని పాపండు దం
డ్రీకుందుంగనునంచు దల్లడిలెదే♦ ప్రేమంగనుంగొమ్మమున్
మీకుంగూఁచుదల్లిదండ్రులికనై ♦మీరేసుమీవానికిన్ 125

క॥ ఉంచుముకృప, నెఱిజూపుముఁ గలనించుము పైరవిజునట్ల♦ నీదయనీళ్లన్
ముంచుము పాలనుముంచుము, పంచుము దంబుననని♦ దుపనులగృపాబ్ధీ

క॥ నీతమ్ములఁగనినట్టుల నాతమ్మునినంగదుని ఘృ♦ణామతిగనుఁడీ
నీతమ్మునగదార మొడల నాతమ్ముఁడు మెలగునట్టు ♦నయవరగనుమా

క॥ అడ్డమువచ్చి నెలంతుక గడ్డమువట్టి బ్రతిమాల♦ గా వినకిటురా
బడ్డకతమ్మున నీగతి జడ్డన ప్రాప్తించె రామ ♦చంద్రా! కంటే 128

వ. అనిపలికి పౌరందరి పునఃపునరభివందనంబులం జలిపియూరకున్నంత

క॥ శ్రీరఘురాముండిట్లను బౌరందరి! మదినడలకు♦ బడలపరపుహృ
త్సారసము నీవ్రువచ్చిన నీరసపుఁబనికి చికిత్స♦ నేజల్పితిఁబో. 130

క॥ నీకొనురుడబలుడనియును నీకొమగోలయని♦ మదిని♦ నీవడఁలకు మీ

నాకోలది వారినరయుదు నీకోలదూలెనిక యేల నీవెదవగవన్ 131

క॥ అనవిని వాలియు రామా! ఘనశరపీడితుఁడనగుచుఁ ♦ గాఱులఁబచితిన్
మనమున నుంపకనయ్యావి ననుగావుము కరుణమెఱయ♦ నాకేశబలా!

తే॥ అంతవానరనాథుండు నాశు♦గపరిపీడితాఖండ వేదనాస్వీతుఁడగుచుఁ
గంటకప్రస్తరావృత♦కదనధాత్రిబడిపొరలుచుండె వాయొండిబాధచేత

తారావిలాపము.

సీ॥ ఆపైపరఘురాముఁ నాశుగహతినిజ వల్లభుండగు వాలివడుట దెలిసి
ఘోరదుస్సహదుఃఖభారయై తార సపుత్రయై వానరుల్ మూగిబలసి
వెంటరాకిష్కింధ వెడలె నంతే వేగమున నంతగపియూధపులును జడిసి
కార్ముకహస్తుని కౌసలేయుని రాముదిలకించి నాలుగుదెసలుఁ బరసి
గీ॥ సింగమునుగాంచి భీతిచే జెదరిపాఱు
మృగములను బోలెపాఱగా మొలతమిన్న
కాంచియిట్లనిపల్కెనో కపికులేంద్రు
లార! నావాక్యములువినినాకెఱయనుచు. 134

ఉ॥ మొన్నటిదనక వేల్పుదొర ముద్దులపట్టినిగూర్మిగొల్చి మీ
రున్నతిదక్కి శైలగుహలొక్కటజొచ్చగ బాడియానొకో
చెన్నటి భానుసందనుఁడు ♦ జీరెను నన్నను రాజ్యకాంక్షమై
నన్నతివం దొలంగ చస ♦ నాయము నాయనలార! మీకిటన్ 135

చ॥ అనవిని వారలిట్లనిరి ♦ యామెకు యుక్తిగ జీవపుత్ర! నీ
తనయుని గాచికొమ్మతడ ♦ తారకమౌచుమినీకుముందు; నీ
ఘనతరయుద్ధధాత్రిజనఁ ♦ గాఁదగదేగుము రాజధానికిన్
వనచరరాజుగూల్చె రఘు ♦ వల్లభుఁడల్లదెక్రాల్ యముంబలెన్ ॥ 136

సీ॥ బృందారకేంద్రుండు ♦ వృత్రాసురునిగూల్చు
వడువున రాముండు ♦ వాలిఁగూల్చె
వాలిపాటునుగాంచి ♦ వానరులెల్లరు
కాలికొద్దినడచి ♦ ప్రోలినిల్చి
రవధానమునదిర్వు ♦ మంగదురాజ్యంబు

సందునిల్పవ్వాల • నతనిఁగొల్చి
నిల్తురీవానరుల్ • నీవు వేగమచని
గవకులకాపిను • కడిమిబొల్చి
యిందునిల్వఁగఁగూడ దీ • వెందులకన
శక్రసుతుఁడున్నినట్టిగు • శౌర్యకలన
బురము జొరికేని యూరక • పోరు లలన
లందఱిం బాధపెడుదురో • యబ్జవదన! 137

శా॥ ఆమాటల్ విని తారపల్కెఁబతి దుః • ఖాయాసమగ్నాత్మయై
ద్యోమాణిక్యరుచిప్రకాశుఁడు కపీం • ద్రుం డాదితేయాధిప
శ్రీమాణిక్యమ యాసవంబుఁగొన బే • ర్మిన్నెక్క నర్హుండు, సం
త్రామాపత్యమె పోవనేల పెర • వారల్ నాథునేజేరెదర్॥ 138

మ॥ అనిదుఃఖింపుచు నొమ్మనెమ్మొగమునన్ • హస్తద్వయిన్మోదుకొం
చనివార్యంబగు ప్రేముహా! కపివరా!హా! • హృద్వరా!యంచు ధై
ర్య నిలింపాద్రిని శాస్త్రవేదిని;నవా • ర్యప్రాభవౌదార్య,వా
లిని నంతంతటగాంచి తల్లడిలి వె • ల్లెన్ దగ్గరం జేరఁగన్॥ 139

మ॥ ధృతిపై మాంసముఁబొంచు కేసరియు మ • ర్దింపంగఁగూల్ దంతియు
న్నతి యుద్ధావని ధూళిఁద్రుంగిన మె • యిన్బాణాగ్ని చేఁగ్రాగు ద
న్నతి బాణాసనబాణహస్తుల ధరా • పాలావతంసంబులం
బ్రతిభావంతుల రామలక్ష్మణులన • మ్మార్తాండజుంగన్గొనెన్॥ 140

ఉ॥ వారినతిక్రమించి నిజ • వల్లభుపాదతలమ్ముఁజేరి గై
జారినపైటచేతముఖ • చంద్రునిగప్పిడి పట్టువీడి తా
జారిన కీలుబొమ్మగతి • సాశ్రువిలోచనయై ధరంబడెం
జారినభ్రాతృపత్ని సుతుఁ • జయ్యనఁగన్గొని కుందనర్కయున్॥ 141

అలసగతి॥ నెలతయిట్లువ్రాలి కడు • నిద్దురను నెంతేఁ
దెలిసినటు లేచి స్వప • తిన్ బ్రియతనూజుం
బలిమినిగవుంగిటను • బట్టి విభుమైపై
నలసగతి దుఃఖమున • హా! యనుచువ్రాలెన్॥ 142

ఉత్సాహ॥ ఆహవంబులందు నెట్టి • రైన లెక్కసేయకే
బాహుశక్తిఁబోరి వారిఁ • బట్టికూల్పఁజాలు నీ
వాహవంబునంబడంగ • నగఁడు దోఁచె నామహో
త్సాహముడిగెనింక నేమి • సల్పుదాన నింద్రజా! 143

సుగంధి॥ ఎన్నఁడైన నీదుమాట • కే నెదిర్చియుండ నీ
కన్నబిడ్డయట్టిడేము • గష్టమోర్చి పిల్వఁగా
మిన్నకుంట బాడిఁగాన • మేదినీశ! నీకు న
న్నన్న? చెమ్మటేసుగంధి • లాంబువాయనా? కటా! 144

జలధరము॥ ఇమ్మహిదొర్లు చేద్వ గన • కేనను నీ
రమ్ముఁజేయున్న బెంజలధ • రమ్మటుఁగ్రా
ల్చిమహిఁగాగిలిన్వదల • వీల్గియు నీ
వమ్మకచెల్ల! యొంత్రప్రియ • మామెపయిన్॥ 145

సీ॥ అడగెనా నేటితో • హరినాథ! నీతోడ
వసులగ్రీడించెడు • వైభవంబు
మడగెనా నేటితో • మన్నాథ! నీతోడ
మంజురీతింబల్కు • మధురిమంబు
తొలగెనా నేటితోఁ • దులలేని నీరూపు
భంగి నెన్నఁగల నే • ర్పరితనంబు
ములగెనా నేటితో • మత్తరుణులు రేపు
మాపునన్మన్నించు • మానితంబు
నెల్లసవతాండ్రలోన నే • హెచ్చటంచుఁ
గర్వపడుదాన నాదైన • గర్వమెంచు
టకును దలనెంచి చూచి త • డాల్నతులువ
వాఁడునై నీకు మృతిగూర్చె • పాడునలువ 146

క॥ నీవంటివిభుఁడువోవుచు నీవసుధంబలుగుఁబాల • నిటుగూలఁగా
బోవదుభిన్నంబై యెద యావలనాశంబుగాదో • హరిహయపుత్రా

దోదకము॥ తమ్మునిభార్యము • దమ్మునఁగొంచు
గ్రమ్మఁగవాని బు • రమ్మటు వెళ్లం
ద్రొమ్మనిగొట్టిన • దోసము నే భు
క్తమ్మిటులాయనె • ధారుణినాథా! 148

మత్తకోకిల॥ మత్తకోకిల సుస్వనమ్ముల • మానినీమణులెల్లరుం
జిత్తమేమియు నిల్వ కేడ్వఁగ • జిన్నికుఱ్ఱఁడునంగదుం
డుత్తలంపడ మిన్నకుండెద • వూరడింపఁగరాదె నీ
విత్తఱిన్నను దేర్పకేగిన • నేరుదేర్పఁగ లారికన్॥ 149

వ॥ అని యిట్లు తారామహాదేవి పలువిధంబుల బనవిపనవి భర్తసాన్ని
ధ్యంబున బ్రాయోపవేశంబునందం దలంచియున్నంత. 150

(హనుమంతుఁడు తారకు హితోపదేశంబొనర్చుట)

క॥ నక్షత్రపథమునంగల నక్షత్రమిలాతలమ్ము • నకుడిగు కరణిన్
నక్షత్రసమాఖ్యకడకు నక్షత్రపయశుఁడు హనుమ • నవముగఁ దూకెన్

వ॥ ఇట్లాంజనేయుండరుదెంచి దుఃఖసాగర నిమగ్నయై విలపించు తా
రావరారోహం దిలకించి విరక్తిమార్గంబున గొంతవడి దుఃఖంబు
జల్లార్చ మృదుమధురవచోమృతంబు వీనులందేప తేపకుంజిలికిన
వాఁడయి మఱియు నామహాదేవికిట్లనియె. 152

శా॥ దేవీ! నీవిటు లేడ్వ జెల్లునకటా! • దేహాభిమానమ్మునం
దేవిసుఖములందు బెద్దపు మఱెం • తే బ్రాజ్ఞవెన్నంగ మున్
జీవంబుండగ జేయు కర్మఫలమే • సిద్ధించు నీదేహికిం
దీవర్యుండిది నీటిబుగ్గయని ముం • దేయోంచి తల్చుండెదన్॥ 153

తే॥ పిల్లవాడుండె నీకేల • బెగ్గిలంగ
భావిశుభములనెల్ల గూ • ర్పగస్వతంత్రు
రాలవై మెవిడంగఁ • గారణమదేమి
యెరుకబాపెనె పతిదుఃఖ • మెదను జేరి॥ 154

క॥ పరసౌఖ్యపరుఁడు భూతోత్కరముకలిగి గిట్టుచెల్లకల్లని సలుపం
దొరకొను దత్సౌఖ్యమ్మిఁక నెరపను, లటుగాని వానినెట్టనవీడున్

చ॥ వనచరరాజ్యమేలెఁదన వైరులనెల్లరఁదోలె, సౌఖ్యమున్
వననిధి దేలెఁ బాంధవజనమ్ములగావఁగఁజాలె నార్యభా
వనమగు శాస్త్రసారములఁబాగుగ గుర్తెరుగంగ జాలె, నో
వనజదళాక్షి! కాలగతి బ్రాలినవాలికి నేలచింతిలన్. 156

సీ॥ అంగదునకు, గపిహర్యక్షులకు దన్మహారాజ్యమునకు నాధారమీవ!
కావునబట్టమ్ముగట్టికొనగనిల్చె; నంగసుండటుసల్పుమమ్మ! నీవ
పురుషుడెందులకయు పుత్రునిగోరునో; ఘటియిల్లెనది సేయగాంచుమీవ
కాంచినందనుభుజస్కంధంబునను రాజ్య; భారంబునిల్పుముపరగనీవ
గీ॥ నిలిపిదుఃఖమ్ములవ్వల • నెట్టుమీవ
నెట్టియానందవారధిం • దేలుమీవ
సారిదినవ్వల మముగృపఁ • జూడుమీవ
నాపుడాతనికిటువల్కె నాతి శేన.

తే॥ కౌంజరీపుత్ర! సుత • శతకమ్ముకంటె,
విక్రమాఢ్యుడై యనిబడ్డ • విభునిదైన
గాఢపరిరంభణమ్ము ని • క్కముఁగ శ్రేష్ఠ
తమము మాబోంట్లకవినీపు • తగనెఱుంగు

ఉ॥ ఎక్కడిదాన నే నగచ • రేంద్రునకుం దగుకర్మఁదీర్చఁగా
నెక్కడిదాన నే సుతు గ • పీశ్వర రాజ్యమునందునిల్పఁగా
నెక్కడిమాటలన్నియు రు • మేశ్వరుఁడే సలుపంగ మేటి యిం
కెక్కడి సౌఖ్యమాత్మవిభుఁ • డేగినమీఁదట మించుబోండ్లకున్.

వ. అనిమరియు నాకృశోదరి కేసరీ కిశోరంబునకిట్లనియె.

ఉ॥ ఏటికి వేయుమాటలు క • పీశ్వర! మత్ప్రియపుత్రుగూర్చి నే,
నేటికి సేయబోలిన ప • నిం గనలేదను, పట్టి చుట్ట మిం
తేటికి తండ్రియే జననియే యెడఁగాదు మఱిందునందు ము
మ్మాటికి భర్తయే గతిసుమా! కమలాక్షులకుం దలంపఁగన్ 131

వ. ఇట్లాంజనేయునకు దారావరారోహ వల్కుచున్న యెడ

(వాలితనచేసిన యపరాధంబుఁ దలపకుండ సుగ్రీవుఁబతిమాలుట)

చ॥ అనిమిషనాథనందనుఁడు♦ నక్షియుగమ్మును విప్పి కాంచి చ
య్యనఘనమైనయూరుపు బ్రం♦మానసనుబుచ్చిసమీపమందు, జిం
త నవయుచున్నతార నిజ♦ నందనునంగదు, దమ్మునర్కజుం
గనుగొని ప్రస్ఫుటోక్తుల వి♦కర్తన సూతికిఁబల్కెమైత్రిమై.

సీ॥ తమ్ముఁడా సుగ్రీవ!♦ దయమాలి నీపైన,
వైరం♦మూనితినని దూరకయ్య
నాకర్మగతియిట్లు♦ నన్నిడ్వఁగా బలా,
త్కారమ్ముగాఁ దెల్పి♦తలఁగెనయ్య
మనమిర్వురము నొక్క♦ మాటుగా నేక
గర్భమున గల్గితిమయ్య♦రహిని నెయ్య
మున సంచరింపఁగా♦ బొసగదయ్యెను మన
కది యేమిపాపమో♦ యరయుమయ్య

గీ॥ ధాత వ్రాతనుదప్పింప♦ దగునటయ్య
నీకి దే పల్కుసుమ్మిక,♦నిల్వవయ్య
ప్రాణముల్ బొందిలోపల;♦ బాయుమయ్య
యీ ప్లవక పిరాజ్యమొంతేని♦ నేలుమయ్య. 164

క॥ శ్రీవిభవంబును రాజ్య శ్రీవిధుకీర్తియుధరిత్రి♦జీవమునిందుం
బోవిడచిపోవుచుంటిని, నీవిధియాజ్ఞనిటుపద్మ♦నీధవతనయా!.

వ. అనిమఱియుఁ దమ్మునివద్ద జేర్చికొని వాలియిట్లనియె. 163

(వాలి సుగ్రీవునకుఁ గుమారాదుల నప్పగించుట)

ఉ॥ తమ్ముఁడ! నీకు నేనిట ము♦ దమ్మున బల్కెడు పల్కులెల్ల గ్రో
ధమ్మున నీవు కాదనకి♦ తమ్మునవించటు సల్పగావలెం
జుమ్ము గుమారునంగదునిఁ♦ జూడుము నామృతికయ్యు శోకబా
ష్పమ్ములు గ్రమ్మగన్నుఁగవ♦ వాయఁగ నేడ్చెడు భూమిదొర్లుచున్,

చ॥ వెనుకయు ముందుజూడడరి♦ వీరులదున్మెడుపట్ల, విక్రమం
బుననుభవన్నిభుండు, జల♦ ముఘ్నుయుఁడాహవమందు, నింక నే

జనియెడ నెల్లుగాంచెదవొ♦ సత్కృపనాదగు ముద్దులొని బె
ల్లనిభయమందబాపుమెద♦ నాత్మసహోదర! పిల్లడౌగదా! 168

ఉత్సాహ॥ జ్ఞాతిబాంధవాళి కల్ప♦ సాల మనఘచరిత యా
త్మావతికంపు జ్ఞానమందు♦ బాడితాగ్రణి సతి నా
నాతితార యలసుషేణ♦ నందన గుణరాశి బల్
నీతిశాలిదీనినరయు♦ నీవు భక్తినెంతయున్॥ 169

క॥ తమ్ముడ నీదగుహృత్పద్మమ్మున నీపల్కునిల్పు♦ మరువకుసుమ్మీ!
ఇమ్మహిపుపనికిదోడ్పడు నెమ్మినినటు సేయకున్న♦నినుదునుమాడున్

క॥ మఱియును నేజనఁగాసిరి దొఱగుంబైడిసరముంచుఁ♦దొరపుట్టిన్
నెఱజనకుఁడిచ్చె నా,కని కఱిగెడు తఱిదాల్పజయము♦నందెదుసుమ్మీ!

వ॥ అని దీవించి యొసంగిన సుగ్రీవుండు కాంచనమాలంగైకొనియున్న నిజనందనుం దగ్గరకు జేర్చి చుంచుమువ్వి ముద్దాడి ప్రీతి పూర్వకంబుగనిట్లనియె. 172

ఆ॥ ఒంటినమ్మబల్కి♦ రెంటికినోర్చి మూడింటి నెఱిగి నాలు♦గింటిగొనుము
రెంటి నేదిరానీ♦ దంటతనమువీర మెలగి పిన్నతండ్రి♦గొలువుతండ్రి!

క॥ చనువున బ్రియమున భయమున
దనయెడ మెలగంగనిన్ను♦ దయగనుజుమ్మీ!
పినతండ్రి కాన నాత్రో
డనటించినలాగు గొమరు♦ దాతిరుగుమురా॥ 174

క॥ ఓరిమినర్కజుపనులం గూరిమికొమరుండ! మెలగు♦గురుమతి నెపుడున్
సౌరియమిత్రుల మిత్రుల జేరి యరయకీవుచెల్మి♦ సేయకుమొంతేన్॥

క॥ ఏతఱి నస్నేహమ్మును నాతతమగుచెల్మిసల్ప♦ నాపదలబ్బున్
నాతత్రి!జంగరూకత భూతలమున మెలగుమెపుడు♦బుధులెన్నంగన్॥

(వాలిప్రాణంబులు విడుచుట)

వ॥ అని యిట్లు గొమరునకుం బుద్ధిగఱపి వానరేంద్రుండైన వాలి రామబాణహతి బీడితుండై గ్రుడ్లు గిరగిరంద్రిప్పి ప్రాణంబులు విడిచి నంత, 177

ఉ॥ ఏడ్చిరి వానరౌఘములు • నెంతయు వన్నెదొలంగఁ దత్పురం
బేడ్చిరి పుత్త్రుఁడాదిగఁ గ • పీంద్రులుగాణ నెదిర్చెనంచుఁ దా
మోడ్చిరి మోముదమ్ములను • ముద్దులగుమ్మలు దుఃఖమోర్వలే
కేడ్చిరి తక్కువారు వనమెల్లను • గాంతిదొఱంగ వాలిపైన్॥ 178

ఉ॥ పురపురబొక్కుచోద్దకటు • వోయి మొగమ్మున మోముజేర్చి మం
ధరధరమో యనంబడిన • ధారుణినాయకు వాలికిట్లనున్
వగనఘకాంతితారయగు • వానరనాయకుదారతార హృ
ద్వర! మునునానుడిస్వినక • ప్రాణము బాణముపాలుసేసితే॥ 179

క॥ ఎంతటిప్రియురాలైనం జెంతన్నె నిలచియుండ • స్థిరకౌగిటిలో
గాంతుడ! నిలిచిపలుకకేవంతుననను సంతప్రోయఁ • బాడియ చెపుమా॥

వనమయూరము॥ ఒక్కయెడ బుత్త్రుఁడు మ • ఱొక్కయెడదమ్ముం
డొక్కయెడ మిత్త్రులు మ • ఱొక్కయెడ నేనుం
బొక్కనిది యేమనుచుఁ • బుత్త్రకుని నైనం
దిక్కఱితిదాయనుచుఁ • దేర్చవిది మేలా॥ 181

మానిని॥ నాపతి నాగతి నాధృతి నామతి • నావిధినా చెలినాశముగా
నాపతిజల్పినదేమొకొ నామతి • యంతటభిన్నములైచనకే
యాపగిదింజలియింపక నుండెను • నెందరుపుత్త్రులు పుత్త్రికలే
నాపతిబోలుదురా తలపోయగ • నన్ను వెలార్చితె దుష్టవిధీ!

మందాక్రాంత॥ రామారత్నంబిటులు వగవన్ • రామబాణమ్మునాసా
త్రామాజ్ఞం బట్టుదు షశివలెం • గ్రాలనీలుండువాపెన్
ఈమాద్రిం బాపఁగనుదయభూ • భృద్ధరిం బాసిదాగ్రా
లామాన్యంపప్రసమన దగెన • య్యమ్మురక్తాన్వితంబై.

మధ్యాక్కర॥ అపుడు తచ్ఛరమట్టితీయ • నైంద్రిదేహమునుండి నల్ల
విపులగోత్రమగల్చి కెంపు • నీటినేలల బాఱివచ్చు
విపులమానదియోయనంగ • వెల్లుగాఁ బ్రవహించె నెల్ల
కపులు నెల్లరు భ్రాంతిమూగ • గండనుర్వులజాల హెచ్చి॥

వ॥ అంతఁ బుత్త్రుంగాంచి 185

తే॥ నాయనా! నీవికేఱని • నా! యనాయ
టంచు బిల్చెదుకడ • సారియంచు నెంచి
మ్రొక్కరా తండ్రి యని తన • పుత్త్రుచేతఁ
బతికి మ్రొక్కించె నప్పుడు • పద్మనయన॥ 186

తే॥ వేలుపులతేఁడు కాంచన • మాలనిచ్చెఁగాద నానాథ! లేదేల కంఠమందు
నిన్ను సాధించిరవిజుండు • నేలగూల్చి యొడిచె నాదానిగూడ దా • నోర్వలేక

(సుగ్రీవుఁడన్నం జాఁపినందులకు విచారపడుట)

శా॥ గోలాంగూలకుమారతారలు మహా • ఘోరార్తి నేడ్వన్ రుమా
బాలారత్నము పుండు గన్గొనికటా! • బారంపుదుఃఖానకే
మూలంబైతిన టంచు నెంచి సకలం • బుఃఖరోసి శ్రీరామభూ
పాలగ్రామణిగాంచి మ్రొక్కిపలుకీ • భంగిం దరాస్వాంతుఁడై॥ 188

శా॥ రామా! రాజలలామ! నీప్రతినదీ • ర్చం జాలితిం కేలనీ
భామారత్నముగోయగాదగిన శుం • భద్వీర్యలంబంపుదే
నీమాన్యం పుఁగపీంద్రరాజ్యమును సుం • తేనొల్ల నేనే గదం
బో మాయన్న కుదోడుగా దివికి నీ • భూరివ్యధం బాపగన్॥ 189

శా॥ ఆపై వాలికుమారుఁడంగదుఁడు పూ • జ్యంబైన రాజ్యంబు నే
లాపై నిల్చినవారితో మిగులు కార్యం • బీరునెగ్గించు కొం
డీ పాపంబు హరించు నాదయిన య • న్నే పోవగా రాజ్యమా
కాపాడంగలఁడింక నన్ను గమలా • క్షాపంపు స్వర్గానకున్॥ 190

చ॥ పితృసముజంపినాడనట • బెంగొలకున్వడిగట్టినాడ నే
నతివెతబుంగినాడ మహి • నారడిపాలయిపోయినాడ నా
ధృతిసడలింగినాడ క్షితి • భృత్యులు నీదరిజేరికూడ నే
మతిచెడినాడ నేలపలు • మాటలు నాకిదుమాజ్ఞమిత్త్రుఁడా! 191

క॥ మునుపటివలె నీ మలపై బనుపడ నిలచిననిశేల • వచ్చుదునాకున్
నినుసనగ నేలమరితంబినుముడిన న్నేర్చుచుండ • నెంతయు రామా! 192

తే॥ భ్రాతతో భ్రాతృజాయతో • భ్రాతృసూను
తో హితముపొందె నగ్నిలో • ద్రోతుమేను

త్వద్రమణిరోయ నీకు త ♦ ద్వార్తదెల్ప
నామెదేఁదోడరాఁగల ♦ రగచరులదె॥ 193

చ॥ అదియునుగాక నేమరణ ♦ మందిన నీపనికాకపోదుసూ!
విదితబలుండ వెంతయు వి ♦ వేకివి జాలవలంతివెర్గుదే
నదియటులుండ నాకనృత ♦ మబ్బునటంచొక కొంతభీతి నా
హృదిదవిలెందినేశకుల ♦ హేమకజాకర బాలభాస్కరా! 194

చ॥ అన విని రామచంద్రుఁడు కృ ♦ పాకరుఁడౌటను మిత్రపుత్రుగ
న్గొనుచు ముహూర్తమాత్రము క ♦ నుంగవశోకజలంబునించి తా
రనురహి నూరడింపఁ జనె ♦ భ్రాతయులోనగువారు మార్గముం
దనకునమర్చివాలి నల ♦ తారను వేరుపడంగ జేయఁగ౯ 195

(తార తన్నుఁదునుమాడ రాము వేఁడుకొనుట)

ఉ॥ ఆవనజాక్షి తార వన ♦ జాయతనేత్రుని రాముగాంచి ల
జ్జావనతాననాబ్జయయి ♦ యాతనిప్రాంచితలక్షణాదులం
భావనసేసి రాముఁడని ♦ స్వాంతమునందు నెఱింగి భక్తిలో
కావనశాలికాతని కి ♦ ట్లాడె స్వభర్తృవధార్తదుఃఖియై 196

చ॥ అమలగుణాభిరామ! సుజనావనకామ! దినేశధామ! స
ద్విమలయశోభిరామ! భవ ♦ భీకరధర్మవిరామ! జానకీ
కమలభవాస్యకామ! వర ♦ కార్ముకకాండకరాబ్జరామ! నీ
విమలశరమ్ముతోఁ దునుము ♦ వే! నను నాథునిచెంతఁ జేర్చవే! 197

ఉ॥ నీవలగోత్రమూలమున ♦ నీరజనేత్రికి నేడ్చినట్టుగా
నావగకాదు నాకమున ♦ నాకయి బెగ్గిలుచుండు గావునం
భూవర! నన్ను నీమశర ♦ ముంగొని వ్రాఁచ్చుము భార్యభర్తకుం
జీవము నాగనూకొనమొ ♦ చెప్పఁగలేదొకొ వేదశాస్త్రముల్ 198

సుగంధి॥ స్త్రీవధంబుపాతకంబు ♦ దీనిగూర్పనేల నా
కేవిధంబుచేతనైన ♦ నేయుమాశరమ్ముతో
క్ష్మావరాభిరామ! దిక్కు ♦ మాలినట్టిదాన న
న్నావరాజ్యమందు జేర్చి ♦ నన్నుఁబ్రోవుమా కృప౯ 199

వ॥ అని యిట్లెల్ల వితమ్ముల దన్నుదునుమాడ వేఁడుకొనుచున్న తారా
వరారోహ నాశ్వాసింపం దలంపుగలవాఁడయి రయంబున 200

(రాముఁడు దారనూరార్చుట)

కందద్వయగర్భిత భాస్కర విలసితము

ధారుణిరమణుఁడు పల్కెను దారా! ♦ తత్త్వనిధివిఘన ♦ తరమతివి౯ శ్రీ
మీరినగుణివిటులాడుటమేరా! ♦ మేటిక్షితిపుఁడును ♦ మృతిగనకున్నే
సారసభవుఁడుజగమ్ముల సారా ♦ సారము లెఱిగి వి ♦ శదముగఁ జేయున్
వారకసుఖమునుదుఃఖమువైరా ♦ వైరములఱయక ♦ బనుచునతండే

ఉ॥ కోవిద! పల్కు, దేహమున ♦ కో మఱి జీవునకో మనమ్ములో
నీవిటు లేడ్చుటల్ మెయికి ♦ నేడ్చుటకూడదు నిల్చియుంటచేఁ
జీవునకేడ్చుదేని విను ♦ జీవుఁడుపుట్టుచుచావడేడకుం
బోవుట నిల్చుటే మెఱుగ ♦ బోడుసుమీ మఱినిక్కమింతయు౯ 202

ఆ॥ వె॥ తాతగీతతుపప ♦ దరమానయేవాని
కైనగాని జగము ♦ లందు నెందు
తాతవ్రాతరీతి ♦ భూతలంబున సక
లంబుజరుగుఁగాద ♦ డంబుమీర 203

ఆ॥ వె॥ పోయినట్టివారు ♦ బురపురబొక్కంగ
తిరిగివత్తురెట్లు ♦ తెలుపుమమ్మ
ప్రేతకేడ్వఁదగవ ♦ పీనుంగుతోఁజాగ
రణమదెంతతడవు ♦ రణమహార్ద్వి 204

క॥ కాలమ్ముబ్రహ్మరూపము కాలమ్మఖిలమ్మునేది ♦ కలిగివజగతిం
గాలమ్మువలనగలుగుంగాలమ్మున బెఱుగుతఱుగుగద ♦ వీరసతీ! 205

ఉత్సాహ॥ వీరపత్నివైన నీకు ♦ వెక్కివెక్కియేడ్వఁగాఁ
గారణమ్ముఁబల్కుమీవు ♦ గన్న పుత్రునంగదున్
సారయూవరాజ్యమందు ♦ జక్కనిల్పి నీదు క
న్నారజూచి కొమ్మునెమ్మ ♦ నమ్మునుబ్బు జెందగ౯ 206

తే॥ ఇంద్రిసేసినపాపు • ణ్యమ్ము వలన
మున్న పాపమ్ము భూమిపైఁ • బొందినాఁడు
మీఁదస్వఃపురమున కేగె • మిగులుపుణ్య
ధనము ననుభవింపఁగ నెంచి • తలిరుబోణి 207

(రాముఁడు తారాసుగ్రీవాంగదుల నూరార్చి వాలి కగ్ని కార్యంబు జేయించుట)

చ॥ అని మఱికొన్ని తత్త్వవిష • యమ్ములనింపుగ ముచ్చటించి చే
ర్కొనినమహార్తి వాలికొమ • రుం బ్రియసూతికిఁ దమ్ముఁ గుఱ్ఱకున్
విని హత శాత్రవుండు రఘు • వీరుఁడు వాపి సురేశసూతికా
తని సుతుచేత ముంజరుగ • దగ్గపనుల్ జరగింపుడంచ నెన్ 208

సీ॥ అవుడు సుమిత్రాజుఁ • డమ్మహేంద్రజు సంస్క
రింప నర్కజు నెచ్చ • రింపనాతఁ
డంగదుండును దాను • నాతారుఁ డరిగి తె
చ్చినయట్టి చొక్కంపు • శిబిక వేద
విధినింద్రజుం జేర్చి • వెలగలబట్టలు
నగలుగ్గైసేసి వా • హగణమెత్తి
ప్రేయఁదారాదులు • మొఱ్ఱోయనుచు నేడ్వ
వానరీజనములా • పైని నార్వ
నొక్కవాకదరిం జేర్చి • పొక్కుదార
వానరీజనముల నెట్టి • వాలిజితిని
జేర్చి వహ్నిని బెట్టించి • వార్చితిలలు
నీళ్లువిడిపించె సుతుచేత • విడిచె దాను 209

క॥ హరిహయనందను సిటుసంస్కరించిరఘురాము జెరె • మార్తాండజుఁడా
గఱితెలతో దారాసతి యుఱిగెంగిష్కింధ జేర • నార్తింబడుచున్ 210

(హనుమంతుఁ డర్కజపట్టాభిషేకమ్మునకై రాముని వేడుట)

క॥ హరిసుతుని గెల్చితీవని
హరిసుతుసచివాళిబొగడె • నాత్మప్రభువున్

హరిబలము గొలువ రాముఁడు
హరిబలముగ సురలు గొలువ • నలరినటు దగెన్ 211

సుగంధి॥ కేసరిప్రసూతుఁ డంత • గేలుమోడ్చి రాఘవుం
డా సిపల్కు మైథిలీసనాథ! నీసహాయతన్
వాసవాత్మజుండు రాన • వ్రాల్చగల్గియర్కనిం
డాసినిల్చె నాజ్ఞయిమ్ము • నాగరమ్ము జేరగన్ 212

సుగంధి॥ స్వామి! నీదుపల్కుమీఁద • పట్టణమ్ము జేరి మా
స్వామి తాఁ గృతాభిషేక • సంపదన్ వహింపఁగాఁ
బ్రేమగోరుచుండె రండు • బెల్లుగ్రాలు నల్లదే
శ్రీమహేంద్రుడెంకివోల్ పు • రిం జొఱంగ నెంతయున్ 213

వ॥ అని పల్కిన 214

[రాముఁడు సుగ్రీవపట్టాభిషేకమునకు లక్ష్మణుఁ బంపుట]

పంచచామరము॥ పురంబుజేరనొల్ల దండ్రి • మున్ను సంగునాజ్ఞచేఁ
బురంబుజేరి పద్మమిత్ర • పుత్రుఁడాధిపత్యముం
గరంబుడంబుమీర మీరు • కైవసంబు సల్పగం
దిరంబుగన్వహించుగాత • నెమ్మి రాజ్యభారమున్

తరల॥ అనిరవిప్రియసూతికిట్లను • నర్కనందన! లక్ష్మణుం
బనిచెదీరలతోడ నాకెన • వాఁడొనర్చుభిషేకముం
జనుము టెంకికి నైంద్రిబిడ్డకు • జక్కగా యువరాజ్యమి
మ్మనుగుదోడు గొమూరుడౌఁగద • హర్షితంబుధులౌనన్ 216

ఉత్సాహ॥ శ్రావణంబువచ్చెనిపుడు • సాగవెట్టికార్యముల్
నీవువానకారుబుచ్చి • నిండుగూర్మిపేర్మి సీ
తావరాంగి వెదకజాలు • దంటలంబనుపుము సు
గ్రీవుడా! సుమంగలసిసు • ఖింపుమంతవట్టునన్ 217

క॥ అనిరామచంద్రుఁడప్పుడు తనతమ్మునినిచ్చినర్క • తనయునిగిష్కిం
ధనుజేరబుచ్చితన్నిక టనగమ్ముననిల్చెవిల్ వి • డంబింపఁగఁజన్ 218

(సుగ్రీవాదులు కిష్కింధ కేగుట)

క॥ ఈకరణి రాము సెలవుం గైకొని మంత్రులును దానుఁ ♦ ఖరకలసుతుఁడా
కైకేయానుజమణితో నాకొట్టిక కరిగి నిజగృ ♦ హమునకు జనుచోఁ

(పత్తనస్త్రీలు లక్ష్మణాదులం బ్రశంసించుట)

సీ॥ ఇతఁడె సేమన రాజు ♦ నెలమి బట్టాభిషి
క్తుని జేసి మనకింపు ♦ గూర్చువాఁడు
ఇతఁడె సే రఘువీరు ♦ నిలకన్నె నేప్రొద్దు
గొల్చి మెప్పొందిన ♦ గొప్పవాఁడు
ఇతఁడె సే తనయన్న ♦ నినసూనుతోఁ బొందు
సేయఁ బ్రేరేచిన చిన్నవాఁడు
ఇతఁడె సే సుగ్రీవు ♦ నీరాజ్యరమతోడ
గుమతోడ జేర్పనే ♦ ర్పుఁగలవాఁడు
ఇతఁడె సే యూర్మిళాదేవి ♦ యెమ్మెకాఁడు
ముగుద రోయితఁడె సుమిత్ర ♦ ముద్దులాఁడు
పడతి వీఁడె రాముత ♦ మ్ముఁడగువాఁడు
వనిత వీఁడె బంగారు ♦ వన్నెవాఁడు 220

వ॥ అని యిట్లు శుభలక్షణుండైన లక్ష్మణుం బ్రశంసించి. 221

సీ॥ మనల నేలెడువాఁడు ♦ మర్యాదఁగలవాఁడు
మార్తాండజుఁడు వాఁడె మగువజూడు
రవికాంతిగలవాఁడు ♦ రాముబంటగువాఁడు
నాంజనేయుఁడు వీఁడె యమ్మచూడు
నెఱిదొరంగినవాఁడు ♦ నెరిదండ్రిబడవీఁడు
సంగదుండనువాఁడు ♦ నతివజూడు
లెక్కమీఱినవారు ♦ నుక్కుమీఱినవారు
తక్కువృక్షచరుల ♦ దరుణిచూడు
మనుచు సౌధాంతరమ్ముల ♦ నబలలెల్ల
తోడిచెలులకు జూపుచు ♦ దొడరియుల్ల

ములనురంజిల్లనుత్సాహ ♦ ములనునల్ల
నల్లమల్లెలాజల ♦ జల్లిరహహా! 222

ఉ॥ అప్పుడు పౌరవృద్ధులును ♦ దాస్వితులై యెదురేగుదెంచి బె
ల్లొప్పుగ బ్రమొక్కి యర్కజున ♦ కొయ్యనమన్ననగాంచి వెంటరా
నప్పురుహూతసూతిసతి ♦ యార్తినిగుందగనూరడించియా
కప్పురగంధిదా సెలవు ♦ గైకొని భానుసుతుండు వేడ్కఁ 223

[పత్తనంబునలంకరించుట]

క॥ ఈలీలవారలందరు లాలితగతిగృహముజేరి ♦ లక్ష్మణునాజ్ఞఁ
హేళితనూభవునకు బడి బాళిని నభిషేక మొనరు ♦ పందలచి వెసఁ 224

సీ॥ పట్టాభిషేకమ్ము ♦ పత్తనంబునలంకరిం
పుడంచనియుజాటిం ♦ పువారు
మహితగోపురసౌధ ♦ మంటపమ్ములపైన
పుత్తడికుండల ♦ నెత్తువారు
రంగారు బంగారు ♦ రాచపెన్నిక్కల
చిత్రపటములగై ♦ సేయువారు
కప్రంపుటనటుల ♦ గైసేసి ముంగిళ్లు
లలితకస్తూరిని ♦ నలుకువారు
గేయమగు రాజవీధిగై ♦ సేయువారు
బసిడిచేలలయుల్లెడ ♦ ల్బన్నువారు
కోర్కినభిషేకవస్తువు ♦ ల్గూర్చువారు
కాని పెరవార లేరున ♦ గరునలేరు 225

సుగ్రీవపట్టాభిషేకము

చ॥ ధిషణుఁడు వెట్టినట్టియొక ♦ దివ్యతమంపు ముహూర్తమందు మా
నుషపతిలక్ష్మణుండురుమ ♦ నోచిననోములపంటకయ్యెడఁ
ధిషణుఁడు మున్ను సేసగిది ♦ దేవగణేశుగృతాభిషేకముఁ
నృషరధురెన్నజల్పెనటు ♦ బ్రేముడినర్కికిజల్పిరెంతయేఁ 226

ఉ॥ దివ్యసువర్ణవస్త్రముల ♦ దివ్యసుగంధరసవ్రజమ్ములన్
దివ్యసుమవ్రజమ్ములను ♦ దివ్యశుభాక్షతకాంచనమ్ములం
దివ్యకిరీంద్రచర్మముల ♦ ద్వీపిశరీరవు౯దోళ్ల దేనియం
దివ్యకిసాలయమ్ములను ♦ దివ్యమణీశిలనే బెలుంగుతోన్ 227

ఉత్సాహ॥ లేపనమ్ముగొంచుభూమి ♦ లేఖపాళిదృప్తిగాఁ
దీపితమ్ములైనవస్త్ర ♦ దివ్యభోజనమ్ములన్
లోపమింత లేదటంచులోకులెన్న జేసిత
త్కోపనలకుఁజాలమంచి ♦ కోకలునగలిచ్చిరా 228

ఉ॥ ప్రేమనువేదభక్తిని బ ♦ రిస్తరణంబులమధ్యనగ్నినెం
తేముదమారనుంచిక్షితి ♦ దేవులుబల్కఁగఁబూతిమంత్రముల్
హోమమొనర్చిప్రాజ్ఞులుమ ♦ హోన్నతస్వర్ణశిఘట్టితంబునై
హైమదుకూలవస్త్రనిచ ♦ యావృతమానోకమంటపమ్మునన్ 229

మ॥ రతనాల్ గద్దియదూర్పుమోముగనుమా ♦ ర్తాండాత్మజున్నిల్పిత
చ్చతురంభోధినదీనదాంబువులమిం ♦ చంజేసివేహోన్గుండలన్
దతగోశృంగసువర్ణపాత్రములచే ♦ తన్మంచివేదోక్తులన్
జతగాహైందుఁడుగంధమాధనుడుకే ♦ సర్యాత్మజుండాదిగన్ 230

క॥ సురపతికిసురలొనర్చిన సరణింగపిపతికిగపిని ♦ చయమభిషేకం
బరుదారజలిపె నెంతేనిరుపమమగు లక్ష్మణోక్తి ♦ నిర్జరులెన్నన్ 231

వ॥ ఇట్లుపట్టాభిషేకంబొనర్చినయనంతరంబ 232

క॥ అంగదునిసర్కజుండొక బంగరుగద్దెపయినిల్పి ♦ పలువురుమెచ్చన్
బొంగుచుయువరాజుంగా రంగుగనుత్సవముఁజల్పె ♦ రామాజ్ఞదమిన్

క॥ వానరులెల్లరులక్ష్మణు మానుగబూజించిరర్కి ♦ మఱిమఱిచెప్పన్
మానయినవస్త్రభూషలమానవపతిరాముపోల్కి ♦ మన్ననసెంతే 234

సీ॥ ఒకవంకలక్ష్మణుం ♦ డొకవంకనంగదుం
డర్హాసనమ్ముల ♦ నమరియుండ
ఒకవంకహనుమంతుఁ ♦ డొకవంకదారుండు
కావ్యగీష్పతులట్లు ♦ గ్రాలుచుండ

ఒకవంకమైందుండు ♦ నొకవంకద్వివిదుండు
బంగారుబెత్తము ♦ ల్బట్టియుండ
ఒకవంకనీలుండు ♦ నొకవంకజాంబవదా
దులేయొడఁదన్ను ♦ సానియుండ
శ్రీరుమాదేవివామాజ్క ♦ సీమనుండ
భటుఁడువెలిపట్టుగొడుగొండు ♦ బట్టియుండ
వెలదివింజామరములఁబట్టి ♦ వీచుచుండ
జెలగెరవిజుండుబట్టాభి ♦ షేకుడగుచు 235

క॥ రమణీయరాజ్యరమతో
రుమతోగూడిరవిజుండు ♦ ప్రొద్దున్నెలయున్
క్షమగలిగినన్ని నాళ్లును
స మతంగపిరాజ్యమేలె ♦ సత్యముమెరయన్ 236

క॥ అలజడిఁగలారుదుఃఖము గలారునిప్పచ్చరంబు ♦ గలవారురుజల్
గలవారజ్ఞానమ్మును గలారునయ్యేలుబడిని ♦ గనఁబడరెందున్ 2:7

క॥ ఈకరణినెల్లరెన్నప్రభాకరతనయుండునన్న ♦ పట్టియుదానుం
జొకనలవానకాలటి వీకశరదృతువురాగవేడుకమీరన్ 238

(సుగ్రీవుఁడు రామకార్యము నిర్వర్తించి వచ్చుట)

సీ॥ హనుమంతుఁడాదిగా ♦ నాత్మబలమ్ముల
నాయాయిదిక్కుల ♦ కమరబంచి
జానకిజాడయం ♦ జనిపట్టిదెలిసి
దానందరకేఁగించ ♦ నాలకించి
వానరౌఘములచే ♦ వారిధిగట్టించి
లలితమార్గమ్మున ♦ లంకగాంచి
సుతబంధుహితులతో ♦ సురవైరిరావణుఁ
దససహాయత రాము ♦ డనివధించిఁ
మించిరిపుసోదరుని లంక ♦ నెరయనుంచి
భూమిజనుగూడి సాకేత ♦ పురిగమించి

సరగనభిషిక్తుఁడై రామ ♦ చంద్రుఁడంచి
ననుపురముఁజేరె నర్కిసం ♦ తసముగాంచి 239

తే॥ శ్రీరుమాజాని పర్వత ♦ శ్రేష్ఠభూమి
సురలుగొల్వఁగ లోకమ్ము ♦ శోకనేల
శ్రీరుమాజాని పర్వత ♦ శ్రేష్ఠభూమి
హరులుగొల్వఁగగపిరాజ్య ♦ మహురనేల 240

క॥ ఎందాకసూర్యచంద్రులు నెందాకందారకాళినెసగుం♦ ధరపై
నందాకనలరునీకృతి బృందారకవినతురాము ♦ కృపచేతనిలన్ 241

[ఫలశ్రుతి]

క॥ ఈకృతిఁజదివినవ్రాసిన నీకలియుగజనులకఘము ♦ లెల్లనడగిసీ
త్రాణకళ్యాణనతీపతిజాకృపనంపదలు బల్రి ♦ యమ్ముగనబ్బున్ 242

తే॥ కాలగుణ వసువిధుసంజ్ఞ ♦ శాలివాహ
నశకమబ్జెందువిహ్నని శా ♦ నాధసంజ్ఞ
హాయనాశకమేగనీకృతి ♦ నొప్పుగుల్క
శ్రీరఘూద్వహుకృపచేర ♦ చించినాఁడ
అబ్బరాఘనుమంతరావనెనువాఁడ 243

ఆశ్వాసాంతము

తోటకము॥ తతకంమకులంబుజ ♦ ధామునిధ!
సుతపుణ్యచరిత్ర! మ ♦ నోజ్ఞసుఖ!
క్రతుభుగ్గవిదాన! య ♦ గర్వమతీ!
అతులోజ్వలకీర్తి! జ ♦ తాజనతీ! 244

పుష్పమాలికాబంధము.

చ॥ ఖరకగసారతేజ! కపి ♦ కల్పక! మిత్యమకామ! కామసుం
దర! ధరధీర! మేరుధర ♦ ధర్మధరాంఘ్రిజతేజపంజరాం
తరచరసారభృంగ! ధర ♦ ధర్మధరాధర హార హీర గో
వర! దరవారకీర్తిపర ♦ పతు! పకీరయ! గేయదాయకా! 245

మంగళమహాశ్రీవృత్తము

శ్రీమహితకమ్మకుల♦ క్షీరమకరాకరవి♦ శేషపరిపూర్ణతరచంద్రా!
రామపదపద్మవిచ♦రన్మధుదవర్య! ధన♦ రాజనిభధర్మగుణసాంద్రా!
కోమలహసత్సుముఖ!కోటయసమాఖ్యసుత!కోవిద!సుభోగదివిజేంద్రా
క్షేమకరరాజమ“పం♦కీరయ”సుధీవినుత♦కీర్తిదిజితాదిమఫణీంద్రా! 246

నిరోష్ఠ్యకందము

ధరణీతనయానాయకచరణసదారాధనాతి ♦ సక్తహృదయ!
శ్రీకర!కోటయాగ్రనందన!సరసాగ్రణి!యెల్లగర్ధ♦సంతతితిలకా! 247

సంపూర్ణము.

శ్రీ

బుధజనులారా !   చదువరులారా !!

శుద్ధపత్రిక

ఈ సుగ్రీవపట్టాభిషేకమున శుద్ధపత్రము విశేషముగఁ బడకుండ ముద్రింపింతమని నేనెంతగాఁ బ్రయత్నించినను గొన్ని కారణములవలన నాకోరిక కొనసాగమికి విచారపడుచుఁ బ్రస్తుతమున నాకు సాధ్యమగు నంతవరకు దిద్ది యీశుద్ధపత్ర మిందుఁ జేర్చినాఁడ. ప్రాజ్ఞులైనవారు నా తప్పులు క్షమించి యొప్పులు గ్రహించి నన్ను మన్నించినఁ బునర్ముద్రణమునఁ గొఱవడినవానిం దిద్దికొనెద.

ఇట్లు బుధవిధేయుఁడు,
కృతికర్త.

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
3	1	1	ద్రాక్ష	దాక్ష
4	వచనము	1	యంత	యెంత
		7	యిష్టమె	యిష్టమై
		10	వ్రాశి	వ్రాసి
		16	వ్రాశి	వ్రాసి
5		8	యచ్చట	యచ్చటచ్చట
6	2	3	తరులసు	తరులను
7	9		వర్ననముము	వర్ణనము
		11	దొనరు	దొవరు
9	15	2	జిగాజిగ	జగాజిగి
	16	4	దిఙ్ని	దిఙ్మి
	18		యీత్రా	యాత్ర

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
		1	ప్రథాసు	ప్రధాను
		2	మూావు	మూపు
		3	దాాశ్చి	దాల్చి
10	21	1	ఆకారముస	ఆకారముల
11	వచనము	2	అసివించు	అనిపించు
		10	చిలత	చిలుక
13	1	1	కసఁ	కనక్
	2	7	అంరీభష	అంబరీష
	వచనము	2	కృతికర్గ	కృతిభర్త
		6	తొ౦దర	తొ౦దరల
		11	అల్లడ	అల్లెద
		13	వేర్పర్పడుచూాడ	విమర్శన లేర్పడుచుండ
14		1	పాత్రము	పౌత్రము
		2	సెలుగు	నెలుఁగు
		5	సీనే	నేనే
		10	సెత్తి	నెత్తి
		16	సెల్ల	నెల్ల
		17	సెల్ల	నెల్ల
		18	సెల్ల	నెల్ల
		22	దోనెపోడి	1-1-1912 దోనెపూడి

ప్రథమాశ్వాసము.

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
1	1		శంకరుండు	శంకరుఁడు
2		3	దాన	దాస
	4	2	వ్రాక	వ్రాక

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
5	19	2	మోములుఁ	మోములుం
		6	దజ్బ	దబ్బ
		8	నహి	నలి
6	22	2	జిందు	జందు
	29	2	గనులకు	గవులకు
		3	ఫిరుగ	దీరుగ
2	56	1	పిల	పిలి
	58	6	మేత	యేత
13	61	1	బంత	బనంత
	63	3	నీక్షీణ	న.క్షీణ
16	77	5	లత్మ్మీ	ల.క్ష్మీ
17	78	11	మన	ము
	81	1	క్రీ	కీర్త
18	84	8	బొాట్లు	బొాల్లు
	86	1	నెవ్యా	నెవ్వా
19	90	1	సాంబయాహా	సాంబుజాతా
		3	కరుణజమూ	కరుణమా
	93	3	చున్నా	చునా
23	114	10	మిాట	మేటి
24	118	2	గుబృద్యూ	గుభృద్వూవ
26	127	10	పుష్ప	పుష్ట
		12	డమి	దమి
		22	కిరయ	కరము
27	134	2	చెప్పా	చొప్పా
		1	గోడవె	గోదలె
29	144	2	వికాళ	వికాస

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
30	147	2	ముయించెఁ	ముదయించెఁ
	151	1	మర్ధి	మర్త్రి
32	166	4	త్రోడఁ	త్రోఁ
	171	1	మొదల	మొదలు
34	181	4	న్వితలై	న్వితములై
35	184	2	చూపు	రూపు
37	199	4	గుంట	పుట
38	205	2	తోను	నుతో
			దాహా	వాహా
	206	4	హింకకాచలట	హింకటకాచల
			ద్వితీయాశ్వాసము.	
41	10	1	వేళ్లా	తేళ్లా
43	19	3	బటికా	బటిరా
	20	2	సుషేణునిఁ	సుషేణుఁడుఁ
	21	3	వెలిగాఁడా	వెలిగానా
44	25	1	సుషేణుఁడు	సుషేణుఁడ
	26	1	నట్లు	నల్లు
45	29	2	జిగాజిగ	జగాజిగి
	32	1	జుట్టు	జిట్టు
	34	1	రాయిగ	రాఁగయి
46	37	1	కుమారు	కుమార
47	47	7	దాల్చ	దాల్చి
48	51	6	నాతి	నాలి
49	54	3	దురివో	దురిలో
		4	సుర్వీరుట్సు	సుర్వీరుట్చు
	56	8	జుట్టు	జుక్క

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
		12	వారి	వాలి
50	57	4	జాలు జూలు	జూలు
		10	తోఁజేడు	తోఁటేడు
	59	3	దర	వర
		10	లేపి	వేపి
51	64	4	మైత్రాలిచేఁ	మైతాలిచేఁ
	65	1	కొఁడిఁ	కొఁరిఁ
52	73	6	డేరెఁ	డేలె
		11	గుబ్బల	గుబ్బలి
53	77	2	షేవ్యషుధిఁ	స్వేషుధిఁ
	79	2	వేడ	లేడ
		5	వేడ	లేడ
		6	డేడ	లేద
		8	వేడ	లేడ
55	86	4	నెరకు	దొరకు
56	93	1	బూవ్రటు	బూవులె
	96	3	గారఁపుల్కు	గారఁపుఁగిల్కు
58	103	4	విడిన	నిడిన
59	105	2	బెట్టు	రెట్టు
		15	నేల	యేల
			తేవలెనేల	తెవలయు యేల
61	114	3	నంచు	నంచ
64	120	1	ఓలఅని	ఓలిని
			తోఁబక	తోఁదక
64	132	2	వెల్గు	లెల్గు
66	141	5	మాల	మొల

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
		12	దాని	వాని
68	150	1	వల	నల
69	153	4	పోత	పోఁక
72	172	8	నెమ్మ్మని	నెమ్మ్మని
74	182	1	ముత్తైపుం	ముత్తైముం
	183	2	విటు	నిటు
	188	1	కేగ్గి	కెగ్గ
	189	2	విను	నిను
76	198	2	చేయుడు	చేయుదు
	199	3	నాడు	నాదు
77	202	2	నెల్గం	నెల్గరి
		4	మేపె	మేసె
	203	4	వివ్వాల	నివ్వాల
	206	2	చెరి	చెలి
78	210	4	కుశలంబడిగి	కుశలంబడిగి పూజించి గో. భూ. హిరణ్య మధుపర్కాదికంబు లొసంగి మ్రొక్కి నిల్చిన, ఋత్విరజాదులందీవించికూర్చుండ నియమించి సభాభవనంబుఁ దిలకించి వారలిట్లనిరి.
79	215	2	లెప్ప	లెస్స
81	222	3	సందు	సంద్రు

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
	229	3	దేజి	జేటి
83	238	4	యొద	యెడ
	239	1	నే	నీ
84	246	1	వెషా	వేషా
	గద్య	3	కాబ్బ	కాబ్బ

తృతీయాశ్వాసము

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
85	7	1	లంపడ	లంపన
		2	వేగమునన	సంయుతగతి
87	18	1	నెమ్మొలు	నెమ్మొయి
88	23	7	నాల	వాల
	24	1	పెక్కు	పొక్క
	28	1	నట్టాడి	నట్టిడి
90	31	1	చెవి	చెలి
		4	జేయు	జేయ
	35	1	వందురుచంద్రు	వందురుచింద్రు
	37	1	జూచి	జాచి
		2	జూచి	జాచి
91	37	3	దావ్నే	దివిన్లే
	38	3	దిన్నగ	దిన్నగను
	40	3	గెలు	గేలు
		4	కనిడి	కనిరి
	42	2	సార్వదర	స్వోదర
92	43	2	వారి	వాడి
	44	3	డెక్కొని	డెక్కనసేను
	46	3	వీటు	దీటు
			మవ్వ	దువ్వ

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
93	48	3	మూర్తి	నామూర్తి
	49	3	సీదు	సీరు
94	54	2	పృధా	పృదా
95	61	2	గుము	గురుండు
	64	4	వప్ప	తప్ప
	65	1	నించి	డించి
	70	4	దీవనల	దీవనలల
96	74	6	నిష్ట	శిష్ట్య
97	80	2	గనిదే	గనిరా
99	89	4	కటక	కటకలలిత
		6	హిరుణి	హారణ
	90	8	విండి	దిండి
		9	కటుష	కలుష
100	192		ముక్తి	ముక్త
			నతాజో	నతాజా
		2	నతాజ్యే	నతాజా
			సవా	సదా
			ఛత్ర	నాగ
101		3	ప్రపంచ	అపంచ
101	100	2	కొరా	రారా
	101	1	ధీ	ధీశా
		8	రాజూ	రాత్రా
102	102	1	బాతె	బాపె
		4	తను	తమ
	105	2	వాలి	శూలి
			బొక్కి	జొక్కి

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
102	108	1	వచ్చి	వచ్చె
	109	1	డంతహి	డంతర్హ్వా
103	115	3	మె	మే
		4	కాడెంకడి	కానినిసీ
	116	2	లేదు	లేమ
	117	2	పుంభజ	పుంజభ
		4	ద్రివి	ప్రవి
105	123	2	[illegible]	వి
	125	4	వేచె	లేచె
107	141	2	సుకు	సుతు
	143	1	విన	విభా
110	166	1	దుండ	దుంత
	169	2	గూర్చి	గూల్చి
	170	2	వెట్టిచెవు	వెట్టచెవు
	171	1	నాధా	నాద
			చతుర్థాశ్వాసము	
112	2	1	తెలుగు	తెఱుగు
			జంద్ర	జాంద్ర
	5	2	గాంజరి	గాంజరీ
		4	నరూధి	వరూధి
114	17	1	కయ్యి	నయ్యి
	19	1	పుంం	పుం
		2	పతు	పత్తు
	20	4	కసులె	కనువె
	21	1	దిగుట	దిగులు
115	29	1	గ్రక్కి	గ్రుక్కి

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
115	29	4	ర్వహి	వ్వహి
	30	2	నగం	వగం
	31	3	జృంభితీ	జృంభిత
116	37	4	మ్మె	మ్మై
	45	3	వారి	వాలి
118	53	4	శోభిల్ల	శోభిల్లు
	54	1	డేరే	డేలే
119	59	5	నుడింప	నటింప
120	64	1	చినబా	చినరాజ
		2	చే	చి
	65	4	సల్వ	సల్పి
	67	12	శిపుసవిల్ విఱచి చెలగ	శివవిల్ విఱిచి చెలంగ
122	85	7	సద్య	సవ్య
124	96	3	పావృ	ప్రావృ
127	120	4	అర్కజుఁడు	అర్కజుఁడ
			గాంచిరె	గాంచరే
129	132	4	గిడపు	గిరపు
133	159	1	గూడ	గూఢ
	161	1	సీహీంన	సహీంన
	163	1	దనువపు	దినుపు
134	165	2	మేల	మేలు
		4	భేవి	భేది
	166	పైన	దశరఘులు	దాశరఘులు
	172	1	వె	వే
137	190	2	పరకు	నరకు
138	192	1	సొన్నార	సొన్నారి

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
138	192	7	దూల	దూర
139	204	1	యగములలోకే	యగములనెంతే
		2	చోగాశికశిష్యయిూవె	భూకన్యాధీశనీవె
140	09	2	గలట్టిరుపేటు	గలట్టిపేరుటు
	గద్య	1	సిరోష్ఠ్య	నిరోష్ఠ్య
		2	కాబ్జ	కాబ్బ
			పంచమాశ్వాసము	
141	1	1	తలజ	తల్లజ
			గడిపి	గడపి
	3	3	జివి	జలి
	5	1		వ. అంత
142	9	4	గనుచవలర్	గనుచుంజనెర్
	0	1		వ. ఇట్లు చనిచని
143	16	3	డప్పువి	డప్పవి
	17	2	మందు	మంఘు
	20	2	గాల్చిరహి	దాలిచియు
144	21	1	మహా	మహీ
	23	1	గొంజరి	గొంజరి
147	43	3	జోట	జోటి
	44	2	పేరా	వేరా
150	60	2	సేబంకు	సేడించు
	66	1	యిట్లు	యిట్టు
152	72	4	రత	గత
		8	జ బిర	జ బర
	74	2	కోరి	రోరి
	75	4	లతంచిలె	లతంబలె

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
153	80	2	లనుత	లత
154	89	2	యింతేదోరం	యింతేనిందోరం
	90	2	తనుద్ధ్య	తనుస్థ
155	95	4	మాయంగనయోర్	మాయంగనయ్యోర్
156	101	1	లిహిహి	లిహిహీ
157	107	12	భంగి	భంగ
	110	2	దునుమాదు	దునుమాడు
159	125	2	కూదుప	కూరుప
161	138	3	సం	సు
162	145	2	మ్ముజి	మ్మజి
		3	ల్చిమహి	ల్చిమ్మహి
	146	2	వసుల	వనుల
163	152	4	మహి	మహా
167	179	3	సఘు	నఖ
	180	2	నంత	నంత
	181	4	ఆతిదా	ఆతివా
171	209	1	అప్పుడు	అపుడు
		12	సుతుచెతవి	సుతునిచేస్వి
172	212	3	డురాన	దురాన
173	219	1	ఖరకల	ఖరకర
174	223	4	గంధిదా	గంధిడా
	224	2	బడి	గడు
178	246	2	మఘుద	మధుప
		3	సమాఖ్య	సమాఖ్య
		4	దిజితా	విజితా

END OF
TITLE